

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

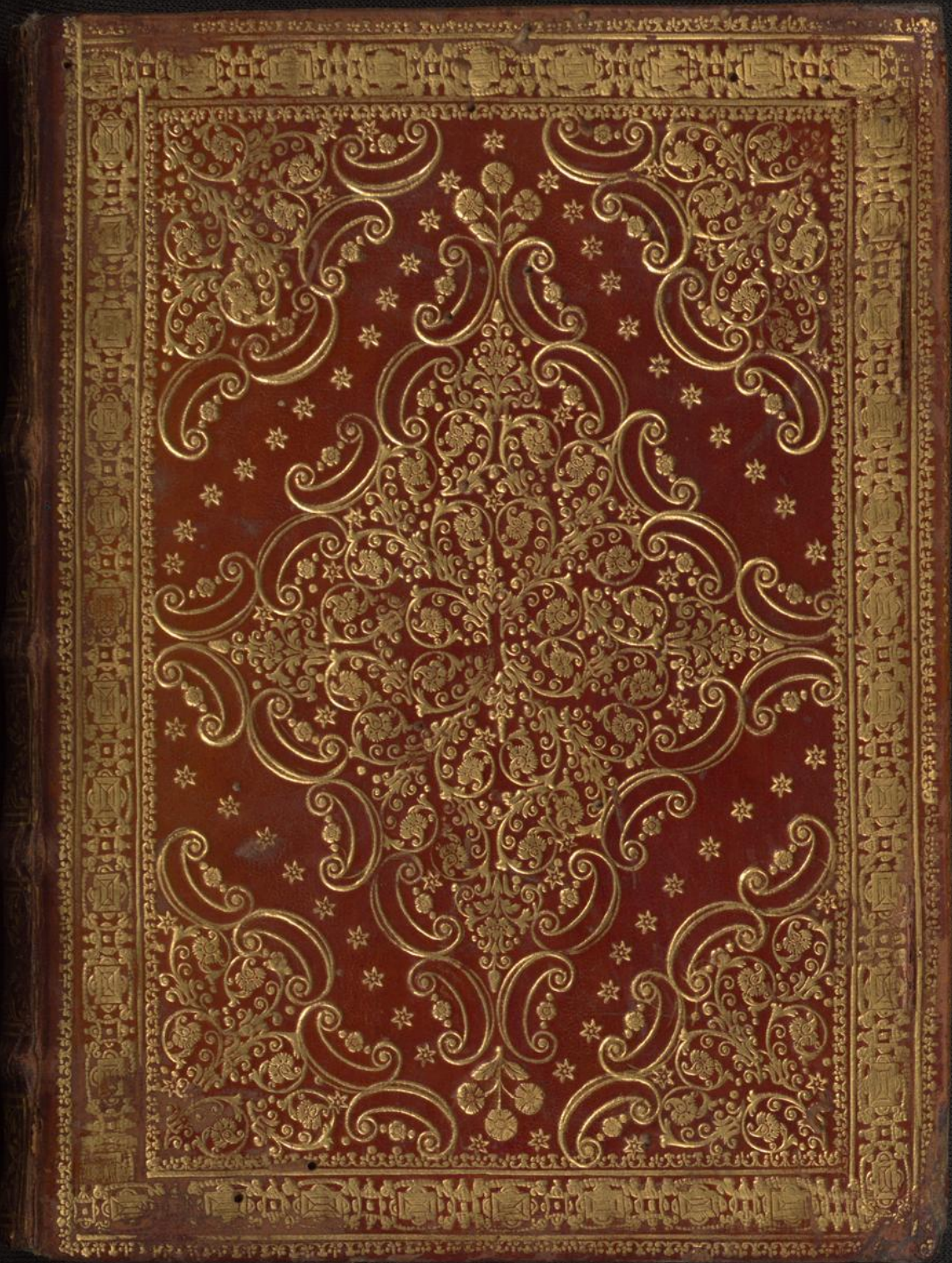
Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

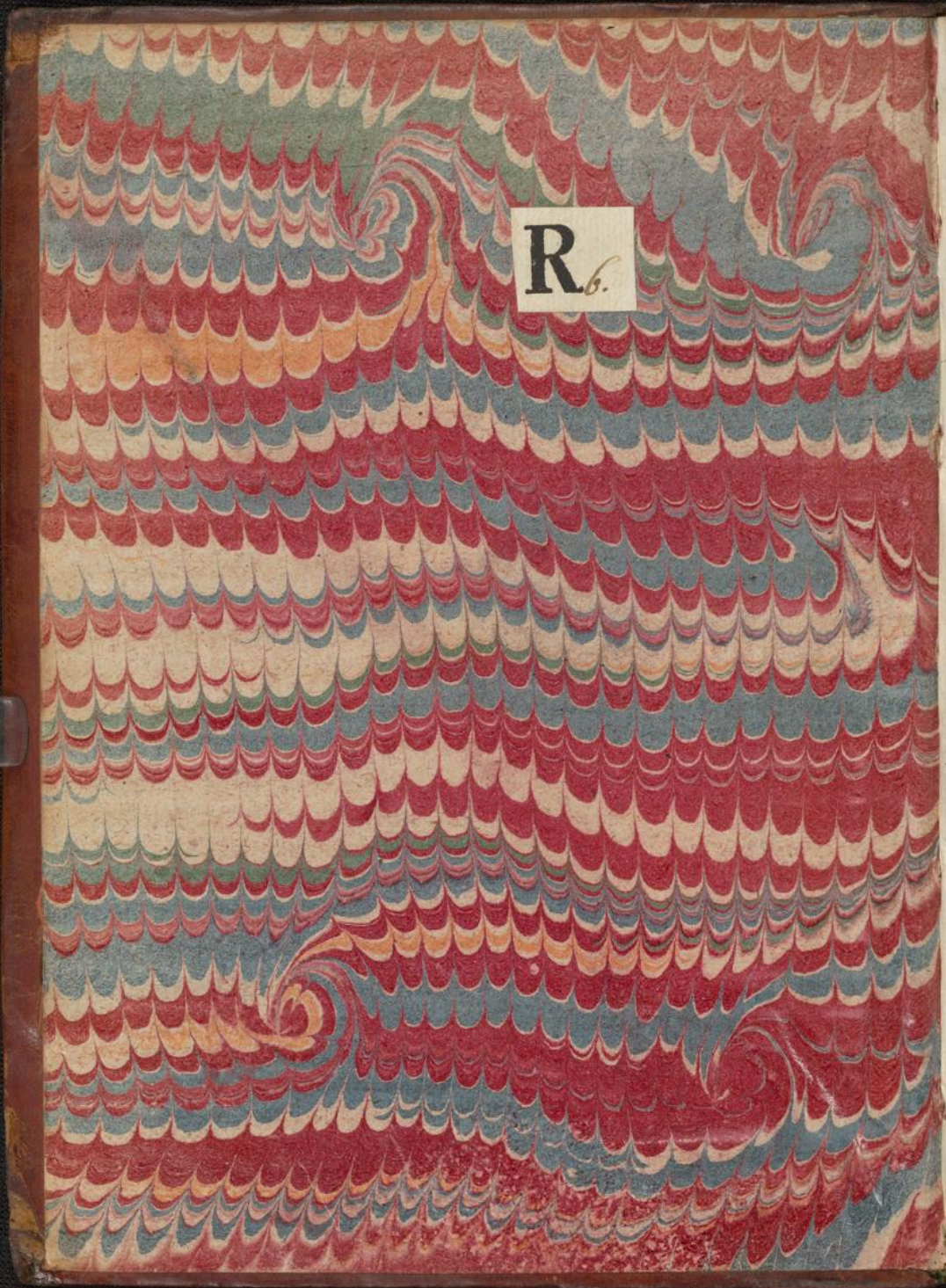
Dialogorum libri quattuor

Gregor <I., Papst>

[Basel], 1496

[urn:nbn:de:bsz:31-313470](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313470)

R. 6.

Dg 81

AN 643 H 7938
AN 644 H 7946
AN 645 H 7988
AN 646 H 7966

**Libri dialogorum san-
cti Gregorij pape.**

Capitulorum dialogi beati Gregorij pape: per quattuor libros distincti: breuis: ordinataq; annotatio.

Annotatio capitulorum libri primi.

De petitione Petri diaconi vt aliqua sibi patrum parent exemplar: ac responsione sancti Gregorij: Cū expositio vite ac miraculorum Honorati abbatis monasterij Fundensis: Capi. i.

De Libertino pposito eiusdem monasterij: Capitulum. ij.

De monacho hortulano monasterij eiusdem: Cap. iij.

De Equitio abbate Galerie provincie: Capitulum. iij.

De Constantio mansionario ecclesie sancti Stephani: Capi. v.

De Marcellino Anconitane ciuitatis episcopo: Capi. vi.

De Honoso preposito monasterij in monte sito qui Soractis dicitur: Cap. viij.

De Anastasio abbate monasterij quod Suppentonia vocatur: Cap. viij.

De Bonifacio Ferentine ciuitatis episcopo: Capi. ix.

De Fortunato Tudertine ciuitatis episcopo: Cap. x.

De Martyrio monacho provincie Galerie: Capi. xj.

De Seuero presbytero eiusdem provincie: Capi. xij.

Annotatio capitulorum libri secundi.

De ortu: modis ac conuersatione sancti Benedicti: Cap. i.

De capisterij fracti reparatione: Ca. ij.

De reparatione carnis supata: Cap. iij.

De vitreo vase per signum sancte crucis rupto: Cap. iij.

De monacho vagementis ad salutem reducto: Cap. v.

De aqua qua in montis vertice ex petra produxit: Cap. vi.

De ferro ex profundo aque in manubrio reuerso: Capi. viij.

De Dauo eius discipulo qui sup aquas inscius cucurrit: Cap. viij.

De infecto per venenū pane a coruo longius proiecto: Cap. ix.

De ingenti saxo per eius orationem leuato: Cap. x.

De phastisco coquine incendio: Ca. xi.

De puero ruina parietis contracto et sanato: Cap. xij.

De monachis qui extra cellā contra regiam cibū sumpserunt: Cap. xij.

De fratre Galentiniano monachi quē vir dei in via comedisse per spiritū cognouit: Capitulum. xiiij.

De simulatione regis Lotile depebela: Capitulum. xv.

De prophetia regi Lotile et Camisine antistiti facta: Cap. xvi.

De clerico a demōe liberato ad tempus: Capi. xvij.

De prophetia destructionis monasterij sui: Capitulum. xvij.

De absconsione flasconis a beato Benedicto cognita: xix.

De mappularum receptione a seruo dei cognita: Cap. xx.

De cogitatione monachi superba a dei viro cognita: Capi. xxi.

De ducentis farine modijs famis tempore ante cellam viri dei inuentis: Ca. xxij.

De fabrica monasterij Terracineis per visionem disposita: Cap. xxij.

De sanctimonialibus feminis que post mortem per eius oblationem comunioni sunt redditæ: Cap. xxiiij.

De puero monacho quem sepultum terra proiecit: Capi. xxv.

De monacho qui in monasterio discēda draconem in itinere inuenit: Ca. xxvi.

De puero ab elephantino morbo curato: Cap. xxvij.

De. xij. solidis per miraculū debitoz redditis: et de hominis sanatione cuius cutis

Dialogi beati Gregorii

- quasi leprosa apparuit: Cap. xxviiij.
De vase vitreo in saxis proiecto et non fracto: Cap. xxix.
De uolio vacuo oleo repleto: Ca. xxx.
De monacho a demone liberato: Capi. xxxi.
De ligato rustico solo aspectu viri dei soluto: Cap. xxxij.
De mortuo suscitator: Cap. xxxiij.
De miraculo Scholastice sororis eius: Capitulum. xxxiiij.
De aia sororis eius visa: et qualiter e corpore sit egressa: Cap. xxxv.
De mundo ante oculos eius collector: et anima Germani Capuane ciuitatis episcopi: Capi. xxxvi.
De eo q̄ regula monachorum scripserit: Cap. xxxvij.
De prophetia sui exitus fratribus denuncjata: Cap. xxxviii.
De insana muliere in eius specu sanata: Capi. xxxix.
- Annotatione Capitulorum libri tertij.**
- De sancto Paulino Nolane ciuitatis episcopo: Capi. i.
De sancto Iohanne papa: Cap. ij.
De sancto Agapito papa: Cap. iij.
De Datio Mediolanen. episcopo: Capitulum. iij.
De Sabino camisine ciuitatis episcopo: Capi. v.
De Cassino Barniensis ciuitatis episcopo: Cap. vi.
De Andrea Fudane ciuitatis episcopo: Capi. viij.
De Constantino Aquine ciuitatis episcopo: Cap. viij.
De Frigidano Lucane ciuitatis episcopo: Capi. ix.
De Sabino placentino episcopo qui patrum flumen per litteras suas compefcuit: Capitulum. x.
De Carbonio populonij epo: Cap. xi.
De Fulgentio Stricolane ciuitatis epo: Cap. xij.
De Herculano Parusine ciuitatis epo: Cap. xij.
De Isaac seruo dei: Capi. xiiij.
De Euryclo et Florentio seruis dei: Capitulum. xv.
De Marcio monacho de monte marisco: Capitulum. xvi.
De monacho ex mote argentario qui mortuum suscitauit: Cap. xvij.
De Benedicto monacho: Capi. xviii.
De ecclesia beati Zenonis martyris in Gaalerie: cui quia famulo suo negligenter loquebatur: ad extrahendas caligas diabolus obediuit: Cap. xx.
De puella conuersa cuius solo imperio homo est a demone liberatus: Ca. xxi.
De presbytero prouincie Galerie qui suam rem ad sepulchrum suum tenuit: Ca. xxij.
De abbate prenestini montis eiusq̄ presbytero: Cap. xxiiij.
De Theodoro ecclesie beati Petri apostoli urbis Rome mansionario: Ca. xxv.
De Abundio mansionario ecclesie beati Petri: Capi. xxv.
De Mena monacho solitario: Ca. xxvi.
De quadraginta rusticis qui pro eo carnes imolaticias cedere noluerunt a longobardis occisi sunt: Cap. xxvij.
De multitudine captiuorum qui pro eo q̄ caput capre adorare noluerunt occisi sunt: Cap. xxviii.
De Arriano episcopo cecato: Ca. xxix.
De Arrianorum ecclesia que in Romana urbe catholica consecratione dedicata est: Capi. xxx.
De Hermigildo rege Luigildi Bisigotthorum regis filio pro fide catholica ab eodem patre suo occiso: Cap. xxxi.
De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscisio: ab Arrianis Quandalorum lingua nullum locutionis solite sustinere dispendium: Capi. xxxij.
De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxiiij.

Annotatio

De generib' cōpunctionū: **Ca. xxxiiij.**
De Amantio presbytero prouincie Lus
scie: **Cap. xxxv.**
De Maximiano Syracusane ciuitatis
episcopo: **Cap. xxxvi.**
De Sanctulo presbytero prouincie Hur
sie: **Cap. xxxvij.**
De visione Redempti Serentine ciuita
tis episcopi: **Cap. xxxviii.**

Annotatio capitulorum libri quarti.

Quod eterna ac spiritalia ideo a carnalib'
minus credantur: quia ea que audiunt p
experimentum minime nouerūt: **Ca. i.**
Quod sine fide neq' infidelis uiuat:
Cap. ij.

Quod tres spiritus vitales sint creati:
Cap. iij.

De eo quod Salomon dicit: Dixi in corde
meo de filiis hominū vt probaret eos de'
et ostēderet similes esse bestijs: idcirco vn'
interitus est hominis et tumentorū et equa
vtriusq' cōditio: **Ca. iij.**

De anime inuisibiliter egressiōe: **Ca. v.**

Quod sicut vita anime manentis in corpore
deprehenditur ex motu membrorū: sic vi
ta anime post corpus in sanctis pensanda
est ex virtute miraculorū: **Cap. vj.**

De egressibus animarū: **Cap. vij.**

De egressu anime Speciosi monachi:
Cap. viij.

De aīa cuiusdā inclusi: **Cap. ix.**

De egressu aīe Spei abbatis: **Cap. x.**

De egressu anime presbyteri Hurse pro
uincie: **Cap. xi.**

De anima Probi Reatine vrbs episco
pi: **Cap. xij.**

De transitu Halle ancille dei: **Ca. xiiij.**

De transitu Seruuli paralityci: **Ca. xiiij.**

De transitu Romule ancille dei: **Ca. xv.**

De transitu Tarille virginis: **Ca. xvi.**

De transitu Duse puelle: **Cap. xvij.**

Quod quibusdā paruulis regni celestis adit
us a parentibus clauditur cū male ab eis
nutriantur: Et de puero blasphemus:
Cap. xviii.

Capitulorum

De transitu Stephani serui dei: **Capitulum. xix.**

Quod aliquādo aīe meritum non in ipso suo
egressu: sed post mortē certius declaraf:
Cap. xx.

De duobus monachis Galē tij abbatis:
Cap. xxi.

De transitu Surani abbatis: **Ca. xxij.**

De transitu diaconi prouincie Marsoy:
et de morte viri dei qui missus bethel fue
rat: **Cap. xxiiij.**

Quod ante restitutionē corporū in celo re
cipi valeant anime iustorū: **Cap. xxiiij.**

De modis quibus morientes aliqua pre
dicunt: Et de morte cuiusdā aduocati:
De reuelatione quoq' Serontij et Well

ti monachorū: Ac de puero armentario
qui moriturus diuersis linguis loqueba
tur: **Cap. xxv.**

De morte Theophanij comitis:
Cap. xxvj.

Quod sicut anime sanctorū in celo: ita post
dissolutionē corporū iniquorū aīe in infer
no credende sint: **Cap. xxvij.**

Qua ratione credendū sit vt incorporeos
spiritus tenere ignis corporeus possit:
Cap. xxviii.

De morte Theodorici regis Arriani:
Cap. xxix.

De morte Reparati: **Cap. xxx.**

De morte curialis cuius sepulchrū incen
sum est: **Cap. xxxj.**

An Boni bonos in regno et mali malos
in supplicijs agnoscant: **Cap. xxxij.**

De religioso quodā moriente qui pphes
tas vidit: **Cap. xxxiij.**

Quod ignote anime egressure sepius se co
gnoscant: Et de morte Johannis et Ar
si: et morphij quoq' et Stephani: **Capitulum. xxxiiij.**

De his qui quasi per errorem educi vident
e corpore: et de vocatione et reuocatiōe pe
tri monachi. De morte quoq' et resuscita
tione Stephani: ac de visione cuiusdā
militis: **De quodā etiā viro nomine Deusdedit:**

De quodā etiam viro nomine Deusdedit:
cuius domus sabbato edificabatur: ac de

De quodā etiam viro nomine Deusdedit:
cuius domus sabbato edificabatur: ac de

Dialogi **beati** **G**regorij

- pena Sodomitaz: **Cap. xxxv.** **De** quodam ab hostibus capto cuius vltima oblatiois hora soluebatur: **Et de Baraca nauta per salutarem hostiam a Haus fragio liberato: Cap. lvi.**
- De** morte Theodoro puero: **Cap. xxxvi.** **Quibus** mortuis sacre victimae profint ac de virtute et mysterio victimae salutaris: **Cap. lvij.**
- De** morte Crisozij: et monachi cuiusdam Iconij: **Cap. xxxvij.** **De** affligendo corde inter sacra mysteria et post de mentis custodia: **Cap. lvij.**
- An** post mortem purgatorius ignis esse credendus sit: **Cap. xxxviii.** **De** relaxandis culpis alienis vt nostre relaxentur: **Cap. lix.**
- De** aia Pascasij dyaconi: **Cap. xxxix.**
- Cur** in extremis temporibus tam multa de animabus clarescat que antea latuerunt: **Cap. xl.**
- Ubi** esse infernum credendus sit: **Cap. xli.**
- Utrum** vnus gehene ignis sit an diuersi: **Cap. xlii.**
- An** semp ardeat qui gehene incendijs deputantur: **Cap. xliij.**
- Utrum** aia immortalis dicat dum constat eam in perpetuo igne mori: **Cap. xliiij.**
- De** quodam sancto viro qui veniens ad mortem expault: **Cap. xlv.**
- Quidam** ne in morte timeat reuelatione roborant: et de Antonio: Nerulo et Johanne monachis: **Cap. xlvi.**
- De** modis somniorum: et an sint obseruanda somnia: de quodam etiam cui per somnium longa vite spacia promissa sunt et in breui tempore morte resecata: **Cap. xlvij.**
- An** proferat aiaabus si eorum corpora in ecclesijs sepulta sint: **Cap. xlvij.**
- De** quodam sanctimoniali femina in ecclesia sancti Laurentij sepulta que dimidia apparuit accensa: **Cap. xlix.**
- De** Galeriani patricij sepultura: **Cap. l.**
- De** corpore Valerij ab ecclesia post mortem proiecto: **Cap. li.**
- De** rinctoris corpore in ecclesia sepulto post non inuento: **Cap. liij.**
- Quid** sit quod maxime mortuorum valeat animabus prodesse: et de centumcellensi presbytero qui a cuiusdam spiritu petitus est vt sacram hostiam pro eo offerret: **Cap. liij.**
- De** fratre Iusto medico pro cuius anima continuis triginta diebus oblatum est sacrificium altaris: **Cap. liiij.**
- De** vita et transitu Cassij episcopi: **Cap. lv.**

¶ Finis.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Beati Gregorij pape in libros dialogorum prefatio feliciter incipit

Quadā die nimis quorūdaꝫ se-
culariū tumultū deſſus: q̄
b^o in ſuis negotijs plerūq; co-
gimur ſoluere etiā qđ nos cer-
tū eſt non debere: ſecretū locū

petij amici meroris vbi oē qđ de mea mi-
hi occupatiōe diſpicebat ſe patēter oſtē-
deret: tūcūta que in ſilgere dolorem con-
ſueuerant: cōgeſta ante oculos licēter ve-
nitent. Ibi itaq; cū afflictuſ valde ⁊ diu-
ticituſ ſederē: dilectiſſimū filiū meū

Petr^o diaconuſ affuit: qui mihi a prime-
uo iuuentutis flore in amicitijs familiarit^{er}
obſtrict^{us} eſt atq; ad ſacri verbi indagatiō-
nē ſoci^{us}. Qui graui epicoqui cordis lang-
uore me intuens ait: Nunquā nā noui tibi

aliqđ accidit qđ pl^{ur} te ſolito meror tenerē?
Cui inquā: Meror petre quem quotidie
patior: ⁊ ſemp^{er} mihi p^{ro} vſuz ver^o eſt: ⁊ ſem-
per p^{ro} augmentū nou^o. Infelix q̄ppe ami-
muſ me^o occupatiōis ſue pulſar^o vulne-
re meminit qualis aliqñ i monaſterio fuit:

quō ei labētia cūcta ſubtererāt: qđ tū reb^o
oib^{us} qđ voluunt eminebat: qđ nulla niſi
celeſtia cogitare cōſueuerat: qđ etiā reſe-
tuſ corpe ipſa tā carniſ clauſtra contēpla-
tione trāſibat.

Quōd mortē quoq; que pes-
ne cūctis pena eſt: videlicet vt ingreſſum
vite laboris ſui premiū amabat. At nunc
ex occaſione cure paſtoratiſ ſeculariū ho-
miniū negocia patiē: ⁊ poſt tā pulchrā q̄ſ-
tiſ ſue ſpecie terreni act^o puluere ſedat.

Cūq; ſe p^{ro} cōdeſcēſione multozū iad ex-
teriora ſparſerit: etiā cū interiora appetit:
adhuc pauldubio minor redit. Perpen-
do itaq; qđ tolero: pp^{ro} do qđ amiſi: dūq;
intueor: illud qđ pdidi: ſit hoc graui^o qđ
porro. Ecce eteni nūc magni maris flucti-
bus quartor: atq; i nauī mētis tēpeſtatiſ
valide pcellit illi dor. Et cū prioris vite
recolo: qđ poſt tergū ductiſ oculiſ viſo li-
tore ſuſpiro. Qđq; adhuc graui^o eſt: dū
imēſiſ fluctib^{us} turbat^{ur} feror: vix tā portū
videre valeo quē reliq;: qđ ⁊ ita ſunt caſuſ
mētis vt pri^o quidē pdat bonū qđ tenuit:
ſi tū ſe pdidiſſe meminerit. Cūq; lōgi^o res

ceſſerit: etiā boni ipſi^o qđ pdiderat obliuſ
ſciſ. ſitq; vt poſt neq; p^{ro} memoriā videat
qđ pri^o p^{ro} actionē tenebat. An allas hoc
agit qđ pmiſi: qđ cū nauigam^o lōgiuſ: tā
nec portū q̄tiſ quē reliquim^o videmus.

Non unq; vero ad augmētuz mei doloriſ
adiūgit qđ quorūdaꝫ vita qđ pri^o ſeculū rota
mēte reliquerūt: mihi ad memoriā reuo-
caf. Quozū dū culmē aſpicio: qđ tū ipſe in
infirmiſ iaceā agnoſco: quoz^{um} plurimi cō-
ditozi ſuo i ſecretiozi vita placuerūt: qđ ne
p^{ro} hūanoſ ac^{er} a nouitate mētis vetereſce-
rēt: eos oipotēſ de^o hui^o mūdi laborib^{us}
noluit occupari. S; que tā plara ſūt me-
liuſ ſimuoſ: ſi ea qđ p^{ro} inquisitionē ac r̄ſione
dicēda ſūt: ſola noīn p̄notatiōe diſtinguo.

**Beati Gregorij pape dialogorum
liber primus de vita ⁊ miraculis
patrum Italicorum feliciter incipit.**

**De petitione petri diaconi vt
aliq; sibi patrum narrent exempla
ac reſpoſione ſancti Gregorij: cū
expoſitiōe vite: ac miraculoz ho-
norati abbatiſ monaſterij Sun-
denſiſ.**

Cap. I. Petrus.

Quoniam valde i Italia quorū-
daꝫ vitaz virtutib^{us} fulſiſſe
p̄gnoui. Ex quoz igit^{er} cō-
paratiōe accēder^o ignoro.

Equidez bonoſ viroſ in
hac terra fuiſſe nō dubito
ſigna tū atq; virtuteſ aut ab eis neq; fa-
cta exiſtiō: aut ita ſūt hacten^o ſilētiō ſup^{er}
p̄ſa: vt virū ne ſint facta neſciamuſ.

Gregorius.

In ſola petre referā qđ de p̄fectiſ p^{ro}
bariſq; viriſ: vn^o ego homincoz
vel boniſ ac fidelib^{us} viriſ atteſtā
ſib^o agnoui: vt p^{ro} memetiſm^o didici: dieſ
vt opinor anteq; ſermo ceſſabit.

Petrus.

Ellē querenti mihi de eiſ aliq̄a
narrareſ: neq; hac p^{ro} re interruiſſi
pere expoſitiōniſ ſtudiū graue
a illi

videat: qz nō dispar edificatio oris ex me-
moriam virtutū. In expositiōe quippe qua-
liter inueniēda atqz tenēda sit virtus: ag-
noscat. In narratiōe vero signozū cognos-
scim: inuēta ac retēta qualiter declarat.
Et sunt nōnulli quos ad amorē patrie ce-
lestis plus exēpla q̄ predicamēta succen-
dāt. Sit vero plerūqz auditiōis aīo duplex
adiutoriū in exēplis patrū. qz r ad amorē
vītare vite ex precēdētū compatiōe accē-
dit: r iā si se esse aliquid estimat: dū melio-
ra de alijs cognouerit humiliatur.

Gregorius.

E que mihi sunt virozū venerabi-
liū narratiōe compta incūctanter
narro sacre auctoritatis exemplo.
Cum mihi luce clari? cōstet qz Lucas r
Marc? euāgelii q̄ scripserūt nō visu sed
auditu didicerint. Sed vt dubitatiōis oc-
casiōe legentibus subtrahā: p̄ singula q̄
describo quib? hec narratiōib? mihi comp-
ta sint manifesto. Hoc vero scire te cupio
qz in quibusdā sensum solūmodo: in quib-
usdā vero r verba cum sensu teneo: qz si
de psonis obus ipsa specialiter verba tes-
nere voluissim: hec rusticano vsu prolata
fil? scribētis nō apte suscipet. seniorum
valde venerabiliūz didici relatione quod
narro.

Enantij quedā patritij in samne
ptibus villa fuit in qua Colonus
eius filii honoratū noie habuit q̄
ab annis puerilib? ad amorē celestis pa-
trie p̄ abstinentiā exarsit. Cūqz tā magna
cōueratiōe polleret: seseqz iam ab ocioso
quoqz sermone restringeret: multūqz vt p̄
fatus sum p̄ abstinentiā carnē domaret.
Die quadā parētes eius vicinis suis con-
uiniū fecerūt: in quo ad vescendū carnes
parate sunt: quas cū ille ad esum cōtinge-
re p̄ abstinentie amorē recusaret: ceperunt
ei parētes eius irridere ac dicere. Comes-
de: nūquid piscē in his mōtib? tibi alla-
turi sum? Illi vero in loco audiri pisces
cōsueuerāt nō videri: sed cū his sermoni-
bus honorat? irrideret: repēte in cōuiniū
aqua ad ministrū defuit: cū stula lignea

sicut illic moīs ē mancipiū ad fontē pres-
xit: dūqz bauriret aquā: pisci s stula intra-
uit. Reuersūqz mācipiū ante ora discubē-
tū piscē cū aqua fudit que ad tot? diei vt
cū potuisset honorato sufficere. Mirati
oēs totaqz illa parentū irrisio cessauit. Le-
pere nāqz in honorato honorare abstinen-
tiā quā ante deridebāt: sicqz a dei hoīe ir-
risiōis detersit obprobria piscia de mōre:
qui cū magnis virtutib? cresceret a predi-
cato dño suo libertate donat? est: atqz in
eo loco q̄ fundis dicit monasteriū constru-
xit: in quo ducentozū fratū monachozū
pater exiit: ibiqz vita illi? cūcūquaqz ex-
empla eximie cōueratiōis dedit. Hāc que
dā die ex eo mōte qui ei? monasterio i ex-
celso p̄minet: ingētis facti moles erupta ē.
Que p̄ deuexū mōtis latus ventēs toti?
ruinā celle oīm? fratū interitū minaba-
tur. Quā cū venientes desup vir sanct? vi-
disz: frequētī voce xp̄i nomē inuocās: ex-
tensa mox dextera signum ei crucis oppo-
sui: eāqz in ipso deuexi mōtis latere cadē-
tē fixit sicut religiosus vir Laurētius p̄-
hibet: r qz loc? ei nō fuerat quo inherere
potuissz: aspiciē ita vt nūc vsqz montē cer-
nentibus casura pēdere videatur.

Petrus.

Uramus hec tam egregius vir vt
post magister discipulozū fierete
prius habuit magistrum.

Gregorius.

Equa q̄ hunc fuisse cuiusqz disci-
puli audiui: sed lege nō p̄stringit
sancti spiritus donū. Nus quidē
recte cōueratiōis est: vt preesse non au-
deat qui subesse nō dīdicerit: nec obediē-
tiā subiectis impet quā prelatis nō nouit
exhibere. Sed tamē sūt nōnulli qui ita p̄
magisteriū spūs intrinsecus docētur vt r
si eis exterius humani magisterij discipli-
na defuit: magisterij intimi cēsura nō defuit.
Quozū tamē libertas vite ab infirmis in
exemplū nō est tradēda: ne dū se quisqz si-
militer sancto spiritu impletū p̄sumit: di-
scipul? hominis esse despiciat: r magister
erroris fiat. Deus autē que diuino spiri-

tu impletur habz euidētissima signa sua: virtutes scilicet ⁊ humilitatem: q̄ si utroq; pfecte in vna mēte conueniunt: liquet qd̄ de presentia sancti spūs testimoniū ferāt. Sic quippe etiā Iohānes baptista magi strū habuisse nō legit: neq; ipsa veritas q̄ corporali presentia ap̄los docuit: eū corporaliter inter discipulos aggregauit. S; quē intrinsec⁹ docebat: extrinsec⁹ quasi in sua libertate reliquerat. Sic moyses in heremo edocet⁹ mandatū ab angelo vidicit qd̄ p̄ hominē nō cognouit: sed hec vt predicti mus infirmiq; venerāda sunt nō imitāda.

De Libertino preposito eiusdem monasterij: Cap. ij.

Petrus.

Placet qd̄ dici sed peto vt mihi dicas si tātus hic pater aliques sui imitatorum discipulum reliquit.

Gregorius.

In reuerēdissimus Libertin⁹ qui regis Torile tempore Gothorū eiusdē Sinidensis monasterij p̄positus fuit: in discipulatu illi⁹ cōuersatus atq; eruditus ē. De quo quāuis virtutes multas plurimorum narratio certa vulgauerit. Predictus tñ Laurētius religiosus vir q̄ nunc sup̄est ⁊ ei ipso i tpe familiarissim⁹ fuit: multa mihi dicere de illo p̄sueuit: ex quib⁹ ea que recolo: pauca narrabo.

In eadē puincia Samnie: quā supra memorant: idē vir p̄ vilitate monasterij carpebat iter. Dumq; darida Gothorum dux cū exercitu in loco eodē venisset: del serū ex caballo in quo sedebat: ab hominib⁹ eius plectus ē. Qui iumēti perditū dāna libēter ferēs: patietē etiā flagelluz qd̄ tenebat diripiētib⁹ obtulit dicēs: Collice vt habeatis qualiter hoc iumentū minare valeatis. Quib⁹ dicitis p̄tinus se in orationē dedit. Cursu autē rapido predicti ducis exercit⁹ puenit ad fluuiū qui vocat̄ vultur⁹: ibiq; eqs suos ceperūt singuli hastis iudere ⁊ calcarib⁹ cruentare. S;

tñ equi verb̄arib⁹ cesi: calcarib⁹ cruentati fatigari poterāt: moueri nō poterāt: sicq; aquā fluminis tāgere quasi mortale precipitiū p̄timecebāt. Cūq; diu cedēdo fessores singuli fatigarent: vn⁹ eorū intulit q̄a ex culpa quā seruo dei in via fecerāt: illa sui itineris dispēdia tolerabāt. Qui statiz reuersi post se Libertinū reperit i oratione p̄stratū. Qui cū dicerēt: surge tolle caballū tuū: ille rēdit: Ite cuz bonorego caballū opus nō habeo. Descēdentes vero inuitū eū in caballū de quo deposuerant: leuauerūt ⁊ p̄tin⁹ abscēserūt. Quorū eq̄tano cursu illud qd̄ p̄tin⁹ nō poterāt trāsire flumē trāsierūt: ac si ille fluminis alue⁹ aquā minime haberet. Sicq; factū est vt dum seruo dei vnus caballus reddidit: oēs a singulis reciperentur.

Sedem vero tpe in eadē p̄tes Buccelin⁹ cum frācis venit. De monasterio vero p̄fati viri famuli dei rumor exierat: q̄ multas pecunias haberet. Ingressi oratoriū frāci: ceperūt seuiētēs Libertinū q̄rere: Libertinū clamare: vbi in oratiōe illa p̄strat⁹ iacebat. Mira valde res querētēs seuiētēs frāci ingrediētēs in ipso impingebāt: ⁊ ipm̄ videre nō poterāt: sicq; sua cecitate frustrari: a monasterio sunt vacui regressi.

Mio quoq; tpe p̄ causa monasterij abbatis iussu qui honorato ei⁹ magistro successerat: Rauennam p̄gebat. Pro amore vero eiusdē venerabilis Honorati quocūq; Libertinus ibat ei⁹ semp calligulā in sinu portare cōsueuerat: itaq; dū p̄geret accidit vt quēdā mulier extincti filij corpusculuz ferret. Quo dū seruū dei fuisset intuita: amore filij succensa iumentū suū p̄ frenū tenuit: atq; cū iuramēto dixit. Nullaten⁹ recedis nisi filiū meū suscitaueris. At ille inuistatū habēs tale miraculū expauit: petitionē illi⁹ iuramēto declinare mulieris voluit: s; ne quāq; p̄ualēs aīo hesit. Considerare libet quale: quātūq; in ei⁹ p̄ctore certamē fuerit. Ibi q̄ppe pugnabat inter se humilitas conuersatiois: ac pietas matris: ⁊

mot ne iniustata presumeret: dolo: ne or-
bate matri nō subueniret: sed ad maiores
dei gloriā vicit pietas illi peccatū virtutis
qđ ideo fuit validū: qđ viciū. Virtutis enī
peccatus non esset si hoc pietas nō vicisset.
Itaq; descendit: genuflexit ad celū manus
tetēdit: calliculā de sinu protulit: sup ex-
tincti pueri corp⁹ posuit. Quo orante aīa
pueri ad corp⁹ redijt: quē manu compre-
hēdit ac fieri matri viuente reddidit: atq;
iter qđ cepat peregit.

Petrus.

Quid nā hoc esse dicim⁹: virtutem
tanti miraculi honorati egit meri-
tum: an petitio libertini?

Gregorius.

In ostēsiōne tā mirabilis signi cū
fide femine virtus conuenit viro:
rūq; atq; ideo Libertinus existit
ista potuisse qđ plus didicerat de magistri
de sua virtute cōsiderē. Cui⁹ enī calli-
culā in peccatū extincti corpusculi posuit: ei⁹
nimirū animā obtinere qđ petebat estima-
uit. Hāc helize⁹ quoq; magister pallium
ferēs atq; ad iordanē veniēs percussit semel
z aquas minime diuisit. Sz cū repēte di-
ceret: vbi est deus helie: etiā nūc percussit
fluuiū magister pallio ac iter in aquas fe-
cit. Perpēdit petre qđ in exhibēdis
virtutib⁹ hūilitas valet: tūc exhibere ma-
gistri meritū virtutez potuit: qñ magistri
nomē ad memoriā reduxit. Quia enī ad
humilitatē sub magistro redijt: qđ magi-
ster fecerat z ipse fecit.

Petrus.

Ibet qđ dicis: sed queso ē ne ali-
quid allud: qđ adhuc de ipso dei
famulo ad nostrā edificationē tra-
bere valeas?

Gregorius.

Est plane: sed si sit qui velit imita-
ri. Ego enī virtutē patiētie tanti
patris signis z miraculis maiorē
credo. Quadam nāq; die is qui post ve-
nerabilis honorati extitū monasterij regi-
men tenebat: cōtra eundē venerabilē Li-

bertinū in grauē iracūdia exarsit: ita vt eū
manibus cederet: z quia virgā qua eū fe-
rire posset minime inuenit: comprehēso
scabello subpedaneo faciē ei ac caput tu-
tūd: totūq; illius vultū tumentē ac lini-
dum reddidit. Qui vehemēter zelus ad-
stratū propriū tacitus recessit. Die vero
altera iturus erat p vtilitate monasterij
causa constituta. Expletis igit hymnis
marutinalibus Libertinus ad lectū abba-
tis venit orationem sibi humiliter petijt:
Sciēs vero ille qđ tum a cūctis honoret:
quantūcūq; diligere: p iniuria quā ei in-
gesserat: recedere eū velle a mōasterio pu-
tabat atq; requisitū vicēs: Abi vis ire?
Cui ille respōdit: monasterij causa cōsti-
tuta est pater quā declinare nequeo: quia
besterno die me hodie iturus pmissi: illuc
ire disposui. Tūc ille a fundo cordis con-
siderās asperitatē z duriciā suam: humili-
tatem ac mansuetudinē Libertini ex lec-
to pshijt: pedes Libertini tenuit se: pec-
casse se qđ reū esse testatus est: qui tāto ta-
liq; viro tam crudelē facere cōtumeliā p-
sumpisset. At contra Libertinus se e in-
terrā prosternens eiusq; pedibus prouo-
lutus sue culpe: nō illius seculie fuisse re-
ferebat qđ protulerat. Sicq; actus est vt ad
magnam mansuetudinē duceret pater: et
humilitas discipuli magistra fieret magis-
tri. Cūq; pro vtilitate monasterij ad con-
stitutionē cause egressus fuisset: multi viri
noti ac nobiles qui eū valde honorabāt
vehemēter admirati sollicitē requirebāt:
quid nā hoc esset qđ tam tumentē ac lini-
dam haberet faciē. Quibus ille dicebat:
besterno die sero peccatis meis erigētib⁹
in scabello subpedaneo impingebaz atq;
hoc pertuli. Sicq; vir sanctus seruans in
pectore honorē veritatis z magister: nec
patris prodebat vicū: nec falsitatis in-
currit peccatum.

**De monacho hortulano mo-
nasterij eiusdem. Cap. III.**

Petrus.

Patas ne vir iste venerabilis. **A**bertinus de quo tot signa et miracula retulisti: in tam ampla congregatione imitatoris sui in virtutibus non reliquit?

Gregorius.

Felix qui appellabat curuus quae ipse bene nosti qui eiusdem monasterij nuper prepositus fuerat: multa mihi de fratribus eiusdem monasterij admiranda narrabat. Ex quibus aliqua que ad memoriam venturae supplicio: quae ad alia festino: sed unum dicit quod ab eo narratum pretereundum nullo modo estimo.

In eodem monasterio quidam magne vite monachus erat hortulanus. Fur vero venire consueverat et per sepe ascendere et occulte olus auferre. Cumque ille multa plantaret: que minus inueniret et alia pedibus conculeata: alia dispersa conciperet totius hortum circumiens inuenit iter: unde fur venire consueverat: qui in eodem hortu deambulans reperit etiam serpentem cui precipiens dixit: Sequere me atque ad aditum furis perueniens impauit serpentem dicens: In nomine Iesu precipio tibi ut aditum istum custodias: ac fures huc ingredi non permittas. primum serpens totum se in itinere in transuersum tetendit: et ad cellam monachus rediit. Cumque meridiano tempore sancti quiesceret: mox solito fur aduenit ascendit serpentem. Et cum in hortum pedem poneret vidit subito quod extensus serpentem clausisset viam: et tremefactus post semetipsum concidit eiusque pes per calcamentum in sude sepiis inhaesit: sicque visus duos hortulanus rediret deorsum capite pepedit. Consuetam horam venit hortulanus: pendente in sepe fures reperit et serpentem dixit: Gratias deo implenti quod iussit: recede modo qui statim abcessit: ad furem vero perueniens ait: Quid est frater: tradidit te mihi deus: quare in lascoze monachorum furtum toties facere presumpsisti? Qui hoc dicens pedem illius a sepe in qua inhaeserat soluit. Cumque sine lesione deponeret. Cui dixit: sequere me. Quae

sequentem dixit ad hortum aditum: et olus que furtim appetebat auferre: ei cum magna dulcedine fuit dicens: Hade et post hoc furtum non facias: sed cum necesse habes hic ad me ingredi: et que tu cum peccato lahorabas tollere: ego tibi deuotus dabo.

De Equitio abbate valerie prouincie. Cap. III.

Petrus.

Anculus ut inuenio: incassum ego non fuisse patres in Italia que signa facerent estimabam.

Gregorius.

Fortunati viri venerabilis abbatibus monasterij quod appellatur balneum Ciceronis: aliorumque etiam virorum venerabilium videlicet relatorum: quod narro: vir sanctissimus Equitius nomine: in valerie prouincie partibus pro vite sue merito apud omnes illic magne admirationis habebatur: cui fortunatus idem familiariter notus fuit. Qui nimirum Equitius pro sue magnitudinis sanctitatis multorum in eadem prouincia monasteriorum pater extitit. Hunc cum iuuentutis sue tempore acri certamine carnis incessantia fatigaret: ipse sue temptationis angustie ad orationis studium solertior effecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti deo remedium continuis precibus quereret: noscitur quadam assidente angelo enuchizari se vidit: eiusque visioni apparuit quod omnem modum ex genitalibus eius membris abscideret: atque ex eo tempore ita alienus extitit a temptatione: ac si seipsum non haberet in corpore. Quae virtute fretus ex dei omnipotentis auxilio: ut viris ante preerat: ita cepit post modum etiam feminis preesse: nec tamen discipulos suos admonere cessabat: ne se eius exemplo in hac re facile crederent: neasuri non tempore tantum donum quod non accepissent.

Quam tempore quo malefici in hac sunt Romana urbe deprehensi: Basilii qui in magicis artibus primus fuit in monachico habitu valeria fugiens petijt. Qui ad virum reuerentissimum castorum anteri

ne ciuitatis Episcopum pergēs: sperauit ab eo vt eū Equitio abbati cōmitteret ac sanandum monasterio illi cōmenderet. Tūc ad monasteriū venit episcopus secūq; Basiliū monachū deduxit: Equitius dei famulū rogauit: vt eundē monachū in cōgregationē susciperet. Quē statim vir sanctus intus ait: Hūc quē mihi cōmendas pater: ego nō video monachū esse: sed diaboli. Cui ille respōdit: Occasionē queris ne debeas prestare qd peto: ad quem mor dei famul⁹ dixit. Ego quidē hoc euz esse denūcio qd video: ne tamen nolle me obedire existimes: facio qd iubes. Suscepit itaq; in mōasterio est. Post nō multo vero dies idē dei famul⁹ p exhortandis ad desideria supna fidelib⁹: paulo longi⁹ a cella digressus est. Quo discedēte contigit: vt in monasterio virginū in quo eiusdē patris cura vigilabat: vna earū q iuxta carnis huius putredinē speciosa videbat febricitare inciperet: et vehemēter ariari magnisq; iā vocibus cū stridore clamare. Modo moritura sum nisi Basilius monachus veniat: et ipse mihi p sue curatiōis studiū salutē reddat. Sed in tāti patris absentia accedere quāpiā monachorum in cōgregationē virginū nō audebat: quāto minus ille qui nouus aduenerat: eiusq; adhuc vitā cōgregatio fratrum nesciebat. Missum repente est et dei famulo Equitio nunciātū q sanctimonialis illa mense febribus estuaret: et Basiliū monachi visitationē anxie quereret. Quo audiō vir sanct⁹ dedignādo subrisit atq; ait: Nūquid nō dixi: q dyabolus est iste: non monachus: ite et eū de cella expellite. De ancilla autē dei que anxietate febrū virgetur: nolite esse solliciti: qā ex hac hora neq; febrib⁹ laboratura est: neq; basilicū questura. Regressus est monachus et ea hora salutē restitūtā dei virginē agnouit: qui eandē salutē illius dei famul⁹ Equitius longe postus nunciāuit: in virtute scilicet miraculi exemplū tenēs magistri: qui inuitatus ad filiū reguli eum solo verbo restituit salutē: vt reuertens pater ea hora si

lum restitūtū vite cognosceret: qua vitā illius ex ore veritatis audiuit. Omēs autē monachi iussione patris sui implētes: eundē Basiliū ex monasterio habitatione repulerūt. Qui repulsus dixit: frequēter se cellā Equitij magicis artib⁹ in aera suspedisse: nec tamē eius quempiam ledere potuisse. Qui non post longū tempus in hac Romana vrbe exardescēte zelo christiani populi igne crematus est.

Quadam vero die vna dei famula ex eodē monasterio virginū ortu ingressa est. Que lactucā conspiciens cōcupiuit: eamq; signo crucis bene dicere oblita auide momordit: sed correpta a dyabolo protinus cecidit. Cūq; vexaretur: eidē patri Equitio sub celeritate nunciātū est: vt veniret cōcitus: et orando succurreret. Morq; vt ortū idē pater ingressus est: cepit ex eius ore quasi satisfactens ipse qui hāc arripuerat dyabolus clamare dicens: Ego quid feci: ego quid feci? Sedebā ibi sup lactucā: venit illa et momordit me. Cui cū graui indignatiōe vir dei precepit vt discederet: et locū in omni potētis dei famula nō haberet: qui protinus abcessit: nec eā vltra cōtingere preualuit. Quidā vero felix noīc: Miris p uincie nobilis pater huius castorij q nunc nobiscū in Romana vrbe demorat: cū eū dē venerabilē vix eq̄tuz sacrū ordinē nō habere cōspiceret: et p singulū discurrere atq; studiose predicare: eū quadaz die familiaritatis ausu adijt dicens: Qui sacrū ordinē nō habes atq; a Romano pontifice sub quo degis: predicatiōis licentiā non accepisti: predicare quō presumis. Qua eius inquisitione cōpulsus: vir sanct⁹ indiciāuit predicatiōis licentiā: qualiter accepit dicens: Ea que mihi loqueris: ego quoq; mecū ipse pertracto. Sed quadaz nocte speciosus mihi p visionem iuuenis astitit: atq; in lingua mea medicinale feramētum: id est feubotonium posuit: dicens: Ecce posui verba mea in ore tuo: egredere ad predicādum: atq; ex illo die etiā cū voluero: de deo tacere nō possum.

Petrus.

Uellem etiā patris huius opus agnoscere qui ferē talia dona a deo percepisse.

Gregorius.

Opus petre ex dono est: nō dō nū ex opere: alioqui grā: iā nō est gratia. **D**ñe quippe opus dona preueniūt: quāuis ex sub

sequēti opere ipsa etiā dona subcresciūt. **N**e tamen vite eius cognitiōe frauderis bene hāc reuerētissimus vir **Albinus** reatine antistes ecclesie cognouit: et adhuc superfunt multi qui scire potuerūt. **S**ed qđ plus queris operis: quādo cōcordabat vite mūditiā cū studio predicatiōis? **C**antus quippe illū feruor ad colligēdas deo animas accenderat ut sic monasterijs preesset quatenus per ecclesias: per castra: per vicos: per singulorū quocūq; fidelium domos circūquocūq; discurreret: et corda audientium ad amorem patrie celestis excitaret. **F**rater vero valde vilis ī vestibus atq; ita despectus: ut si qđ illū forasse nesciret: salutatus etiā resalutare despiceret. **E**t quotiens alia tēdebat ad loca in iumentū sedere cōsueuerat: qđ esse despectabilis oībus iumentis in cella potuisset. **I**n quo etiam capistro pro freno et herbicū pellibus pro sella utebatur. **P**er semetipm sacros cōdices in pelliceis sacculis missos vextro leuocū portabat lateres: ut quocūq; pueniret scripturarū aperiret fontē et rigaret prata mentium. **H**uius quocūq; opinio predicatiōis ad Romane vrbis noticiā puenit: atq; ut est: lingua adulantium auditoris sui animū amplectendū necans: eo tempe clerici huius aplice sedis antistiti adulādo questi sūt dicētes: **Q**uis est iste vir rusticus qui auctoritatē sibi predicatiōis arripuit et officii aplici nostri dñi si bimet indoctus vsurpare psumit? **D**icitur ergo si placet qui huc eū exhibeat: ut quid sit ecclesiasticus rigor agnoscat. **S**icut autē moris est ut occupato in multis aīd adulatio valde surripiat: si ab ipso cor

dis ostio nequaquā fuerit citi⁹ repulsa: sua dētibz clericis cōsensum pontifex p̄buit ut ad Romanā vrbē duci debuisset: et quē nā sua esset mensura: cognosceret. **J**ulianus tamen tūc defensorē mittens qui Sabiniensi ecclesie postmodū in episcopatu p̄fuit: ac precepit ut cū magno euz honore deduceret ne quicquā dei famulus ex cōuentiōe eadē iniurie sentiret. **Q**ui pares re de eo clericorū votis cōcitus volens: festine ad eius monasteriū currit: ibiq; absente illo antiquariū scribētes reperit vbi abbas esset requisitus: qui dixerit: **I**n valle hac que monasterio subiacet fenū secat. **I**dem vero **Julianus** superbū valde atq; contumacē puerū habuit: cui vix poterat vel ipse dñari. **H**ūc ergo misit ut ipm ad se sub celeritate p̄duceret. **P**errexerit puer et p̄teruo spiritu pratu velociter ingressus: hominesq; illic iptus senū fecātes: requisit quis nā esset. **E**quius. **M**ox ut audiuit quis esset: eū adhuc lōge postus asperxit: et immēso timore corrept⁹ cepit timere: lacescere: seq; ipm nutātū gressu vix portare posse. **Q**ui tremēs ad vel hōiem peruenit atq; vlnis humiliter submissis: eius genua deosculans strinxit: suumq; dñm ei occurrisse nūciauit. **C**ui resalutato dei famulus p̄cepit dicens: **L**euā senū viride: porta pabulū iumentis in quibus venistis: ecce ego quia parū superest: opere expleto te subsequor. **I**s autē qui missus fuerat **Julianus** defensor mirabatur valde: quid nā esset q; redire moraret puer. **C**ūq; reuertentē puerū cōspicit atq; in collo senū ex prato deferentē vehe mēter iratus cepit clamare dicēs: **Q**uid est hoc? **E**go te missi hominē deducē: mon senū portare. **C**ui puer respōdit: **Q**uem queris ecce subsequif. **E**t ecce vir dei clauatis calciatus caligis falcem fenariā in collo deferens veniebat. **Q**uē adhuc longē positum puer suo domino: quia ipse esset quē quereret: indicauit. **I**dē vero **Julianus** repente ut vidit dei famulū ex ipso habitu desuperit: siq; qualiter peberet alioqui: p̄terua mēte prepabat. **M**ox vero

ut seruus dei cominus affuit: eiusdē Juliani animū intolerabilis pauor inuasit: ita ut tremere atq; ad insinuandū hoc ipsum pro quo venerat vix sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit: orationē pro se fieri petijt: & quia pater eius apostolicus potifex eū videre vellet indicauit. Vir autē venerandus Equitius cepit imensas gratias omnipotēti deo agere: asserēs q; se p summū pontificē gratia superna vifitasset. Illico vocauit fratres: precepit hora eadē lumēta preparare: atq; executorē suū cepit vehementer urgere vt statim abire debuissent. Cui Julianus ait: Hoc fieri nullaten⁹ potest q; lassatus ex itinere hodie nō valeo abire. Tūc ille respōdit: Tristis me filli q; si hodierna die nō egredimur iā crastina nō exiemus. Dei itaq; famulus executoris sui lassitudine coact⁹ in monasterio suo eadē nocte demoratus est. Sequēti vero die sub ipso lucis crepusculo vehementer equo in cursu fatigato ad Julianū puer cū epistola puenit: in q̄ preceptū est ei ne seruu dei cōtingere vel mouere de monasterio auderet. Quē cuius ille req̄reret cur sentētia esset mutata: cognouit q; nocte eadē in q̄ ipse executor illic missus est: per visum pontifex fuerat vehemēter exterritus q; ad exhibendum dei hominē mittere presumpisset. Qui protinus surrexit seq; venerādi viri commendans orationib⁹ ait: Rogat pater noster ne fatigari debeatis. Cūq; hoc dei famulus audiret cōtristatus ait: Nunquid nō die hesterno dixi tibi quia si statim nō pergeremus iā pergere minime liceret? Tūc pro charitatis exhibitione aliquantulū executorē suū in cella retinuit eius laboris sui cōmodū coacto renitentiq; vedit. Cognosce s̄c̄i Petre in quāta dei custodia sunt qui in hac vita seiplos despiciere nouerunt: cū quibus intus ciuib⁹ in honore numerant qui despecti foris hominib⁹ esse nō erubescūt: quia & cōtra in dei oculis non iacet qui apud suos & proximoꝝ oculos per inanis glorie appetitū

tumēt. Quē & quibusdā veritas dicit: Vos estis qui iustificatis vos corā hominib⁹: deus autē nouit corda vestra: quia qd hominibus altum est: abominabile est ante deum.

Petrus.

Miror valde q; de tali viro surripi pontifici tāto potuerit.

Gregorius.

Quid miraris Petre quia falli mur qui homines sumus: An mēti excedit: qd David qui propheticū spiritū habere consueuerat: cōtra Innocentē Jonathe filii sententiā dedit: cū verba pueri mentiētis audiuit: Ad tamē q; per David factū est: & occulto dei iudicio iustu credimus: & tamen humana ratione qualiter iustu fuerit nō videmus. Quid ergo miror: si ore mentientū aliquādo in aliud ducimur: qui prophete nō sum⁹? Nullū vero est q; vniuscuiusq; presulis mentē curarū dēstas vastat. Cūq; anim⁹ diuidit ad multa: fit minor ad singula: tātoq; ei in vna qualibet re surripi: quāto lat⁹ in multis occupat.

Petrus.

Vera sunt valde que dicis.

Gregorius.

Silere nō debeo qd de hoc viro abbate quondā meo reuerētissimo Galentiano narrāte agnouit. Habebat nāq; quia corpus eius dū in beati Laurētij martyris oratorio esset humanū: sup sepulchrū illius rustic⁹ quidā arca cū frumento posuit: nec quātus qualifq; vir illic iaceret: ppendere ac vereri curauit. Tūc repente turbo cellit⁹ factus: reb⁹ illic omnibus in sua stabilitate manētibus arca que superposita sepulchro ei⁹ fuerat: extollit lōgeq; protexit: ita vt palā cūcti cognoscerēt: quāti esset merit⁹: cui⁹ illic corpus iaceret.

Tā ea que subiungo predicti venerabilis viri fortunati quē valde mihi etate ope & simplicitate placet relatōe cognoui. Tandē vales

rie puincia lögobardis intratib⁹ ex mōa
sterio reuerēssimi viri Equi i p̄dicto ora
torio ad sepulchrū eius monachi fugerūt
Cūq; longobardi seuitēs monasteriū ins
trassent: ceperūt eosde; monachos foras
trahere vt eos aut p̄ tormēta discuterēt:
aut gladijs necarēt. Quorū vnus inge
mult atq; acri dolore cōmorus clamauit:
Heu heu scē Equit: placet tibi vt traha
mur ⁊ nō nos defēdas. Ad cui⁹ vocē p̄ti
n⁹ seuitēs lögobardos imūdu; spūs in
uast. Qui corruētēs in terrā tamdiu ves
xati sunt: quousq; hoc cūcti etiā qui foris
erant lögobardi cognoscerēt quaten⁹ lo
cum sacrū temerare vlti⁹ nō auderent.
Sicq; vir sanctus dū discipulos defendit
etiam multis post remediū illuc fugiētī
bus prestitit.

De Constantio mansionario: ec
clesie sancti Stephani: Cap. v.

Constantio coepiscopi mei videlicet
relatiōe qd narro qui in ancho
nitana vrbe p̄ annos multos i
monachico habitu deguit: ibi
q; vitā nō mediocriter religiosam duxit.
Cui etiā quidā nostri iam p̄uentionis eta
tis: qui ex eiusdē sunt p̄tibus attestant. In
pta eaz nāq; ciuitate ecclesia beati marty
ris Stephani sita est: In qua vir vite ve
nerabilis Constantius nomine q̄ māsona
rij functus officio deseruiebat: Cui⁹ san
ctitatis opinio sese ad noticiā hominum
longe lateq; tetēderat. Qui isdē vir fun
dit⁹ terrena despiciēs toto; annisu men
tis ad sola celestia flagrabat. Quadam
vero die dū in eadē ecclesia oleū deesset: ⁊
predictus dei famul⁹: vnde lampades ac
cēderet oimodo nō haberet: omēs lampa
des ecclesie impleuit aqua atq; ex more i
medio papyrū posuit: q̄s allato igne suc
cēdit. Sicq; aqua arsit in lampadibus ac
si oleū fuisset. Perpēde igit⁹ Petre cui⁹
meriti vir iste fuerit qui necessitate com
pulsus elemēti naturā mutauit.

Petrus.

Mrum est valde qd audio: sed
vellez nosse cuius humilitatis
apud se esse intus potuit iste q̄
tante excellētie foris fuit.

Gregorius.

Iter virtutes animum cogno
scere cōgrue queris: qz multuz
valde est q̄ temptatiōe sua in
tus mentē laecēt mira: que fo
ris fiunt. Sed si huius Constantij venera
bills vnū qd fecit: audis: cuius humilita
tis fuerit: citius agnoscis.

Petrus.

Postq; mihi facti illius tale mē
raculū dixisti: superest etiā vt
me de humilitate mentis eius
edifices.

Gregorius.

Quia valde opinio sanctitatis ei⁹
excreuerat: multi hūc ex diuer
sis puincijs anxie videre stite
bant. Quadā vero die ex lon
gino loco ad videndū eū quidā rustic⁹
venit: eadē vero hora casu cōtingerat vt
sanctus vir stans in ligneis gradib⁹ refi
ctendis: deseruieret lampadib⁹. Erat autē
pusillus valde: exili forma atq; despecta.
Cūq; is qui ad videndū eū venerat: quis a
nā esset inquireret: atq; obnixē peteret vt
sibi debuisset ostēdi: hi qui illū nouerant
mōstrarūt: quis esset. Sed sicut stulte mē
tes hominum merita ex qualitate corpis
metiunt: eum paruulū atq; despectum vi
dens: ipsum hunc esse cepit omnino non
credere. In mente etenī rustica inter hoc
qd audierat ⁊ videbat: quasi facta fuerat
quedā rixa ⁊ estimabat tā breuē per visio
nem esse nō posse: quē taz ingentē habue
rat p̄ opinionē. Cūq; ipsū eū esse a plus
ribus fuisset astructus: desperit ⁊ cepit ir
ridere dicens: Ego grandē hoīem credia
di: iste autē de homie nihil habet. Ad ve
vir dei Constantius audiuit: lāpades quas
resciebat p̄tinus relinquēs letus cōcīt⁹
descēdit atq; in eiusdē rustici amplexum
ruit eūq; ex amore nimio constringere ce.

pit brachijs et osculari magnasque gratias
agere quod is de se talia iudicasset: dicens:
Tu solus es qui in me aptos oculos habuisti. Quia ex te pensandum est cui? apud se humilitatis fuerit qui despicientem se rustici amplius amavit. Qualis enim quisque apud se lateat: prumelia illata probatur. Nam sicut sugbi honoribus: sic plerumque humiles sua despectione gratulantur. Cumque se et alienis oculis viles aspiciunt: idcirco gaudent: quod hoc iudicio confirmari intelligunt quod de se et ipsi apud semetipsos habuerunt.

Petrus.

Agnosco vir iste magnus fortis fuit in miraculis: sed maior intus in humilitate cordis.

De Marcellino Anthonitane civitatis episcopo: La. vi.**Gregorius.**

Ansidē quoque Anthonitane antistes ecclesie vir vite venerabilis Marcellinus fuit: cuius gressum dolore nimio podagra contraxerat: cumque familiares sui sic ubi necesse erat: in manibus ferebant. Quada die per culpam incurie eadem civitas Anthonitana succesa est. Cumque vehementer arderet: cucurrerunt omnes ut ignem extinguerent: sed illis aqua certatim proiciētibz ita crescebat flamma ut iam totius urbis interitum minari viderent. Cumque ad propinquiniora sibi loca queque ignis invaderet: iamque urbis preter non modicam consumpisset et obfistere nullum valeret: deductus in manibus venit episcopus et tanta periculosa necessitate impulsus: familiaribus suis se portantibus precepit dicens: Contra ignem me ponite. Ad ita factum est atque in eo loco est positus ubi tota vis flammæ videbatur incubere. Cepit autem miro modo in semetipsum incendium retorqueri ac si reflexionis sue impetus exclamaret: se episcopum transire non posse. Sicque factum est ut flamma incendij illo termino refrenata in semetipsam refrigereret: et contingere ulterius quicquam edificij non auderet. Perpendis Petre

cuius sanctitatis fuerit egrum hominem sedere et exorando flammam premere?

Petrus.

Perpendo et obstupesco.

De Honoso preposito monasterij in monte sito qui Soractis dicitur: Cap. vii.**Gregorius.**

O vicino nunc loco tibi aliquid narrabo quod et viri venerabilis Maximini episcopi et Laurionis: quem nosti: veterani monasterij: qui uterque nunciusque superest relatione cognovi. Qui scilicet Laurio in eo monasterio quod iuxta urbem Hephessinam vocat suppeditonia ab Anastasio viro sanctissimo nutritus est. Qui nimirum Anastasius vite venerabilis viro Honoso preposito monasterij: quod in Soractis monte situm est: et propter quietate loci et morum magnitudine et virtutum studijs assidue iungebat. Idem vero Honosus sub asperitudo sui monasterij debebat patri: sed eius mores in ira semper equanimitate tolerabat. Sicque fratribz preerat in mansuetudine: sicut crebro patris iracundiam ex humilitate mitigabat. Quia vero eius monasterium in summo montis cacumine situm est ad quemlibet paruum hortum fratribus excolendum nulla patebat planities. Unus autem brevissimus locus in latere montis excreverat: quem ingentis saxi moles naturaliter egrediens occupabat. Quada vero die dum Honosus vir venerabilis cogitare quod saltem ad coddimera oleum nutrienda locus idem aptus potuisset existeret: si hanc moles saxi illius non teneret: occurrit animo quod eandem molem quinque ginta bovis paria movere non possent. Cumque de humano labore facta esset desperatio: ad divinum se solatium obtulit: seque illic nocturno silentio in oratione dedit. Cumque mane facta ad eundem locum fratres veniret: invenerunt molem tante magnitudinis ab eodem loco longius recessisse: suoque recessu largum fratribus spacium ad excolendum hortum dedisse.

Alio quoque tempore cum eisdem vir venerabilis lampades vitreas in oratorio lauaret: vna ex eius inanimibus cecidit: que p inumeras partes fracta dissiluit: qui vehemētissimū patris monasterij furore timens: lampadis protin⁹ omnia fragmenta collegit atque ante altare posuit: seque cū graui gemitu in orationem dedit. Cūq; ab oratione caput leuasset: sanam lampadē reperit: quā timēs per fragmenta collegerat. Sicq; in duobus miraculis duorum patrū virtutes imitatus est. In mole seque facti factū Gregorij qui montem mouit: in repatione vero lapidis virtutē donati: qui fractū calicem pristine incolumitati restituit.

Petrus.

Abemus vt video de exēplis veteribus noua miracula.

Gregorius.

Nis ne aliquid in opatione monachos nos de imitatione quoque helizei cognoscere?

Petrus.

Oleo atq; inbianter cupio.

Gregorius.

Alm quadā die in monasterio vetus oleum deesset. Jamq; colligende oliue tempus incuberet: sed fructus in oliuis nullus appareret. Quisum patri monasterij fuerat: vt circum quoque fratres in colligēdis oliuis ad exhibēda extraneis opera pergerēt: quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleū deponerent: quōd vir domini Honnolus fieri cū magna humilitate prohibuit: ne exeuntes fratres ex monasterio dū lucra olei quererēt: animarū dāna paterent. Sed quia in monasterij arborib⁹ oliue pauce inesse videbāt eas colligi precepit et in plio mitti et quālibet partū olei exire potuisset: sibimet deferri: factūq; est et in seceptū ī parvulo vasculo oleū fratres Honnolus dei famulo detulerunt quōd ipse prouinus ante altare posuit: cunctisq; egrediētibus orauit: atq; accersitis

postmodū fratrib⁹ precepit: vt hoc quōd detulerunt oleū leuaret: et per cūcta vasa monasterij ex igne fundēdo diuiderent: quas tenus benedictione eiusdē olei omnia infusa viderent. que protinus vt erant vascua claudi fecit. Die vero altera aperta omnia plena reperta sunt.

Petrus.

Robāmus quotidie impleri verba veritatis: que ait: Pater me⁹ vsq; modo operat⁹ et ego operor.

De Anastasio abbate monasterij quod Suppentonia vocatur.

Cap. VIII.

Gregorius.

Eodē quoque tempore venerāndus vir Anastasius cui⁹ Lupertus memoria feci: sancte Romane ecclesie: cui deo auctore deseruio notarius fuit. Qui soli deo vacare desiderās scripiū deseruit: mōasteriū elegit: atq; in eo loco quē presat⁹ sum q̄ Suppentonia vocat⁹: p̄ ānos multos in sanctis actib⁹ vitā duxit: ei⁹q; monasterio solerti custodia p̄fuit. Quo videlicet ī loco ingens desuper rupis eminet: et p̄fundū subter precipitiū pater. Quadā vero nocte cū iā oī potens de⁹ eius venerabilis viri Anastasij labores remunerare decreuisset: ab alta rupe vox facta est: que producto sonitu clamaret dicēs: Anastasi veni. Quo vocato alij quoque septē fratres vocati sūt ex noie. Paruo autē momēto ea que fuerat emissa vox siluit: et octauū fratrem vocauit. Quas dū apte voces cōgregatio audisset dubiū nō fuit qz eorū qui vocati sunt oblitus p̄pinquasset. Intra paucos igit dies primus venerāndus vir Anastasius: ceteri autē in eo ordine ex carne educti sunt: quōd de rupis vertice sunt vocati. Frater vero ille ad quē vox parū siluit: atq; eū tūc nomināni: morētibus alijs paucis diebus vixit et tūc vitā finiuit vt apte monstraret: qz interiectū vocis silentiū parū viuēdis spaciū signauerit. Sed mirā res conigit

quia venerabilis vir Anastasius dñi de corpore exiret: erat quidam in monasterio qui supuere eum nolebat: puolutus vero eius pedibus cepit cum lachrymis ab eo postulare dicens: Per illum ad quem vadis deprecor et adiuro: ne septem dies super te in hoc mundo viuas. Ante cuius diem septimum etiam ipse defunctus est: qui tamen in illa nocte inter ceteros non fuerat vocatus: ut aperte claresceret: quia eius obitum sola venerabilis Anastasii intercessio obtinere potuisset.

Petrus.

Quam isdem frater et vocatus inter ceteros non est: et tamen sancti viri intercessioibus extra lucem subtrahitur est quod aliud datur intelligi: nisi quod tunc qui apud dominum magni sunt meriti: obtinere aliquando possunt ea etiam que non sunt predestinata.

Gregorius.

Obtinere nequaquam possunt que predestinata non fuerunt: sed ea que sancti viri orando efficiunt: ita predestinata sunt ut peccatis obrineant. Nam ipsa quod per benedictionis regni predestinatio: ita est ab omnipotenti deo disposita: ut ad hoc electi ex labore perueniant: quibus postulando mereantur accipere: quod eis omnipotens deus ante secula disposuit donare.

Petrus.

Robari mihi apertius velle si potest predestinatio iuuari.

Gregorius.

Hec quod ego petre intuli concite valeret pbari. Certe etenim nosti quod ad abraam dominus dixit: In ysaac vocabitur tibi semen: cui etiam dixerat: patrem multarum gentium constitui te. Cui rursus promissit dicens: Benedicam tibi et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi: et sicut arenam maris. Ex qua re aperte constat: quod opus deus semen abraam multiplicari per ysaac predestinauerat: et tamen scriptum est. De factus est ysaac dominum pro vxore sua: eo quod esset sterilis. Qui exaudiuit eum et dedit conceptum rebecca. Si ergo multiplicatio generis abraam per

ysaac predestinata fuit: cur coniugem sterilem accepit? Sed nimirum constat: quod predestinatio peccatis impletur quando is in quo deus multiplicare semine abraam predestinauerat: oratione obtinuit: ut filios habere potuisset.

Petrus.

Quia secretum ratio aperuit: nihil mihi dubietatis remansit.

De Bonifacio Ferentini civitatis episcopo: Cap. IX.

Gregorius.

Iste tibi aliquid de Thuscie partibus narrat: ut cognoscas quales in eaviri fuerint: et omnipotentis dei noticie quantum propinquum.

Petrus.

Quod atque omnimodo exposco.

Gregorius.

Fuit vir venerabilis Bonifacius nomine: qui in ea civitate que Ferentis dicitur: episcopi officium tenuit: et moribus implevit. Huius multa miracula is qui adhuc superest Sudentius presbyter narravit: qui nutritus in eius obsequio: tanto valet de illo quocumque veraciter dicere quanto ei contigit et interesse. Huius ecclesie gravis valde paupertas inerat: que bonis moribus esse solet custodia humilitatis: nihilque aliud ad officii stipendium nisi unam tantummodo vineam habebat. Que quodam die ita gradie irrumpente vastata est: ut in ea in paucis vitibus vix parvi racemi remansissent. Quam enim dei predictus vir reuerentissimus Bonifacius episcopus fuisset ingressus: magnas omnipotenti deo gratias retulit: quod in ipsa sua adhuc inopia sese angustiarum cognovit. Sed cum tempus exigeret: ut esset quoque racemi qui remanserant mature scire potuissent. Custodem vinee ex more posuere: etiam solerti vigilanti seruari precepit. Quadam vero die mandavit Constantino presbytero nepoti suo: ut cuncta vini vascula in episcopo omniaq; volta ita ut ante consuerat: pice superflua preparent. Quam cum ne

pos illius p̄byter audisset: valde admiratus est q̄ quasi insana p̄ciperet: q̄ vini vascula preparare faceret qui vinū mīme haberet. Hec tamē presump̄sit inquirere: cur talia tuberets: sed iussis obtpat ⁊ omnia ex more p̄parauit. Tūc vir dei vineaz ingressus: racemos colligit: ad calcatoriz detulit: oēs q̄ exinde egredi p̄cepit: solus q̄ ibicū vno paruulo puero māsit: quē in eodē calcatorio deposuit ⁊ calcari ip̄os paucissimos racemos fecit. Tūc ex eisdem racemis par̄ aliquid vini deflueret: cepit hoc vir dei suis manib⁹ in paruo vase suscipere ⁊ per cūcta volla omniaq̄ vasa que parata fuerāt p̄ benedictiōe diuidere vt ex eodē vino oīa vascula vix infusa viderent. Tūc vero ex liquore vin̄ i paruū aliquid in vasis oībus misisset: vocauit prius presbyterū: iussitq̄ pauperes adesse. Tūc cepit vinū in calcatorio crescere: ita vt oīa que allata fuerāt: pauperū vascula impleret: q̄bus cū se ydonee satisfecisse cōspiceret: ex calcatorio iussit puerū discedere: apotheca clausit atq̄ imp̄so sigillo p̄prio in unitā reliquit: mox ad ecclesias rediit. Die vero tertia predictū Constantiū presbyterū vocauit: ⁊ oratiōe facta apotheca aperuit: ⁊ vasa in quibus tenuissimū liquore infuderat: vbertim vinū fundentia inuenit: ita vt pavimentū omne ex rescentia vina inuaderet: si ad hec ep̄us tardius intrasset. Tūc terribiliter p̄bytero p̄cepit ne quousq̄ ip̄e in corpe viueret hoc miraculū cuiq̄ indicaret: prime scēs videlicet ne virtute facti humano fauore pulsatus: inde intus inanesceret: vnde foris hoībus magnus appareret: exemplū magistri sequēs qui vt nos ad viā humanitatis instrueret: de semetip̄o discipulis precepit dicēs: vt ea que vidissent mīme dicerēt: quousq̄ filius hominis a mortuis resurgeret.

Petrus.

Quia occasio apta se p̄buit: libet inquirere quid nā sit q̄s redemptor noster cū duobus cecis lumē reddidit: iussit vt nemini dicerēt: ⁊ illi abēu

tes diffamauerūt eū in totā terrā illā: nā quid nā vnigenitus filius patri ⁊ sancto: spiritui coeternus: hac in re velle habuit quod nō potuit implere: vt miraculū q̄s taceri voluit: mīme potuisset abscondit?

Gregorius.

Redemptor noster per mortale corpus omne q̄s egit: hoc nobis in exemplū actiōis prebuit: vt p̄ nostrarū viriū modulo eius vestigia sequentes: in offenso pede operis p̄ntis vite carparamus viā. Miraculū namq̄ faciēs ⁊ taceri iussit: ⁊ tamē taceri nō potuit: vt videlicet electi eius exempla doctrine illius sequētes: in magnis que faciūt latere quidem in volūrate habeāt: sed vt p̄ sint aliquid prodant inuiti: quaten⁹ ⁊ magne huius militatis sit q̄ sua opera taceri appetūt: ⁊ magne vilitatis sit q̄ eorū opera taceri nō possunt. Non ergo voluit dñs quicquid fieri ⁊ minime potuit: sed quid velle eius mēbra debeant. Quid ve de eis etiā noletibus fiat: doctrine eius magisterio exemplum dedit?

Petrus.

Pacet quod dicis.

Gregorius.

Adhuc pauca aliqua de Bonifacii ep̄isopi opere susp̄unt: quia eius memoriā fecim⁹ exequamur. Alio nāq̄ tempore beati Proculi martyris natalitius p̄p̄inquabat dies. Quo in loco vir nobilis Fortunatus nomine manebat: qui magnis precibus ab eodē venerabili viro postulauit: vt cū apud beatus martyre missarū solennia ageret ad benedictionē dandā in suaz domū declinaret. Vir autē dei negare non potuit: quod ab eo ⁊ Fortunati mente charitas poposcit. Peractis igit̄ missarū solennijs: cum ad predicti fortunati venisset mensaz priusq̄ deo hymnū diceret: sicut quidā ludendū arte cibū solēt querere: rep̄te ante ignū cū simia vir asstitit: ⁊ cibala percussit. Quē lectus vir vedignar⁹ audies sonitū dixit: heu heu mortu⁹ est miser ille: mortu⁹ est

miser iste. Ego ad mensam refectionis veni: os ad huc ad laudē dei nō aperui et ille cū simia veniens percussit cimbala. Subiungit quoque et ait: Ite et per charitatem ei cibum potius tribuite: scitote tamē quod mortuus est. Qui infelix vir dū panē ac vinū ex eadem domo percipisset: egredi ianuā voluit: sed saxum ingens subito de tecto cecidit: ei que in vertice venit. Ex qua percussione perstratus: in manibus iam semivivus levatus est. Die vero altera frater viri dei sententiam finivit vitam. Qua in re petre presertim est: quātus sit viris sanctis timor exhibendus: tēpla enim dei sunt: et cū ad iracundiam vir sanctus trahitur: quis alius ad irascendum nisi eiusdem tēpli inhabitator excitatur. Detruenda ergo tanto est ira iustorum: quāto et cōstat quod in eorum cordibus ille presens est: qui ad inferendam ultionē quā vos luerit inualidus non est.

Alio quoque tēpore predictus Constantius presbyter: nepos eius equū suū xij. aureis vēdidit: quos in propria archa ponēs ad exercendum opus aliquid discessit: tūc subito ab episcopo pauperes venerūt: qui importūne precabantur: ut eis sanctus vir Bonifacii episcopus ad consolationē suę inopie aliquid largiri debuisset. Sed vir dei quod quid tribueret nō habebat: estuare cepit in cogitatione ne ab eo pauperes vacui exirent. Tūc repente ad memoriam rediit quod Constantius presbyter nepos eius equū quē insidens consueverat vēdidisset: atque hoc ipsum in archa sua presertim haberet. Absente igitur eodem nepote suo accessit ad archam: et pie violētus claustra archę cōminuit. xij. aureos tulit: eosque indigentibus ut placuit diuidit. Itaque Constantius presbyter reuersus ex ope archę fractā reperit: et caballi sui p̄ciū quod iam posuerat nō inuenit. Cepit itaque voce magna pretereperere: et cū furore nimio clamare. Omnes hic viuunt: solus ego in domo hac viuere nō possum. Ad cuius nimirum voces venit episcopus omnesque in eodem episcopo aderant. Cumque locutus es blanda vir dei tempore voluisset: cepit il-

le cum surgio respondere dicens: Omnes tecum viuunt: solus ego ante te hic viuere nō possum: redde mihi solidos meos. Quibus vocibus cōmorus episcopus beate marie virginis ecclesiā ingressus est: et expansis manibus stando cepit orare: ut ei redderet: unde presbyteri furentis insania mitigari potuisset. Cūque subito oculos ad vestimentū suū inter extensa brachia reduxit: repente in sinu suo duodecim aureos inuenit: ita fulgētes tanquam si ex igne producti eadem hora fuissent. Qui mox de ecclesiā egressus eos in sinu furentis presbyteri proiecit dicens: Ecce habes solidos quos quesisti: sed hoc tibi notū sit quia post mortem meā tu huius ecclesie episcopus nō eris: propter tuā auariciā. Ex qua sententia veritatis colligitur: quod eisdem solidos presbyter pro adificando episcopatu preparabat: sed viri dei sermo preualuit: nā isidus Constantius in presbyteratus officio vitam finiuit.

Alio quoque tēpore duo ad eū Gothi hospitalitatis gratia venerūt: qui rauennas se festinare professi sunt. Quibus ipse paruū vas ligneū vino plenum manu sua prebuit: quod fortasse in pradio itineris habere potuissent: ex quo illi quo ad usque rauennā venirent: gothi biberunt. Sicque usque ad eundem venerabile patrem ferētes reuersi sunt: ut nullo die cessarent bibere: et tamen vinū eis ex illo vaseculo nunquam deesset ac si illo vase ligneo quod episcopus eis dederat: vinū non aueretur: sed nasceretur.

Aper quoque de eiusdem loci presbyter senex quidam clericus aduenit: et ea que ipse de eo narrat: silentio nō sunt pretereunda. Nā dicit quod quadam die ingressus hortū magna hinc erucarū multitudinē inuenit esse coopertū. Qui omne olus in eo depire conspicies: ad easdem erucas cōuersus dixit: Adiuuro vos in nomine dñi Iesu christi recedite hinc: atque hec olera comedere nolite. Que statim ad viri dei verbū ita omnes egressi sunt: ut nec vna quidem intra spaciū hortū remaneret.

Sed quid mirū q̄ hec de episcopatus ei⁹
tempore narzamus: quādo iam ab omni
potente deo ordine simul ⁊ moribus cre-
uerat: dum illa magis miranda sint q̄ euz
hic senex clericus adhuc puerulū fecisse
testatur. Nam ait q̄ eo tēpore quo cū ma-
tre sua puer habitabat: egressus hospitio
nonnunq̄ sine linea: crebro etiā sine tūti-
ca reuertebatur. quia mox vt nuduz iquē-
piam inuenit ⁊ vestiebat: hic se expolians
vt se ante dei oculos illius mercede vesti-
ret. Quē mater sua frequēter increpare
consueuerat: dicens q̄ iustum nō esset vt
ipse inops pauperibus vestimēta largiret-
ur. Que die quadā horreum ingressa pe-
ne omne triticū qd̄ sibi in expēdiū totius
anni preparat: inuenit a filio suo pauperi-
bus erogatū. Cumq; semetipsam alapis
pugnifq; tunderet: q̄ quasi anni subsidia
p̄didisset: superuenit Bonifacius puer
dei: eamq; verbis quibus valuit: consola-
ri cepit. Que cū nihil cōsolationis admit-
teret: hanc rogauit vt ab horreo exire des-
uisset: in quo ex omni eozū tritico paruz
quid inuentū est remansisse. Puer autēz
dei sese illic protinus in orationem dedit
qui post paululū egressus ab horreo ma-
trem reduxit ad horreū qd̄ ita tritico ple-
num inuentū est sicut plenū ante fuerat:
vnde mater illius totius anni sumptus se-
cōgregasse gaudebat. Quo viso miracu-
lo cōpuncta mater iam ipsa cepit hortari
vt daret qui sic celeriter posset: que petijt
fer: accipere. Hec itaq; in hospitij sui ves-
tibulo gallinas nutrire consueuerat: sed
eas ex vicino rure vulpis veniēs auferē-
bat. Quadā vero die dū in eodem vestib-
ulo puer Bonifacius staret: vulpis ex
moze venit gallinā abstulit. Ipse autem
concutus ecclesiā intrauit ⁊ se in orationē
prostratū apertis vocibus dixit: Pla-
cet tibi dñe vt de nutrimentis matris mee
māducare nō possim. Ecce enim gallinas
quas nutrit: vulpis comedit. Qui ab ora-
tione surgens ecclesiā est egressus. Mox
autem vulpis redijt: gallinā quā ore tene-
bat: dū in ista atq; ipsa moriēs añ eius ocu-

los in terram cecidit.

Petrus.

Ualde mihi mirū videtur q̄ exaus-
dire preces in se sperantū: etiāz in
rebus vilibus dignatur deus.

Gregorius.

Hec Petre ex magna conditoris
nostri dispensatione agitur: vt per
minima que precipimus: sperare
maiora debeamus. Exauditus nāq; est in
rebus vilibus puer sanctus ⁊ simplex vt
in paruis disceret: q̄tum de deo presume-
re in magnis petitionibus deberet.

Petrus.

Placet qd̄ dicis.
**De Fortunato Tudertine ciui-
tatis episcopo: Cap. X.**

Gregorius.

Alius quoq; vir venerabilis in
eisdem p̄ibus fuit Fortunat⁹
nomine Tudertine antistes ec-
clesie qui in effugandis spiriti-
bus imense virtutis gratia polebat. Ita
vt nōnunq̄ ab obsessis corporibus legio-
nes demonū pelleret ⁊ cōtinuo orationis
studio intētus obiectas cōtra se eozū mul-
titudines suparet. Huius viri familiaris-
simus fuit Iulianus nostre ecclesie defen-
sor: qui ante nō longū tēpus in hac vrbe
defunctus est. Cui⁹ ego quoq; hoc vidici
relatione qd̄ narro: quia sepe gestis illi⁹
vsi familiaritatis interrerat. eiusq; post
memoriā ad instructionē nostrā quasi sa-
ui dulcedinē in ore retinebat.

Patrons quedā nobilis in vicinis
p̄ibus Thuscie virū habebat: q̄
intra breue tempus quo filiū eius
acceperat: cū eadē socru suā ad dedicatio-
nem oratorij beati Sebastiani martyris
fuerat inuitata. Nocte vero eadē qua sub-
sequēte die ad dedicationē predicti ora-
torij fuerat processura: voluptate carnis
denicta: a viro suo sese abstinē nō potuit
Cūq; mane facto conscientiam deterreret
perpetrata carnis delectatio: processione

vero imparet verecūdia : plus erubescēs
vultū hominū q̄ dei iudiciū metuens: cū
socrū sua ad dedicatiōē oratorij proces-
sit. Mox vero vt reliquit beati Sebastia-
ni martyris oratoriū ingressē sunt: eandē
predicatā marronā malign⁹ spūs arripuit:
et coram omni populo vexare cepit. Eius-
dem vero oratorij presbyter dū eaz vehe-
mentissime vexari cōspiceret: ex altari p-
tinus syndonē tulit: eamq; operuit: sed et
hunc simul repēte dyabolus inuasi. Et
quia vltra vires voluit quicquā presume-
re: cōpulsus est: et ipse cognoscere in sua
vexatiōe quid esset. **H**i vero qui aderāt:
puellam in manib⁹ ex oratorio sublatam
ad domū propeliā reportauerūt. Cūq; hāc
antiquus hostis vexatione cōtinua vehe-
menter attereret: p̄pinq; sui eam carna-
liter amātes: et amādo p̄sequētes: ad ob-
tinendū salutis remediū maleficis, tradi-
derūt: vt eius animā fundit⁹ extinguerēt:
cuius carni magicis artibus ad tēpus p-
desse conarent. Ducta est itaq; ad fluuiū
atq; in aquā mersa. **I**biq; diutius incan-
tationib⁹ agere malefici mollebant vt is
qui eam inuaserat dyabolus exiret. Sed
miro omnipotentis dei iudicio dū arte p-
uersa vnus ab ea repellit: in eam legio su-
bito intrauit. **C**epit ex hoc illa tot motib⁹
agitari: tot vocibus clamoribus p̄strepe-
re: quot spiritibus tenebat. **T**unc inito
cōsilio parentes eius sue perfidie culpaz
fatentes: hanc ad venerabilē virū Fortun-
natum episcopū p̄dlexerūt: eiq; relique-
runt. **Q**ua ille suscepta multis se diebus
ac noctibus in orationē dedit: tantoq; an-
nifu precib⁹ incubuit: quāto et in vno cor-
pore contra se assistere legionis aciem in-
uenit. **Q**uā non post multos dies ita sa-
naz atq; incollamē reddidit: ac si in ea ius
proprium dyabolus nunq; habuisset.

Alio quoq; tempore idem vir om-
nipotentis dei famulus ex obse-
so quodam homine in mundū spi-
ritum exussit. **Q**ui malignus spūs cum
vesperascente iam die secretam ab omni-
bus horā cerneret: peregrinū quēpiam et

se se simulans circuire cepit ciuitatis p̄-
teas et clamare. **Q**virum sanctū fortuna-
tum episcopū. **E**cce quid fecit: peregrinū
hominē de hospicio suo expulit. **Q**uero
vbi requiescere debeam: et in ciuitate ei⁹
nec inuento. **T**ūc quidā in hospicio cum
uxore sua et paruulo filio ad prunas sedes
bat. **Q**ui vocē eius audiens et quid epi-
scopus ei fecerit requirens hunc inuitas-
uit hospi- lo sedere secum iuxta prunas fe-
cit. **C**ūq; vicissim aliqua confabularētur
paruulum eius filiū idem malignus spiri-
tus intrauit: atq; in eisdem prunas proie-
cit. **I**biq; mox eius animā exussit. **Q**ui
orbatus: miser: vel quem ipse susceperit:
vel quē episcopus expulit: agnouit.

Petrus.

Quid nam hoc esse dicimus vt oēs
q̄ cidendi ansum in ei⁹ hospicio an-
tiquus hostis acciperet: qui hunc
peregrinū estmans had se hospitalitatis
gratia vocauit.

Gregorius.

Multa Petre videntur bona: sed
non sunt: quia bono animo non
sūt. **U**nde et in euāgelio veritas
dicit. **S**i oculus tuus nequā fuerit: totū
corpus tuū tenebrosū erit: quia cū per-
uersa est intentio que precedit: prauum ē
omne opus qd sequitur: quāuis esse rectū
videatur. **E**go nāq; hunc virū qui dum
quasi hospitalitatē exhiberet: orbatus ē:
non pietatis opere delectatus estimo: sed
episcopi derogatione. **N**am pena suble-
uens innotuit: quia precedens illa susce-
ptio sine culpa non fuit. **S**unt nāq; non-
nulli qui iccirco facere bona studēt vt gra-
tiam aliene operationis obnubilent: nec
pascuntur bono qd faciunt: sed laude bo-
ni: qua ceteros prement. **Q**ua de re exi-
stimo hunc virum qui malignū spiritum
in hospitalitatem suscepit: ostērationem

boni potius intendisse q̄ operam. vt me-
liora quā Episcop⁹ fecisse vidererur: qua
tenus ipse susciperet eum quem vir domi-
mini Fortunatus expulisset. Ita est vt di-
citur: nam finis operis probat: q̄ munda
intentio opationis non fuerit.

Alio quoq; tempore dum oculo-
rum quidam lumen amisisset: ad hunc
deductus intercessōis eius opem petijt & impetrauit.

Nam cum vir dei oratione sacra
oculis eius signum crucis impingeret: ab
eo luce reddita nox cecitatis abscessit.

Preterea equus cuiusdam militis in ra-
biem fuerat versus: ita vt a multis teneri
vir potuisset: sed quoscūq; potuit inuade-
ret & eorum mēbra morsibus dilantaret:
tunc vt cūq; a multis ligatus ad virum dei
deductus est. Qui mox eius capiti exten-
sa manu signum crucis edidit: cunctā ei⁹
rabiem in mansuetudinē mutauit vt pos-
tea mitior existeret: q̄ ante illaz insaniā
fuisset. Tunc idem miles equū suum quē
celerime ex miraculi imperio a sua vespa-
nia vidit imutari: eidē sancto viro decre-
uit offerendū. Quē cum suscipere ille rē-
nueret: ipse vero in precibus ne despice-
retur eius oblatio: perseveraret: sanctus
vir media duarum ptium viam tenens &
petitionem militis audiuit: & munus reci-
pere pro exhibita virtute recusauit. Pri-
us nāq; dignum precū prebuit: & postea
equum quē sibi offerebat: accepit. Quia
enim si nō susciperet: eum cōtristari con-
speperat: charitate cogente emit qd̄ necef-
sarium non habebat. Neq; hoc silere de
huius viri virtutibus debeo q̄ ante dies
fere. xij. audiui. Quidā nāq; ad me dedu-
ctus est senex pauper atq; vt mihi senum
collocutio esse semper amabilis solet: stu-
diose hunc vnde esset inquisiuit: qui se esse
de Tuderina ciuitate respōdit. Cui in-
quā: Queso te pater: num Fortunatum
Episcopū nosti. Qui ait. Noui & hñ no-
ui. Tunc ipse substans. Dic ergo si qua
illius miracula nosti & desideranti mihi

qualis vir fuerit: innotescē. Qui ait hō
mo ille ab istis hominibus longe fuit q̄
videmus modo. Nā quicquid ab omni-
potente deo petijt: ita dum peteret impe-
trauit. Cuius hoc vnū narro miraculum
qd̄ ad presens animo occurrit. Quadam
nāq; die Borbi iuxta Tuderinam vene-
runt qui ad partes Rauēne properabāt:
& duos paruulos puerulos de possessiōe
abitulerant que possessiō prefate Tuder-
tine ciuitati subiacebat. Hoc cum viro san-
ctissimo Fortunato nunciatum fuisset: ps-
tinus misit atq; eosdem Borbos ad se vo-
cari fecit. Quos blādo sermone alloquēs
eorum prius studuit asperitate placare.
ac post intulit dicens. Quale vultis pre-
cium: vabo & puerulos quos abstulistis:
reddite mihiq; hoc gratie vestre munus
prebete. Tunc is qui prior eorum esse vi-
debat: Respondit dicens. Quicquid
aliud precipis: facere parati sumus.

Cum istos puerulos nullatenus red-
dem⁹: cui venerandus vir blande mina-
tus dicit. Contristas me & non audis pa-
trem tuum: noli me contristare: nam non
expedit tibi. Sed is dēz Borbus in cordis
suis feritate permanens negādo discessit.

Die vero altera digressurus rurius ad
Episcopum venit. Quem isdem verbis
pro predictis puerulis iterum Episcop⁹
rogauit. Cumq; ad reddendū nullo mo-
do consentire voluisset cōtristatus Epi-
scopus dixit. Scio quia tibi non expedit
qd̄ me contristato discedis. Que Borb⁹
verba despiciens ad hospitium reuersus:
eosdem puerulos de quibus agebatur: eqs
super impositos cum suis hominibus pre-
misit: ipse vero statim ascendens equum
subsecutus est. Cumq; in eadem ciuitate
ante beati Petri apostol⁹ ecclesiaz venis-
set: equi eius pes lapsus est. Qui cum eo
corruit & ei⁹ coram mox fracta est: ita vt in
duabus partibus os esset diuisus. Leua-
tusq; in manibus reductus est ad hospi-
tium. Qui festin⁹ misit & pueros q̄ p̄misit
reduxit: & viro venerabili fortunato mā-
dauit. dicens. Rogo te pater: mitte ad me

dyaconū suū. Cuius dyacon' dū ad iacē-
tem venisset: pueros quos redditurum se
episcopo omnino negauerat: ad medium
deduxit: eosq; dyacono illius reddidit: vi-
dens. Hade t' dic dño meo episcopo quia
maledixisti mihi: ecce percussus sum: s; pue-
ros quos quesisti: recipe t' pro me rogo:
intercede. Susceptis itaq; puerulis dya-
conus eos ad episcopū reduxit: cui bene-
dictā aquā venerabilis Fortunat' dedit.
dicēs: Hade citius t' eā sup iacētis corp'
protice. Perrexit itaq; dyacon' atq; ad
Gothū introgressus benedictā aquā sup
mēbra illius asperxit: res mira t' rebemēs-
ter stupēda: mox vt aqua benedicta So-
thi corā cōtigit ita hominis fractura soli
data est t' saluti pistine corā restituta vt
hora eadē de lecto surgeret t' ascēso equo
ita cepit iter agere ac si nullā vnq; lesionē
corpis pertulisset. Factiq; est vt qui san-
cto viro fortunato pueros cū precio redde-
re obediētē subiectus: noluit. eos sine p-
cio: pene subactus: donauit.

His igit expletis studebat adhuc
senex de eo t' alia narrare. S; q̄a
nōnulli aderāt: ad quos exhortā-
dos occupabāt. Itaq; diei tardior hora in-
cubuerat: venerabilis Fortunatū facta mi-
hi audire nō licuit: que audire si liceat: sp-
volo. Sed die alia isdem senex rē de illo
magis mirabilē narrauit: dicens.

Headē Tuderina vrbe marcel-
linus quidā bone actionis vir cū
duabus sorozib' suis habitabat:
qui euensēte molestia corpis ipso sacratis-
simo vespascente iam sabbato pascale de-
functus est. Cui' corpus: cū longius esset
efferendū: die eodem sepeliri nō potuit.
Cūq; mora esset tēporis ad explendū de-
bitū sepulture: sorozes eius morte eius af-
flicte: accurrerūt flētes ad venerabilē For-
tunatū eius magnis vocibus clamare ce-
perunt. Scimus quia apostolorū vitā te-
nes: leprosos mundas: cecos illuminas:
veni t' resuscita mortuū nostrū. Qui mox
vt earū fratē cognouit defunctū: flere et
ple etiā de morte eius cepit: eiusq; respon-

dere dicens. Recedite t' hec dicere nolite:
quia iussio omnipotētis dei est: cui cō-
traire nullus hominū potest. Illis itaq;
discedētib; tristis ex morte eius mansit
episcopus. Subsequēte autem die dñico
ante exurgētis lucis crepusculum: vocas-
tis duobus dyaconis suis perrexit ad do-
mum defuncti: accedēsq; ad locū: vbi cor-
pus iacebat exanime: ibi se in orationem
dedit. Expleta autē prece surrexit t' iuxta
corpus defuncti sedit: non autē grādū vo-
ce defunctū per nomē vocauit: dicēs. Fra-
ter marcelle. Ille autē: ac si leniter dormi-
ens: ad vicinā vocē quīs modica fuisset:
curat': statim oculos aperuit: atq; ad Epi-
scopū respiciēs dixit. Quid fecisti: qd
fecisti? Cui episcopus rēdit dicēs. Quid
feci? At ille ait. Quo hesternō die vene-
runt qui me eiiciētes ex corpore in bonis
locū duxerunt. Hodie autē intus missus
est: qui dixit. Reducite eū quia Fortuna-
tus Episcopus in domū eius venit. Qui
bus verbis expletis mox ex infirmitate cō-
ualuit t' in hac vita diutius māsit. Hec ta-
men credendū est quia locū quem accepe-
rat: perdidit: quia dubiū non est: qd inter-
cessoris sui precibus potuit post mortem
melius viuere: qui ante mortē studuit om-
nipotēti deo placere. Sed cur multa de
eius vita dicimus: cū nuncusq; ad corpus
illius tot virtutū documēta teneam'. De
moniacos quippe absoluerē: regros cura-
re: quotiens ex fide expetit: vt viuus con-
sueuerat: hoc indefinenter facere t' apud
mortua sua ossa perseverat. Sed libet pe-
tre adhuc ad valerie prouincie ptes: nar-
nationis mee verba reducere: de quibus
me extimia valde miracula ex ore venera-
bilis Fortunati: cuius nō longe superius
memoriā feci: contigit audisse: qui crebro
ad me nuncusq; veniens dñi facta mihi ve-
terum narrat: noua refectione me satiat.

De Martyrio monacho:
provincie Valerie.

Capitulum. XI.

Quidam nūc in eadē prouincia
 Marryrius noīe: deuotus val
 de omnipotentis dei famul⁹ ex
 titit: qui et hoc de virtutibus
 suis testimonij signū dedit. Dum quadaz
 die fratres illius panē subcineritiū fecit:
 sent: atq; obliiti essent crucis signū impo
 nere: sicut in hac puincia crudi panes si
 gno signari solēt: et per quadras quattuor
 or partiti videant: idē dei famulus affuit:
 eisq; referētibz signatū nō fuisse cognos
 uit. Cūq; iam panis ille prius esset et ci
 neribus cooperitus: dixit: Quare hūc mi
 nime signastis? Qui hec dicens: Signū
 crucis digito p̄ra prunā fecit: quo signā
 te prius immēsum crepitū panis dedit:
 ac si ingēs in ignib⁹ olla crepuisset. Qui
 dū coctus postmodū fuisse: ab igne sub
 tractus: ea cruce signatus inuentus est:
 quā non cōtractus: sed fides fecerat.

De Seuero presbytero eiusdem prouincie: Cap. XII.

In eo etiā loco iterorina vallis
 dicit: que a multis verbo rusti
 co interocrina nominat. In qua
 erat quidā vir vite venerabilis:
 valde admirabilis noīe Seuerus: eccle
 sie beate Marie dei genitricis et semp vir
 ginis: sacerdos. Hunc cū quidā paterfa
 milias ad extremū venisset: diē: missis cō
 cite nūcijs rogauit: vt ad se quātocius pos
 set venire: suisq; oratiōibus p̄ peccatis
 eius intercederet vt acta de malis suis pe
 nitētia: solutus culpa: de corpore exiret.
 Qui videlicet sacerdos: inopināte cōti
 git: vt ad putandā vineā esset occupat⁹:
 atq; ad se veniētibus diceret. Antecedite
 ecce ego vos subsequē. Cūq; videret sibi in
 eodē opere parū aliquid superesse: paulu
 lū morā fecit: vt opus quod minimū resta
 bat expleret. Quo expleto cepit ad egrū
 pergere: cū vero in itinere occurrētes hī
 qui prius venerāt: obuiā facti sunt: dicen
 tes: Pater quare tardasti: noli fatigari:
 quā iam defunctus est? Quo audito ille
 cōtremuit: magnisq; vocib⁹ se interfecto

rē illius clamare cepit. Flens itaq; perue
 nit ad corpus defuncti: seq; corā lecto illi
 us cū lachrymis in terrā dedit. Cūq; iam
 vehemēter fleret: in terrā caput tonderet
 seq; reū mortis illius clamaret: repēte is
 qui defunctus fuerat: animā recepit. Ad
 cū multi qz circūstabant aspicerēt: adma
 ratiois vocibus emissis ceperūt amplius
 flere p̄re gaudio. Cūq; eum requirerent:
 vbi fuerit: vel quomō redisset: ait: Tētri
 valde erāt hoīes qui me ducebāt: ex quo
 rū ore ac naribus ignis exibat: quē tolera
 re non poterā. Cūq; per obscura loca me
 ducerēt: subito pulchre visionis iuuenis
 cū alijs nobis eūtibz obuiam factus est:
 qui me trahētibus dixit: Reducite illuz:
 quia Seuerus p̄sbyter plangit. Eius enī
 lachrymis dñs eum donauit. Qui scilicet
 Seuerus prius de terra surrexit: et
 qz penitentiā agenti opem sue intercessio
 nis prebuit. Et dū per dies septē de pe
 petratis culpis penitentiā eger rediit⁹
 ageret: octaua die letus de corpore exiit
 p̄pende queso hūc de quo loquimur:
 Seuerū: quē dilectū dñs accendit: quem
 cōtristari nec ad modicū pertulit.

Petrus.

Quamanda sunt valde que dicis:
 que me inuenio nūc usq; latuisse.
 Sed quid esse dicimus: qz modo
 tales viri nequeūt inueniri?

Gregorius.

Sed petre multos tales in hoc se
 culo nec mō deesse existimo: neq;
 enim si talia signa nō faciūt: ideo
 tales nō sunt. Alite nanq; vera estimatio
 in virtute est operum: non in ostensioe si
 gnoz. Nam sunt pleriq; qui et si signa nō
 faciunt: signa tamen faciētibus dispares
 non sunt.

Petrus.

Ade mihi rogo hoc ostēdi potest
 qz sint quidā qui signa nō faciūt:
 et tamen signa faciētibus dissimila
 les non sunt.

Gregorius.

86

Anquid nā nescis quoniam Paulus apostolus Petro apostolorū primo in principatu Apostolico frater est.

Petrus.

Scio plane nec dubitū est: quia et si minimus omnium apostolorū: plus tamen omnibus laborauit.

Gregorius.

Quod bene ipse reminisceris: Petrus super mare pedibus ambulauit. Paulus in mari naufragius pertulit: et in vno eodemque elemento: ibi Paulus ire cum nauī non potuit: ubi Petrus pedibus iter fecit. Aperte igitur constat: quia cum virtusque virtus fuerit dispar in miraculo: virtusque tamen meritū dispar non est in celo.

Petrus.

Placet: fateor omnino quod dicis. Ecce enim aperte noui: quia vita et non signa querenda sunt. Sed quoniam ipsa signa que sunt bone vite testimonium ferunt. Quæro te adhuc si qua sunt: referas: ut eiurientem me per exempla bonorum pascas.

Gregorius.

Vellem tibi in laudibus redemptoris de viri venerabilis Benedicti miraculis aliqua narrare: sed ad hec explenda hodiernum tempus video non posse sufficere. Libertus itaque hec loquimur si aliud exordium sumamus.

Explicit liber primus dialogorum beati Gregorij.

Sancti Gregorij pape dialogorum liber secundus: de vita et miraculis sancti Benedicti: feliciter incipit.

De ortu: moribus: ac conuersatione sancti Benedicti: Capitulum I.

Hic vir vite venerabilis Benedictus: dei gratia et nomine ab ipso sue puericie tempore cor gerens senile. Etate quippe moribus transiens: nulli voluptati animū dedit: sed dum in hac terra adhuc esset quo temporaliter libere uti potuisset: desperit iam quasi aridū mundū cum flore. Qui liberio genere ex provincia Nursie exortus. Rome liberalibus litterarū studiis traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta viciorum cerneret eū quē quasi ingressum mundi posuerat retraxit pedē: ne si quid de scientia eius attingeret: ipse quoque postmodum in inane precipitiū totus irer. Despectis itaque litterarū studiis: relicta domo: rebusque patris: soli deo placere desiderans: sancte conuersationis habitū quesuit. Accessit igitur scienter nesciens et sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca que narro: quatuor discipulis illius referentibus agnouī. Constitatio seque reuerēdis simo valde viro: qui ei in monasterij regimine successit. Galetano quoque qui annis multis Latranensi monasterio presuit. Simplicio qui congregationē illius post eū tertius rexit. Donozato etiā qui nunc adhuc celle eius in qua prius conuersatus fuerat: presit.

De Capisterij fracti reparatione: Cap. II.

Hic itaque cum iam relictis litterarū studiis petere deferta decreuisset: nutrix que hunc artius

amabat: sola secuta est. **C**unq; ad locum venissent: qui dicitur **E**uide multisq; honestioribus viris pro charitate illic detēris: in beati **P**etri ecclesia demorarentē predicta nutrix illius ad purgandū triticū a vicinis mulieribus prestari sibi capisteriū petijt. **P**ō super mensa incaute de relictiū casu accidēte fractū est: sic vt duabus partibus inuentret diuisum. **Q**uod mox rediens nutrix illius vt ita inuenit: vehemētissime flere cepit: quia vas quod prestitiū acceperat: fractū videbat. **B**enedictus autē religiosus et pius puer cū nutricē suā flere cōspiceret: eius dolori compassus ablatiis fectū vtriusq; fracti capisterij partibus: sese cū lachrymis in orationē dedit: qui ab oratiōe surgēs ita iuxta se vas sanū repperit: vt in eo inuentri fracturę nulla vestigia potuisset. **D**oxq; nutricē suā blande consolatus: et sanū capisteriū reddidit: quod fractū tulerat. **Q**ue res in eodē loco a cūctis est agnita: atq; in tāta admiratiōe habitā: vt hocipm capisteriū ei? loci incole in ecclesie ingressū suspenderēt: quatenus presentes et futuri oēs agnoscerēt: a quāta **B**enedictus puer quersatiōis gratia: perfectiōe cepisset. **P**ō annis multis illic ante omnium oculos fuit: et vsq; ad hec longobardoz tempora sup fores ecclesie pepēdit. **S**ed **B**enedictus plus appetēs mala mūdi perpeiti q̄ laudes: p deo laboribus fatigari q̄ vite huius fauore extollit: nutricē suā occulte fugiens deserti loci secessum petijt. **C**ui sublacus vocabulū est: qui a **R**omana vrbe quadraginta fere miliarib? distās frigidus atq; perspicuas emanat aquas. **Q**ue illic videlz aquaz abūdātia in extēso prius loco colligit: ad extremū vero in amnē deriuat. **Q**uo dū fugiens pergeret monachus quidā **R**omanus nomie hūc euntē repperit: quo tenderet requiuit. **C**uius cū desiderii cognouisset: et secretū tenuit: et adiutorium impendit: eiq; sancte cōuersatiōis habitū tradidit: et inquantū licuit ministravit. **A**ir autē dei ad eundē locū perueniens in arissimā specū se tra-

didit: et tribus annis excepto **R**omāo monacho: oībus ibi incognitus māsit. **Q**ui videlicet **R**omanus nō longe in monasterio sub **T**heodaci patris reglā degebat. **S**ed pie eiusdē patris sui oculis furabatur hozas: et quē sibi ad manducandū subire poterat: diebus certis **B**enedicto panē ferebat: ad eandē vero specū a **R**omani cella iter nō erat. **Q**uia excelsa desup rupis eminebat: sed eadem rupe in longissimo fune ligatū **R**oman? deponere panē cōsueuerat. **I**n qua etiā resti parū tinctis nabulū inseruit: vt ad eius fontē cognosceret: quādo sibi **R**omanus panē preberet: quē exiens acciperet. **S**ed antiquus hostis vni? charitati inuidens: et alterius refectioni cū quadā die submitti panē conspiceret: iactauit lapidē et tintinabulū fregit. **R**omanus tamē modis cōgruentib? ministrare nō desijt. **C**um vero iam deus omnipotens et **R**omanū veller a labore quiescere: et **B**enedicti vitā in exemplū hominū demonstrare: vt postea super candelabū lucerna claresceret: quatin? omnibus qui in dei domo sunt luceret: cuidā p̄bytero longius manēti qui refectionē sibi in pascali festiuitate parauerat: per visū domini apparere dignatus est dicēs: **T**u tibi delicias preparas: et seruus meus illo in loco fame cruciat. **Q**ui p̄tinus surrexit: atq; in ipsa solēnitare pascali cū alimētis que sibi parauerat: ad locū tetendit: et virū dei per abrupta montū: per cōcaua vallū: per defossā terrarū quesuit: eūq; latere in specu repperit. **C**unq; oratiōe facta: et benedictentes dominū omnipotentē cōsedissent. **P**ost dulcia vite colloquia is qui aduenerat: p̄byter dixit: **S**urge sumamus cibū: quia hodie pasca est. **C**ui vir dei respondit dicens: **S**cior quia pasca est: q; hodie te videre merui. **L**onge quippe ab hoībus positus: quia die eodem paschalis solēnitatis esset: ignorabat. **V**enerabilis autē p̄byter rursus asseruit: dicens: **V**eraciter hodie resurrectionis dominice paschalis dies est: abstinere tibi minime p̄gruit: quia et ego ad-

hoc missus sum: vt omnipotētis dei dona pariter sumamus. Benedicētētes igit̄ dominū sumpserūt cibū. Expleta itaq; refectioe ⁊ colloquio ad ecclesiā suā presbyter secessit. Eodē quoq; tēpore hunc ī spe eu latitantē etiā pastores inuenerūt: quē dū vestitum pellibus inter frutecta cerne rēt: aliquā bestia esse crediderūt. Sed cognoscētēs dei famulū eorū multi ad pietatis gratiā a bestiali mēte mutati sunt. Rōmen itaq; eius p̄ vicina loca innotuit cunctis. Factūq; est vt ex illo iam tempore a multis frequētari cepisset. Qui cū ei cibū afferrent corpis: ab eius ore in suo pectore alimēta refrebāt vite.

De temptatione carnis superata. Cap. III.

Quadam vero die dū solus esset temptator affuit. Hā nigra paruaq; auis que merula nominatur: circa eius faciē voltare cepit: eiusq; vultui importune insistere: ita vt manu capi posset: si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito recessit auis. Tanta autē carnis tēptatio aue eadē recedēte sequuta est: quantā vir sanctus nunq̄ fuerat expertus. Quandam nāq; aliquādo feminā viderat: quā malignus spūs ante eius mentis oculos reduxit: tantos igne ferui dei animū in specie illi accēdit: vt dū in eius pectore amoris flāma vim caperet: etiā pene deserere heremū voluptate victus deliberaret. Tūc subito supna gratia respectus: ad semetipsum reuersus est atq; vrticarū ⁊ vepriū iuxta densa succrescere frutecta cōspiciēs exutus indumētā: nudū se in illis spinarū aculeis ⁊ vrticarū incēdijs piecit. Ibiq; diu volutat: ito ex eis coepe vulnerat: exijt ⁊ per cutis vulnera duxit a corpore: vulneris mētis. Quia voluptatē traxit in dolorē. Tūq; pena penaliter fois arderet extingit qd̄ int̄ illicite ardebat: vicit itaq; peccatū quia mutauit incēdiū. Ex quo videlicet tēpore sicut post discipulis ipse perhibebat. Ita in eo est tēptatio voluptatis edomita: vt tale aliqd̄ minime sen-

tiret. Leperūt postmodū multi iam mundum relinquere atq; ad eius magisteriū festinare. Liber quippe attemptatiōis vicior: vere iure iam factus est virtutū magister. Unde in Exodo ⁊ p̄ Moyseu precipitur: vt leuite a viginti quinq; ānis ⁊ supra ministrare debeāt. Ab anno vero quinquagesimo custodes vasorum fiant.

Petrus.

Iam quidē prolati testimonij mīseri aliquid intellectū interlucet sed tamē hoc planius exponi pos-
tulo.

Gregorius.

Iquet petre q̄ in iuuetate carnis tēptatio ferueat. Ab anno autem quinquagesimo calor corpis frigescat. Vasa autē sacrata sunt fidelū mētes. Electi ergo cū adhuc in tēptatione sūt: subesse eos ac feruire necesse est: ⁊ obsequijs laboribusq; fatigari. Cū vero iam mētis etate trāquilla calor recesserit tēptationis custodes vasorū sūt: quia doctores animarū sūt.

De vitreo vase per signū sancte crucis rupto: Cap. III.

Petrus.

Ateor placet qd̄ dicis sed quia prolati testimonij clausa reserasti: queso vt de vita iusti debeat ea que sunt inchoata percurre.

Gregorius.

Accedente igitur tēptatione vir dei quasi spinis erutis: exculta terra de virtutū segete feracius fructus dedit. Preconio itaq; eximie conuersationis celebre nomen eius habebatur. Rō longe autē monasteriū fuit cuius cōgregationis pater defunctus est. oisq; ex illo cōgregatio ad eundē venerabilē Benedictū vēit: ⁊ magnis precib; vt eis prees se deberet: petijt. Qui diu negādo distulit: suis illozūq; fratrum morib; cōuenire nō posse pdixit: s; victus quōq; precibus: as-

sensum dedit. **E**ūq; in eodē monasterio regularis vite custodiam teneret: nulliq; vī prius p̄ actus illicitos in dexteram leuāq; p̄tom deflectere a cōuersatiōis itinere liceret: suscepti fratres insane seuiētes semetip̄sos prius accusare ceperunt: quia hūc sibi p̄eesse poposcerāt: quozū scz̄ totz̄ titudo in norma eius recitadinis offerrebat. **E**ūq; sibi sub eo cōspicerēt: illicita nō licere: et se dolerēt vsitata relinquere: durūq; esset q; in mēte veteri cogebātur noua meditari: et q; grauis ē semp̄ prauis moribus vita bonozū: tractare de ei⁹ morte aliquid conati sunt. **Q**ui inito consilio venenū vino miscuerūt: et cū vas vitreum in quo ille pestifer⁹ pot⁹ habebat: recumbēte patre ex more monasterij ad benedicendū fuisset allatū: extēsa manu **B**enedictus signū crucis edidit et vas qd̄ longi⁹ tenebat: eodē signo rupit. **S**icq; confractū est ac si in illud vas mortis p̄ cruce lapidē dedisset. **I**ntellexit p̄tinus vir deī q; potū mortis habuerat: qd̄ portare non potuit signū vite: atq; illico surgēs et vultu placido: mente tranquilla: conuocatis fratrib⁹ allocut⁹ est eos: dicens: **M**iserere vestri fratres omnipotēs de⁹: quare in me facere ista voluistis: nunquid nō prius dixi vobis: q; vestris ac meis moribus non cōueniret. **I**te et iuxta mores vestros patre vobis querite: q; post hac me habere minime potestis. **E**ūq; ad locū dilectę solitudinis redijt: et solus in sugni pectoris oculis habitauit secum.

Petrus.

Minus patet̄ intelligo quid nam sit: habitauit secum.

Gregorius.

Sanct⁹ vir cōtra se vnanimīter cōspirantes: sueq; cōuersatiōis lōge dissimiles: coactos dñi sub se genere voluisset: fortasse sui vigoris vsum et modū tranquilitatis abscederet: atq; a cōtēplationis lumine sue mentis oculū declinasset. **E**ūq; quotidie illorū cōreptione fatigatus: min⁹ curaret sua: et se for-

sitā relinqueret et illos nō inueniret. **N**ā quotiēs p̄ cogitationis motū minime extra nos ducimur: et nos sumus: et nobiscū nō sumus: q; nosmetip̄sos minime videntēs: p̄ alia vagamur. **N**on illū secū fuisse dicim⁹: qui i longinquā regionē abijt: portione quā acceperat: cōsumpsit: vni in ea ciuium adbest: porcos pavit: quos cū manducare videret siliquas et esuriret: tū cum postmodū cepit cogitare bona que perdidit: scriptum de illo est: in se reuersus: dixit **Q**uātū mercenarij in domo p̄ris mei abundāt panib⁹? **S**i igit̄ secū fuit: vñ ad se redijt: **H**ūc ergo venerabilē virū secū habitasse dixerim: q; in sua semper custodia circūspectus ante oculos conditoris: semp̄ aspiciēs se: semp̄ examinās: extra se mentis sue oculū nō diuulgauit.

Petrus.

Quid ergo qd̄ de apostolo **P**etro scriptū est: dñi de carcere ab angelo educt⁹ fuisse: q; ad se reuersus: dixit: **H**ūc sclo vere q; misit dñs angelus suū et eripuit me manu **H**erodis et de omni expectatione plebis iudicauit.

Gregorius.

Nob⁹ modis petre extra nos ducimur: qui aut p̄ cogitationis lapsum sub nosmetip̄sos recedimus: aut p̄ cōtēplatiōis gratiā sup̄ nosmetip̄sos leuamur. **I**lle itaq; qui porcos pavit: vagatiōe mētis et imūdicie sub semetip̄sum cecidit. **I**ste vero quē angel⁹ soluit: eius mentē in extrasum rapuit: extra se quidē: sed super semetip̄m fuit. **A**terq; ergo ad se redijt: q; nō ille ab errore op̄is se collegit ad cor: et iste a cōtēplatiōis culmine: ad hoc redijt: qd̄ i intellectu eōi vt pri⁹ fuit. **V**enerabilis igit̄ **B**enedictus i illa solitudine habitabat secū: inquātū se intra cogitationis claustra custo diuit. **N**ā quotienscūq; hūc cōtēplationis ardo: in altū rapuit: se p̄culdubio sub se reliquit.

Petrus.

Facer qd̄ dicit: sed q̄o rñdeas: si deseret̄ fr̄es debuit qd̄ sēl suscepti

Gregorius:

U ego petre existimo: ibi adunati equanimiter portandi sunt mali ubi inueniunt boni: nā ubi oīmo do de bonis fructus deest: sit aliquādo de malis labor vacuus: maxie si e vicino casu se suppetat: que fructum deo valeat ferre meliozē. **S**ur itaq; sanctus ppter quē custodiendū stare: qui oēs vnanimiter se psequētes cerneret. **E**t sepe agit in corde perfectoz qđ silentiō p̄tereundū nō est vt euz laborē suū sine fructu esse cōsiderent: in locū alium ad laborē cū fructu migrēt. **U**nde ille quoq; egregius p̄dicator: qui dissolui cupit: et cum xp̄o esse: cui viuere xp̄s est: et mox lucrū: qui passionū certamina nō solū ipse appetit: sed ad toleranda bec et alios accēdit. **D**amasci persecutio nē passus: vt potuisset euadere: murū: fūnē sportāq; questuit: se q; latenter deponi voluit. **N**ūquid nam paulū mortē dicim? timuisse: quā se ipse p amore Ihesu testatū appeteret. **S**ed cū in eodē loco minorē sibi fructū adesse cōspiceret: et graui labore ad laborē se alibi cū fructu seruauit. **F**ortis etenim preliator dei teneri intra claustra noluit: certamis campū questuit. **U**nde isdē quoq; venerabilis **B**enedictus si libēter audis: citius agnosceis: qz viuus ipse indociles deseruit: qui aliquātos in locis alij a morte anime suscitauit.

Petrus.

Ita est vt voces et manifesta ratio et prolatū congruū testimoniū declarat. **S**ed queso de vita tāti patris ad narratiōis ordinē redeas.

Gregorius.

Quam sanctus vir diu in eadē solitudine virtutibus signisq; sucere sceret: multi ab eo in eodē loco ad oīpotentis dei sunt seruitiū cōgregati: ita vt illic duodecim monasteria cū oīpotentis Ihesu xp̄i dñi opulentiā cōstrueret. **I**n quib; statutis p̄sibus duodenos monachos deputauit: paucos vero secū retinuit: quos adhuc in sua p̄sicia ab eo erudiri iudicauit. **C**epere etiā tūc ad eū Roma

ne vrbis nobiles et religiosi cōcurrere: susosq; ei filios oīpotenti deo nutrēdos dare. **T**ūc quoq; bone spei suas soboles **E**matici? **M**aurū: **C**ortulius vero patricius **P**lacidū tradidit. **E** quibus **M**aurus tuoz: cū bonis polleret moribus magister: adiutor: cepit existere. **P**lacidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos.

De monacho vagemētis ad salutē reducto: Cap. V.

Ita autē ex eis monasterijs que circūquaq; p̄struxerat: qui dā monachus erat: qui ad orationē stare nō poterat: sed mox vt se fratres ad studiū oratiōis inclinabāt: ipse egrediebatur foras et mente vaga terrena aliqua et transitoria gerebat. **C**unq; ab abbate suo sepius fuisset admonit: ad virū dei ductus est: qui ipse quoq; stultitiam eius vehemēter increpauit: et ad monasteriū reuersus: vir duobus diebus viri dei admonitiōē tenuit. **N**ā die tertia ad vsum propriū reuersus vagari tpe oratiōis cepit. **Q**uō cū seruo dei ab eodē monasterij patre quē cōstituerat: nūciatū fuisset: dixit: **E**go venio: eūq; per me emendo. **C**ūq; vir dei venisset ad monasteriū et cōstituta hora: repleta psalmodia sese fratres in orationē dedissent: aspexit q; eundē monachū qui manere in oratiōe nō potuit: quidā niger puerulus per vestimētū sūbrā foras trahēbat. **T**ūc eidē patri monasterio **P**ompeiano noīe et **M**auro dei famulo secreta dixit: **N**ūquid nō aspicitis: quis est qui istū monachū foras trahit? **Q**ui respondentes dixerūt: **N**ō. **Q**ui bus ait: **O**remus vt vos etiam videatis: quē iste monach? sequit. **C**ūq; per biduū esset oratū **M**aurus monach? vidit: **P**ōpetanus vero eiusdē monasterij pater videre nō potuit. **P**ie igitur alia expleta orōe vir dei oratoriū egressus stantē foris monachū reppit: quē p cecitate cordis sui vīrga percussit. **Q**ui ex illo die nil p̄uasiōnis: sylterius a nigro tā puerulo p̄tulit: sed ad orationis studiū immobilis permāsit.

Sicut antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione: ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

De aqua quae in montis vertice ex petra produxit. Cap. VI.

A his autem monasteriis que in eodem loco constructae sunt: tria sursum in rupibus montis erant: et erat fratribus laboriosum quod semper ad lacum oportebat descendere: ut aquam haurire debuissent: maxime quod e diuexo montis latere erat graue descenditibus in timore periculoso. Tunc collecti fratres ex eiusdem tribus monasteriis ad dei famulum Benedictum venerunt dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam quotidie usque ad lacum descendere: et ideo necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos blande consolatus dimisit: et nocte eadem cum paruo puero nomine Placido: cui superius memoriam feci: eiusdem montis ascendit rupem: ibique diutius orauit. Et oratione completa tres petras in loco eodem pro signo posuit: atque ad sui cunctis illic necessariis monasterium rediit. Cuius die alia ad eum pro necessitate aquae predicti fratres redissent: dixit: Hic et rupem illam in qua tres super in uice positae petras inueneritis: modicum cauate. Valet enim omnipotens deus etiam in illo montis cacumine aquam producere: ut ubi labore tanti itineris dignetur auferre. Qui cuntes rupem montis quam Benedictus praedixerat: iam sudantem inuenerunt. Cuius in ea concavum locum fecissent: statim aqua repletus est: quae tam sufficienter emanauit: ut nunciusque ubertim defluat atque ab illo montis cacumine usque ad inferiora deriuetur.

De ferro ex profundo aquae in manubrio recluso:

Capitulum VII.

A quoque tempore Gothus quidam pauper spiritu ad conuersionem venit: quem uir domini Benedictus libenter suscepit.

Quada vero die ei dare ferramentum iussit: quod ad falcis similitudinem falcistrum uocat: ut de loco quodam uexes abscinderet: quatenus illic fieri hortus deberet. Locus autem ipse quem mundum andi Gothus susceperat: super ipsam lacus ripam aedificabat. Cuius Gothus isdem densitate uexum totius uirtutis annis succederet: ferrum de manubrio proflitans in lacum cecidit ubi tanta erat aquarum profunditas: ut spes requirere ferramenti nulla tam esset. Itaque ferro perduto tremebundus ad Maurum monachum cucurrit. Gothus damnum quod fecerat nunciavit: et reatus sui egit penitentiam. Quod Maurus quoque monachus mox Benedicto famulo uel curauit indicare. Vir igitur domini benedictus haec audiens: accessit ad locum: tulit de manu Gothi manubrium et misit in lacum: et mox ferrum de profundo rediit: atque in manubrium intrauit. Qui statim ferramentum Gotho reddidit. dicens: Ecce labora et noli contemneris.

De Mauro eius discipulo qui super aquas inscius

cucurrit. Cap. VIII.

Quadā vero die dum isdem uenerabilis Benedictus in cella cōsisteret: predictus Placidus puer sancti uiri monachi ad hauriendam de lacu aquam egressus est. Qui uas quod tenuerat: in aquam incaute submittens: ipse quoque cadendo secutus est. Quae mox uindam rapuit: et pene uentus sagitte cursum eum a terra introrsus traxit. Vir autem dei intra cellam positus: hoc protinus agnouit: et Maurum festine uocauit dicens: Frater Maure curre: quia puer ille qui ad hauriendam aquam perreerat: in lacum cecidit. Jamque cum longius uindam traheret: res mira: et post Petrum apostolum inuisitata: benedictione etenim postulata atque percepta: ad patris sui imperium concitus perrexit Maurus: usque atque ad eum locum quo ab uindam ducebatur puer: per terram se ire existimans: super aquam cucurrit: eumque per capillos tenens: cursu rapido

redijt. Qui mox vt terrā tetigit: ad se reuertus post tergū respexit. Et q̄ sup aq̄s cucurrit: et agnouit: et q̄ p̄sumere non potuit vt firet: miratus extremū factum Reuerſus itaq̄ ad patrē rem geſtā retulit. Vir autē venerabilis Benedictus? hoc nō suis meritis: sed illius obediētie deputare cepit. At cōtra mauris p̄ solo ei? impertio factū dicebar: seq̄ consiliū in illa virtute nō esse q̄ nefci? fecisset. In hac itaq̄ mutua humilitatis et amica contentione accessit arbiter puer: qui ereptus est: qui et dicebat. Ego cū ex aqua traherer: super caput meū melosē abbatis videbā atq̄ ipsum me ex aquis educere considerabam.

De infecto per venenū pane per coruum longius proiecto.

Capitulum. IX.

Petrus.

Magna sunt valde que dilectis et multorum edificationi p̄ futura. Ego autē boni viri miracula: quo plus bibo: eo plus sitio.

Gregorius.

Etiam iam loca eadē in amorē dei domini nostri Iesu Christi loge lateq̄ seruescerēt: et secularē vitam multi relinquerent: et sub leui redēptiois iugo ceruicē cordis edomaret. Sicut mos prauorum est: inuidere alijs virtutibus bonorum: quas ipsi habere nō appetunt: vici ne ecclesie presbyter Florentinus noīe huius nostri subdiaconi Florentij auus: antiqus hostis: malicia percussus: facta sancti viri cepit emulari: eiusq̄ cōuersationi derogare: quosq̄ etiā posset: ab illius visitatione cōpescere. Cūq̄ iam se cōspiceret eius p̄fectibus obulare nō posse: et cōuersationis illius opinionē crescere: atq̄ multos ad statum vite melioris: ipso quoq̄ opinionis eius p̄conio indefinēter vocari: in die facib? magis magisq̄ succēsus: deterior fiebat: quia cōuersationis illius appetebat habere laudē: sed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiusdem inui die tenebris cecatus: ad hoc vsq̄ p̄duct?

est: vt seruo omnipotentis dei infectum veneno panē quasi pro benedictiōe trāsmitteteret. Quē vir dei cū gratiarū actione suscepit: sed euz que pestis lateret in pane: nō latuit. Ad horā vero refectionis illi? ex vicina silua coruus venire p̄sueuerat: et panem de manu eius accipe. Qui cū more solito venisset: panē quē presbyter trāsmiserat: vir dei ante coruū p̄iecit etq̄ p̄cepit: dicens: In nomine Iesu Christi dñi nostri tolle hūc panē et tall eū in loco proijce: vbi a nullo hominū possit inueniri.

Tunc coruus aperto ore: expansis alis: circa euz panē cepit discurrere et crocitate: ac si aperte diceret: et obedire se velle: et tamen iussa implere non posse. Qui vir domini p̄cepit iterū atq̄ iterum: dicens: Leua: leua securus: atq̄ ibi proijce: vbi inueniri nō possit. Quē diu coruus demoratus: quādoq̄ coruus momordit: leuauit et recessit. Post triduum vero horarum spacio: abiecto pane redijt: et de manu hominis dei annonā: quā cōsueuerat accepit. Venerabilis autē pater cōtra vis tam suā inardescere sacerdotis animū videntis: illi magis q̄ sibi voluit. Sed predictus florentinus: quia magistri corp? nec care nō potuit: se ad extinguēdas discipulorum animas accēdit: ita vt in horzo celle cui Benedictus inerat: ante eorum oculos nudas septē puellas miserat: que coram eis sibi inuitē manus tenētes et diuini ludentes: illorum mētes ad peruersitatē libidinis inflārent. Ad vir sanct? de cella conspicēs: lapsusq̄ adhuc tenerioribus discipulis p̄timeſcens. Idq̄ pro sua solius fieri persecutiōe pertractans: inuit die locū dedit: atq̄ oratoria et cuncta que cōstruxerat: substitutis p̄positis: adiuuentis fratribus ordinauit et paucis seculi monachis ablatis: habitatiōem mutauit loci. Sicq̄ vir dei eius odia humiliter declinauit: quē omnipotēs deus terribiliter percussit. Nā cum predictus presbyter stans in solario Benedicti dicesse cognosceret et exultaret: p̄durante inobiler tota domus fabrica: hoc ipsum tū in quo stabat: solarium cecidit: et Benedicti l'ostes

contētes: extinguit: qđ viri dei discipulus
 Maurus venerabili patri Benedicto: qđ
 adhuc a loco eodē vix decē milliarib⁹ abs
 erat: estimavit esse nūciandū dicens: Res
 uertere: quia presbyter qui te persequē
 bas: extinctus est. Ad vir dei Benedict⁹
 audiens: sese in grauib⁹ lamentatiōib⁹
 dedit. Vel quia inimicus occubuit. Vel
 quia de inimici morte discipulus exulta
 uit. Quia de re factū est: vt eidē quoq; di
 scipulo penitentiā idiceret: qđ taliter gau
 dere de inimici interitu psumpssisset.

Petrus.

Mtra sunt ⁊ multū stupēda: que di
 cis. Nam in aqua ex petra pdu
 cta Moyses: in ferro vero quod
 ex pfundo aque redijt: Helyzeū: in aque
 tinere Petri: in corui obediētia Helyā
 in luctu aut̄ mors: inimici Dauid video:
 vt perpendo: vir iste spiritus iustoz omni
 um plenus fuit:

Gregorius.

Vir dei Benedictus Petre vnus
 spiritū habuit: qui per cōcesse re
 demptiōis gratiā electozū corda
 omniū impleuit: de quo Iohānes dicit:
 Erat lux vera: que illuminat omnē homi
 nē venientē in mōdū. De qua rursus scri
 ptū est: de plenitudine eius nos omnes ac
 cepimus. Nam sancti dei homines potue
 rūt a dño virtutes habere: nō etiam alijs
 tradere. Ille aut̄ signa virtutis dedit sub
 ditis: qui se daturū signū Ione pmisit: in
 imicis vt corā superbis mori dignareē: co
 ram humilib⁹ resurgere: quaten⁹ ⁊ illi vi
 derēt: quod cōtempnerent: ⁊ isti quod ve
 nerātes amare debuissent. Ex quo myste
 rio actū est: vt dñi superbi aspiciūt despe
 ctum mortis: humiles cōtra mortē accipe
 rent gloriā potestatis.

Petrus.

Quēto te: post hec ad que loca vtr
 sanctus migrauerit. Vel si aliq̄s
 in eis virtutes postmodū ostende
 rit: innotesce.

Gregorius.

Sanctus vtr ad alia migrāe: locū
 non hostem mutauit. Nam tanto
 post grauiora plia peritit: quan
 tum cōtra se aperte pugnantē ipm mali
 tie magistrū inuenit. Castrū nanq; quod
 Cassinū dicit: in excelsi monti s latere sto
 tum est: qui videlicet mons descēso sinu
 hoc idem castrū recipit. Sed per tria mil
 liaria in altū se subigēs: velut ad aera ca
 cumen tendit: vbi venustissimū sanū fuit:
 in quo ex antiquoz more gentiliū: a stul
 to rusticoz populo appollo colebat. Cir
 cūquaq; etiā in cultu demonū luci succre
 uerāt: in quibus adhuc eodē tempe insu
 dellū insana multitudo sacrificijs sacrile
 gis insudabat. Illuc itaq; vir dei ventēs
 contriuit ⁊ dolū: subuertit arā: succidit lu
 cos: atq; in ipō templo apollinis: oraculū
 sancti Iohānis cōstruxit: ⁊ cōmorantē cir
 cūquaq; multitudinē predicatorē p̄tinua
 ad fidē vocabat. Sed hec antiqu⁹ hostis
 tacite nō ferens: nō occulte vel per som
 niū: sed aperta visione eiusdem patris se
 oculis ingerebat: ⁊ magnis clamozibus
 vim se perpeti conquirebat: ita vt voces
 illius etiā fratres audirēt: quāuis imagi
 nē minime cernerēt. At enī discipulis suis
 venerabilis pater dicebat: corpalibus
 eius oculis idē antiquus hostis deterris
 mus et succensus apparebat: qđ in eū ore
 oculisq; inflammatis seuire videbat: iam
 vero que diceret: audiebant omnes: prius
 enim hūc vocabat ex noīe. Cui cū vir dei
 minime respōderet: ad eius mox cōtume
 lias erūpebat. Nam cū clamaret dicens:
 Benedicite benedicite: ⁊ eū sibi nullomo
 do respōdere conspiceret: prius adiu
 gebat: maledicte nō benedicite: qđ mecum
 habes quid me persequeris? Sed tā nūc
 expectanda sunt cōtra dei sāmūlū antiqui
 hostis noua certamina: cui pugnas qui
 dem volens intulit: sed occasione victo
 rie ministravit inuitus.

**De ingenti fago: per eius
 orationem leuitato:**

Capitulū. X.

Quadam die dñi fratres habitacula eiusdē celle construerent: lapis in medio iacebat: quē in edificium leuare decreuerūt. Cūq; eū duo vel tres mouere nō possent: plures adificiū sunt: sed ita imobilis māstr: ac si radicū in terra teneret: vt palā darec̄ intelligi: q; sup eū ipse p se antiquus hostis federet: quē tantorū virozū manū mouere nō possent. Difficultate igit facta ad virū dei missum ē. vt veniret & orādo hostis repelleret vt lapidē leuare possent. Qui mox venit & orationē faciēs: benedictionē dedit & tanta lapis celeritate leuatus ē: ac si nullū pri⁹ pōdus habuisset.

De phantastico coquine incendio.

Cap. XI.

Tunc in conspectu viri dei placuit: vt in eodē loco terra foderetur. Quā dñi fodēdo alt⁹ penetrarēt: erētū illic ydolū fratres inuenerūt. Quo ad horā casu in coquina proiecto: exire ignis repēte visus est. atq; in cunctozū monachozū oculis: qz oē eiusdem coquine edificium consumeret: ostendit. Cūq; ad faciendā aquā: ad ignē quas si extinguendū periret: pulsatus eodem tumultu vir dei aduenit. Qui eundē ignē in oculis fratrum esse: in suis vero nō esse considerās: caput p̄tinus ad orationē flexit & eos quos santasmarico reperit igne deludū: vocauit fratres ad oculos suos vt & sanū illud coquine edificium assistere cernerēt & flāmas quas antiqu⁹ hostis fraxerat nō viderēt.

De puerulo monacho ruina parietis fracto et sanato.

Cap. XII.

Ritus dñi fratres parietē quia res ita exiēbat: paulo alt⁹ erigerent: vir dei in orationis studio intra celle sue claustra morabat. Qui antiqu⁹ hostis insultās apparuit & ei qd ad laborātes fratres pgeret: indicauit qd vir dei p nunciū celeritē fra-

trib⁹ indicauit: dicēs. Fratres caute vos agite. Quia ad vos hac hora malign⁹ spūs venit: is q; mādatū detulit: vix verba cōpleuerat & malign⁹ spūs eundē parietē: q; edificabat: euerit. atq; vnū puerulum monachū cuiusdā curialis filiū opprimēs ruina cōtriuit. Cōtristati oēs ac vehemēter afflicti: nō dānū pietis: s; cōtritiōe fratris: venerabilī p̄fi. B̄ndictio celeritē cū graui luctu nunciatur. Tūc is dē p̄ dilaaceratū puerū ad se deferri iubet: quē portare nō: nisi in sago potuerūt: qz collapsi saxa parietis nō solū ei⁹ mēbra: sed etiā ossa cōtriuērāt. Precepitq; vir dei statū eū in cella sua in psalico: q; orare cōsueuerat: p̄ iijci. missisq; foras fratrib⁹ cellaz clausit q; oratiōi instātiū q; solebat: incubuit. Mira res eadē hora hūc incolumē atq; vt prius valentē ad eundē iterū laborē misit vt ipse quozq; parietē cū fratrib⁹ p̄iceret: de cui⁹ se iterū antiqu⁹ hostis benedictio insultare credidisset.

De monachis qui extra cellā contra regulā cibū sumpserūt.

Cap. XIII.

Ep̄it vero iter ista vir dei prope: etie etiā spū polere: ventura p̄dicere: p̄sentib⁹ etiā absentia nunciare. Quos etiā celle fuit vt quotiēs ad respōsum aliq; egredereēt fratres: cibū potiq; extra cellā minime sumerent. Cūq; hoc de visu regule sollicitē seruaret: quadā die ad r̄sum fratres egressi sūt & i eo tardiori pp̄lū sūt hora demorari: qui manere iuxta religiosā seminā nouerant: cui⁹ ingressi bitaculū sūperūt cibū. Cūq; tā tardi⁹ ad cellā rediissēt: b̄ndictionē patris ex more perierūt. Quos ille prim⁹ p̄cūctat⁹ ē: dicēs. Vbi cōedistis? Qui r̄sponderūt nūsq;. Quib⁹ ille ait: qre ita menti mini. Nunqd̄ illi⁹ talis fete bitaculū nō i trastis: nunqd̄ hos atq; illos cibos nō accepistis? Nunqd̄ tot calices nō bibistis? Cūq; eis venerabilis pater: & hospitium mulieris: & genera cibozū: & numerū portionū diceret: recognoscētes cūcta q; eges-

rant: ad eius pedes tremefacti ceciderunt se deliquisse confessi sunt. Ipse autē prin⁹ culpe penitentia precepit: ppendēs q̄ in eius absentia ultra nō facerēt: q̄ presens tēti sibi esse in spū scirent.

De fratre Galētiniani monachi quē vir dei in via cōedisse p̄ spiritū cognouit. Cap. XIII.

Rater quoq̄ Galētiniani: rei⁹ monachi cui⁹ superi⁹ memoriā am feci: vir erat laycus sed religiosus. Qui vt serui dei orationē p̄ciperet: et germanū fratrem videret: annis singulis de loco suo ad cellā ieiun⁹ venire cōsueuerat. Quadā igit die dum iter ad monasteriū faceret se se illi alter viator adiuuixit: qui sumēdos cibos in itinere portabat. Cūq̄ iam hora tardior exire uisset dixit. veni frater sumam⁹ cibum ne lassetur in via. Cui ille rēdit. Absit frater: hoc nō faciā: q̄ ad venerabilē patrem Benedictū ieiun⁹ semp venire cōsueui. Quo respo⁹ percepto ad horā cōiator tacuit. Sed cū post hoc aliquātulū itinēris spaciū: egissent: rursus admonuit vt manducaret. uoluit cōsentire: qui ieiun⁹ venire decreuerat. Tacuit quidē qui ad manducandū inuitauerat et cū eo ieiunus adhuc p̄gere modicū cōsensit. Cūq̄ iter lōgius agerēt et eos tardior hora fatigaret: ambulātes inuenerūt in itinere prātū et fontē et queq̄ poterāt ad reficendū corpus delectabilia uideri. Tūc cōiator ait. Ecce aqua. Ecce prātū. Ecce amenus locus in quo possum⁹ refici: et parū quiete re vt valeam⁹ iter nostrū postmodū incolumē explere. Cū igit et uerba aurib⁹: et loca oculis blādirent. Tertia admonitio ne p̄uasus cōsensit et comedit. Tēspertina vero hora puenit ad cellā: presentat⁹ autem venerabili Benedicto: sibi orationem petijt. Sed mox ei vir sanctus hoc: qd̄ in via egerat: impropertit: dicens. Quid est frater q̄ malign⁹ hostis: q̄ tibi p̄ cōiatorē tuū locutus est: semel tibi p̄

sua dēre nō potuit. scd̄o nō potuit. tertio vero persuasit: te ad hoc qd̄ uoluit: superauit. Tūc ille reatū infirme sue mētis agnoscēs: eius pedibus pronoluit: tan tomagis cepit culpā deslere et erubescere: quanto se cognouit: etiā absentē in Bene dicit patris oculis deliquisse.

Petrus.

O sancti viri precordij⁹ Helzet spiritum video inesse qui absentē discipulo presens exiit.

De simulatione regis Loti. le deprehensa. Cap. XV.

Gregorius.

Oporteret Petre vt interim scias: quatenus adhuc maiora cognoscas. Sorborū nāq̄ temporibus cum rex eorum Torila sanctū virum prophētie habere spiritum audisset ad eius monasteriū pergens paulo longius substitit: itē se venturum esse nunciauit. Cui dū protinus mandatū de monasterio fuisse vt veniret. Ipse sicut perfide mētis fuit an vir dei p̄phetie spiritum haberet: explorare conar⁹ est. Cui dam vero eius spariarius Riggo dicebat cui calciamēta eius prebuit: eumq̄ induit vestib⁹ regalibus fecit: q̄ quasi in perlo sua pergere ad dei hominē precepit. In cuius obsequio tres qui sibi p̄ ceteris adherere cōsueuerāt comites misit. scz vul. ruderig. et blindinch vt ante serui dei oculos ipsum regem Torilā esse simulantē: eius lateri obambularēt: cui aliqua quoq̄ obsequia quasi spariarij preberent: vt tā ex eis dē obsequijs q̄ ex puris pureis vestibus rex esse putaret. Cumq̄ idem Riggo decoratis vestib⁹ obsequentium frequētia comitat⁹: monasteriū fuisset ingressus: vir dei emin⁹ sedebat. Quē venientem conspiciens: cum iazab eo au diti potuisset: clamauit: dicens. Pone fili pone hoc quod portas: non est tuum: qui Riggo protinus in terrā cecidit et qz āto viro illud ē p̄sūpsisset: expauit: oēs

q; qui cū eo ad dei hominē veniebant: ter re confirmati sunt. Surgētes autē ad eū propinquare munime presumpserūt: s; ad suū regē reuersi nunciauerunt trepidi: in quanta velocitate fuerant deprehensi.

De propheta regi Totile et Lamisine antistiti facta.

Cap. XVI.

Tunc per se isdē Totila ad dei hominē accessit: quē cuz longe sedentē cerneret: nō ausus accedere: sese in terram dedit. Cui cū vir dei bis terue diceret: surge: sed de terra erigere se nō auderet: Bñdicit⁹ xpi iesu famulus p̄ semetipsum dignatus est accedere ad regem: p̄stratūq; de terra leuauit: et de suis acibus increpauit: atq; i paucis sermonib⁹ multa: que illi erāt vētura: p̄nunciauit: dicens. Multa mala facis: multa mala fecisti. **I**n aliquādo ab iniquitate cōpescē. Equidē Romā igressurus es: mare trāsiturus: nouē annis regnans: decimo morieris. Quib⁹ auditis rex vehemēter territus: oratiōe petira recessit: atq; ex illo iam tēpore minus crudelis fuit: et nō multo post Romā adijt: ad scellitā prexit: anno autē regni sui decimo omnipotentis dei iudicio regnū cum vieta perdidit. **P**reterea canusine antistes ecclesie ad eundē dei famulū venire consueuerat: que; vir dei pro vite sue merito valde diligebat. **I**s itaq; dū cū illo: de ingressu regis Totile et Romane vrbs p̄ditōe colloquiū haberet: dixit. **P**er hūc regē ciuitas ista destruet: et vt amplius nō inhabitet. Cui vir dñi respondit. Roma a gētibus nō exterminabit: sed tempestatibus choruscis: turbibus: ac terremoto tu fatigata inardescet in semetipsa. **C**uius p̄phetie mysteria nobis iam facta sunt luce clara: quia in hac vrbe dissoluta metia: auerfas domus: destruetas ecclesias turbine cernimus. eiusq; edificia longo senio: lassata: quia ruinis crebre scētibus p̄sternatur videmus: quāuis hoc Honoratus eius discipul⁹ cui⁹ mibi relatiōe com

perū est: nequaquā tñ ex ore illius audisse se p̄hibet: sed quā hoc dixerit: dictū sibi a fratribus: fuisse testatur.

De clerico a demonio liberato: ad tempus. Cap. XVII.

Edem quoq; tēpore quidam Aquinēsis ecclesie clericus demonio vexabatur qui a venerabili viro Constantio eiusdē ecclesie antistite ad multa fuerat martyri loca trāsmissus: vt sanari debuisset. Sed sancti dei martyres noluerūt ei sanitatis donum tribuere: vt quanta esset in bñdicto gratia demonstrarent. **D**uctus itaq; est ad oipotentis dei famulū Bñdicitū: qui iesu christo dño p̄ces fundēs: antiquū hostez de obsessio hoie prius expulit. Cui sanato precepit: vices. vade et post hec carnes nō cōcedas: ad sacri ordinē nunq; accedes: re p̄sumas. **Q**uacūq; autē die sacri ordinē temerarie p̄sumperis: statim iuri dyabolū iterū mācipaberis. **D**icessit igit clericus san⁹ et sicut terrere solet aīm pena recens: ea que vir dei p̄ceperat: interim cūstodit. **C**ū vero post annos multos oēs priores illi⁹ de hac luce migrassent: et mltiores suos sibi met supponi in sacris ordinib⁹ cerneret: verba viri dei quasi ex longo tpe oblitus postposuit: atq; ad sacrum ordinē accessit. **Q**uē mox is qui reliquerat dyabol⁹: tenuit: eūq; vexare quousq; animā eius excuteret: nō cessauit.

Petrus.

Iste vir dei diuinitatis vt video etiā secreta penetravit: qui p̄spexit hūc clericū iccirco dyabolo traditū: ne ad sacri ordinē auderet accedere.

Gregorius.

Quare diuinitatis secreta non nosset: qui diuinitatis p̄cepta serua-ret: cū scriptū sit: qui adheret dño cū dño vnus spūs est.

Petrus.

Si vn⁹ sit emū dño spūs: qui dño adheret: quid ē q̄ iterū dē egres

glus p̄dicator dicit: quis cognouit sensus dñi: aut quis cōsiliari? eius fuit. **A**lde ei esse incōueniēs videt: eius sensum cui q̄ vnū factus fuerit: ignorare.

Gregorius.

Sancti viri in quātū cū deo vnū sunt: sensū dñi nō ignorāt. **H**ā ille dē quoq; ap̄stol' dicit. Quis ei scit hominū: q̄ sunt hoīs: nisi spūs homis qui ē in ipso. Ita r̄ q̄ dei sunt. nemo cognouit: nisi spūs dei. Qui vt se ostenderet nosse: q̄ dei sunt: adiūxit: Nos autē nō spiritū hui' mūdī accepim': sed spiritū q̄ ex deo est. Hinc iterū dicit. **A**d ocul' nō videt: nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascedit: que prepaui deus diligētibus se: nobis autē reuelauit p̄ spiritū suum.

Petrus.

Ergo eides Ap̄lo ea q̄ dei sunt: p̄ dei spiritū sunt reuelata: q̄no su per hoc: qd̄ posui: p̄miser: dicēs.

Altitudo diuinarum sapiētie r̄ sciētie dei: q̄ incōprehēsbilia sunt opa eius r̄ inuestigabiles vie ei'. **S**z rursum mihi hec dicētī alta suborēt q̄stio. **H**ā **D**avid propheta dño loquit: dicēs. In labijs meis p̄nunciaui oīa iudicia oris tui. Et cū minus sit nosse: q̄ leni' p̄nunciare: quid est qd̄ paul' incōprehēsbilia esse dei iudicia asserit. **D**avid autē hec se oīa nō solū nosse: s; etiā in labijs p̄nuciasse testatur.

Gregorius.

At vtraq; hec tibi sup̄ius sub breuitate respōdi dicēs q̄ sancti viri in quātū cū dño sunt. sensum dñi nō ignorāt. **P**ēs enī qui deuote dñm sequunt. etiā deuotiōe cū deo sūt: r̄ adhuc carnis corruptibilis grauari p̄dere: cum deo nō sunt. occultaq; dei iudicia in q̄ tuz cōiuncti sunt: sciūt: in quātū dissociati sunt: nesciūt. **Q**z enī secreta eius adhuc p̄fecte nō penetrāt: incōprehēsbilia ei' iudicia esse testant. **Q**ui vero mēte ei adherent atq; inherēdo: vel sacris scripture eloq̄s: vel occultis reuelationib' in quantū accipiunt: agnoscūt: r̄ nouerūt hec: r̄ pronun-

ciant. **I**udicia igit qui de' tacet: nesciūt: que de' loquit: sciūt. **H**ā r̄ **D**avid p̄phetā cū dixisset. In labijs meis p̄nunciaui oīa iudicia: prius addidit oris tui: ac si a p̄te dicat. **E**go iudicia r̄ nosse: r̄ p̄nuciasse potui: que te dixisse cognoui. **H**am ea q̄ ipse nō loqueris: a nostra p̄culdubio cognitiōe abscedit. **C**ōcordat ergo prophetica apostolicā sn̄a: qz r̄ incōprehēsbilia sunt dei iudicia: r̄ tamē que de ore eius plata fuerint: humanis labijs p̄nuciant. quoniā scire ab oībus: r̄ plata p̄di possunt: r̄ occultari non possunt.

De prophetia destructionis monasterij sui: Cap. XVIII.

Petrus.

A obiectione mee questiuca le patuit causa ratiois: sed q̄so te si qua sunt adhuc de viri huius virtute subiunge.

Gregorius.

Vtridā nobilis **T**heoprob' no mine eiusdē **B**enedicti patr' fues rat admonitione cōuerfus: q̄ pro vite merito magnā apud eū familiaritatis fiduciā habebat. **H**ic cū quadā die ei' celā fuisset ingressus: hūc amarissime s̄lentē repperit. **L**ūq; diu subsisteret: eiusq; nō s̄niri lacrimas: videret: nec tamen vt vir dei cōsuetuorādo plāgeret: sed merēdo: que nā causa tanti luci' existeret: inq̄s fuit. **Q**ui vir dei illico r̄ndit. **O**mnē hoc monasteriū qd̄ cōstruxi r̄ cūcta q̄ fratrib' prepaui oīpotentis dei iudicio gētib' tradita sunt. **E**it autē obtinere potui: vt mihi ex hoc loco aīe cōcederent. **Q**ui' vocē tūc **T**heoprob' audiuit: nos autē cernimus: qui destructū modo a longobardoz gente eius monasteriū scimus. **N**octurno enī tpe r̄ quiescētibus fratribus: hup illic longobardi ingressi sunt. **Q**ui diripiētis oīa ne vnū quidē hominē illic tenere poterūt: sed impleuit omnipotēs de' q̄ s̄ deli famulo **B**ndicto. p̄miserat: vt si res gētibus traderet: aīas custodiret: q̄ in re pauli vicē video tenuisse. **B**ndictū cuius

in nauis rerū omnīū tacturā pertulit: ipe
in consolatiōe vitā omnīū: qui cū eo comi
tabant: accepit.

**De absconsiōe flascōis a bea
to Benedicto cognita:**

Capitulū. XIX.

Quodā quoq; tempe exhilarat⁹
noster: quē ipe conuersū nostit:
trāsmisus a dño suo fuerat: vt
dei viro in mōasteriū vino ple
na duo lignea vascula: que vulgo flasco
nes vocant deferret. Qui vnū detulit: al
teri vero per gēs in itinere abscondit. Cir
autē dñi quē facta absentia latere nō pos
terant vnū cū gratiarū actiōe suscepit: et vi
scedentē puerū monuit: dicens. Vide fili
ne de illo flascōe quē abscondisti: iam bi
bas: sed inclina illū caute et inuenis: quid
intus habet. Qui cōsultus valde a dei ho
mine exiuit. Et reuersus: volēs adhuc p
bare quē audierat: cū flascōne inclinasset:
de eo primus serpens egressus est. Tunc
predictus exhilarat⁹ puer p. r. hoc qđ in
vino reperit: expauit malū qđ fecit.

**De mappulaz receptiōe a ser
uo dei cognita: Cap. XX.**

Non longe autē a monasterio vi
cus erat: in quo nō minū multa
tudo hominū ad fidei dei ab
idoloz cultu Benedicti fuerat
exhortatiōe cōuersa. Ibiq; quoq; quedaz
sanctimontales femine inerāt: et crebro il
luc p. exhortandis aniabus fratres suos
mittere Benedict⁹ dei famulus curabat.
Quadā vero die misit ex more: sed his q̄
missus fuerat monachus post admonitio
nē factā: a sanctimontalib⁹ feminis roga
tus: mappulas accepit: sibiq; eas abscon
dit in sinu. Quē mox vt reuersus est: vir
dei vehemētissima amaritudine cepit in
crepare dicens: Quō ingressa est iniquitas
in sinu tuo? At ille obstupuit: et quid egis
set oblitus: vnde corripiebatur: nesciebat.
Cui ait: Nūquid ego illic p̄ns non eram:
quā ab ancillis dei mappulas accepisti: ti

biq; eas in sinu misisti? Qui mox eius ve
stigijs puolutus stulte se egisse pentuit:
et eas quas in sinu absconderat: mappu
las abiicit.

**De cogitatione monachi su
perba a dei viro cognita:**

Capitulū. XXI.

Quodā quoq; die dñi venerabi
lis pater: vespertina iam hora
corpis alimēta perciperet: eius
monachus cuiusdā defensoris
filius fuerat: qui et ante mēsam lucernam
tenebat. Cūq; vir dei ederet: ipe autē cū lu
cerna misterio astaret: cepit per superbie
spiritū in mente sua tacitus voluere et per
cogitationē dicere. Quis est hic cui ego
manducati assisto: lucernā teneo: seruitiū
impendo? Quis sum ego: vt isti seruias?
Ad quē vir dei statim cōuersus: vehemē
ter eum cepit increpare dicens: Signa cor
tūū frater: quid est qđ loqueris? signa cor
tūū. Hoc carisq; statim fratrib⁹ precepit ei
lucernā de manibus tolli. Ip̄m vero ius
sit a misterio recedere: et sibi hora eadem
quietū sedere. Qui requisitus a fratrib⁹ qđ
habuerit in corde: per ordinem narrauit:
q̄ro superbie spū intumuerat: et que p̄tra
virū dei verba per cogitationē tacitus di
cebat. Tūc liquide oibus patuit: q̄ vene
rabilē Benedictū latere nil possit: in cui⁹
aure etiā cogitatiōis verba sonuissent.

**De ducētis farine modijs fa
mis tempe ante cellam viri dei
inuentis: Cap. XXII.**

Alio igit tempe in eadē campa
nie regione fames incubuerat:
magnaq; oēs alimentoz indigē
tia coangustabat: itaq; in be
nedicti monasterio triticū deerat: panes
vero pene oēs p̄sumpti fuerāt: vt nō plus
q̄ quōz ad refectiōis horā fratrib⁹ inue
niri potuissent. Cūq; eos venerabilis pa
ter pristatos cerneret: eoz pusillanimita
tē studuit modesta increpatiōe corrigere:
et rurū p̄missione subleuare dicens: Qua

re de panis inopia vester animus tristis? Hodie quidem minus est: sed die crastina abundantius habebitis. Sequenti autem die ducetis farine modicum ante fores celle in sacis inuerti sunt. Quos opus deus quibus deferentibus transmississet: nunciusque manet incognitus. Quia cum fratres cernerent: domi non gratias referentes didicerunt iam de abundantia ne in egestate dubitarent.

Petrus.

Questio te: nunc quid nam credendum est huc dei famulo semper prophetie spiritum adesse potuisse: an per intervalla temporum eius mentem prophetie spiritus implebat.

Gregorius.

Prophetie spiritus Petre prophetarum mentes non semper irradiat: quia sicut de sancto spiritu scriptum est: ubi vult spirat. Ita sciendum est: quia quod vult aspirat. Sic est quod Nabhan a rege requisitus: si construere templum potuisset: prius consentit: et postmodum prohibuit. Hinc est quod Helizaeus cum flentem mulierem cerneret: causamque nescisset: ad prohibendum hanc puerum dicit: Dimitte eam: quia anima eius in amaritudine est: et deus celauit a me: et non indicauit mihi. Ad id opotens deus ex magne pietatis dispensatione disponit: quod ubi prophetie spiritum aliquando dat et aliquando subtrahit: prophetantium mentes: et eleuat in celsitudine: et custodit in humilitate: ut et accipientes spiritum inuentiam: quod de deo sint et rursum prophetie spiritum non habentes cognoscant: quod sint de semet ipsis.

De fabrica monasterii Terracinenensis per visionem disposita:

Capitulum XXIII.

Petrus.

Ita hoc esse ut asseris magna ratio clamat. Sed questio de venerabili patre Benedicto: quicquid ad huc animo occurrit: exequere.

Gregorius.

Nis quoque tempore a quodam

fideli viro fuerat rogatus: ut in eius praedio iuxta Terracinem urbem missis discipulis suis construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens deputatis fratribus patrem constituit: et quis ei secundus esset: ordinauit. Quibus euntibus spopondit dicens: Ite et die illo ego venio: et ostendo vobis: in quo loco oratorum: in quo refectorium fratrum: in quo susceptionis hospitium: vel quae sunt necessaria edificare debeatis. Qui benedictione percepta illico perrexerunt: et constitutum diem magnopere prestolantes: parauerunt omnia que his cum tanto patre venire potuissent: videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem quam missus illucebat dies: eisdem seruo dei quem illic patrem constituerat: atque eius praeposito viro domini in somnis apparuit: et loca singula ubi quid edificare debuissent: subtiliter designauit. Cumque viri a somno surgerent: sibi inuicem quid viderent retulerunt: non tamen visioni illi omnimodo fide dantes: virum dei sicut se venire promiserat: expectabant. Cumque vir dei constituto die minime venisset: ad eum cum moroze reuersi sunt dicens: Expectauimus pater ut venires: sicut promiseras: et nobis ostenderes: ubi quid edificare deberemus et non venisti. Quibus ipse ait: Quare fratres: quare ista dicitis? Numquid sicut promisi: non veni? Qui cum ipsi dicerent: Num venisti? Respondit. Numquid vtrisque vobis dormientibus non apparuit: et loca singula designauit? Ite et sicut per visionem vidistis: omne habitaculum monasterii ita construite. Qui hec audientes vehementer admirati ad predictum praedium sunt reuersi: et cuncta habitacula: sicut ex reuelatione didicerant: construxerunt.

Petrus.

Queri velim quo fieri ordine potuit: ut longe responsu dormientibus diceret: quod ipsi per visionem audirent: et recognosceret.

Gregorius.

Quid est: quod per scrutatus rei gestae ordinem: ambigis Petre. Liquefacto: quod mobilioris nature est.

spiritus q̄ corpus. Et certe scriptura teste nouimus: q̄ p̄pheta ex iudea subleuatus: repente est cū prandio in caldea depositus: quo uidelicet prandio p̄phetā refecit: seq̄ repēte in iudea iterū inuenit. Si igit̄ tam longe Abachuch potuit sub momēto corporaliter ire et prandū deferre: quid mirū: si Benedictus pater obtinuit: quatenus iret per spiritū et fratrum quietentiū spiritibus necessaria narraret ut sicut ille ad cibū corporis corporaliter perrexit: ita iste ad institutionē spiritualis uite spūaliter pergeret.

De sanctimonialibus feminis que post mortē per eius oblationē cōmunioni sunt reddite:

Capitulū. XXIII.

Petrus.

Manus tue locutiōis terisit a me fateor: dubietatō mētis. Sed uelim nosse in cōmuni locutiōne qualis iste uir fuerit.

Gregorius.

Vir ipsa Petre cōmunis eius locutiō a uirtutis erat pondere uacua: quia cui⁹ cor sese in alta suspenderat: nequaquā uerba de ore illius in cassum cadebāt. Si quid uero vnq̄ non iam decernēdo: sed minādo diceret: tantas vires sermo illius habebat: ac si hoc nō dubie atq̄ suspense: sed iā per sententiā protulisset. Nam nō longe ab ei⁹ monasterio due quedā sanctimoniales femine nobilioze femina exorte: in loco proprio p̄uersabant: quibus quidā religiosus uir ad exterioris uite usum p̄bebat obsequiū. Sed sicut nōnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatē mentis: ut minus se in hoc mūdo despiciāt: qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerūt: necdū p̄dicte sc̄imoniales femine perfecte linguā suā sub habitus sui freno restrinxerāt: et eundē religiosus uirū: qui ad exteriora necessaria eis obsequiū p̄bebat: incautis sepe sermonib⁹ ad iracundiā p̄uocabāt.

Qui cū diu ista toleraret: perrexit ad uel hoiem: quātāsq̄ pateret uerborū cōtumelias enarrauit. Air aut̄ dei hoc de illis audiens: eis p̄tinus mandauit dicēs: Forz rigite linguā uestrā: qz si non emēdaueritis: excōico uos. Quā uidelicet excōicationis sententiā non p̄ferendo intulit: sed minando. Ille aut̄ a p̄stims moribus nihil mutare intra paucos dies defuncte sūt: atq̄ in ecclesia sepulte. Cūq̄ in eadē ecclesia missarū solēnia celebrarent: atq̄ ex more dyaconus clamaret. Si quis nō cōmunicat uel locū: nutrix earū que pro eis oblationē dño offerre cōsueuerat: eas de sepulcris suis p̄gredi et exire ecclesiā uidebat. Quā dñ sepius cerneret: qz ad uocē dyaconi clamātis exiebāt foras: atq̄ intra ecclesiā permanere nō poterāt: ad memoriam redijt que uir dei illis adhuc uinctibus mādauit. Eas quippe se cōione priuare dixerat: nisi mores suos et uerba corrigerent. Tūc seruo dei cū graui merore indicatū est. Qui manu sua p̄tinus oblationē dedit dicēs: Ire et hāc oblationē p̄ eis offerri dño facite: et ulterius excōicate nō erūt. Que dñ oblatio p̄ eis fuisse immolata: et a dyacono iuxta morem clamātū est ut non cōcantes ab ecclesia exiret: uel se nō sunt. Quae exire indubitatē patuit: qz dñ inter eas que cōione priuate sūt: a dño per seruū minime recederet: cōiones a dño per seruū dñi recepissent.

Petrus.

Mirū ualde quod dicis: quāuis uenerabile et sanctissimū uirū adhuc tamē in hac carne corruptibilis de gentē potuisse aīas solueri: in illo iam in uisibili iudicio cōstitus.

Gregorius.

Tanquid nā Petre in hac adhuc carne nō erat: qui audiebat? Ad cūq̄ ligaueris super terrā: erit ligatus in celis: et que solueris sup̄ terrā: soluta erūt et in celis. Culus nūc uicē ligando et soluēdo obtinent: qui loci sancti regimīs fide et moribus tenēt. Sed ut tāta

valeat homo de terra: celi ⁊ terre cōditoz
in terrā venit ⁊ celo. atq; vt iudicare: caro
etiā de spūalibus possit: hoc ei largiri dig
natus ē. fact⁹ p hominib⁹ de⁹ carosq; i:
de surrexit, vltra se infirmitas nostra: vnō
sub se infirmata est firmitas dei.

**De puero monacho quem se
pultu terra proiecit. (Cap. XXV.)**

Petrus.

Quā virtute signorū concordia
ter loquitur ratio verborum.

Gregorius.

Quāda quoz die dū quidam eius
puerul⁹ monach⁹ parētes suos:
vltra q̄ debebat: diligēs atq; ad
eorū habitaculū tendē s sine benedic. iōe
de monasterio exiit: eodē die mox vt ad
eos puenit: defunct⁹ est. Cūq; esset sepul
tus: diē altero proiectū foras corp⁹ ei⁹ in
uentū est. qd̄ rursus tradere sepulture cu
rauerūt. Sed sequēti die iterū proiectum
exteri⁹ atq; inhumatū sicut prius inuene
rūt: itē cōcite ad benedicti patris vestigia
currētes: cū magno fletu petierūt vt ei sus
ciam gratiā largiri dignareē. Quibus vir
dei manu sua prius colōnem dñici cor
poris dedit: dicēs. Ite atq; hoc dñicum
corpus sup pectus ei⁹ ponite ⁊ sic enim se
pulture tradite. Ad dū factū fuisset suce
ptum corpus ei⁹ terra tenuit: nec vltra p
iecit. Per pēdis petre apud iesuz christū
dñm cuius meriti iste vir fuerit: vt ei⁹ cor
pus etiā terra proiecerit: qui benedicti
gratiā nō haberet.

Petrus.

Quādo plane ⁊ vehemēter stus
p̄ peo.

**De monacho qui de monaste
rio discedens draconē in itinere
inuenit. (Cap. XXVI.)**

Gregorius.

Quāda autē ei⁹ monach⁹ mobi
litan mētis dedit⁹ erat ⁊ p̄ma
nere i monasterio nolebat. Cū

q; eū vir dei assidue corripet ⁊ frequēter
admoneret. Ipse vero nullomō sentiret
in cōgregatiōe p̄sistere: atq; i opozuntis
p̄tib⁹ vt relaxaret⁹ manere. Quada die
idē venerabilis p̄ nimietatis eius redio
affectus: iratus iussit: vt discederet. Qui
mox vt monasteriū exiit: cōtra se assistere
ap̄to ore draconē in itinere inuenit. Cūq;
eū idē draco q̄ apparuerat: deuozare vel
let: cepit ipse tremēs: ⁊ palpitās: magnis
vocib⁹ clamare: dicens. Currite. currite
q; draco ille me deuozare vult. Currētes
autē fratres draconē minime viderūt sed
tremētē atq; palpitātē monachū ad mo
nasteriū reduxerūt: q̄ statim p̄misit nūq;
se esse iā a monasterio recessurum. atq; ex
hora eadē in sua p̄missione p̄māsit q̄ppe
qui sancti viri orationib⁹ cōtra se, assistere
draconē viderat: quē prius nō videndos
sequebatur.

**De puero ab Elephantino
morbo curato. (Cap. XXVII.)**

Sed neq; hoc silendū puto qd̄ il
lustrī viro Antonio narrāte co
gnoui: q̄ aiebat patris sui pue
rū morbo elephātino fuisse cor
reptū ita: vt iā pills cadētib⁹ cūsis itume
sceret: atq; increfcētē sanie occultare non
posset. Cui ad virū dei ab eodē p̄fe eius
missus ē ⁊ saluti p̄stine sub omni celeris
tate restitutus.

**De xij. solidis p̄ miraculū de
bitori redditis et sanatiōe hois
cuius cutis quasi leprosa appa
ruit. (Cap. XXVIII.)**

Quā illud taceaz qd̄ eius disci
pul⁹ Pegrin⁹ noie narraē cō
sueuerat: q; p̄te quadā fidelis
vir quadā necessitate debiti cō
pulsus: vnū sibi fore remediūz credidit: si
ad dei virū p̄geret ⁊ q̄ euz vgeret bebiti
necessitas: idicaret. Venit itaq; ad mona
steriū: oipotētis dei famulū repperit. Qu
a creditore suo p. xij. solidis l̄grauter as
sigerētūmavit. Cui venerabilis p̄fe

quaq̄ se h̄re. xij. solidos rēdit: sed tñ ei⁹
inopiā blāda locutiōe cōsolat⁹ ait. **Q**uāde
r post biduū reuertere: qz deest hodie qd̄
tibi debeā dare. In ipso autē biduo more
suo in orōne fuit occupat⁹. Cū die tertio
ls necessitate debiti affligebat⁹ redijt. **S**u
per archā vero monasterij: q̄ erat frumen
to plena subito tredecim solidi sunt inuē
ti. Quos vir dei deferri iussit r afflicto
petitori tribuit: dicēs vt. xij. redderet et
vñ in expēsis pprijs h̄re. **S**z ad ea nūc
redeā que ei⁹ discipulis i libri hui⁹ exor:
dio p̄dictis referētib⁹ agnoui.

Quidā vir grauissima aduersarij
fuit emulatiōe laborabat: cui⁹ ad
hoc vsq̄ odiū prupit vt nescienti
in potu venenū daret. **Q**ui quis vitā au
ferre nō valuit: cutis tñ colorē mutauit:
ita vt diffusa in corpe eius varietas lepze
more imitari videret: sed ad dei homines
deducit⁹ salutē pristina citius recepit. **N**ā
mor vt eum cōtigit: omnē cutis illius va
rietatē fugauit.

**De vase vitreo in saxis piec
to et nō fracto. Capi. XXIX.**

Quoq̄ tpe quo alimētoꝝ in
opia campanā grauter afflige
bat: vir dei diuersis indigētib⁹
monasterij sui cūcta tribuerat:
vt pene nihil i cellario nisi parū quid olei
in vitreo vase remaneret. **T**ūc quidā sub
dyacon⁹ agapici⁹ noīe aduenit: magno
pere postulās vt sibi aliquātulū olei dari
debuisset. **S**ir autē dñi qui cuncta decre
uerat i terra tribuere: vt i celo oīa reserua
ret: hoc i p̄sum pax qd̄ remāserat olei: ius
sit petēti dari. **M**onach⁹ vero q̄ cellariū
tenebat audiuit quidē i tubēris verba: sed
implere distulit. **C**ūq̄ post paululū: si id
qd̄ iusserat: datū esset: inq̄reret: r̄ndit mo
nach⁹ se mime dedisse: q: si illud ei tribu
eret: oīno nihil fratrib⁹ remāndret. **T**unc
irat⁹: alijs p̄cepit vt hoc ip̄m vas vitreuz
in q̄ parū olei remāsisse videbat: per fen
estrā pro ierēt: ne in cella aliquid per in
obediētā remaneret. factūq̄ est. **S**ub

fenestra autē eadē ingens precipitiū pate
bat: saxozū molibus asperū. **P**roiectum
itaq̄ vas vitreū venit in saxis: sed sic mā
sit incolume ac si proleciū miſime fuisset:
ita vt neq̄ frangi: neq̄ oleū effundi potu
isset. **Q**d vir dñi p̄cepit leuari atq̄ vt
erat integrū: petēti tribuit. **T**ūc collectis
fratrib⁹ inobediētē monachū de infides
litate sua r superbia corā omnibus incre
pauit.

De dolio vacuo oleo repleto

Capi. XXX.

Quā in increpatione cōpleta, se se
cū eisdē fratrib⁹ in orationez
dedit. In eo autē loco vbi cuz
fratrib⁹ orabat: vacuū erat ab
oleo doliū r cooperitū. **C**ūq̄ sanctus vir i
orazione p̄sisteret: cepit operimentū eius
dē doliij oleo excreſcēte subleuari. **Q**uo
pmoto atq̄ subleuato oleū qd̄ excreuerat
ora doliij transiēs: pauimentū loci: in quo
incubuerat: inundabat. **Q**d **B**enedict⁹
dei famul⁹: vt asperit: prius orationem
cōpleuit atq̄ in pauimentū oleū deſuere
cessauit: tūc diffidentē inobediētēq̄ fra
trē latius admonuit: vt fidē habere disce
ret r humilitatē. **I**dē vero frater salubri
ter correptus: erubuit. **Q**uia venerabi
lis pater virtutē omnipotētis dñi: quam
admonitione intimuerat: miraculis ostē
debat. **H**ec erat iam vt quisquā: de ei⁹ p
missionibus dubitare p̄sset: q̄ in vno eos
dēq̄ momēto p vitreo vase pene vacuo
plēnū oleo doliū reddidisset.

**De monacho a demone libe
rato: Capi. XXXI**

Quā die dñi ad beati **J**ohan
nis oratorij: qd̄ in ipso monas
terio sitū est: pergeret: et
antiqu⁹ hostis in mulo medici
specie obuiā faci⁹ est: cornu r trepedicam
ferēs. **Q**uē cū requisisset: dicēs. **Q**uo va
dis. **I**lle r̄ndit. **E**cce ad fratres vado poti
onē eis dare: itaq̄ prexit venerabilis be
nedit⁹ ad orationē. **Q**uā cōpleta concis
tus redijt. **D**alig⁹ vero sp̄s vñ seuto

rem monachū inuenit aquā haurientē: In
quē statim ingressus ē. Eūq; in terrā ple
cit et uehemētissime uerxauit. Quē cū vir
dei ab oratione rediēs tā crudeliter uerxi
ri cōspiceret: ei solūmodo alapam dedit
malignā ab eo spiritū prius excussit. Ita
ut ad eū redire ulterius non auderet.

Petrus.

Velim nosse hec tanta miracula si
virtute semp oronis impetrabat:
an aliquādo etiā solo uoluntatis
exhibebat nuru.

Gregorius.

Qui deuotamēte deo adherēt euz
rerū necessitas exposcit: exhibere
signa mō utroq; solēt: ut mira hęc
aliquādo ex p̄ce faciāt. aliqñ ex p̄tate. Cū
enī iohānes dicat. Quotquot aut recepē
runt eū: dedit eis p̄tatem filios dei fieri: q̄
filij dei ex p̄tate sūt quid mirū si signa fa
cere ex p̄tate ualeāt: qz enī utroq; mō mi
racula exhibeāt: testat petr⁹: q̄ Chabitz
mortuā orādo suscitauit. Ananias uero et
saphira mētientes: morti increpādo tradi
dit. Reg⁹ enī orasse in eozū extincione le
git: s; solūmō culpā: quā p̄petrauerāt: in
crepasse. Cōstat ergo qz aliqñ hec ex p̄tā
te: aliqñ uero exhibēt ex postulatiōe: duz
et istis uirā increpādo abstulit: et illi reddi
dit orādo. Nā duo quozq; fidelis dei famu
li Bñdicti facta nūc replico in quib⁹ ap
te clareat: aliud hūc accepta diuinitus ex
p̄tate: aliud ex oratione potuisse.

**De ligato rustico et solo aspe
ctu uiri dei: Cap. XXXII.**

Gorbosū quidā Halla nomie p
fidie fuit arriane q̄ Totile regi
eozū tēporib⁹ contra catholice
ecclesie religiofos uiros ardo
re imāntissime crudelitatis exarsit. ita ut
quisq; et clerici⁹ monachusue ante faciem
uenisset: ab eius manib⁹ uiuus nullomō
do extiret. Quadam uero die auaricie sue
estu succensus: in rapinam rerū inbiās:

dum quendā rusticum tormētis crudelita
bus affligeret eumq; per supplicia diuersa
sa sanigaret: victus penis rusticus se se res
suas Benedicto dei famulo cōmendasse
professus est: ut uū hoc a torquente credi
tur: suspensū interim crudelitate ad uitaz
hora raperetur: tunc idem Halla cessauit
rusticū tormētis affligere: sed eius bra
chia loriz fortibus astringēs: ante equoz
suum cepit impellere ut quis esset bene
dictus: qui eius res susceperat: demōstra
ret. Quē ligatis brachijs rusticus antes
cedens duxit ad sancti uiri monasterium
eumq; ante ingressum celle sedentē repe
perit et legentē. Eūdem autem subsequenti
et sententi halle rusticus dixit. Ecce iste ē
de quo dixerā tibi bñdictus pater. Quē
dum seruido spiritu et peruerse mentis in
sania fuisset intuitus eo terrore: quo con
sueuerat: acturū se existimans: magnis ce
pit uocibus clamare dicens. Surge: surge:
res istius rustici redde: quas accepi
sti. Ad cuius uocē uir dei prius oculos
leuauit a lectione eūq; intuitus: mox etiā
rusticū: qui ligatus tenebatur: attendit.
Ad cuius brachia duz oculos deflexerit
miro modo tanta se celeritate ceperunt il
ligata brachijs lora deuoluere ut dissol
ui tam concipe nulla hominū festinatioe
potuissent. Cumq; is: qui ligatus uene
rat: cepisset subito astare solutus: ad tan
te potestatis uim tremefact⁹ halla ad ter
ram corruit et ceruicem crudelitatis rigi
de ad eius uestigia inclinans: se orationis
bus illius cōmendauit. Air autem sanc
tus a lectione minime surrexit sed uocaf
fratribus eum introitus tolli: ut benedic
tionem acciperet: precepit. Quē ad se re
ductū: ut a tante crudelitatis insania q̄es
scere deberet: admonuit. Qui fractus re
cedens: nil ulterius petere a rustico p̄sum
psit. quem uir domini nō tangendo: s; res
piciendo soluerat. Ecce est petre quod
dixit: quia hī qui omnipotenti deo familia
ri⁹ seruifit: aliqñ mira facer etiā ex p̄tate
possūt. Qui enī ferocitate Gothi terribil
sedes rēpsit: lora uero nodofq; ligature

que innocētis brachia astrin gerāt: oculis
dissoluit: ipsa miraculi celeritate indicat:
quia ex potestate acceperat habere: quod
fecit. Rursum quoq; quale quantūq; mi-
raculū orādo valuit obtinere: subiungā.

**De mortuo suscitato:
Capitulū. XXXIII.**

Quādā die cū fratribus ad agri
opera fuerat egressus. Quidā
vero rusticus defuncti filij cor-
pus in vlnis ferens: orbitatus
luctu estuans: ad monasteriū venit: Be-
nedictū patrē quesuit. Cui cū dictū esset
quia idem pater cū fratribus in agro mo-
raret: prius ante monasterij ianuā cor-
pus extincti filij piecit & dolore turbat:
ad inueniendū venerabilē patrē sese cōci-
tus in cursum dedit. Eadē vero hora vir
dei ab agri opere iam cū fratribus reuer-
tē. Quē mor vt oratus rusticus aspe-
xit: clamare cepit. Redde filiū meū: red-
de filiū meū. Vir autē dei in hac voce sub-
stitit: dicēs. Nūquid ego filiū tuū tibi ab-
stuli? Cui ille respōdit: Mortuus est: ve-
ni suscita eū. Quōd vt mor dei famulus au-
diuit: valde cōtristatus est: dicens: Re-
cedite fratres: recedite: hec nostra nō sunt:
sed sanctorū apostolorū sunt. Quid nobis
onera vultis imponere: que nō possum
portare? At ille quē nimis cogebat do-
lor: in sua petitiōe persistit iurās q; nō re-
cederet nisi eius filiū resuscitaret. Quem
mor dei famulus inquisiuit dicens: Ubi
est? Cui ille respōdit: Ecce corpus ei: ad
ad ianuam monasterij iacet. Ubi dū vir
dei cū fratribus peruenisset: flexit genu &
super corpusculū infantis incubuit: seq;
erigens ad celū palmas tetendit dicens:
Dñe non aspicias peccata mea: sed fidez
huius hominis qui resuscitari filiū suū ro-
gat & redde in hoc corpusculū aīam quaz
abstulisti. Vir in oratiōe verba cōpleu-
rat: & regrediente anima ita corpusculū
pueri omne cōtremuit: vt sub oculis om-
niū qui aderāt apparuerit cōcussione mi-
ristica tremēdo palpitate. Cuius mor ma-
nū tenet: & eum patri viuente atq; in colu-

mem dedit. Liquef Petre: quia hoc mi-
raculū in potestate nō habuit: qđ pstrat
perijt: vt exhibere potuisset.

**De miraculo Scholastice so-
roris eius: Cap. XXXIII.**

Petrus.

Sic cūcta esse vt asseris constat.
patēter. Quia verba que ppo-
sueras: rebus pbas. Sed que
so te vt in dices: si facti vtri om-
nia que volūt: possunt: & cūcta impetrāt:
que desiderant obtinere.

Gregorius.

Quānā erit: tre in hac vita pau-
lo sublimior: qui de carnis sue sti-
mulo ter dñm rogauit: & tamē qđ
voluit: obtinere nō valuit. Ex qua re ne-
cesse est vt tibi de venerabili patre Bene-
dicto narrē: q; fuit quoddā quod voluit:
sed nō valuit implere. Soror namq; eius
Scholastica nomine: omnipotentī dño ab
ipō infante tempe dedicata: ad eū semel
per annū venire cōstauerat: ad quam vir
dei nō longe extra tanyā in possessiōe mo-
nasterij desicēdebat. Quādā vero die ve-
nit ex more atq; ad eā cum discipulis ve-
nerabilis eius descēdit: ater: qui totū di-
em in dei laudib;: sacrisq; colloquijs du-
cētes: incubentibus iam noctis tenebris
simul a: cept: sit cibos. Lunq; ad mensā
sederēt: & inter sacra colloquia tardior se
hora p̄raberet: eadē sanctimonialis se-
mina soror eius eū rogauit dicens: Que
so te vt ista nocte non me deseras: vt vsq;
mane aliquid de celestis vite gaudijs lo-
quamur. Cui ille respōdit: Quid est qđ
loqueris soror: manere extra cellā nulla-
tenus possum. Tanta vero erat celi fere-
nitas: vt nulla in aere nubes appareret.
Sanctimonialis autē femina cū verba fra-
tris negāris audisset: insertas digitis ma-
nus super mēsam posuit: & caput in mani-
bus omnipotentē dominū rogatura decli-
nauit. Tūq; leuaret de mensa caput tanta
choruscationis & tonitruū virtus tanta:
qđ inundatio pluuię erupit: vt neq; venes

rabillis Benedictus: neq; fratres: qui cū eo aderant extra loci limen: quo consederant: pedē mouere potuissent. Sanctimonialis quippe femina caput in manib⁹ declinans: lachrymarū fluuiū in mensam suaderat per quē serenitatē aeris ad pluuiā traxit. Nec paulo tardius post orationes inundatio illa secuta est: sed tanta fuit cōueniētia oratiōis ⁊ inundatiōis vt de mēsa caput iam cum tonitruo leuaret: quates mus vnū idemq; esset momentū: ⁊ leuare caput: ⁊ pluuiā deponere. Tūc vir dei inter choriscos tonitruos atq; ingētis pluuię inundatiōē vidēs: ad monasteriū nō posse remeare: cepit conuerti cōtristatus: dicens. Parcat tibi omnipotēs de⁹ soror: quid est: qđ fecisti. Tūc illa respondit. Ecce te rogauī ⁊ audire me noluisti: rogauī dñm meū ⁊ audiuit me. Modo ergo si potes: egredere ⁊ me dimissa: ad monasteriū recede. Ipse autē exire extra tectum nō valens: qui remanere sponte noluit: in loco māsse inuitus. Sicq; factum est vt totā noctē peruigilē duerent: atq; per sacra spiritalis vite colloquia se se vicaria relatione satiarent. Quia de re dixit eū voluisse aliquid: sed minime potuisse. Quia si venerabilis viri mētē aspiciat: dubiū non est quin eandē serenitatē voluerit in qua descēderat permanere: s; cōtra hoc qđ voluit: in virtute omnipotentis de⁹ ex femine pectore miraculum inuenit. Nec mirū qđ pl⁹ illo femina que diu fratrem videre cupiebat: in eodē tēpore uoluit. Quia enī iuxta Johānis vocē deus charitas ē: iusto valde iudicio illa pl⁹ potuit: que ampl⁹ amauit.

De aīa sororis eius uisa et qualiter a corpe sit egressa.

Cap. XXXV.

Petrus.

Ator multum placet quod dicit Gregorius.

Amq; die altero eadem venerabilis femina ad cellā propriā

am recessisset vir dei ad monasterium rediit. Cū vero post triduum in cella confestim eleuatis in aera oculis uidit eiusdē sororis sue animā de eius corpore egressā in colūbe specie celi secreta penetrare.

Qui tante eius glorie congaudēs omni potēti deo in hymnis ⁊ laudibus gratias reddidit eiusq; obitū fratrib⁹ denunciavit. Quos etiā protinus misit vt eius corp⁹ ad monasteriū deferrēt. atq; in sepulchro qđ sibiiple parauerat: ponerēt. Quo facto contigit vt quorum mens vna semper in deo fuerat. eorum quoq; corpa nec sepultura separet.

De mundo ante oculos eius collecto et aīa Germani Capua ne epi. Ca. XXXVI.

Allo quoq; tpe Seruad⁹ dyaconus atq; abbas eius monasterij qđ in campania p̄tibus a Libero quondā patricio fuerat constructū ad eum uisitationis gratia ex more venire cōsueuerat: eiusq; monasteriū frequētabat vt qđ idem quoq; vir doctrina gratie celestis affluebat: dulcia sibi inuicē vite uerba transfunderent ⁊ suauē cibum celestis patrię: quia adhuc perfecte gaudento nō poterant: saltem inspirādo gustarent. Cumq; hora iā quietis exigeret: in cuius turris superioribus se venerabilis Benedictus: in eius quoq; inferioribus se Seruad⁹ dyaconus collocauit: quo uidelicet in loco inferior ad superiora peruius cōtinuabat ascēsus. Ante eandē uero turrim largius erat habitaculum: in quo uiriusq; discipuli quiescebant. Cumq; vir dei benedictus adhuc q̄ escētibus fratrib⁹ uigilijs nocturne orationis tēpora preuenisset: ad fenestrā stās ⁊ omnipotentē deum deprecans: subito in tempesta noctis hora respiciens: uidit fusam lucē desuper cunctas tenebas effugasse: tantoq; splendore clarescere: vt dñe uinceret lux illa: que in tenebris radiasset. Mira autē res ualde in hac speculatione secuta est: q; sicut post ipse narrauit: oīs

etiam mundus: velut sub vno solis radio collectus: ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis pater ubi intentus oculo rum acie in hoc splendore eborum lucis insurgeret: vidit germani capuani episcopi animam in spera ignea ab angelis in celum ferri: tunc tantum sibi testis: volens adhibere miraculi: Seruandum dyaconum iterato bis terque eius nomine cum clamoris magnitudine vocauit. Cuius ille fuisset insolito tantum viri clamore turbatus: ascendit: respexit preterquam iam lucis exigua vidit. Cui tantum obstupescere miraculum: vir dei per ordinem: que fuerat gesta: narravit: Statimque italiam sinuum castrum religioso viro Theoprobato mandauit ut ad capuanam urbem sub eadem nocte transmitteret et quod de Germano episcopo ageret: agnosceret: et indicaret. Factusque est et reuerendissimus viri Germani episcopi: is qui missus fuerat: iam defunctum reperit et requies subtiliter agnouit: eodem momento fuisse illius obitum: quo vir domini eius agnouit ascensum.

Petrus.

Intra res valde et vehementer stupenda. Sed hoc quod dictum est: quod ante oculos ipsius quasi sub uno solis radio collectus somnis mundus adductus est: sicut nunquam expertus sum ita nec concipere scio: quo ordine fieri potest ut mundus omnis ab homine vno videatur.

Gregorius.

Intra tene petre quod loquor quia aie videnti creatorum: angusta est omnis creatura. Quamlibet etenim parum de luce creatoris aspexerit: breue est fit omne quod creatum est: quod ipsa luce visio in intimo mentis laxat sinus. tantumque expanditur in deo ut superior existat mundo. Sit vero ipsa videntis anima etiam super semetipsum: cum in dei lumine rapit: super se in interioribus ampliat et dum sub se conspicit exaltata: comprehendit et breue sit: quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergo qui intueri globum igneum angelos quoque ad celum redeuntes videbat: hec proculdubio

cernere non nisi in dei lumine poterat. Quid itaque mirum: si mundum ante se collectum vidit: qui subleuatus in mentis lumine extra mundum fuit. Quod autem collectus mundus ante eius oculos dicitur: non celum et terra contracta est: sed videtur animus dilatatus. Quod in deo raptus: videre sine difficultate potuit omne: quod infra deum est. In illa ergo luce que exterioribus oculis fulsit: lux interior in mente fuit: que videntis animus: quod ad superiora rapuit: ei et angusta essent omnia inferiora: monstravit.

De eo quod regulam monachorum scripsit. Cap. XXXVII.

Petrus.

Quod mihi vixit non intellexit: que dixerat: quando ex tarditate mea tantum creuit expositio tua. Sed quod hec liquide meis sensibus infudisti queso ut ad narrationis ordinem redeas.

Gregorius.

Ibet petre adhuc de hoc venerabili patre multa narrare: sed que dam eius studiose pretereo. Quod ad aliorum gesta voluendo festino. Hoc autem nolo te lateat quod vir dei inter tot miracula: quibus in mundo claruit: doctrine pro quo verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum regulam discretionem precipuam: sermone luculentam. Cui si quis velit subtilius mores vitasque cognoscere: potest in eadem institutione regule omnes magisterij illius actus inuenire: quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quam vixit.

De prophetia sui exitus fratrum nunciata. Cap. XXXVIII.

Eodem vero anno quo de hac vita erat exiturus: quibusdam discipulis secum conuersantibus: quibusdam longe manentibus sanctis simi sui obitus donum clauit ostendit: presentibus indicans ut audita per silentia tegeter: absentibus indicans: quod vel quale eis signum fieret: quando eius anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem aperire sibi sepul

turā lubet. Qui mox correptus, se vibus
acri cepit ardore fatigari. Cūq; p̄ dies sin-
gulos lāguor ingrauesceret: sexta die por-
tare se in oratoriū a discipulis fecit. Ibi
q; exitū suū dñici corporis et sanguinis p̄-
ceptione munivit. atq; inter discipulorum
manns imbecillia mēbra sustentās: erectis
in celū manib; stetit et vltimū spiritus
inter verba oratiōis efflauit. Qua scz die
duob; de eo fratrib; vni in cella cōmorā-
ti: alteri autē lōgius posito reuelatio vni?
atq; indistinctis visionis appuit. Fides
rūr nāq; q; irata pallus atq; innumeris
chorusca lampadib; via recto oriētis tra-
mite ab eius cella in celū vsq; tendebat.
Cui venerādo habitū vir desup clar; assi-
stens: cuius esset via: quā cernerēt: in qui
stuit. Illi autē se nescire p̄fessi sunt. Qui
bus ipse ait: hec est via qua dilectus dño
celū benedict; ascēdit. Tūc itaq; sancti
viri obitum sicut; presentes discipuli vide-
runt. ita absentes hoc signo: qd̄ eis predi-
ctū fuerat: agnouerūt. Sepultus vero est
in oratorio beati Johānis baptiste: qd̄ de-
structa ara Apollinis ipse cōstruxit; qui et
in ea specu in qua prius habitauit nunc
q; si petentīa fides exigat: miraculis cho-
ruscat.

Aper nāq; est res gesta: quā nar-
ro. Quaedam mulier mēte capta
dū sensum fundit; pdidisset: per
mōtes et valles siluas et cāpos: die noctu
q; vagabā. ibiq; tantūmodo quiescebat:
vbi hāc q̄icere lassitudo coegisset. Qua
dam vero die duz vaga nimīū erraret: ad
beati viri benedicti specus deuenit. ibiq;
nesciēs ingressa māsit. Hanc autē facto
ita sanato sensu egressa est: ac si eā nunq;
insania capitis vlla tenuisset: que osil vi-
te, sue tēpore in eadē: quam accepit salute
permanse.

Petrus.

Quid nam esse dicimus: q; plerū-
q; in ipsa quoq; patrocinijs sic ef-
se sentim; ut nō tanta p̄ corpora
sua: quāta beneficia p̄ reliquias ostendāt
atq; illic maiora signa faciūt: vbi minime

per semetipsos facent.

Gregorius.

**De insana muliere in ei; spe-
cu sanata. Cap. XXXIX.**

Qui in suis corpib; sancti mar-
tyres iacent: vbiū Petre nō
est: q; multa valeant signa des-
mōstrare: sicut et faciunt et puta-
mente querētib; innumera miracula oñ-
dunt. Sed q; ab infirmis potest mētibus
dubitari: vtrū ne ad exaudiendum ibi pre-
sentes sint: vbi constat quia in suis corpi-
bus non sint: ibi necesse est eos maiora sig-
na ostēdere: vbi de eorū presentia potest
mens infirma dubitare. Quorū vero mēs
in deo fixa est: tāto malus habet fidei me-
ritū: quāto illic eos nouit et nō lacere cor-
pore et tamen nō deesse ab exauditione.
Unde ipsa quoq; veritas: vt fidē discipulis
augeret: dixit. Si ego nō abiero: para-
clitus non veniet ad vos. Cū enim p̄stet
quia paraclitus spiritus a patre semp pro-
cedat et filio: cur se filius recessurum dicit
vt ille veniat: qui a filio nūq; recedit. S; z
quia discipuli in carne vñz cernētes: cor-
porozis hunc oculis semper videre sities-
bāt: recte eis dicitur. Nisi ego abiero: pa-
raclitus nō veniet: ac si aperte diceretur.
Si corpus nō substrabo: quis sit amor spi-
ritus: nō ostendo: et nisi me deserieris car-
naliter cernere: nunq; me discetis spūalis-
ter amare.

Petrus.

Lacet quod dicis:

Gregorius.

Quantū iam a locutione ces-
sandum est vt si ad aliorum mi-
racula narranda tendimus. lo-
quendi vires interim per silen-
tium repemus.

**Explicit Liber secund; dia-
logorum beati Gregorij.**

**Beati Gregorij pape Dialo-
gorij liber tertius: de vita et mi-
raculis aliorum patrum: feliciter
incipit.**

**De sancto Paulino Nolane
ciuitatis Epō. Cap. I.**

Cum vicinis valde patribus
intēdo: maior facta relique-
rā: ita ut Paulini miraculū
Nolane vrbis episcopi: qui mul-
tos quorū memini virtute et
tempe precessit: memorie deuisse videat
Hec ad priora nūc redeo: eaq; quāta vas-
leo: breuitate perstringo. Sicut enī bono-
rū facta innotescere citius similib⁹ solēt:
seniorib⁹ nostris per iustorū exempla gra-
dientibus p̄dicit venerabilis viri celebre
nomen innotuit: eiusq; opus admirabile
ad eorū se instruenda studia terēdit: quorū
me necesse fuit grauitati tā certe credere:
ac si ea que dicerēt meis oculis vidissem.

Cum scientū Bandalorū tempe
fuisse: italia in cāpanie partibus
depopulata: multiq; essēt de hac
terra in affricā regione traducti: vir dñi
Paulinus cūcta que ad episcopi vsus ha-
bere potuit: captiuus indigētibus largi-
tus est. Cūq; iam nihil oīmodo superesset
quod petētib; dare potuisset. Quodā
die quedā vidua aduenit: que a regis bā-
dalorū genero suū filiū in captiuitatē suis-
se ductum perhibuit: atq; a viro dei eius
precū postulauit: si forte illius dñs hoc
dignaret accipere: et hūc cōcederet ad p-
pria remeare. Sed vir dei magnopere-
tenti femine: quid dare potuisse inquirēs:
nihil apud se aliud: nisi se inuenit: peten-
tiq; femine respōdit dicens: Mulier quid
possum dare: non habeo: sed memetip̄m
tolle. Seruū me iuris tui p̄stere: atq; ut
filiū tuū recipias: me vice illius in serui-
tū trade. Ad illa ex ore tantū viri audi-
ens: irrisione potius credidit q̄ cōpassio-
nē. At ille ut erat vir eloquentissimus: at-
q; apprime exteriorib⁹ quoq; studijs eru-

ditus: dubitatī femine citius persuasit: ut
audita crederet: et pro receptiōe filij se in
seruitū ep̄m tradere nō dubitaret. Pers-
exere igit vtriq; ad affricā. Procedente
autē regis genero: qui eius filiū habebat
rogatura se obtulit ac prius petijt ut ei fi-
liū donare debuisset. Ad cū vir barbar⁹
typo superbie turbidus: gaudio transito-
rie p̄peritatis inflatus: non solū faceret:
sed etiā audire despiceret: vidua subiūxit
dicens: Ecce hūc hominē pro eo vicariū
p̄beo: et solūmodo pietatē in me exhibe-
mibiq; vnicū filiū redde. Cū ille venustū
vultus hominē cōspexisset: quā artē nos-
ser: inquisiuit. Cui vir dei Paulinus res-
pondit dicens: Artē quidē allquā nescio:
sed horū bene excolere scio. Ad vir gen-
tilis valde libēter accepit: cū in nutrien-
dis oleribus: quia peritus esset: audiuit.
Suscepit itaq; seruū: et rogātū vidue red-
didit filiū. Quo accepto vidua ab affrica
na regione discessit: Paulinus vero exco-
lētū horū suscepit curā. Cūq; idē regis
gener crebro igre daret horū: suūq; horū
lanū requireret: sapientē valde esse homi-
nē videret: amicis cepit familiares deses-
rere: et sepius cū suo hortulano colloquit
atq; eius sermōibus delectari. Cui Pau-
linus quotidie ad mēsam olera vitētesq;
herbas deferre cōsueuerat: et accepto pa-
ne ad curā horū remeare. Cūq; hoc diuti-
us ageret: quadā die suo domino secū se-
cretius loquēti ait: Vide quid agas. Et
Bandalorū regnū qualiter disponi debe-
at provide: quia rex citius et sub oīni cele-
ritate est moriturus. Ad ille audiēs: qz
ab eodē rege p̄e ceteris diligebat: ei mi-
nime tacuit. Sed qd a suo hortulano sa-
piente se; viro agnouisset: idicavit. Ad
dñ rex audisset: ilico respōdit. Ego vellē
hūc de quo loqueris: homē videre. Cui
gener eius venerabilis Paulini tempa-
lis dñs respondit dicens: Alentes her-
bas mihi ad prandium deferre cōsuevit.
Has itaq; ad mēsam eū de portare facio
ut quis sit qui mihi hoc est locutus agno-
scas. Factūq; est: et vix rex ad prandū dia-

tenebat: Paulin⁹ ex suo opere olera que
 et virentia delaturus aduenit. Cuius
 hunc rex subito cōspexisset: intremuit atq;
 cōspicito eius domino sibi p. r. filiā pro
 pinquo ei secretū: quod prius abscoederat
 indicauit dicens: Verū est quod audisti.
 Nam nocte hac in somnio sedētes in tri
 bunalibus contra me iudices vidi: inter
 quos iste etiā sedebat: flagellū quod ali
 quando acceperā: eorū mihi iudicio tolle
 batur: sed percūtare: quis nam sit. Nam
 ego hūc tanti meriti virū pōfularē: vt cō
 spicitur nō esse suspicōz. Tunc regis ge
 ner secreto Paulinū tulit: quīsnā esset in
 quisuit. Cui vir domini respōdit: Ser
 uus tuus sum: quē pro filio vidue vicariū
 suscepisti. Cūq; instanter ille requireret:
 vt non quis iam esset: sed quis in sua ter
 ra fuisset: indicaret: atq; hoc ab eo itera
 tione frequens inquisitionis exigeret: vir
 domini constrictus magnis conuratiōi
 bus iam nō valens negare quid esset: epi
 scopū se fuisse testatus est. Quod posses
 sor eius audiēs: valde pertimuit: atq; hu
 militat obtulit: dicens: Perte quod vis:
 quatenus ad terram tuam a me cum ma
 gno munere reuertaris. Cui vir domini
 Paulinus ait: vnū est quod mihi impen
 dere beneficiū potes: vt omnes ciuitatis
 mee captiuos relaxes. Cui cuncti protis
 nus in africana regiōe requisiti: cū onu
 stis frumētō nauibus pro venerādi Pau
 lini viri satisfactiōe: in eius comitatu la
 xati sunt. Post nō multos vero dies Bā
 dalozū rex occubuit: et flagelluz: quod ad
 suaz perniciē dispensante deo: pro fidelū
 disciplina acceperat: auisit. Sicq; factū
 est: vt omnipotens dei famulus Paulin⁹
 vera predicaret: et qui se in seruitiū solum
 tradiderat: cū multis a seruitiō ad libera
 tem rediret: illū videlicet imitar⁹: qui for
 mā serui assumpsit: ne nos essemus serui
 peccati. Cui⁹ sequēs vestigia Paulinus
 ad tempus volūtate seruus factus est so
 lus: vt esset postmodū liber cū multis.

Petrus.

Cum me audire cōtingit qd imsta
 ri non valeo: flere magis liber: q;
 aliquid dicere.

Gregorius.

De cuius etiā morte apud eius ecc
 lesiā scriptū est: quia cum dolore
 esset lateris tactus ad extrema per
 ductus est. Dumq; eius omnis domus in
 sua soliditate p̄sisteret: cubiculū: quo sa
 cebat eger: facto terremoto contremuit:
 omnesq; qui illic aderāt: nimio terroze cō
 cussit: sicq; sancta illa anima carne soluta
 est. Factūq; est vt magnus pauor inuade
 ret eos: qui Paulini mortē videre potu
 issent. Sed quia hec quā superius dixi:
 Paulini virtus valde est intināta: nunc
 si placet: ad miracula exteriora veniam⁹:
 que et multis iam nota sunt: et ego tā re
 ligiosoz viroz relatiōe vidici: vt de his
 omimodo ambigere nō possim.

De sancto Johanne papa:

Capitulū II.

Sethoz tempore dū Johānes
 vir beatissimus hui⁹ Romane
 ecclesie pontifex: ad Iustinū se
 niorem principē pergeret: in
 Corinthi partes aduenit. Cui neces
 se fuit vt in itinere ad sedendū: equ⁹ requi
 ri debuisset. Illic quidā vir nobilis au
 diens: equū in quo pro magna māfuetu
 dine eius consūx sedere cōsueuerat: ita ei
 obtulit vt cū ad loca alia perueniētī ap
 equus potuissz inueniri: deberet ille quē
 nobilis vir dederat: propter suā coniugē
 trāsmitti. Factūq; est: et vsq; ad certū locū
 predictus vir equo eodē subuehente per
 ductus est. Cui mox vt allū reperire: il
 lum quē acceperat transmittit. Cuius in
 eo predicti nobilis viri contunx sedere ex
 more voluissent: vltra nō valuit. Quia
 post possessionē tanti pontificis: mulierē
 ferre recusauit. Cepit nāq; immenso fla
 tu et fremitu: atq; incessanti totius corpo
 ris motu: quasi despiciēdo proderet: quia
 post membra pontificis mulierē ferre non
 posset. Qu⁹ vir eius prudenter inuitus:

hunc eundē venerabilē virū protinus remisit: magnis precib⁹ petēs: vt equū ipse possideret: quē iuri suo sedēdo dedicasset. De quo etiā illud mirabile a nostris senioribus narrari solet: quod in cōstantinopolitana vrbe ad portam que vocatur aurea veniens: populorū turbis sibi occurrētibus in cōspectu omnīū roganti cecolūmen reddidit: et manu superimposita oculorū tenebras fugauit.

De sancto Agapito papa:

Capitulū. III.

P Est non multū vero temporis exigētē causa Gothorū: vir quoq; beatissimus Agapitus hui⁹ sancte Romane ecclesie pontifex: cui deo dispēsanē deseruio: ad Iustinianū principē accessit. Cui adhuc pergētī quadā die in greciarū iam partibus curādus oblat⁹ est mutus et claudus: qui neq; vlla verba edere: neq; ex terra vnq; surgere valebat. Cūq; hūc ppinquī illi: vltus flētes obtulissent: vir dñi sollicitere: quisuit: an curatiōis illius haberēt fidē? Cui dñi in virtute dei ex auctoritate Petri: fixā salutis illius spem habere se dicebant: p̄tinus venerādus vir oratiōi incubuit: et missarū solēnia exorsus: sacrificiū in cōspectu dei omnipotentis immolauit. Quo peracto ab altari exiēs: claudī manū tenuit: atq; assistere et aspiciēte populo eū morā a terra pprijs gressibus erexit. Cūq; ei dominicū corpus in os mitteret: illa diu muta ad colloquendū lingua soluta est. Mirati oēs: flere p̄ gaudio ceperūt: eorūq; mentes illico metus et reuerētia inuasit: cū videlicet cernerēt: que agapitus facere in virtute domi ex a diutorio Petri potuisset.

De Datib⁹ Mediolanensū episcopo: Cap. III.

E Jusdē quoq; principis tpe cur Datib⁹ mediolanensū vrbis ep̄s causa fidei exactus ad cōstantinopolitanā vrbe pergeret: corū ibi deuenit. Qui dñi largā domū ad ho-

spitandū quereret: que comitatū illius totū ferre potuisset et vix inueniret: asperit eminus domū cōgruentis magnitudinis eāq; sibi preparat ad hospitandū iussit. Cūq; eiusdē loci incolē dicerēt: in ea hūc manere nō posse. Quia multis iā annis hāc dyabolus inhabitaret: atq; ideo vacua remāisset: vir venerabilis Datius respōdit dicens: Immo ideo hospitari in domo eadē debemus: si hāc spūs malignus inuasit: et ab ea hoim hospitatiōē repulit. In ea sibi igit̄ parari precepit: securusq; illā antiqui hostis certamī toleratur⁹ intravit. Itaq; intempeste noctis silētiō cū vir dei quiesceret: antiqu⁹ hostis imensis vocibus magnisq; clamoribus cepit imitari rugitus leonū: boatus pecorū: ruditus: asinos: sibilos serpentū: porcorū stridores et fornicū: tūc repente Datius tot bestiarū vocibus excitatus: surrexi. vehementer iratus: et contra antiquū hostē magnis cepit vocibus clamare dicens: Bene tibi pugit miser. Tu ille es qui dixisti: ponā sedem meā ad aquilonē: et ero similis altissimo. Ecce per superbā tuā potius et fornicib⁹ nullus factus es: et qui imitari deū indigne voluisti. Ecce vt dignus es: bestias imitaris. Ad quā eius vocē: vt ita dicā: delectiōē suā spūs malignus erubuit: an nō erubuit? Qui eandē domū ad exhibenda mōstra que cōsueuerat: vltius nō intravit. Sicq; postmodū fidelīū habitaculū facta est. Quia dñi eā vnus veraciter fidelis īgressus est: ab ea p̄tinus mēdax spūs atq; infidelis abscessit. Sed oportet iam vt priora taceam: ad ea que dictis nostris sunt gesta veniendū est.

De Sabino Lanusine vrbis episcopo: Capitulū. V.

Quidā enī religiosi viri Appulie p̄uiritie p̄tibus cogniti hoc qd apud multorū notitiā longe lateq; perrebit: de Sabino canusine vrbis ep̄o testari solēt: qz idem vir lōgo iā senio oculos lumē amiserat: itaq; oimodo nil videret. Quē rex Gothorū tota p̄phetie habere sp̄ritū audiēs mīm-

credidit: sed pbare studuit: qđ auduit.
 Qui cū in eisdē partibus deuenisset: hūc
 vir dñi ad prandiū rogauit. Cūq; iam vē
 tū esset ad mensam: rex discūbere noluit:
 sed ad Sabini venerabilis viri dexterā se
 dit. Cū vero eidē patri puer ex more vini
 poculū preberet: rex silenter manū retēdit
 calicē abstulit: eū per se epō vice pueri p̄
 buit vt videret: an spū p̄uidētie discer
 neret quis ei poculū pberet. Tūc vir dei
 accipiēs calicē: sed tamen ministrū nō vi
 dēs dixit: P̄uat ip̄a manus. De quo ver
 bo rex letus erubuit: qz quāuis ipse dep̄
 hēntis: in viro tñ dei qđ querebatur inue
 nit. Huius autē venerabilis viri, cū ad exē
 plū vite sequentiū in longū senū vita tra
 here: eius archidiacon⁹ ambitioē adipl̄
 scendi ep̄atus accessus: eū extinguere ve
 neno molitus est. Qui cū vinifusoris ani
 mū corrupisset vt mixtū vinuz veneno si
 bi poculū preberet: refectionis hora cū iaz
 vir dei ad eundē discūberet: ei premijs
 corruptus puer hoc: qđ ab archidiacono
 eius acceperat: veneni poculum obtulit.
 Cui statim venerabilis ep̄s dixit: Bibe
 tu hoc: qđ mibi bibendū prebes. Tremē
 factus puer deprehēsum se esse sentiens:
 maluit morturus bibere q̄ penas p̄ illa
 tanti homicidij culpa tolerare. Cūq; sibi
 ad os calicē vuceret: vir dñi cōpescuit vi
 cens: Non bibas: va mibi: ego bibo: sed
 vade dic ei qui tibi illud vedit. Ego quis
 dem venenū bibo: sed tu ep̄s nō eris. Fa
 cto igit̄ signo crucis venenū ep̄s bibit se
 curus. Eadēq; hora in loco alio quo ine
 rat archidiacon⁹ eius defunctus est: ac
 si per os ep̄i ad archidiaconi viscera illa
 venena trāsissent. Cui tamen ad inferen
 das mortē venenū quidē corporale defuit
 sed hūc in cōspectu eterni iudicis venenū
 sue malicie occidit.

Petrus.

Mira sunt hec ⁊ nostris valde stu
 penda temporibus: sed talis eius
 dem viri vita perhibet: vt qui cō
 uersationē eius agnouerit: virtutem non
 debet mirari.

De Cassio Harniensis ciuitatis episcopo: Capitulum VI.

Gregorius.

Mox hoc Petre filē q̄ multū
 nūc qui hic de Harniensis ciuitatis
 ep̄ate assunt: mibi sedulo testifio
 canē. Eodem nāq; Gotthorum
 tempore eū prefatus rex Totila: Harnias
 venisset: vir vite venerabilis Cassius ei⁹
 v: bis episcopus occurrit. Cui quia ex cō
 sperhōe semper facies rubere cōsueuerat
 hoc rex Totila non cōspersionis esse crea
 didit: sed assidue potatiōis: eūq; oimodo
 desperit. Sed oimipotens deus: vt quā
 tus vir esset: qui despiciebat: ostenderet
 in Harniensis cāpo quo rex aduenerat ma
 lignus spiritus corā oimī exercitu ei⁹ spa
 rariū inuasit: eūq; vixare crudeliter cepit.
 Qui cū ante regis oculos ad venerandū
 virū Cassiū fuisset adduct⁹: hūc ab eo vir
 dñi in oratiōe facta signo crucis expulit.
 Qui in eū ingredi vltierus nō p̄sumpsit.
 Sicq; factū est vt rex barbarus seruuz dei
 ab illo iaz die veneraret ex corde: quē de
 spectū valde iudicabat ex facie. Hā quia
 virū tante virtutis vidit: erga eū illa mēs
 effera ab elatiōis fastu detumuit.

De Andrea Fundane vrbis episcopo: Cap. VII.

Sed ecce dñi facta fortis vtrorūq;
 narro: repente ad memoriā ve
 nit quid erga Andream Funda
 ne ciuitatis episcopū diuina mi
 sericordia fecerit. Ad tñ ad hoc legētib⁹
 vt valeat: exopto: q̄tis qui corpus suū cō
 tinētie dedicāt: habitare cū femis nō p̄su
 māt: ne ruina mētī tāro repētia surripia
 p̄to ad hoc qđ male p̄cupiscit: etiā p̄ntia
 cōcupi te forme famulaf. Hec res est du
 bla: quā narro: qz pene tāsi in ea testes sēt:
 q̄ti ⁊ eiusdē loci hītores existūt. Hic nā
 qđ venerabil vir cū vitā multis plenā vir
 tutib⁹ duceret: seq; sub sacerdotali custodia
 in p̄ntētie arce custodiret. Quādā sancti
 monialē feminā quā, seclū pri⁹ habuerat:
 noluit ab ep̄ij sui cura repellere: sed cert⁹

de sua eiusque continentia: se cum hanc permittit habitare: ex qua re actum est ut antiquus hostis apud eius animum aditum rationis erquireret. Nam cepit specie illi oculis mentis eius imprimere: ut illectus nephandam cogitaret. Quoad vero die Iudeus quidam ex ceteris patribus Romam veniens ample carpebat iter. Quoad fundanum ciuem perueniens: cum iam die vespere scere cernebat: et quo declinare posset: minime reperiret: iuxta appollinis templum fuit. ibique se ad manendum contulit. Qui ipsum loci illius sacrilegium pertimescens. quavis fidei crucis minime haberet: signo tamen se crucis munire curavit. Nocte autem media ipso solitudinis pauore turbatus: pernix facebat et repente conspicere vidit malignorum spirituum turbam quasi in obsequium cunctis potentis preire. Eum vero qui ceteris preerat: in eiusdem gremio loci consedisit. Qui cepit singulorum spirituum obsequentium sibi causas actusque discutere: quatenus unusquisque quantum nequitiie gessisset: inueniret. Cumque singuli spiritus ad inquisitionem eius exponerent: quid operati contra bonos fuissent: unus in medium profiliuit: qui in Andree episcopi animo per specie sanctimonialis femine que in episcopo habitabat quantum rationem carnis commouisset: aperuit. Cum vero hoc malignus qui preerat spiritus: in blater audiret: et tanto sibi factum lucrum grade crederet: quanto sanctioris viri animam ad lapsum perditionis inclinaret. Ille spiritus qui hec eadem fatebat: adiunxit quod versus ad hoc quoque die preterito vespertina hora eius mentem traxerit ut iterum eiusdem sanctimonialis femine blandis engis alapam daret. Tunc malignus spiritus atque humani generis antiquus inimicus exhortatus hunc blande est ut perficeret quod cepisset quatenus ruine illius singularem inter ceteros palmam teneret. Cumque Iudeus qui aduenerat: hoc vigilans cerneret: et magne formidinis anxietate palpitarer: ab eodem spiritu qui cunctis illis obsequentibus preerat: iussum est ut requiescerent quoniam esset ille: qui tacere in templo

eodem presumpsisset. Quae maligni spiritus pergentes et subtilius intuentes crucis mysterio signatum viderunt: mirantesque dixerunt. Ne ve vas vacui et signatum. Quibus hoc renunciatis cuncta illa malignorum spirituum turba disparuit. Iudeus vero qui hec viderat illico surrexit atque ad episcopum sub festinatione peruenit. Quae in ecclesia sua reperiens seorsum tulit: qua ratione vgeretur: inquisiuit. Qui confiteri episcopum rationem suam veredatus: noluit: cum vero ille diceret quod in illa tali dei familia prauis amotis oculis iniecerat. atque adhuc episcopus negaret: adiunxit dicens. Quare negas quod inquiris qui ad hoc versus vespere hester no die perductus es ut postiora illi alapa ferires. Ad que nimirum verba deprehensum se episcopum sentiens humiliter confessus est quod prius prinaciter negauit. Cuius ruine et veredie istud Iudeus consilens qualiter hoc cognouisset vel que in conventu malignorum spirituum de eo sandisset: indicauit. Quod ille agnosces se. ad terram primum in orationem dedit moros de suo habitaculo non solum eandem dei famulam: sed omnem quoque feminam que in eis illic obsequio habitabat: expulit. In eodem vero templo appollinis fecit atque homini illa rationem carnis funditus caruit. Iudeus vero cuius visione atque increpatione saluatus est ad eternam salutem traxit. Nam sacramentis fidelis imbutum atque aqua baptismatis emundatum: ad sancte ecclesie gremium perduxit. Sicque factum est ut hebreus isdem dum salutem aliene consulisset: perueniret ad suam ut omnipotens deus inde alterum ad bonam vitam perduceret. unde in bona vita alterum custodisset.

Petrus.

Res gesta quam audiuit et metu mihi prebet et spem.

Gregorius.

Utiq sic oportet r de del nos sem per miseratioe confidere: r ve no ltra infirmitate formidare. Ecce eni paradisi cedru concussam audiuius: r no euulsam: quaten' infirmis nobis: r de eius cocussione nascat timor: r de ei' stabilitate fiducia.

De Constantio Aquine ciuitatis episcopo: Cap. VIII.

Vir quoqz venerabilis vite Constantius Aquine ciuitatis episcopus fuit. Qui nuper predecessoris mei tempe beate memo-rie Johannis pape defunctus est: huc prophete habuisse spiritū multū testant: qui eū familiariter scire potuerūt. Cui' inter multa hoc ferunt religiosi veracesqz viri: qui p'sentes fuerūt q' in die obitus sui ch' a circumstantibus ciuibus: vtpote discessurus pater tā amabilis amarissime plāge: ref: eū flendo requisierūt dicentes: Quē post te patrē habebim'?: Quibus ipse per pphete spiritū respondit dicens: Post Constantiā mulionē: post mulionē sulonē. Et tu aquina hos habes. Quibus pphete verbis editis vite spiritū exalauit extremū. Quo defuncto eius ecclesie pastoralē suscepit curā Andreas dyaconus illius: qui quondā in stabulis itineqz cur uiseraabat equoz: atqz illo ex hac vita subduc'o ad episcopatus ordinē Jobinus accersitus est: qui in eadē vbe fullo fuerat. Quo adhuc superstitē: ita ch'et inhabitatores ciuitatis illius: barbarozū gladijs r pestilētie imanitate vastati sūt: vt post mortē illius ne quis Epūs fieri: nec quibus fieret inueniri potuisset. Sic itaqz cōpleta est viri dei sententia: quatenus post decessuz duoz se sequentiū eius ecclesie pastorē minime habe ret.

De Frigidiano Lucane ciuitatis episcopo: Cap. IX.

Sed neqz hoc fileā: qd narrāte viro venerabili Genatio Lucanensi episcopo: me ante biduū cōtigit agnouisse. Lucane ecc-

lesie sibi met ppinque fuisse: mire virtutis virū Frigidianū nomie narrat episcopus: cuius hoc inopinatissimū a cunctis illie habitantibus testat memorari miraculū. Quod anferis fluminis qui iuxta illius vrbis muros influebat sepe inundatioe facta cursus sui alueū egressus per agros diffundi p'sueuerat: r quecūqz sata ac plāta reppererat: euertebat. Cūqz hoc crebro fieret: r magna eiusdē loci incolas necessitas vgeret: dato studio operis eū per loca alia deriuare conati sunt. Sed quāuis diutius laboratū fuisse: a proprio alueo deflecti nō potuit. Tunc vir dñi Frigidianus rastri sibi paruulū fecit: ad alueum fluminis accessit: r solus oratioi incubuit: atqz eidē flumini precipiēs vt seque re: per loca queqz vt ei visa sunt: rastroz per terrā traxit. Quē relicto alueo p'prio tota fluminis aqua secuta est: vt funditus locū cōsueti cursus desereret: r ibi sibi alueū: vbi tacto per terram rastroz vir dñi signū fecerat vendicaret: r queqz essent alimētis hominū pro futura: sata vel plāta ultra non lederet.

De Sabino Placentino episcopo qui Padū flumen per litoras suas cōpescuit: Cap. X.

Huius quoqz venerabilis viri Genantij epī aliud miraculū: relatioe cognoui: qd in Placentina vbe perhibet gestū qd vir quoqz veracissimus Johannes in hac modo Romana ciuitate locū prefectozū seruās: qui in eadē Placentina vbe est ortus r nutritus: ita vt epūs memorat: quia gestū fuerit: attestat. In ea nāqz ciuitate Sabinū noie fuisse asserūt: mire virtutis epīm. Cui duz die quadā dñus dyaconus nūciasset: qd cursus sui pad' alueū egressus: ecclesie agros occupassz: totaqz illic loca ad nutriendū semibus p' futura: aqua eiusdē fluminis teneret: venerabilis vir Sabinus epūs respōdit dicens: Hade r dic ei. Dādauit tibi epūs: vt te compe scas r ad ipm alueū redeas. Ad diacon'

eius audiens desperit et irrisit. Tunc vir dei Ascito notario dictavit dicens: **S**abinus dñi Jesu xpi seruus: cōmonitōriū pado: pceptio tibi in noie Jesu xpi dñi no: stri: vt de alueo tuo in locis istis vltimus nō exas: nec terras ecclesie ledere presumas. Atq; eidē notario subiūxit dicens: **A**d hoc scribe: et in aquā eiusdē fluminis proijce. Quo facto sancti viri pceptū suscipiēs: statim se a terris ecclesie fluminis aqua psecuit: atq; ad ppriū atueū reuerſa exire vltimus in loca eadē nō p̄supst. Quia in re Petre qd aliud q̄ iobe dientiū hominū viciū confundit: qñ in virtute Jesu et elementū irratiōabile sancti viri pceptis obediuit.

De Lerbionij Populonij episcopo: Capitulum XI.

Utr quoz vite venerabilis ceterus bonus Populonij epus: magna diebus nostris sanctitatis sue pbationē dedit. Nam cū hospitalitatis studie valde esset intentus: die quadā tranſcētes milites hospitio suscepit. Quos Bothis supuentibus abscondit: eozūq; vitam ab illoz nequitia abscondendo seruauit. Quō dum Bothorū regi perfido Totile nunciatū fuisse: crudelitatis inmanissime vesania succēsus: huc ad locū qui ab octauo huius vrbis miliario merulis dicitur: vbi tunc ipse cū exercitu se debat: fuisse duci eūq; in spectaculo populi vris ad deuorandū proijci. Cūq; idē rex perfidus in ipso quoq; spectaculo cōfēdis: ad inspicendū mortē ep̄i: magna populi urba cōfluxit. Tunc ep̄us deductus in medio est: atq; ad eius mortē immanissimus versus exquisit: qui dñi humana mēbra crudeliter carperet: seni regis animū satiare. Dimissus itaq; versus ex cauea ē. Qui accensus et cōcitus episcopū petijt: sed subito sue feritatis oblitus: deslexa ceruice: humilissimoz humiliter capite labere ep̄i pedes cepit: vt patenter ostēdit: vt res intelligi: quia erga illū virū dei et ferina corda essent hominū: et quasi humana bestiarū. Tūc populus q̄ ad spectaculū

venerat mortis: magno clamore versus est in admirationē veneratiōis: tunc ad eius reuerentiā colendā rex ipse permotus est: quippe cū quo superno iudicio actū erat: vt qui deū sequi p̄tus in custodiēda vīsa ep̄i noluit: saltē ad mansuetudinē bestie sequeret. Cui rei hi qui tūc presentes fuerūt: adhuc nonnulli superunt: eāq; cū omni illic populo se vidisse testant. De quo etiaz viro aliud quoq; miraculū Genāriū Lunensī ep̄o narrante cognoui. In ea nāq; populonij ecclesia: cui perat: sepulcrū preparauit. Sed cū longobardoz gens in italiā veniens: cūca vastasset: ad helbanū insulā recessit. Qui ingruēte egritudine ad mortē veniēs: clericis suis sibiq; obsequētibz pceptit dicens: In sepulcro meo qd mihi preparauit populonij meponite. Cui illi cū dicerēt: Corpus tuū illic qualiter reducere possumus? q; a longobardis teneri loca eadē et vbiq; eos illic discurrere scimus. Ipse respōdit: Reducite me secure: nolite metueri: sed festine sepelire me curate. Morq; vt sepulcrū fuerit corpus meū: ex eodē loco sub omni festinatōe recedite. Defuncto igit ep̄o corpus imposuerūt nauī. Cūq; populonij tenderēt: collectis in aere nubibus imensa nimis pluuia erupit. Sed vt patesceret oibus cuius virtus corpus nauis illa portaret: per illud maris spaciū qd ab helba insula vsq; populonij. xij. miliaribz distat: circa vtraq; nauis latera p̄cellose valde pluuia descēdit: et in nauē eandē vna pluuie gutta non cecidit. Peruenerūt itaq; ad locū clericū: et sepulture tradiderūt corpus sacerdotis sui: cui pcepta seruātes ad nauē sub festinatōe reuerſi sunt. Quā mox vt intrare potuerūt: in eundē locū vbi vir dñi sepulcrū fuerat: longobardoz duz crudelissimus gūmatus aduent. Ex cuius aduentu virū dei habuisse spiritū prophētie claruit: quia ministros suos a sepulture suo loco sub festinatione discedere pceptit.

De Fulgentio Utriculensi episcopo: Capitulum XII.

Hec vero quod de diuisa pluvia factum narrat miraculum: etiam in alterius **E**piscopi ueneratione monstratum est. Nam quidam clericus senex: qui adhuc superest: eidem rei presertim se fuisse testem dicens: Fulgentius episcopus qui viricolensi ecclesie preerat: regem crudelissimum Totilam in festum omnimodo habebat. Cumque ad easdem partes cum exercitu appropinquasset: cure fuit episcopo per clericos suos remia ei transmittere: eiusque furoris insaniam si posset muneribus mitigare. Que ille ut vidit: prius spreuit atque iratus: suis omnibus iussit ut eundem episcopum sub omni asperitate cogerent: eiusque ejus examini seruari. Que dum feroces Gothi ministri sceleratissimos illius tenuissent: circumdantes eum uno in loco stare preceperunt: eoque in terra circuli designauerunt: extra quem pedem redere nullomodo auderet. Cumque vir dei in sole nimio estuaret: ab eisdem Gothis circumdatus: et designatio circuli inclusus: repente choruscus et tonitrua et tanta vis pluuie erupit: ut hi qui eum custodiendum acceperant: imensitate pluuie ferre non possent. Et dum magna nimis inundatio fieret: inter eandem designationem circuli: in qua vir domini Fulgentius stetit: nec una quidem pluuie gutta descendit. Quod dum regi crudelissimo nuntiatum esset: illa mens effera ad magnam eius reuerentiam versa est: cuius pena prius insatiabilis furor sitiebat. Sic omnipotens deus contra elatas carnalium mentes potentie sue miracula per despectos operatur: ut qui superbe contra precepta ueritatis se eleuant: eorum ceruicem ueritatis per humiliter premitit.

De Herculano Perusino episcopo: Cap. XIII.

Nuper quoque Floridus uenerabilis uite episcopus narrauit quoddam memorabile ualde miraculum dicens: Mir sanctissimus herculanus nutritor meus Perusine ciuitatis episcopus: fuit ex conuersione monasterij ad sacerdotalis ordinis gratiam deductus: Totile autem perfracti regis temporibus eandem

dem urbem annis septem continuis Gothorum exercitus obsedit: ex qua millecenis fugerunt: qui famis periculum ferre non poterant. Anno uero septimo nondum finito obsesam urbem Gothorum exercitus intrauit: tunc comes qui eidem exercitui preerat: ad regem Totilam nuncios misit exquirens: quid de episcopo uel populo fieri iuberet. Cui ille precepit dicens: Episcopus prius a vertice capitis usque ad calcaneum corrigiam tolle et tunc caput eius amputa: omnem uero populum qui illic inuentus est gladio extingue. Tunc isdem comes uenerabilem uirum Herculanium episcopum super uerbis murum deductum capite truncante: eiusque cutem mortuum a vertice usque ad calcaneum incidit ut ex eius corpore corrigiam sublata uideret: moxque corpus illi extramuros proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulsi: abscessum caput ceruici apponentes: cum uno paruulo infante qui illic extinctus inuentus est: iuxta murum corpus episcopi sepulture tradiderunt. Cumque post eandem cederet die quadagesimo rex Totila iussisset: ut ciues urbem illius qui quolibet dispersi essent: ad eam sine aliqua trepidatione remearent: hi qui prius fugerant: uisum licentiam accepta reuersi sunt. Sed cuius uite eorum episcopus cognitus fuerat memores: ubi sepultus esset corpus illi quesierunt: ut hoc iuxta honorem debitum in ecclesia beati Petri apostoli humaret. Cumque itum esset ad sepulcrum: effossa terra inuenerunt corpus pueri pariter humatum utpote iam die quadagesimo tabe corruptum et uermibus plenum. Corpus uero episcopi ac si die eodem esset sepultum: et quod est adhuc miraculum uenerandum: quod ita caput eius unicum fuerat corpori: ac si nequaquam fuisset abscessus: sic uidelicet ut nulla vestigia sectionis apparerent. Cumque hoc et in terga uerteret: exquirens quod signum uel de alia monstrari incisione potuisset: ita sanum atque intemeratum omne corpus inuentum est: ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset.

Petrus.
Quis non obstupescat talia signa mortuorum que sunt pro excitatione uiuentium?

De ysaac seruo dei.

Cap. XIII.

Gregorius.

Prohibitus quoque Borboni tē-
poribus fuit iuxta spoletanam
urbē vir vite venerabilis ysa-
ac nomine: qui vsq; ad extrema
pene Borboni tēpora puenit. Quem no-
strozi multi nouerunt et maxime sacra vir-
go Gregoria que nūc in hac Romana vr-
be iuxta ecclesiā beate Marie semper vir-
ginis habitat. Que dum adoleſcente sue
tēpore constitutus iam nuptijs in ecclesiā
fugisset et sanctimonialis vite conuersati-
onem quereret: ab eodē viro defensa atq;
ad eum quē desiderabat habitū: dño pre-
gente perducta est. Que q; sponſum fu-
git in terra: habere spōſum inuēit in ce-
lo. Multa autē de eodē viro narrāte ve-
nerabili patre Eleuthero agnoui qui et
hūc familiariter nouerat et eius verbis vi-
ta fidem prebebat. Die itaq; venerabilis
Ysaac ortus ex Italia nō fuit: sed ea illi
narro miracula que in Italia cōuersatus:
fecit. Cū primū de Syrie partib; ad spo-
litanam urbē venisset: ingressus ecclesiā
a custodibus petijt vt sibi quantū veller:
licentia cōcederetur orandi: eumq; horis
secretioribus egredi non vrgerent. Qui
mor ad orandū stetit: diemq; totū p egit i
oratione. Cui sequentē cōtinuauit ac noc-
tem. scdo etiā die cū nocte subsequenti in
defessus i precibus persistit. Diez quoq;
tertū in oratione cōiunxit. Cūq; hoc vn;
ex custodibus supbie spiritu inflatus cer-
neret: vnde pficere debuit: inde ad defe-
ctus damina peruenit. Hā hunc simulato-
rem dicere et verbo rustico cepit bīpochri-
tam clamare: qui se tribus diebus et no cti-
bus ozare ante oculos hominū demonstrā-
ret. Qui protinus currēs virū dei alapa
percuſsit vt quasi religioſe vite simulatoz
de ecclesiā cum cōrumelia exiret: sed hūc
repente vltor spirit; inuasit et ad viri dei
vestigia strauit ac per os illi; clamare ce-
pit. Ysaac me eiſcit. Ysaac me eiſcit vir q̄p-

pe peregrinus: quo censaretur noīe: ne-
sciebatur: sed eius nomē ille spūs. pdidit
qui se ab illo posse eiſci clamauit. Mor
autem vs; super verati corpus vir dei in-
cubuit: malignus spūs: qui cū inuaserat:
abſceſſit. In tota vrbe tunc statim quid i
ecclesia factū fuisset inotuit: currere viri et
femine nobiles atq; ignobiles pariter ce-
perunt certatimq; cū in suis rapere domi-
bus conabant. Alij ad construendū mo-
nasteriū predia: alij pecunias; alij substi-
dia queq; poterāt: offerre viro dei suppli-
citer volebāt: sed seruus omnipotentis do-
mini horū nihil accipiēs: egressus urbē:
non longe desertū locū repperit ibiq; sibi
humile habitaculū cōstruxit. Ad quē oī
multi pergunt: exemplo illius: eterne vite
accendi desiderio ceperūt atq; sub ei; ma-
gisserio in omnipotentis se dñi seruitū de-
derūt. Cumq; eū crebro discipuli humili-
ter admonerēt vt pro vtu monasterij pos-
sensiones: que offerebantur: acciperet: il-
le sollicitus sue paupertatis custo; forē sen-
tentiam tenebat dicēs. Monachus qui i
terra possessionē querit: monachus nō ē.
sic quippe metuebat paupertatis sue secu-
ritatem perdere: sicut auari diuites solēt
perituras diuitias custodire. Ibi itaq; p-
pheticē spiritu magnisq; miraculis cūctis
longe lateq; habitantibus vita eius incla-
ruit. Hā die quadā ad vesperuz in horto
monasterij fecit iactari feramēta que vsi-
tato nos nomine vāngas vocamus: dixit
itaq; discipulis suis. Tot vāngas i hor-
to projcite et citius redite. Nocte vero ea-
dem dū ex more cum fratribus ad exhibē-
das laudes dño surrexisset: precepit eis:
dicens. Ite et operatijs nostris pulmen-
tum coquite vt mane primo paratum sit.
Facto autē mane fecit deferri pulmentuz
quō parari iusserat: atq; hortū cū fratribus
ingressus: quot vāngas iactari precepit:
tot in eo laborantes operarios inuenit.
Ingressi quippe fures fuerant: sed muta-
ta mente per spiritū apprehēderūt vā-
ngas: quas inuenerunt et ab ea hora qua i-
gressi sunt: quousq; vir domini ad eos ve-

nreret: cuncta horum illius spacia: que sculta fuerat: coluerunt. Quibus vir dñi mor vt is gressus est: ait. Haudente fratres: multum laborastis. iam quiescite: quibus illico alimēta que detulerat: prebuit: eosq post tanti laboris fatigationē refecit. Sufficiēter autē refectis ait. nolite malū facere. Quoties de horo aliquid vultis ad horū aditū venire: tranquillē petite: cū bñdictione precipite: a furti prauitate cessate. Quos statim collectis oleis? onustari fecit. Et quibus ē vt qui ad horū nocituri venerāt: cū laboris sui premio: et repleti. ab eoz innocui redirent.

Alio quoq tempore accesserunt ad eū peregrini quādam misericordiaz postulantes scissis pannis obsiti. Ita vt pene nudi viderent. Cūq ab eo vestimenta peterēt: eozū verba vir dñi tacit? audiuit. qui vnū ex discipulis suis proximus silēter vocauit et eis precepit: dicens. Vade atq in illa silua in loco tali causā arbozem require et vestimenta q in ea inueneris ad me defer. Cūq discipul? abisset: arbozem sicut fuerat insusū requisit: vestimenta reperit et latēter detulit magistro. Que vir dei suscipiens: peregrinos nudis atq petētibus ostēdit et p̄buit dicens. Venite qz nudi estis: ecce tollite et vestite vos. Hec illi inuētes recognouerūt: que posuerant: magnoq pudore cōsternati sunt et q fraudulēter vestimenta querebāt aliena: confusi receperunt sua.

Alio quoq tpe quidā se eis orationibus? commendās: sportas duas plebas alimētis ei p puerū trāsmisit. Quarū vnā idē puer surripuit atq in itinere abscondit. vnā vero ad dei hominem detulit: et petitionē illi? qui se ei p. xeniūz cōmendauerat: enarravit. Quā vir domini benigne suscipiens: eundē puerū admouit dicens. Gratias agim?: sed vide sportam quā in itinere posuisti: ne incaut? tan gere presumas. quia in eā serpens ingressus est. Esto ergo sollicitus ne si tollere incantus volueris: a serpente feriaris. Quibus verbis puer valde confusus: exulta-

uit quidē q mortē euasit: sed tristis ad modicū factus ē. Quia quāuis salubrem penam euaserit: tamē prulit verecundia suā. Qui reuersus ad sportā caute ac sollicitē attendit: sed eā iam: sicut vir dei predixerat: serpens tenebat. Sic itaq cū virtute abstinentie: contēptu rerū transeuntiu: pphetie spiritu: orationis intētionē esset incomparabiliter peditus: vnū erat: qd i eo reprehēnsibile esse videbat: qz non unquā tanta ei leticia inerat vt illis tot virtutibus nisi secretē esse plenus: omnimodo nō crederetur.

Petrus.

Quid nā queso te: quid nā hoc esse dicimus. Spōte sibi leticie frena laxabat. an tot virtutibus polens: aliquādo ad presens gaudiū? etiam remētēs eius anim? trahēbat.

Gregorius.

Magna est petre omnipotētis dei dispensatio: et plerūq contingit vt quibus maiora bona prestat: que damina nō tribuat: vt semp eozū animus habeat. vnde se reprehendat: quatenus dū appetūt pfecti esse et nō possunt et laborāt in hoc qd nō acceperūt: nec tamē elaborādo preualēt: vt in his que accepta habēt: se minime extollāt sed discāt qz ex semetipsis maiora bona nō habēt: qui i se metipsis vincere parua vicia: atq extrema nō possunt. Hinc est enī q pducto domino ad terrā pmissionis populo: cunctos fortes atq prepotentes aduersarios eius extinguit: philisteos atq cananeos reseruauit vt sicut scriptum est: in eis exiret israel: quia non unquā vt dicitur ē eis etiā quibus magna dona tribuit: parua quedā reprehēnsibilia relinquit vt semper habeant: contra qd bellum gerant et deuitis magnis hostibus mentē non erigant. quādo eos adhuc aduersarij etiam minimis fatigāt. Sit itaq vt miro modo vna eademq mens et virtute polleat et ex infirmitate lāguescat: quaten? et ex parte cōstructa sit et ex pre se aspiciat esse de-

etiam ut per bonū qđ querit ⁊ habere non
 valet: illud seruet humiliter: qđ habet.
 Sed quid mirū qđ hoc de homine dicim⁹
 quādo illa superna regio in ciuibus suis
 ex pte dāna pertulit ⁊ ex pte fortiter stetit
 vt electi angelorū spūs: dum alios per su
 pe rbiā cecidisse conspicerent: ipsi tāto ro
 bustius: quāto humilius starent: Illi er
 go regioni sua etiā detrimēta profecerunt:
 quia ad eternitatis statum ex parte sue de
 structiois est solidius instructa. Sic ergo
 ⁊ in vnaquaq; agitur vt humilitatis cus
 todia aliquādo ad lucra maxima ex mini
 mo damno seruetur.

Petrus.

Placet qđ dicis.
**De Eutyccio et florentio ser
 uis dei.**

Lap. XV.

Gregorius.

Itas hoc sileam qđ ex regione ea
 dem venerabilis viri Sanctu
 li presbyteri narratione cogno
 ui. de cuius verbis ipse non du
 bitas quia eius vitā sīdemq; minime igs
 noras.

Edem quoq; tēpore in vrsie pte
 puincie duo viri in vita atq; habi
 bitu sancte cōuersationis habita
 bant quorū vnus Eutycius: alter vero flo
 rentius dicebatur. Sed idē Eutycius in
 spiritali zelo atq; in seruoze virtutis ex cre
 uerat: multorūq; animas ad deū pducere
 exhortādo satagebat. Florentius vero sim
 plicitati atq; orationi deditā ducebat vi
 tam. Nō longe autē erat monasteriū qđ
 rectoris sui fuerat: morte deest itutū: ex quo
 sibi monach: i eundē Eutyciū pcesse volu
 erunt. Qui eorū pceib⁹ acquiescēs mul
 tis annis monasteriū rexit: discipulorūq;
 animas in studio sancte cōuersationis ex
 ercuit. Ne oratorū in quo prius habi
 tauerat: solū remanere potuisset: illic ve
 nerabile virū Florentiū reliquit: in quo
 dñi solus habitaret: die quadā sese in ora
 tionē dedit atq; ab omnipotēte dño petijt

vt ei illic ad habitādū aliqđ solatiū dona
 re dignaret. qui mox vt impleuit orationez
 oratorū egressus: ante fores vsium reppe
 rit stantē qui dñi ad terrā caput depine
 ret: nibilq; feritatis in suis motib⁹ demō
 straret: apte dabat intelligi qđ ad viri dei
 obsequiū venisset. Qđ vir quoq; dñi pti
 nul agnouit: ⁊ qđ in eadē cella. iij. vel. v.
 pecudes remāserāt: quib⁹ oīno dēerat: qđ
 pasceret ⁊ custodiret: eidē vrsō pcepit di
 cēs: vade atq; oues has ad pastū eijs ad
 horā vero serā reuertē. Cepit itaq; hoc
 indefinēter agere: iniūgebāt vrsō cura pa
 storis ⁊ quas māducare cōsueuerat: pasce
 bat oues bestia leiuina. Cū vir dñi leiuina
 re volebat: ad nonā pcepit vrsō eadez
 hora cū ouib⁹ reuerti. Cū vero noluisset:
 ad sextā: in oībus itaq; mādatīs viri dei
 obtempabat vrsus vneq; ad sextā iussus
 redire: veniret ad nonā: neq; ad nonā ius
 sus redire: veniret ad sextā. Cūq; diu hoc
 agere cepit in loco codē tāte virtutis fas
 ma lōge lateq; crebre fecit: sed qđ antiqu⁹
 hostis. vñd bonos cernit nitescere ad glo
 riā. inde puerfos p inuidiā rapit: ad penā
 quatuor viri ex discipulis venerabilis E
 tycij vehemēter inuidētes qđ eorū magi
 ster signa nō faceret ⁊ is: qui sol⁹ ab eo res
 licitus fuerat: tāto hoc miraculo clar⁹ ap
 paret: eundē vrsū in insidiātes occide
 rūt. Cūq; hora qua iussus fuerat: nō redi
 ret: vir dei Florentius suspicatus est eū re
 diturū ⁊ vsq; ad horā vespērā expectans:
 affligi cepit qđ isdē quem ex simplicitate
 multa fratre vocare cōsueuerat: vrsus mi
 nime reuertē. Die vero altera perrexit
 ad agrū vrsū pariter ouesq; quesiturus:
 quē occisum reperit sed sollicitē inquit
 rens citius: a quib⁹ fuerat occisus: inue
 nit. tūc sese in lamentū dedit: fratru malis
 ciā magis qđ vrsi mortē deplorās. Quēz
 venerādus vir Eutyci⁹ ad se deductū cō
 solari studuit: sed isdē vir eorū eo volozis
 magni stimulis accensus inprecatus ē di
 cens. Spero in omnipotēte deo quia in
 hac vita ante oculos omnium ex sua mali
 cia vindictā recipiant. qut nihil se ledens

tem vrfum meū occiderūt. Cuius vocem
proximus vltio diuina fecuta est. Nā qua
tuor monachi qui eundē vrfus occiderāt:
statim elephantico morbo percuffi fūt vt
mēbris putrefcētibz interiret. Ad factū
vir dei florentius vehemēter expauit fecz
ita fratribz maledixiffet pertinuit. Om
ni enī vite fuz tēpore fiebat qz exauditus
fuerat: fe crudelē: fe in eozū morte, clama
bat homicidā. Ad iccirco omnipotentēz
dñm feciffe credimus ne vir mire simpli
citatis quātolibet dolore cōmorus: intor
quere vltra pzfumeret iaculis maledicti
onis.

Petrus.

Quid naz valde graue esse cre
dimus fi fortaffe cuilibet exagias:
ti iracundia maledicamus.

Gregorius.

Q hoc peccato cur me percuncta
ris an graue fit: cū paulus dicat.
Neqz maledicti regnū dei fpoſſide
bunt. penfa igitur qz grauis culpa ē: que
ſepat a regno celeſtis vite.

Petrus.

Quid fi homo non fortaffe ex mali
cia: ſed ex lingue incuria maledi
ctionis verbū iaculatur in proximū.

S apud diſtictū iudicē petre ocio
ſus ſermo reprehenditur: quanto
magis r noxius. Penfa ergo qz
tum fit vānabilis: qui a malicia nō vacat
fi r ille ſermo penalis ē qui a bonitate vti
litatis r humilitatis vacat.

Petrus.

ſſentio.

Gregorius.

Sdem vir dei egit aliud quod ſi
lere non debeo. Cum enim magz
na eius opinio loge lateqz crebre
ſceret. quidam dyaconus longe poſit⁹ ad
eum pergere ſtudit vt eius ſe orationi
bus cōmendaret: qui ad eius cellulam ve

niens: omnē locū per circuitum inuenit r
numeris ſerpentibus plenum. Cūqz ve
hementer expaueſcerent: clamauit dicē.
ſerue dei ora. Erat autem tunc mira ſeres
nitas. Egreſſus vero Florentius ad celū
oculos r palmas terendit vt illam peſez
ſicut ſcīret dominus auferret. ad cui⁹ vo
cem ſubito celum intonuit: atqz idē toni
truuſ omnes illos: qui eundē locum oc
cupauerunt: ſerpentes interemit. Quos
cum vir dei florentius interemptos aſpi
ceret: dixit. Ecce illos occidiſti domie qz
eos hinc leuabit? Dorez ad eius vocem
tante aues venerunt: quanti ſerpētes oc
ciſi fuerant: que aſportātes ſingulos r lo
gius projicientes: locū habitationis illi⁹
mundum a ſerpentibus omnimodo redē
diderunt.

Petrus.

Quid virtutis. quid fuiſſe meriti
dicimus: qz eius ori tantū factus
eſt deus proximus.

Gregorius.

Quid omnipotentis dei ſingula
rem mundiciam atqz eius ſimpli
cem naturam multū petre humas
ni cordis mundicia: atqz ſimplicitas valet
hocipſum nāqz quod eius famuli a terre
nis actionibus ſegregati: ocioſa loqui ne
ſciunt r mentem per verba ſpargere atqz
inquinare deuitant: ſauctozis ſui pre cete
ris exauditionē impetrant. Cui inquan
tum eſt poſſibile ipſa puritate ac ſimpli
tate cogitationis quaſi ex quadā iam ſimi
litudine concordāt. Hos autē turbis po
pularibus admixti: dum frequēter ocio
ſa nōnunqz vero etiam: qz eſt grauius: no
xia loquimur: nos noſtruz omnipotēti deo
tanto longinquuz ſit. quāto huic mundo
proximū. Multum quippe deozisum duc
mur: dum locutione: continua ſecularib⁹
admifcemur. Quod bene ſſaias poſt
quam regem dominum exercituum vidit
in ſemetipſo ſe reprehendit r penituit: di
cens. **Ue mihi: quia tacui: quia vir
pollutus labijs ego ſum: qui cur pollus**

ta labia haberet: ostēdit: cū subfūit In medio populi polluta labia habētis ego habito. Pollutionē namq; labioꝝ habere se voluit: sed vnde hāc p̄traxerit indicauit: cū in medio populi polluta labia habētis se habitare perhibuit. Valde enī difficile est vt lingua seculariū mentē non inq̄net quā tangit: q; dñi plerūq; eis ad quedam loquēda cōdescendimus paulisper asucri hancipaz locutionē q̄ nobis indigna est: etiā delectabiliter tenemus vt ex ea iā redire nō libeat: ad quā velut ex odescēssione deducti: venimus inuiti. Sicq; fit vt ab ociosis ad noxiara leuiorib; ad grauiora verba veniamus: ⁊ os nostrū ab oipotente dño: tanto iā minus exaudit in prece: quāto amplius inquinat stulta locutione: q; sicut scriptū est. Qui auerit aures suā ne audiat legē: oratio eius erit execrabilis. Quid ergo mix si postulātes tarde a dño audimur: q̄ precipiēte dño aut tarde: aut nullomō audimus. Et quid mirū si Florentius in prece sua citius est auditus: q̄ in p̄ceptis suis dñm citius auduit.

Petrus.

Nihil est quod respondere valeat a parte rationi.

Gregorius.

Citius vero qui predicti Florentij in via dñi socius fuerat: magis post mortē claruit in x̄tute signorū. Nam cū multa ciues vrbis illius de eo soleāt narrare miracula: illud tñ est precipiū qd vsq; ad hec longobardoꝝ t̄pa omnipotens deus per vestimentū illius assidue dignabat̄ operari. Nam quorūes pluuiā deerat: et estu nimio terrā longa sicitas exurebat: collecti in vnū ciues vrbis illius eius tunicā leuare: atq; in cōspectu dñi cū precibus offerre cōstuerāt. Cum qua dñi per agros pergerēt exorātes: respēte pluuiā tribuebat: que plene terrā saturare potuisset. Ex qua re patuit: eius animar: quid virtutis intus: quid meriti haberet cuius foris ostēsa est vestis iram cōditoris auerteret.

De Marcio monacho de monte Marisco: Cap. XVI.

Nuper quosq; in parte Capante vir valde venerabilis Marti⁹ noie in monte Marisco solitariaz vitā duxit: multisq; annis in specu āgustissimo iclusus fuit: quē multū ex nostris nouerūt: reiu scq; actib; presentes exiterūt: de quo multa ip̄z beate memorie papa Pelagio p̄decessore meo ⁊ alijs religiosissimis viris narrātibus agnouit. Cuius hoc miraculū primū fecit q; mox vt se in predicti mōris foramine p̄tulit: ex petra eadē que in semetip̄a cōcaua angustū specū secerat: aque stilla p̄cipit: que Martio dei famulo in vsu quotidiana no sufficeret: nec plus adesset: nec necessitati deesset: qua in re ostēdit oipotens deus quantā sui famuli curā gereret: cui vetusto miraculo potum in solitudine ex petre duritia ministraret. Sed antiquus hostis hūani generis inimic⁹ eius virtutib; iudens: hūc v̄sata arte pellere ex eo specu molitus est. Nam amica sibi bestia serpentē scz igressus: hūc ab eadē habitatio ne eijcere factō: terrore conatus est. Cepit etenim serpens in speluncā venire solus cū solo: eoq; orāte se ante illū sternere ⁊ cū cubate pariter cubare. Sed vir sanctus oīno imp̄territus: eius oī manū vel pedem extēdebat vicēs: Si licentiā accepisti vt ferias: ego nō prohibeo. Cūq; hoc quotiā die per triennū gereret: die quadā antiquus hostis tāta hac eius fortitudine viscus infremuit: seq; per diuicū mōris iactus in precipitiū serpens de dit: oīaq; arbuta loci illi⁹ flāma ex se exūte cremauit. Qui in eo qd montis latus oīne cōbussit cogente oipotente deo mōstrare cōpulsus est: quāte virtutis fuerat: q̄ victus abscedebat. Perpēde queso: iste vir dñi qui in montis vertice stetit: qui cū serpente per triennū iacuit securus.

Petrus.

Aditu pauco.

Gregorius.

Vir iste vite venerabilis inclusiois
sue tēpe primo decreuerat: vt vl-
tra mulierē non videret: nō qz as-
pernabat sexū: sed ex cōtemplata spē tem-
peratōis incurere metuebat vicium. **Q**uod
quedā mulier audiens: audacter ascendit
montē: atqz ad eius specū impudēter pro-
rupit. **A**t ille paulo longi⁹ intuens: et ve-
nientis ad se muliebricia indumēta conspi-
ciens: sese in orationē dedit: in terrā faciē
depressit: et eonqz pstratus iacuit: quo im-
pudens mulier a fenestra cellule illi⁹ fati-
tigata recederet. **Q**ue die eodem mox vt
de mōte descendit: vitā finivit: vt ex mor-
tis eius sentētia dare intelligit: qz valde
ōspōtēti deo displicuit: qz eius famulū au-
su improbo cōstituit.

Mio quoqz tpe dū multi ad hunc
religiosa deuotiōe concurrerēt: at-
qz arcta esset semita: que in deuexo
mōtis latere ad eius cellulā pperātes du-
cebat. **P**uer paruulus incaute gradens
ex eodē monte cecidit: et vqz ad vallē cor-
ruit que sub mōte eodē sita quasi in pfun-
do conspicit. **I**n loco quippe eodē tanta
mons ipse altitudine excreuit: vt arbusta
ingentia que ex eadē valle pdeūt: ex mō-
te aspiciētibz quasi fructa esse videan-
tur. **P**erturbati itaqz sūt cūcti qui venie-
bāt: summāqz cura questitū est: sicubi cor-
pos elapsi pueri potuissz inueniri. **Q**uis
enī, aliud nisi extinctū crederet? quis vel
corpus ad terrā integrū peruenisse suspi-
caret? **Q**uiz interpositis vbiqz scopulis in
partibus discerpi potuisset. **S**ed requisit-
us puer in valle inuētus est: non solū vi-
uus: sed etiā incolumis. **T**ūc cunctis pa-
tenter innotuit: qz ideo ledi nō potuit: qz
hūc ī casu suo **M**artij oratio portauit. **I**n
specu vero illius magna desup rupes emi-
nebat: que cū ex parte exigua monti vides-
ret affixa: martij celle pminens casuz suū
quotidie: et illius interitū ruitura minaba-
tur: ad hūc **P**ascator: illustris vir armen-
tarij nepos cū magna rusticoz multitu di-
ne veniens precabatur: vt vir dei de specu
eodē dignaret extire: quatenus ipse ruitu-

ram rupem ex monte potuisset euellere:
atqz in specu suo dei famulus iam fecr⁹
habitaret. **C**ūqz hūc vir dei nequaqz ac-
quiesceret: ei quod posset vt faceret pcece-
pit: et ipse in celle remotiori se parte cōtus-
lit. **S**i tamē moles rueret: vbiū nō erat
qz simul et specū destrueret: et **M**artij nes-
caret. **T**racqz dum ea que venerat multitu-
do conaret: si posset sine periculo viri dei
ingens illud qd desuper incubuerat saxū
leuare: cūctis videntibus repēte res val-
de admirabilis contigit: quia moles ipsa
quā conabant euellere: subito qb eis dē la-
borātibz euulsa: ne spelunce **M**artij res-
cū tangeret saltū dedit: et quasi serui dei
lesionē fugiens lōgius cecidit. **Q**uod ad
iussum omnipotentis dei angelico ministe-
rio actū intelligit: qui diuina prouidētia
disponi omnia fideliter credit. **H**ic cū pri-
us se in eundē montē cōtulit: nec dū clau-
so specu habitans: cathena sibi ferrea pes-
dem ligauit: eāqz saxo ex parte altera affi-
xit: ne ei ultra liceret pgrēdi: quā cathē-
ne eiusdē quantitas tendebat. **Q**uod vir
vite venerabilis **B**enedictus audiens: cu-
ius superius memoriā feci: ei per discipu-
lum suū mandare curauit: nec dū clau-
so specu habitans: cathena ferri: sed cathena
xpi. **A**d quā vocem **M**artius p̄tinus eū-
dem compedē soluit: sed nunq postmo-
dum solutū tetendit pedē ultra locū quo
hūc tendere ligatū consueuerat: atqz in tā-
to se spacio sine cathena cohercuit: in qn-
to et antea ligatus māsit. **Q**ui dūz se post-
modū in eiusdē loci specu cōclusisset. **L**e-
pit etiā discipulos habere: qui ab ei⁹ spe-
cu seorsum habitātes ad vsū vite: aquā
de puteo haurire cōsueuerāt. **S**ed funis
in quo ad hauriendā aquā situla depēdes-
bat: crebro rumpebat. **A**nde factus est vt
eandē cathenā quā ex pede suo vir domi-
ni soluerat: eius discipuli peterēt: eamqz
fumi adūgerent: atqz in illam situlā liga-
rent. **E**x quo iam tempe cōtigit vt idē fun-
nis tingere aqua: et nullo modo rumpe-
ret. **Q**uia enī cathenā viri dei funis ille
contigit: ipse quoqz ad tolerandā aquam

iam fidelē credimus fuisse: carne domin⁹
suscitavit. Paulū vero suscitavit in mens
te. Equidem post resurrectionē carnis de
Lazari virtutibus tacet: sed post resurrex
tionē anime capere nostra infirmitas nō
valet: quāta in sacro eloq̄o de Pauli vir
tutibus dicunt: qđ illius crudelissime cog
itationes ad pietatis mollia cōverse sunt
viscera: qđ mori cupit. p̄ fratribus: in quo
rū prius morte gaudebat: qđ plenus om
nis scripture sciētia nil se scire iudicat: ni
si xpm̄ Jesum hūc crucifixū: quod p̄ xpo
virgine libēter cedit quē gladijs insequē
bat: quod apostolar⁹ honore sublimis est.
Sed tamē sponte paruulus in medio vi
scipuloꝝ quod ad celi tertij secreta ducit:
et tamen mētis oculū per cōpassionē rese
cutit ad dispensandū cubile cōingatoy: vi
dens vxori vir debitū reddat et vxor viro:
quod admisceat in contemplatiōe cetibus
angeloy: et tamen nō aspernat cogitare:
atq; disponere facta carnaliū: qđ gaudet
in infirmitatibus: sibiq; in ptumelijs pla
cet: qđ ei viuere xps̄ est et mori lucrū: qđ to
tū tam extra carnē est hoc ip̄m: qđ viuūt
in carne. Ecce qualiter viuūt qui ab inferno
mētis ad vitā pietatis redijt. Minus est
ergo quēpiam in carne suscitari: nisi forte
per viuificationē carnis ad vitā reducat
mentis: vt ei hoc agatur per exterius mis
cralum: quatenus conuersus in ter ius
uiuificetur.

De Benedicto monachō:

Capitulū. XVIII.

Petrus.

Valde infra credidi hoc qđ mo
do qđ sit incōparabiliter superi
us agnouī. Sed queso cepta p
sequere vt dum tempus vacat:
sine edificatiōe hora non transeat.

Gregorius.

Fater quidā meū est in monaste
rio cōuersatus: in scriptura sacra
studiosissimus: qui me etate precē
bat: et ex multis que nesciebā: me edifica
re cōsueuerat. Pul' itaq; narratiōe didi

ci: qđ fuit quidā in campanie partibus in
tra quadagesimū Romane vrbis milia
riū: nomine Benedictus: qui quidē eta
te iuuenis: sed morib⁹ grādeuus et in san
cte cōuersatiōis regula se fortiter stringēs
Anē Totile regis tempore cum Sorbi
repperissent: hūc incendere cum sua cella
moliri sunt. Ignē namq; posuerūt: sed in
circūitu arserūt omnia. Cella vero illius
igne cōburi non potuit. Quod videntes
Sorbi magisq; sentientes: atq; hūc ex suo
habitaculo trahētes: nō longe aspexerūt
succensū clibanū: qui coquēdis panibus
parabat: eiq; in illo p̄icerūt: clibanūq;
clauerūt. Sed die altero ita ille sus inue
tus est: vt non solū eius caro ab ignibus:
sed neq; extrema vllomō cremarent.

Petrus.

Atriquū trium pueroꝝ miraculū
audio: qui proiecti in ignibus le
si non sunt.

Gregorius.

Iud vt opinor miraculū ex parte
aliqua dissimiliter gestum est.
Tunc quippe tres pueri ligatis
pedib⁹ ac manibus in ignē proiecti sunt:
quos die altera rex requirens: in camino
illesis vestibus deambulantes repperit.
Ex qua re colligit: quia ignis in quo la
ctati fuerāt: qui eoy vestimenta nō conti
git: eoy vincula cōsumpsit: vt vno eodē
q; tempe in obsequio iustoy et haberet flā
ma virtutē suam ad solatiū et nō haberet
ad tormentum.

**De Ecclesia beati Zenonis
martyris: in qua aque ultra por
tam apertā inundates minime
intrauerūt: Cap. XIX:**

Hic tam antiquo miraculo die
bus nostris res similis ex con
trario euenit elemento. Nam
nuper Iohānes tribunus rela
tiōe sua me docuit: qđ Prunolfus comes
cū ilico adesse: se cum rege Guthario co
rpe in loco eodē: vbi mira res p̄igit: assuū

ferrī in se fortitudinem traxit.

Petrus.

Acta hec placent: quia mira sunt
et multū recentia.

**De Monacho ex monte ar
genteo: qui mortuū suscita
uit: Capitulū. XVII.**

Gregorius.

Nostris modo temporibus quidā
vir Quadragesim⁹ nomine Gus
rentine ecclesie subdyaconus fuit:
qui omnū suarum gregē pascere in eius
dem Aurelie partibus solebat: cuius val
de veracis viri narratiōe res mira inno
tuit: que secreto fuerat gesta. Is namq;
vt prediximus: dū gregis sui in Aurelia
curā gereret: in diebus eiusdem vir fuit e
monte qui Argentarius vocat: venerabi
lis vite qui habitū monachi: quē preten
debat specie: moribus explebat. Sic itaq;
ad ecclesiā beati Petri apostolorū prin
cipis ab eodem monte Argentario annis
singulis venire cōsueverat: atq; ad hunc
quē predixi Quadragesimū subdyaconē
sicut ipse narravit: hospitalitatē gratia de
clinabat. Quadā vero die dum eius hos
pitiū: quod nōlonge ab ecclesia aberat:
irrasset: cuiusdā pauperule mulieris ma
ritus iuxta defunctus est. Quē ex more
lorū: vestimentis indutū: et sabono cōstric
tum: superueniente vespere sepelire ne
quiuerūt. Igitur iuxta defuncti corpus vi
duata mulier sedit: que in magnis fetib;
noctem ducens: cōtinuis lamentorū voci
bus satiffaciebat dolori. Cūq; hoc diu
tius fieret et flere mulier nullomodo cessa
ret: vir dei: qui receptus hospitio fuerat:
Quadragesimo subdyacono cōpunctus
ait: Dolori hui⁹ mulieris anima mea cō
partit: rogo: surge et oremus. Perreperūt
igit vtriq; ad vicinam ecclesiā: sese pariter
in orationē dederunt. Cūq; diutius
orassent: complere orationē Quadragesi
mū subdyaconū seruus dei petijt. Qua
completa ab altaris crepidine puluerem

collegit: atq; cū eodem Quadragesimo
ad defuncti corpus accessit: seq; ibidem in
orationē dedit. Cūq; diutius orasset: itā
non sicut prius fecerat: orationē comple
re cū subdyacono voluit: sed ipse benedi
ctionem dedit: statimq; surrexit. Et quia
manu dextera puluerē collectū gestabat:
sinistra palliū: quo facies defuncti velaba
tur: abstulit. Quod cū mulier fieri cerne
ret: cōtradidere vehementer cepit et mira
ri quid vellet facere. Ablato itaq; pallio
diu de eo: quē colligerat puluerē: defun
cti faciem fricauit. Cūq; diutius fricare
tur: recepit animā: oscitanti: oculos aper
ruit: seleg; eleuans resedit: quid erga se
ageret: miratus est: ac si de grauissimo sō
no fuisset excitatus. Quod cū mulier las
mentis fatigata conspiceret: cepit ex gau
dio magis flere: et voces amplius edere.
Quā vir domini modesta prohibitiōe cō
pescuit: dicens: Tace tace: sed si quis te
requisserit: qualiter factū sit: hoc solūmo
do dic: quia dominus Iesus xpūs opera
sua fecit. Dixit hoc atq; eius hospitio exi
uit Quadragesimū subdyaconū protin⁹
reliquit: et in loco eodem vltra nō compa
ruit. Temporalē namq; honorem fugiēs
egit vt ab his: quibus visus in tanta vir
tute fuerat: nunquā iam in hac vita videri
retur.

Petrus.

Quid alij sentiant ignoro. Ego au
tem pre cūctis miraculis hoc pos
tius existimo esse miraculū: q; ad
vitā mortui redeunt: eorūq; anime ad car
nem ex occulto renocantē.

Gregorius.

Ivisibilia artēdimus: necesse est
vt credamus. Si vero inuisibilia
pensamus: nimirū cōstat quia ma
ius est miraculū: predicationis verbo atq;
orationis solatio peccatorē conuertere: q;
carne mortuū suscitare. In isto enim resū
scitā: caro ite et mortura. In illi vero ani
ma in eternū victura. Cum enim propono
duos: in quo horū existimas maius fore fa
ctū virtute miraculū: Lazarū quippe quē

se etiam cognouisse testat. **P**redictus tribunus narravit: dicens: quia ante hoc ferre quinquentium quado apud hanc Romanam urbem alieu suu tibus egressus est: tantumq; cresces vt eius vnda sup muros urbis influeret. atq; in ea maximas regiones occuparet: apud Heronem urbem fluui? Athetis excrescent: ad beati Leonis martyris atq; pontificis ecclesiam venit. Cuius ecclesie du essent ianue aperte aqua in ea minime intrauit: que paulisper cresces vsq; ad fenestras ecclesie: q; erant tectis proxime: peruenit: sicq; stans aqua ecclesie ianuam clausit ac si illud elementum liquidu in soliditate parietis fuisset mutatum. Cuius essent multi interius inuenti: sed aquaru magnitudine ois ecclesia circumdara: qua possent egredi: no haberent. ibiq; se siti ac fame deficere formidarent: ad ecclesie ianuam veniebant: ad bibendum hauriebant aquam que vt predicti vsq; ad fenestras excreuerat et tamen intra ecclesiam nullomodo disfluerebat. Hauriri itaq; vt aqua poterat: sed disfluere vt aqua no poterat. Si aut ante ianuam ad ostendendum cunctis meritum martyris et aqua erat adiutoriu et quasi aqua no erat ad innadendum locu. **D**iego antiquo antedicti ignis miraculo vere predicti non fuisse distimile qui truu pueroru et vestimenta no contigit et vincula incendit.

De Stephano presbytero provincie Galerie: cui: quia famulo suo negligenter loquebatur ad extrahendas caligas dyaboli obediuit. Cap. XX.

Mo Petrus. Ira sunt valde sanctoru facta que narras et presenti infirmis tati hominu vebementer stupenda. Sed q; tantos nup in Italia fuisse audio admirade virtutis viros: nos se velim si nulla eos contigit antiqui hostis insidias ptulisse: an ex insidijs profecisse.

Gregorius.

In labore certaminis no est palma victorie. Unde ergo victores sunt: nisi q; contra antique hostis insidias decertauerunt. **D**align? q; ppe spiritus cogitatio locutioni atq; opi nostro semp insitit si fortasse quid iueniat. vnde apud examen eterni iudicis 'accusato: existat. His etenim nosse quo ad decipiendus semp assitit.

Gregorius.

Quidam qui nuc nobiscu sut: re quam narro testant q; vir vite venerabilis Stephan? noie Galerie provincie presbyter huius nostri Bonifacii dyaconi atq; dispensatoris ecclesie agnitione primus. Qui quadam die de itinere domu regressus: macipio suo negligenter loquens pcepit: dicens. Veni dyabole viscalcia me. Ad cui? voce mox ceperunt se caligaru corrigere in suma velocitate dissoluerunt vt a pte costaret q; ei ipse qui nominatus fuerat: ad extrahendas caligas dyaboli obedisset. **M**ox vt presbyter vidit vebementer expanit: magnisq; vocib' clamare cepit: dicens. Recede miser: recede: no eni tibi sed macipio meo locur? sum. Ad cui? voce p'inus tra vt inuente sut: magna ta ex pte dissolute corrigere renaserunt. **Q**ua in re collige: antiquus hostis q; taz presto e factis corporalibus q; nimis insidijs nostris cogitationibus insitit.

De puella conuersa cuius solo imperio homo e a demone liberatus. Cap. XXI.

Petrus.

IAboziosum e valde atq; terribile contra inimici insidias semper intendere et continue quasi in acie stare.

Gregorius.

IAboziosus no erit si custodia nostram: no nobis: s; gratie supne tribuimus. ita tamen vt et ipsi q; tum

possumus: sub protectione dei vigilemus

Si autē antiquus hostis a mente ceperit expelli: ex diuina largitate plerumq; agi non vt solū iam timeri nō debeat: sed ipse etiā bene uidentū virtute terreatur. **R**eī nāq; quā narro vir sanctissimus **Eleutherius** senex pater: cuius memoriaz superius feci: testis extitit mihiq; hoc intimare curauit qđ i **Spoletana** vrbe puella quedā tam nubilis cuiusdā primarij filia celestis vite desiderio exarsit: eiq; pat̄ resistere ad viā vite conatus est. Sed contēpto patre cōuersionis habitū suscepit. Quae re factū est vt eā pater sue substantie exbere dē faceret: nihilq; ei aliud nisi ser̄ vntias vnius possessiuncule largiret. **E**ius vero exemplo prouocate ceperūt apud eā multe nobilitatis generis puelle conuerti atq; omnipotēti dño dicata virginitate seruire. **Q**uadā vero die idē **Eleutherius** abbas vir vite venerabilis ad eam gratia exhortationis atq; edificationis accesserat: et cū ea de verbo dei colloquēss̄ sedebat. **C**ū repēte ex eodē fundo quē in sex vncijs a patre perceperat: cuius renio rusticus venit. **Q**ui dū ante eos assisteret: maligno spiritu correptus cecidit fatigariq; nimis stridoribus atq; balatib; cepit. **T**ūc sancti monialis femina surrexit atq; irato vultu magnis clamorib; impauit: plēns. **E**xi ab eo miser. exi ab eo miser. **A**d cuius vocem mox p̄ os vexati dyabolus rōdit: dicens: et si de isto exeo in quē intrabo. **C**asu autē iuxta porcum puulus pascebatur. **T**ūc sancti monialis femina p̄cepit: dicens. exi ab eo et in hūc porcū ingredere. **Q**ui statim de hōie exiit: porcū quē iussus fuerat iuasit: occidit et recessit.

Petrus.

Elim nosse si saltē porcū cōcedere spiritui imūdo debuit.

Gregorius.

Proposita regula nostre actiōi sūt facia veritatis. **I**psi etenim redemptori nostro a legiōe: que homines tenebat: dicitur ē. **S**i eijs nos: mitte nos

in gregē porcorū. **Q**ui hāc ab homine ex pulit: et in porcos ire eosq; i abyssus mitte re cōcessit. **E**x qua re etiā hoc colligit qđ abiq; cessiōe oipotētis dei nullā malignus spūs cōtra hōiem prātez habeat: qđ in porcos irare nō potuit nisi pmissus. **A**ll ergo nos necesse ē: spōre subdi: cui omnia subijciunt i vita vt tāto nō is hostib; potētiores sim? **Q**to cū auctore oim vnū effici: mur p̄ hūilitatē.

De presbytero prouincie Valerie qui furē ad sepulchrū suū tenuit:

Cap. XXII.

Quid autē mirū si electi quicq; in carne positi multa facere mirabiliter p̄nt. quoz ipsa quoq; ofsa mortua plerūq; i multis miraculis viuūt. **I**n **Valerie** namq; puincia res ē hec gesta: quā narro mihiq; bñe memorie abbatis mei **Valētonis** relatiōe cognita. **I**bi etenim quidā venerabilis sacerdos erat: qđ cū clericis suis dei laudib; hōnisq; opibus intētus: sancte cōuersionis vitā ducebat. **S**upueniēte autē vocatiōis die defunctus est atq; ante ecclesiā sepultus. **E**idē vero ecclesie caule inherēbāt oiuiz atq; idē loc⁹ in q̄ sepultus est: ad eisdem oues tendētib; puulus erat. **Q**uadā ar nocte cū clericis intra ecclesiā psallētib; fur venisset vt ingressus caulas furtū faceret veruecē tulit: et cōcitus exiit. **T**ū vero peruenisset ad locū: vbi h̄vir dñi sepultus erat: repēte hesit et gressum mouere nō potuit. **V**eruecē quidē de collo deposuit: cuiq; dimittere voluit: s; manū laxare nō valuit. **C**epit igit; stare miser cū p̄da sua nec ligat⁹. volebat veruecē dimittere nec valebat: volebat egredi cū veruecē nec poterat. **D**iro mō itaq; fur qđ diuini videri timuerat: hūc mortu⁹ tenebat. **C**um itaq; gressus manusq; illi hūissent obstricta: i mobilis p̄stitit. **F**acto autē mane expletisq; laudib; dei ab ecclesia: gressi sunt clerici et iuenerūt ignotū hōiem veruecē tenentem manu. res venit in publicū vtrū veruecē tolleret an offerret. **S**ed culperē citi⁹

Indicant penā. mirati omēs qz ingressus
fur viri dei merito ad pdā suā stabat liga-
tus. Qui se p eo p̄tinus i orationē dede-
rūt. suisqz p̄cibus vix obtinere valuerunt
vt q̄ res eorū venerat raperet. vacu⁹ ex-
ire mereret. Itaqz fur qui diu steterat cuz
preda captiu⁹. q̄nqz exiit vacuus ⁊ liber.

Petrus.

Apparet quāte sit sup nos dulce
dinis oipotēs de⁹: cui⁹ erga nos
fūt tam lucida miracula.

**De abbate prenestine mōtis
eiusqz presbytero. Ca. XXIII.**

Gregorius.

Prenestine vrbis mōs femineti
quo beati petri apostoli monaste-
riū sitū est: virozū dei quozū relati-
one adhuc i monasterio positū audisse me
cōtigit magnū: hoc qd narro miraculum
qd eundē monasterij monachi se nosse te
stabant. In eo nāqz monasterio fuit pater
vire venerabilis qui quendā monachum
nutriēs: vsqz ad reuerēdos prouexit mo-
res. Cūqz eū in timore dñi videret excre-
uisse: in eodē sibi monasterio tūc presbyte-
rū fecit ordinari. Cui post ordinationē su-
am qz nō longe abesse: eius exitus p re-
uelationē indicatū ē. A predicto autē pa-
tre monasterij petijt quaten⁹ ei pcederet
vt sibi sepulchrū pararet. Cui ille rēdit.
Ante te quidē ego moritur⁹ sum: s; tñ va-
de ⁊ sicut vis prepa sepulchrū tuū: recessi:
sit igit ⁊ prepaui. Cū nō post multos die-
es senex pater febre preuentus ad extrema
puenit. atqz assistenti presbytero iussit: di-
cens. In tuo sepulchro me pone. Cūqz il-
le diceret scis qz ego modo secutus⁹ sum:
vtrosqz capere nō potest: abbas p̄tin⁹ res-
pondit. ita fac: dixi qz sepulchrū tuum
ābos nos capit. Defunct⁹ itaqz est atqz i
sepulchro eodē: qd sibi presbyter paraue-
rat: positus. **D**ox quoz ⁊ presbyterū cor-
poris languor secutus ē. **Q**uo languore
crefēte citius presbyter vitā finiuit. Cū-
qz ad sepulchrū qd sibi ipse parauerat.
corpus illius fuisset a fratribus deporta-

tū: aperto eodē sepulchro viderūt oēs q̄
ad erant: locum nō esse vbi ponti potuisset
qz corp⁹ patris monasterij qd illic añ po-
sū uerat: omne illud sepulchrū tenebat
Cūqz fratres qui presbyteri corpus detu-
lerāt: factā sibi sepeliēdi difficultatē vide-
rent. vn⁹ eorū exclamauit: dicēs. **P**at-
r vbi est qd dixisti qz sepulchrū istud ābos
vos capet. **A**d cuius vocē subito cunctis
vidētibus abbas corp⁹ qd ille ante po-
sitū fuerat ⁊ supinū iacebat: se vertit in las-
tere ⁊ vacante sepulchri locū ad sepeliē-
dū presbyteri corpus prebuit ⁊ qz vtrosqz
qz ille locus caperet: sicut vltius p̄miserat:
mortuus impleuit. **S**ed qz hoc qd predi-
xi apud prenestinā vrbem in beati Petri
apostoli monasterio gestū est. **N**is ne ali-
quid etiā in hac vrbē de eius ecclesie cus-
todib⁹ vbi sacratissimū corpus illius est
positum audire.

Petrus.

Nolo atqz id vt fiat magnope de
precor.

**De Theodoro ecclesie sancti
Petri apostoli vrbis Rome mā
sionario. Cap. XXIII.**

Gregorius.

Mhuc sup sunt qui Theodorū
eius ecclesie custodē nouerūt:
cuius narratiōe innotuit res q̄
ei contigit: valde memorabilis
qz quadā nocte diu citius ad meliorandā
iuxta ianuā lumina surrexisset. ex more li-
gnels gradib⁹ sub lāpade positus stabat ⁊
lampadis refouit lumē. **T**um repente
beatus petrus apostolus in stola candida
deorsum in pauimēto constitit ei⁹ dixit.
Colliberte quare citius surrexisti, quo di-
cro ab oculis aspiciētis euauit. **S**ed tan-
tus in eī panor irruiit vt tota in illo corpo-
ris virtus deficeret ⁊ per dies multos de
stratu suo surgere nō valeret. **Q**ua in re
quid idē beat⁹ apostolus seruicibus sibi
voluit nisi presentia sui respect⁹ ostende-
re: qz quicquid pro eius veneratiōe age-

gerent: ipse hoc p mercede retributionis sine in terminatione semp videret.

Petrus.

Mibi hoc nō tā apparet mirū quia visus est: sed qz is qui eū vidit: cū sanus esset egrotavit.

Gregorius.

Quid super hac re miraris petre. Nunq̄ nā mēti excedit qz cū Daniel ppheta magnā illā ac terribilē visionē vidit: ex q̄ etiā visione p̄tremuit p̄tinus adiungit & ego elangui & egrotavi p̄ dies plurimos. Caro enī ea que sunt spūs: cape nō valet. & iccirco nōnunq̄ cū mens humana ultra se ad videndū ducit: necesse est vt hoc carnē vasculū: qd̄ ferre talēti pond̄ nō valet: infirmet̄.

Petrus.

Scrupulū cogitationis mee aperta ratio dissoluit.

De Abundio mansionario ecclesie sancti Petri. (Ca. XXV.)

Gregorius.

Alius illic nō ante longa t̄pa sicut nostri seniores referunt: custos ecclesie Abadius dicit̄ est magne humilitatis atqz grauitatis vir ita omnipotēti deo fidekter seruens vt idē beatus Petrus apostolus signis ostēderet. quantā de illo haberet estimationē. In h̄cū quedā puella paralitica in ei⁹ ecclesia pmanēs manib⁹ reperit & disolutis renib⁹ corp⁹ per terram traheret: diuqz ab eodē beato Petro apostolo peteret vt sanari mereret: nocte quadā ei p visionē astitit & dixit. Eade ad Abundiū mansionariū & roga illū atqz ipse tibi salutē restituet. Cūqz illa de tāta visione certa esset: sed quis esset Abundius: ignorans retr̄cepit huc illucqz p ecclesie loca se trahere vt quis esset Abundius: inuestigaret. Cui repete ipse factus ē obuiā quē queres bat ei⁹ dixit. Rogo te pater indica mihi quis est Abundius custos. Cui ille respō

dit. Ego sum. At illa inquit pastor & mitor noster beatus Petrus apostol⁹ ad te me misit vt ab infirmitate illa liberare me debeas. Cui ille respōdit. Si ab ipso missa es surge manūqz ei⁹ tenuit & eā ī statum suū p̄tinus crexit. Sicqz ex illa hora oēs in eius corpore nati ac mēbra solida ta sunt. vt solutionis illius signa vltēr nulla reemānerēt. Sed si cuncta que ī ei⁹ ecclesia gesta cognouim⁹: reuoluere conamur: ab oim iam pculdubio narratiōe cōcessimus. Unde necesse est vt ad moder nos patres quorū vita per italie puincias claruit: narratio se nostra retorquet.

De Abena monacho solitario.

Cap. XXVI.

Mper in samnia prouincia quidam venerabilis vir Denas nomine solitariā vitā ducebat: qui nostrorū multos cognitus ante hoc fere est decennium defunctus. De cuius operi⁹ narratione vnum auctorem nō infero. X̄ pene tot mibi in eius vita testes sunt quot samniā prouinciam nouerunt. Dic itaqz nihil ad vsum suum aliud nisi pauca apū vascula possidebat. Huic cum longobardus quidā in eisdem apibus rapinā voluisset ingerere: pri⁹ ab eodem viro verbo correptus est: & mox p malignum spiritū ante eius vestigia rextatus. Qua ex re factus est vt sicut apud omnes incolas ita etiā apud eandem barbaram gentē eius celebre nomen haberetur nullusqz ultra p̄sumeret eius cellulam nisi humilis intrare. Sepe vero ex vicina silua venientes vrsi: apes eius comedere conabant: quos ille deprebenso ferula: quā portare manu consueuerat: cedebat. ante cuius verba imānissime bestie rugiebant & fugiebant & que gladios formidare vix poterant: ex eius manu letus ferule pertimescebant. Huius studiū fuit nihil in hoc mundo habere: nihil queresse. omēs q̄ ad se charitat⁹ eā veniebāt: ad eterne vite desideria accēdere. Si quans

do autem quouslibet culpas agnosceret: nunq̄ ab increpatōe paucere: sed amoris igne succensus: studebat in eis vehementer per linguā sentire. Consuetudinē vero vicini vel longe positi: eiusdē loci ac cole fecerūt: vt diebus certis per ebdomadam vnusquisq̄ ei oblatiōes suas trāsmitteteret: vt esset q̄ ipse ad se venientibus offerre potuisset. Quodā vero tempore possessor quidā Carterius nomine in mūdo desiderio deuictus: quandā sc̄imonialē feminā rapuit: sibiq̄ illicito m̄rimonio coniūxit q̄ mox vt vir dñi cognouit: ei per q̄s posuit: que fuerat dignus audire: mandauit. Cuius ille sceleris sui cōscius timeret: atq̄ ad virū dei accedere nequaq̄ presume- ret: ne forte hūc asperet vt delinquētes solebat: increparet: fecit oblatiōes suas eas inter oblatiōes aliorū misit: vt eius munera saltē nesciendo susciperet. Sed cū coram eo fuissent oblatiōes omniū deportate: vir dei tacit⁹: sedit: sigillatim omnes cōsiderare studuit: et oēs als eligēs atq̄ scōrum ponēs: oblatiōes quas idem Carterius trāsmiserat: cognouit per spiritū: spreuit et abiecit decens: **Ite et dicite ei: oblatiōnē suam omnipotētī deo tulisti: et mihi tuas oblatiōes transmittis. Ego oblatiōnem tuā non accipio: quia suam abstulisti deo.** Quia ex re factū est vt presentes quosq̄ magnus timor inuaderet: cū vir domini tā sciēter de absentibus iudicaret.

Petrus.

Multos horū suspicorū martyrium subire potuisse: si eos tempus per seculū inuenisset.

Gregorius.

So sunt Petre martyrij generā vnū in occulto: aliter q̄z in publico. Nam et si persecutio deest exterius: martyrij meritū in occulto est: cum virtus ad passiōnē p̄mpta flagrat in anima. Quia enī esse possit et sine aperta passiōe martyriū: testat in euangelio dñs: qui se bedei filijs adhuc p̄e infirmitate mentis: maiora sessionis loca querentibus dicit: **potestis bibere calicē quē ego bibitur⁹?**

Lui videlicet cū responderēt: **Possumus.** At vtriusq̄ Calicē quidē meū bibetis: sedere autē ad dexterā meā vel ad sinistrā non est meū dare vobis: quid autē calicis nomē nisi passiōis poculū signat? Et cū nimirū constet: qz Jacobus in passiōe occubuit: **Johānes vero in pace ecclesie quieuit incūctanter: colligit esse et sine aperta passiōe martyriū: quando et ille calicē et nō bibere dictus est: qui ex persecutiōe mortuus nō est.** De his autē talibus tantisq̄ viris quoz superius memoraui feci: cur dicamus qz si persecutiōis tempus exiit: martyres esse potuissent: qui oculte antiqui hostis insidias tolerātes: suosq̄ in hoc mūdo aduersarios diligētes: cūctis carnalib⁹ desiderijs resistētes: per hoc qd se omnipotenti deo in corde mactauerūt: etiā pacis tempore martyres fuerūt: dñi nostris modo t̄pibus viles quoq̄ et secularis vite personas de q̄bus nil celestis glorie p̄sumi posse videbatur: orta occasiōe cōtingit ad martyrij coronas peruenisse.

De quadraginta rusticis qui pro eo qd carnes imolaticias comedere noluerūt: a lōgobardis occisi sunt: Cap. XXVII.

Nam ante hos fere annos quīn decem sicut hi testāt⁹: qui inter esse potuerūt: quadraginta rustici a lōgobardis capti: carnes imolaticias comedere cōpellebant. Qui cū valde resisterent: et cōtingere cibū sacri legū nollent: cepere longobardi: qui eos tenerāt: nisi imolata comederēt: morte eis minari. At illi eternā potius vitā q̄ presentē ac trāstoria diligētes: firmiter persistērūt: atq̄ in sua cōstantia simul omnes occisi sunt. Quid itaq̄ isti nisi veritatis martyres fuerūt: qui ne vititū comedendo: conditorē suū offenderēt: elegerūt gladijs vitam finire.

De multitudine captiuoz qd pro eo qd caput capre adorare noluerūt occisi sūt: Cap. XXVIII.

Eodem quoque tempore vix fere. xl. captiuos alios longobardi tenuissent mox suo immolauerunt caput capre dyabolo. hoc el p circuitu curreret. et carmine nefando dedicaret. Cuius illud ipsi prius submissis ceruicibus adoraret: eos quoque quos ceperat: hoc adorare pariter copellabat. Sed ex eis de captiuis maxima multitudo magis eligens moriendo ad vitam immortalem tendere quam adorando vitam mortalem tenere: obtemperare iussis sacrilegis noluit et ceruicem quam semper creatori flexerat: creature inclinare contempsit. vnde factum est ut hostes qui eos ceperat graui iracundia accessit: cunctos gladijs interficeret: uos in errore suo periculis non haberet. Quid ergo mirum si erum pete persecutionis tpe illi martyres esse potuissent: qui in ipsa quoque pace ecclesie se metipsum semper affligentes angustam martyrii tenuerunt viam. quam ingruente persecutionis articulo. hi etiam inuenerunt martyrii palmas accipere: qui in pace ecclesie latas huius seculi vias sequi videbant. Nec tamen hoc quod de eiusdem electis dicimus uis: de cunctis iam quasi in regula tenemus. Nam cum persecutionis apte tempus irruit: sicut plerique martyrium subire possunt. quod esse in pace ecclesie despicabiles videntur. ita nonnumquam in debilitatis formidine corruunt qui in pace ecclesie prius fortiter stare videbant. Sed eos de quibus predictum: fieri martyres potuisse fidei tenemur: quod hoc iam ex eorum sermone colligimus. Ceterum et nec in apta persecutione poterat huiusmodi quibus constat quia et usque ad finem vite in occulta animi virtute persistere.

De Arriano episcopo cecato:

Cap. XXIX.

Petrus.

Ulterius ita est. Sed super indignos nos diuine misericordie dispensatione miror. Quia longobardorum seuitiam ita moderatur ut eorum sacerdotes sacrilegos qui esse se fidelium quasi victores videt: ortho-

doxum fidei persequi minime permittat.

Gregorius.

Hec petre facere plerumque conati sunt: sed eorum seuitie miracula superna resistunt. Tandem unum narro quod per Bonifacium monasterij mei monachum: qui usque ante quadriennium cum longobardis fuit: adhuc ante triduum agnouit. Cum ad Spoletanam urbem longobardorum episcopus scilicet Arrianus venisset et locus illic ubi solentia ageretur non haberet: cepit ab eius ciuitatis Episcopo ecclesiam petre: quam suo errori dedicaret. Quod dum valde Episcopus negaret. idem qui venerat Arrianus beati Pauli apostoli illic ecclesiam cominatus si tam se die altero violenter intraturum professus est. Quod eiusdem ecclesie custos audies festinus cucurrit: ecclesiam clausit: seris munuit. Facto autem vespe lampades omnes extinxit seque in interioribus abscondit. In ipso autem subsequentiis lucis crepusculo Arrianus episcopus collecta multitudine aduenit: clausas ecclesie ianuas effringere paratus: sed repente cuncte simul porte diuinitus concussae abiectis longius seris aperte sunt atque cum magno sonitu omnia ecclesie claustra patuerunt effuso desuper lumine omnes que extincte fuerant lampades accense sunt. Arrianus vero episcopus quod vis facturus aduenerat: subita cecitate percussus est. atque alienis iam manibus ad suum habitaculum reductus. Quod dum longobardi in eadem regione positi omnes agnoscerent: nequaquam ulterius presumpserunt catholica loca temerare. Mirum enim modo res gesta est: ut quia eiusdem Arriani clausae lampades in ecclesia beati Pauli fuerant extincte: vno eodemque tempore ut ipse lumen perderet et in ecclesia lumen rediret.

De Arrianorum ecclesia que in Romana vrbe catholica consecratione dedicata est. Cap. XXX.

Ed neque hoc sileam quod ad eiusdem Arriane hereseos damnationem in hac quoque vrbe ante biennium

pietas superna monstravit. Ex his quippe que narro aliud populus agnovit: aliud autē sacerdos et custodes ecclesie, se audisse et vidisse testantur. Arrianorum ecclesia in regione urbis huius quae Subura dicitur cum clausa usque ante biennium remansisset: placuit ut in fide catholica introductis illic beati Stephani et sancte Agathe martyrum reliquiis dedicari debuisset. Ad factum est. Nam cum magna populi multitudo venientes eandem ecclesiam ingressi sumus. Cum in ea iam missarum solennia celebrarentur et pro eiusdem loci angustia populi se turba compremere: quidam ex his qui extra sacrarium stabant porcum subito intra suos pedes huc illucque discurrere senserunt. Quae dum unusquisque sentiret et iuxta se stantibus indicaret: idem porcus ecclesie Ianuas petijt et omnes per quos transijt in admirationem commovit: sed videri a nullo potuit quantum sentire potuisset. Ad idcirco divina pietas ostendit ut cunctis patesceret quia de loco eodem imundus habitator exiret. Peracta igitur celebratio missarum recessim. Sed adhuc nocte eadem magnus in eiusdem ecclesie tectis strepitus factus est, ac si in eis aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonitus excreuit, ac subito tanto terrore insonuit ac si omnis illa ecclesia a fundamentis fuisset eversa et prorsus recessit, et nulla illuc ulterius inquisitudo antiqui hostis apparuit. Sed per terrorem sonitum quem fecit: innotuit a loco quem diu tenuerat: quia coactus exibat. Post paucos vero dies in magna serenitate aeris super altare eiusdem ecclesie nubes celitus descendit: suorum illud velamine operuit. omnemque ecclesiam tanto terrore ac suavitatis odore replevit: ut patribus Ianuis nullus illic presumeret intrare. Sacerdos quoque et custodes et hi qui ad celebranda missarum solennia venerant, rem videbant: ingredi minime poterant et suavitatem mirifici odoris trahabant. Die vero alio cum in ea lampades sine lumine penderent: emissio divinitus lumine sunt accen-

se. Post paucos iterum dies expletis missarum solennibus: extinctis lampadibus cunctos ex eadem ecclesia egressus post paululum intravit et lampades quas extinctas reliquerat: lucentes reperit. Quas negligenter extinxisse se credens: eas iam sollicitus extinxit, et exiens ecclesiam clausit. Sed post horarum trium spatium regressus: lucentes lampades: quas extinxerat: iteque accusas invenit ut videlicet ex ipso lumine aperte claresceret: quia locus ille a te nebris ad lucem venisset.

Petrus.

Quasi in magnis sumus tribulationibus positi quia tamē a conditore nostro non sumus omnino despecti: testantur ea que audio eius stupenda miracula.

De Hermigildo rege Liuvigildi Quisigothorum regis filio profide catholica ab eodem patre suo occiso. **Cap. XXXI.**

Gregorius.

Quamuis sola que in Italia gesta sunt narrare decreverim. His ne tamē ut pro ostendenda eiusdem arriane hereseos vana natione transeamus: verbo ad hispanias atque inde per Africa ad Italiam redeamus.

Petrus.

Que quo liber. nam letus duco: letum reduco.

Gregorius.

Sicut multorum qui ab hispaniarum partibus veniunt: relatione cognovimus: nuper Hermigildus rex Liuvigildi regis Quisigothorum filius ab arriana heresi ad catholicam fidem viro reverentissimo Leandro Spoletano Episcopo dudum mihi in amicis familiariter iuncto predicare conuersus est. Quae pater Arrianus ut ad eandem heresim rediret et premijs suadere, et minis terrere conatus est. Cum ille con-

stantissime responderet nunquā se veram fidem posse relinquere: quā semel agnouisset: rarus pater eū priuauit regno rebusque epoliuit omnibus. Cūq; nec sic virtutē mentis illius emollire valuisset: arcta illū custodia concludēs: collū manusq; illius ferro ligauit. Cepit itaq; isidē Hermigildus rex iuuenis terrenū regnum despicere. et forti desiderio celeste querens. in cilitijs vincularum iacēs: omnipotenti deo ad confortandū se preces effundere: tantq; sublimius gloriā transeuntis mundi despicere. Propter religatus agnouerat nil fuisse qd potuerit auereri. Superueniente autē pascalis festiuitatis die intēpente noctis silentio ad eū perfidus pater Arrianū episcopū misit vt ex eius manu sacrilege cōsecrationis cōmunionē perciperet atq; per hoc, ad patris gratiam, redire mereret. Sed vir deo deditus Arriano episcopo vententi exprobrauit vt debuit: eiusq; a se perfidiā dignis increpationib; repulit. Quia et si exterius iacebat ligatus apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaq; reuerso episcopo Arriano pater infremuit statimq; suos apparitores misit qui constantissimū confessorē dei illic: vbi iacebat: occiderēt qd et factū est. Nam mox vt ingressi sunt: securi cerebrū eius infringentes: vitā corporis abstulerunt: hocq; in eo valuerunt perimere. qd ipsum quoq; qui peremptus est: in se cōstituerat despesisse. Sed postēdenda vera eius gloria superna quoq; nō defuere miracula. Nam cepit in nocturno silentio psalmodie cantus ad corpus eius dem regis et martyris audiri. atq; idō vevaciter regis quia et martyris. Quidā etiam ferunt qd illic nocturno tēpore accense lampades apparebant. vnde et factum est q̄tenus corpus illius vt videlicet martyris iure a cunctis fidelibus venerari debuisse. Pater vero cōmētus p̄nia perfidus et patricida hoc fecisse se voluit nec tamen vlt; ad obtinendam salutem pertinuit. Nam quia vera esset catholica fides agnouit: sed gentis sue timore perterrit

ad hanc perueniri non meruit. Quis ortu egritudine ad extrema perductus est. et Leandro episcopo quem prius vehementer afflixerat Richardum regē filium: quē in sua heresi relinquebat. cōmendare curauit: vt in ipso quoq; talia faceret: quasia et in fratre illius suis exhortationibus fecisset. qui cōmendatione completa defunctus est. Post cuius mortem Richardus rex non patres perfidū sed fratrem martyrem loquens: ab Arriane hereseos prauitate cōuersus est. Totā quoq; Auistgotthorum gentē ita ad veram perduxit fidem vt nullum in suo regno militare permitteret qui regni dei hostis existere perhereticaz prauitatē non timeret. Nec mirum qd vere fidei p̄dicator factus est: qd frater est martyris cuius hunc quoq; merita adiuuant vt ad omnipotentis dei gratiam multos reducat. Quia in re cōsiderandum nobis est quia totum hoc agnequaquā posset si Hermigildus rex per veritatem mortuus nō fuisset. Nam sicut scriptum est nisi granū frumenti cadens in terram mortuū fuerit: ipsum solum manet. si autem mortuū fuerit multum fructum auferit. Hoc fieri videmus in membris qd factum scimus in capite in Auistgotthorum gente etenim vnus mortuus est vt multi viuissent. Et dum vnum granum fidelis ter cecidit: ad obtinendam fidem animarū leges multa surrexit.

Petrus.

Res mira et nostris stupenda temporibus.

De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscisis ab Arrianis Quādalorum linguis nullum locutionis solite sustinuerunt dispendium.

Lapi. XXXII.

Gregorius.

Instanti quoque Augusti temporibus: dum contra catholicorum fidem exorta a Bandalis persecutio Arriani in Africa vehementer insurgeret: quidam in defensione veritatis episcopi fortiter persistebat. Quos ad medium deductos: Bandalos re reos verbis ac muneribus ad perfidiam flectere non valens: totum mentis frangere posse se credidit. Nam cum eis in ipsa defensione veritatis si lentum indiceret: nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent: ne tacendo forsitan pensissimam viderent: raptus in furore: eorum linguas abscindi radicem precepit. Res mira et multis nota senioribus: quod ita per defensionem veritatis etiam sine lingua loquebantur sicut prius loqui per linguam consueverat.

Petrus.

Grandum valde et vehementer studium.

Gregorius.

Criptum Petre est de vniuerso summi patris in principio erat verbum: et verbum erat apud deum: et deus erat verbum. De cuius etiam virtute subiungit. Omnia per ipsum facta sunt. Quid igitur miramur: si verba edere sine lingua potuit verbum quod fecit linguam.

Petrus.

Facet quod dicitis.

Gregorius.

Itaque tempore profugi ad Constantinopolitanam urbem venerunt eorum tempore: quo pro explendis responsis ecclesie ad principem ipse transmissus super seniore quendam in episcopum repperit: qui se ad huc eorum ora sine lingua loquentia vidisse testabatur ita ut aperto ore clamaret. Ecce videte: quia linguam non habemus et loqui mur. Videbat enim a respicientibus ut ferebat abscisso radicem linguam: quasi quoddam baratrum patebat in gutture: et tamen ore vacuo plena ad integrum verba formabant. Quorum illic vnus in luxuria lapsus mori priuatus est dono miraculi recto videlicet omnipotentis dei iudicio: vi: qui car-

nis continentiam seruare neglexerat: sine lingua carnea non haberet verba veritatis. Sed hec nos pro Arriane heresice damnatione dixisse sufficit. Hinc ad ea que nuper in Italia gesta sunt signa redeamus.

De Eleuthero seruo dei:**Cap. XXXIII.**

Sicut autem cuius superius memoriam feci Eleutherius pater: monasterij beati enageliste Martini: quod in Spolitane urbis pomerijs situm est: diu mecum est in hac urbe in meo monasterio conuersatus: ubi quidam defunctus est. Quem sui discipuli referebant oratione mortuum suscitasse. Vir autem tante simplicitatis erat et compunctioris: ut dubium non esset quod ille lachryme ex tanta humilitate simplicitatis mente edite apud omnipotentem dominum multa obtinere potuissent. Cui ego aliquod miraculum narraui: quod inquisitus mihi simpliciter et ipse fatebatur. Quadam namque die dum iter carperet: facto vespere cum ad secedendum locum deesset in monasterium virginum deuenit. In quo quidam puer parvulus erat: quem malignus spiritus omni nocte vexare consueuerat. Sed sanctimoniales femine ut viri dei susceperunt: eum et rogauerunt dicentes: Tecum pater hac nocte puer iste maneat. Quem ipse benigne suscepit: secumque eum nocte eadem iacere permisit. Facto autem mane ceperunt sanctimoniales femine eundem patrem vigilanter inquirere siquid ei puer: quem dederat: nocte eadem fecisset. Qui miratus: cur ita requisireretur: respondit: Nihil. Tunc illi eiusdem pueri innotuerunt causam: et quod malignus spiritus nulla ab eo nocte recederet indurauerunt sum opere postulare: ut hunc secum ad monasterium tollerent. Quia iam vexatione illius videre ipse non possent. Conuersus sit senex: puerque ad monasterium duxit. Qui cum multo tempore in monasterio fuisset: atque ad hunc antiquus hostis accedere minime presumpsisset: eiusdem senis animus de salute pueri imoderatus per leticiam tactus est. Nam eorum positus fratris dixit. Fratres: dyabolus sibi cum illis sororibus ioca-

bas. **P**er vero ubi ad seruos dei ventū est: ad hunc puerū accedere non presumpsit. Post quā vocem eadem ac momento idem puer: corā cunctis fratribus dyabolice inuadente veratus est: quo viso senex se protinus in lamentū dedit. Quē dum lugentē viu fratres cōsolari voluissent: respondit dicens: **C**redite mibi: quia in nulli⁹ vestrū ore hodie panis ingredit: nisi puer iste a demōnio fuerit erept⁹. Tūc se in orationē cum cūctis fratribus strauit: et eousq; oratū est: quousq; puer a veritate sanatus est: vt ad hūc malignus spūs accedendi ausum vltimus nō haberet.

Petrus.

Credo quia hec elatio parua surripuerit: eius discipulos omnē potens deus facti illius esse voluit adiutores.

Gregorius.

Tā est nam pondus miraculi solus portare nō potuit: diuidit hoc cū fratribus et portauit. **Q**uā vīri oratio quāte virtutis est: in memoris expertus sum. Nam cū quodā tempe in monasterio positus: unctiōnē vitālū paterer: crebuisq; angustijs per horarū mōmēta ad exitū propinquarē: quē medici molestiā greco loquio syn copin vocāt: et nisi me frequēter fratres cibo reficerēt: vitalis mibi spūs funditus intercidī videre. **P**ascalus superuenit dies. et cū in sacratissimo iabbaro in quo omnes et paruuli pueri ieiunant: ego ieiunare nō possem: cepi plus merore q̄ infirmitate de ficere. **S**ed tristis anim⁹ consiliū citius inuenit vt eūdem virū dei secreto in oratorij ducerē. **T**ūc peterē: quaten⁹ mibi vt die illo ad ieiunandū virtus daret: ius apud omnis potentē dñm precibus obtineret: quod et factū est. Nam cū vt oratorij ingressus fuit: humiliter sese cū lachrymis in orationē dedit: et post paululū completa oratione exijt: et ad vocē benedictiōis illius virtutē tantā meus stomach⁹ accepit: vt mibi funditus a memoria tollerē cibis et egritudo. **C**epi mirari quis essem: q̄ sue

rim: quia et cū ad animū redibat infirmitas: nihil in me ex his que meminerā: recognocebā. **C**unq; in dispensatiōe monasterij mens occupata fuisset: obliuiscer bar funditus egritudinis mee. **S**i vero: vt predicti: rediret egritudo ad memoriā: cū tam fortē me esse sentire: mirabar si nā comedissem qui ad vesperā veniens: tante me fortitudis inueni: et si voluissem ieiunij vsq; ad diem alterū trāsferre potuissem. **S**icq; factū est vt in me probare: etiā de illo vera esse: quibus ipse minime interfuissem.

**De generibus compunctio-
num: Capitulū. XXXIII.****Petrus.**

Quia eundē virū magne compunctiōis fuisse dixisti: ipas lachrymarū vim largius addiscere cupio. **Q**uēdo queso: vt quot sint genera compunctiōis: mibi disciferas.

Gregorius.

Multas species compunctio diuidit: quādo singule quēq; a penitentibus culpe plangunt. **A**nde ex voce quoq; penitentū Hieremias ait: **D**iuisiōes aquarū deduxit oculus meus. **P**rius enim sepe i lachrymas effudit: q̄ dñi malorū suorū recolit: p̄ his perpeti eterna supplicia pertimescit. **A**t vero cū longa meroris anxietate fuerit formido cōsumpta: quedā iā de presumptiōe venie securitas nascit: et in amore celestij gaudiorū anim⁹ inflammat: et qui prius flebat ne duceret ad supplicij: postmodū amarissime flere incipit: quia differtur a regno. **C**ontemplat etenim mēs qui sint illi angelorū ebori: que ipa societas beatorū spiritū: que inaccessas interne visionis dei: et amplius plangit: quia a bonis perbenibus deest: quā fleuit pri⁹ cū mala eterna metuebat. **S**icq; fit vt perfecta cōpunctio formidinis tradat animā compunctiōi dilectiōis. **¶**

bene in sacra veracis hystoria figurata narratiōe describitur que ait: **Q**uia filia Caleb sedens super azinū suspiravit. Cui dixit pater suus: Quid habes? At illa respondit: **H**ab mihi benedictionē terrā austrālē et arenē dedisti mihi: iunge et irriguā. Dedit ei pater suus irriguū superius et irriguū inferius. **H**ab quippe super azinū sedet: cū irratiōabilibus carnis sue motibus anima presidet. **H**ue suspirās a patre terrā irriguā petit: quia a creatore nostro cū magno gemitu querenda est lachrymarū gratia. **S**unt nāq; nonnulli qui tam in dono perceperūt libere p iusticia loqui: oppressos tueri: indigētibus possessa tribuere: ardorē fidei habere: sed adhuc gratiā lachrymarū non habēt. **H**ic mirū terram austrālē et arenam habent: sed adhuc irrigua indigent: quia in bonis operibus positi in quibus magni atq; feruētes sunt: oportet nimirū ut aut tū more supplicij: aut amore regni celestis: mala etiā que antea perpetraverūt deplorent. **S**ed quia ut dixi: duo sunt compūctionis genera: dedit ei pater suus irriguū superius: et irriguū inferius. **I**rriguū quippe superius accipit anima: cū sese in lachrymis celestis regni desiderio affligit. **I**rriguū vero inferius accipit: cū inferni supplicia flendo pertimescit. **E**quidem prius inferius ac post irriguū superius dat. **S**ed quia compūctio amoris dignitate preeminet: necesse fuit ut prius irriguū superius: et post irriguū inferius cōmemorari debuisset.

De Amantio presbytero: provincie Lucie:

Capitulū. XXXV.

Petrus.

Pacer quod dicit. **S**ed postq̄ hūc venerāde vite Eleutheriū hui⁹ meriti dixisti: libet inquirere si nūc in mundo esse credēdum est aliquos tales.

Gregorius.

Floridus Ludertine ecclesie ep̄sculus veritatis: atq; sanctitatis est: dilectiōi tue incognitū nō est. **H**ic mihi esse apud se presbyterē quendā Amantiū nomine precipue simplicitatis narrauit virū: quem hoc habere virtutis perhibet: ut apostolorū more manū super egros ponat et salutē restituat: et quantū libet vehemens egritudo str: ad tactū illi us abscedat. **Q**uē hoc etiam habere miraculi adiūxit: quia in quolibet loco quāuis immanissime asperitatis serpentē reperit: mor ut eaz signo crucis signauerit: extinguit: ita ut virtute crucis: quam vir dei digito ediderit: diruptis visceribus moriā. **Q**uem si quādo serpens in foramine fugerit: signo crucis os foraminis benedicat: statimq; ex foramine serpens iaz mortuus trahit. **Q**uem tante virtutis viruz ip̄e etiā videre curavit: cūq; ad me de ductum in infirmorū domo paucis diebus manere volui: ubi siqua adesset curatio: nis gratia: citius probari potuisset. **I**bi autem quidam inter egros alios mēte captus iacebat quem medicina greco vocabulo freneticus appellat. **Q**ui nocte quadam cū magnas voces sicut insanus ederet: cunctosq; egros immensis clamoribus perturbaret: ita ut nulli illic capere somnū liceret: fiebat res valde mirabilis: quia vnde vnus male: inde omnes deterrius habebant. **S**ed sicut et prius a reuerendissimo Florido ep̄scopo: qui tunc cū predicto presbytero illic pariter manebat et post a p̄ero: qui nocte eadem egrotantibus serulebat: subtiliter agnouit. **I**dem venerabilis presbyter: de proprio stratu surgens: ad lectum frenetici silenter accessit: et super eum positus manibus oravit. **M**orq; illum ut melius habentem tulit: atq; in superiora domus secum ad oratorium duxit: ubi pro eo liberius orationi incubuit: et statim eum sanum ad lectum proximum reduxit: ita ut nullas ulterius voces ederet: nec iam egrotorum quemplam aliquo clamore perturbaret: nec laz egritudinem auxit alienam: qui perfecte

receptat mentem suam. Ex quo eius vno facto didicimus: vt de eo illa omnia audita crederemus.

Petrus.

Agne vite edificatio est videre viros tam mira facientes: atq; in ciuibus suis hierusalem celestey in terra conspiceret.

**De Maximiano Syracusane ciuitatis episcopo:
Capitulum. XXXVI.**

Gregorius.

Aq; hoc silendum puto: q; omnipotēs deus super Maximianum famulum suum: nunc Syracusanum episcopum: tūc autem mei monasterij patrem: dignatus est monstrare miraculum. Nam dum iussione pontificis in Constantinopolitane vrbis palatio responsis ecclesiasticis deferebatur: illuc ad me idem venerabilis Maximianus charitate exigente: cum fratribus venit. Qui cum ad monasterium meum Roma rediret: in mari adriatico nimia tempestate deprehensus inestimabili ordine: atq; inusitato miraculo erga se cunctosq; qui cum eo aderant: omnipotentis dei iram cognouit & gratiā. Nam cum in eorum morte ventorum nimitatibus eleuati fluctus sentirent: ex navi clauis perdit: arbor absisa est: vela in undis proiecta: totumq; vas nauis quasi statim nimitis fluctibus: ab omni fiserat vase compage dissolutum. Rixim itaq; patentibus intravit mare: atq; vsq; ad superiores tabulas impleuit nauem: ita vt non tam nauis inter vndas: quam vnde iam intra nauem esse viderentur. Tunc in eadem nauis residentes: non iam ex morte vicina: sed ex ipa eius presentia ac visione: turbati: omnes sibi met pacem viderunt corpus et sanguinem redemptionis acceperunt: deo se singuli commendantes: vt eorum animas benigne susciperet: quorum corpora in tam pauenda morte tradiderat.

Sed omnipotens deus: qui eorum mentes mirabiliter terruit: eorum quoq; vitam mirabilis seruaui. Nam diebus octo: nauis eadem vsq; ad superiores tabulas aquis plena iter propitius peragens enatauit. Nono autem die in Corbrensis castri portu educta est. Ex qua ierūt omnes incolumes qui cum predicto venerabili viro Maximiano nauigabant. Cūq; post eos ipse quoq; fuisset egressus: mox in eiusdem portus profundum nauis demersa est: ac si illis egredientibus prepondera subleuatiōe caruisset: que plena hominibus in pelago aquas portauerat atq; enatauerat: Maximiano cum suis fratribus recedente aquas sine hominibus in portu non valuit portare: vt hinc omnipotēs deus ostenderet: quia hanc onustam suam manu tenuerat: que ab hominibus vacua & derelicta sup aquas nō potuit manere.

**De Sanctulo presbytero:
prouincie Hursie:
Capitulum. XXXVII.**

Alte dies quoq; fere quadraginta vidisti apud me eum: cuius superius memoriaz feci: venerabilis vite presbyterū Sanctulum nomine: qui ad me ex Hursia prouincia: annis singulis ventre conuenit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit: qui grauis nuntij merorem ad me pertulit: quia eundem virum obijisse nunciante. Pulus ergo viri & si non sine gemitu dulcedinis recolo: scā tamen sine formidine illas virtutes: narro: quas a vicinis eius sacerdotibus mira virtute & simplicitate predictis agnouit. Et sicut inter amantes se animos hominum magnum charitatis familiaritas autem prebet: a me plerumq; ex dulcedine coactus: ipse quoq; de his que egit extrema quedā fateri cogebatur.

Quodam namq; tempore hic cum in prelo longobardi oliuā premerent: vt oleum liquari debuisset:

sicut iucundus erat et vultu et animo: utrem
vacuus ad prelium detulit laborantesque longo
bardis leto vultu salutavit. utrum protulit
et iubendo potius quam petendo eum impleri sibi
dixit. Sed gentiles viri quia tota iam die
frustra laborauerant atque ab oliuis exire
oleum torquendo non poterat: verba illius
moleste susceperunt eumque iniurijs insecta
ti sunt. quibus vir domini letiori adhuc vul-
tu respondit: dicens. Sic promittis si istum utrem
Sanctulo implem et sic a vobis reuertit.
Cum illis ex oliuis oleum defluere non cre-
neret et virum dei ad implendum utrum sibi in-
sistere videret: vehementer accensus: maioribus
hinc verborum contumeliosis detestari ce-
perunt. Vir autem dei videns quod ex prelo oleum
nullomodo exiret: aquam sibi vasa pete-
rij quam cunctis videtibus benedixit. atque in
prelium suis manibus iactavit. Ex qua proxi-
mus benedictione tanta ubertas olei erupit
ut longobardi qui prius diu incassum labo-
rauerant: non solum sua vascula omnia. sed utrum
quoque quem vir dei detulerat impleret: gratias
ageret quod is qui oleum petere venerat:
benedicendo dedit quod postulabat.

Alio quoque tempore vehementer ibi in-
cubuerat: fames et beati Laurentij
martyris ecclesia fuerat a longo-
bardis incensa. Quam vir dei restaurare cu-
piens artifices multos ac plures submini-
strates operarios adhibuit: quibus necesse
erat ut quotidiani sumptus laborantibus si-
ne dilatione preberentur. sed exigente crui-
de famis necessitate panis defuit: ceperunt
que laborantes instanter victum querere quod vi-
res ad laborem per inopiam non haberent. Quod
vir dei audiens eos verbis consolabatur foras
promittendo quod deerat. Sed ipse grauiter
anxiebatur intus: exhibere cibum non valens:
quem promittebat. Cum vero huc illucque anxius
pergeret: deuenit ad clibanum in quo vic-
ne mulieres pridie panes coxerant. ibique
curuatus asperit ne forte panis coquenti-
bus remaneret. Tunc repente panem mire
magnitudinis atque insoliti candoris inue-
nit: quem quidem tulit. Sed de ferre artifi-

cibus noluit. ne fortasse alienus esset et cul-
pas velut ex pietate perperaret. Per vi-
cinas itaque hunc mulieres detulit eumque
omnibus ostendit ac ne eum curam reman-
sisset: inquisiuit: omnes autem que pridie
panem coxerant. suum hunc esse negauerunt
atque panes suos numero integro se a cli-
bano retulisse professi sunt. Tunc letus
vir domini perrexit ad multos artifices
cum vno pane et ut omnipotenti deo gra-
tias agerent admonuit: et quia eis anno-
nam prebuerat indicauit eisque ad refectio-
nem protinus inuinitus inuentum panem
apposuit. Quibus sufficienter pleneque sa-
tietatis plura ex eo quod ipse panis fuerit fra-
gmenta collegit. Que die quoque altero
eis ad refectioem intulit. Sed id quod ex
fragmentis supererat. Ipsa quoque que ap-
posita fuerant fragmenta supabant. factum
que est ut per dies decem omnes illi artifices
atque operarii ex illo vno pane satiantur. hinc
et quotidie ederent et ex eo quotidie quod
edi posset: in crastinum quotidie superes-
set ac si fragmenta panis illius per esum
crescerent et cibum comedentium oia ipso
repararent.

Petrus.

Ira res atque exemplum domini
operis vehementer omnibus stu-
penda.

Gregorius.

Ipsa Petre multos de vno pane
per seruum qui ex quinque panibus
quinque milia hominum satiauit per
semetipsum. Qui pauca seminibus
grana innumera segetum frumenta multi-
plicat. qui ipsa quoque semina produxit ex
terra. et simul omnia creauit ex nihilo.
Sed ne diuini mireris quid in virtute do-
mini venerandus vir Sanctulus exteri-
fecerit audi ex virtute domini qualis in-
teritus fuit. Die etenim quadam a lon-
gobardis captus quidam dyaconus tene-
batur ligatus. eumque ipsi qui tenerant inter-
ficere cogitabant. A Iuefascete autem die

vir dei Sanctulus ab eisdē longobardis petijt: vt relaxari eius vita cōcedi debuisset: quod posse se facere oīno negauerūt. Tuncq; mortē illius deliberare eos cernere: petijt: vt sibi ad custodiā tradi debuisset. Cui p̄tinus responderūt. Tibi quidē eū ad custodiendū dāmus. Sed ea conditiōe interposita: vt si iste fugerit p̄ eo ipse moriāris. Quod vir dñi libenter accipiens predictū dyaconē in sua iulcepit fide. Quē nocte media: cum longobardos omnes somno graui depressos aspiceret: excitauit dyaconū: et ait: Surge et conelutys fuge: liberet te omnipotens deus. Sed idēz dyaconus promissiois eius nō immemor respōdit dicens: Fugere pater nō possum: quia si ego fugero pro me sine dubio ipse morieris. Quem vir dñi Sanctulus ad fugiendū compulsi dicens: Surge et vade: te omnipotens deus eripiat. Nam ego in manu eius quantū ipse permiserit. Fugit itaq; dyaconus: et quasi deceptus in medio fideiussor remāsit. Facto igit mane longobardi qui dyaconū ad custodiendū dederāt: venerūt: quez dederūt petierūt. Sed hūc venerandus presbyter fugisse respōdit: Tunc illi inquit: Scis ipse melius quid cōuenit? Seruus autem domini cōstanter ait: Scio. Cui dixerūt: Bonus homo es: nolumus te per varios cruciatus mori. Elige tibi mortē quā vis. Quibus vir domini respondit: dicens: In manu dei sum: ea morte me occidite: qua me occidi permiserit. Tunc omnibus qui illic aderant longobardis placuit vt eum capite trūcare debuissent: quaten⁹ si ne graui cruciatu vitam eius cōpendiosa morte terminarēt. Cognito itaq; qđ sanctulus qui inter eos sanctitatis reuerētia magni honoris habebat: occidendus esset: omnis qui in eodē loco inuenti sunt longobardi cōuenerunt sicut sunt vniūcru delitatis leti ad spectaculū mortis. Circūsteterūt itaq; acies: vir autē domini deductus in medio est: atq; ex omnibus viris fortib⁹ electus est vn⁹ in dubio ita nō esset: quin vno ictu caput eius abscinderet

Venerandus igit vir inter armatos deductus: ad sua arma statim cucurrit. Nā petijt vt sibi paululū orandi licentiā darent. Cui dum cōcessum fuisset: se strauit et orauit. Qui dum paulo diutius oraret: hūc electus interfectoz calce pulsauit: vt surgeret dicens: Surge et flexogenu decide ceruicē. Surrexit autē vir domini genu flexit: ceruicem tetendit. Sed tenso collo eductā cōtra se spatam intuens: hoc vnū fertur publice dixisse: Sancte Iohānes suscipe illam. Tūc electus carnifex euaginatam gladiū tenens: annisū forti in alto brachiū percussurus lenauit. Sed deponere nullomodo potuit. Nam repēte dirigit: et erecto in celū gladio brachiū inflexibile remansit. Tunc omnis longobardorū turba: que ad illud mortis spectaculū aderat: in laudis fauorē conuersa mirari cepit: virūq; dei cū timore venerari: quia profecto claruerat: cuius sanctitatis esset. Qui carnificis sui brachiū in aere ligasset. Itaq; postulatus vt brachiū sui carnificis sanaret: negauit dicens: Ego pro eo nullo modo orabo: nisi ante mibi iuramentum dederit: quia cū ista manu christianū hominē non occidat. Sed longobardus isdem qui vt ita dicā brachiū contra deuz perdidit: pena exigente cōpulsus est iurare se xp̄ianū hominē nunq; occidere. Tunc sanct⁹ vir domini precepit dicens: Depone manū deorsum. Qui statim deposuit atq; illico adiūxit. Remitte gladiū tuū in vaginā: et statim remisit. Omnes ergo tante virtutis hominē cognoscentes: boues et iumēta q̄ depredati fuerāt certatim ei offerre in munere volebāt. Sed vir domini tale munus suscipere rēnuīt: munus autē bonē mercedis quesuit dicens: Si mibi aliquid vultis cōcedere: omnes captiuos quos habetis mibi tribuite: vt habeā vnde pro vobis debeā orare. Factūq; est et omnes captiuū cū eo dimissi sunt atq; superna gratia disponente cū eo vnus pro vno morti obrulit multos a morte liberavit.

Petrus.

Mira res et quauis hanc ab alijs et ipse cognouerim: vere tamen fautor: quia mihi quoties narratur inuouatur.

Gregorius.

N In hac re in Sanctulo mireris. Sed pensa si potes: quis ille spiritus fuerit qui eius tam simplicem mentem tenuit: atque in tanto virtutis culmine erexit. Ubi enim eius animus fuit quando mori pro proximo tam constantem decreuit: et pro temporali vita fratris unius suam desperavit: atque sub gladio cervice teret. Que ergo vis amoris illud cor tenuit quod mortem suam pro unius salute proximi non expauit. Scimus certe: quia idem uenerabilis uir Sanctulus ipsa quoque elementa litterarum bene non nouerat legis precepta nesciebat. Sed quia plenitudo legis est charitas: legem totam in dei ac proximi dilectione seruauit: et quod fors in cognitione non nouerat: et intus inuabat in amore. Et qui nunquam foras legerat: quod redemptore nostro Johannes apostolus dixit: Quoniam sicut ille pro nobis animam suam posuit: sic et nos debemus pro fratribus animas ponere: tam sublimem apostolice preceptum faciendo magis quam sciendo: nouerat. Comparem si placet cum hac nostra indocta scientia illius doctam ignorantiam. Ubi hec nostra tacet: ibi illius disciplina eminet. Nos de uirtutibus uacui loquimur: et quasi iter fructifera arbuta positi adoramus poma: nec manducamus. Ille uirtutum fructus carpere nouerat: quamuis bos in uerbis adorare nesciebat.

Petrus.

Quid nam queso te: esse existimas? et boni quicquid subtrahunt: et qui uiuere ad edificationem multorum poterant: aut penitus inueniri nequeunt: aut certe tam omnimodo rarefieri.

Gregorius.

M Alicia remanentium meretur ut hi qui prodesse poterant festine subtrahantur: et cum mundi sint appro-

pinquat: electi tollunt: ne deteriosa uideant. Hinc etenim propheta ait: Iustus perit: et nemo est qui recogitet in corde suo: et uiri misericordie colligent: quia non est qui intelligat. Hinc rursum scriptum est. Aperite ut exeant qui concylent eam: tolle de uia lapides. Hinc Salomon ait: Tempus mittendi lapides: et tempus colligendi. Quo igitur finis mundi uiget: eo necesse est ut uiui lapides ad edificium celeste colligantur: quatenus Hierusalem nostra immensura sue constructionis excrescat. Hec tamen ita omnes electos subtrahi credimus: ut soli in mundo perueri si remaneant: quia nunquam peccatores ad laementum penitentie redirent: si nulla essent bonorum exempla: que eorum mentem traherent.

De uisione Redempti: ferentine uobis Episcopi:

Cap. XXXVIII.

Petrus.

Incallum subtrahi bonos quos: quia perire cateruatim: et malos uideo.

Gregorius.

Nec de re nihil Petre mireris. Nam Redemptum ferentine episcopi: uite uenerabilis uirum: qui ante hos ferre ante nos septem: ex hoc mundo migravit: tuus dilectio cognitum habuit. Sic sicut mihi adhuc in monasterio propeposito ualde familiariter iungebatur: hoc quod Johannis iunioris predecessoris mei tempore de mundi fine cognouerat: sicut longe lateque claruerat a me requisitus: accipe mihi narrabat. Dicit namque: quia quadam die dum parrochias suas ex more circuiret: peruenit ad ecclesiam Euthicij martyris. Ad uesperascente autem die: strati sibi fieri iuxta sepulchrum martyris uoluit: atque ibi labare queit: et nocte media ut assererat: nec perfecte uigilare poterat: nec dormire: sed depressus ut solet grauabat quodam pondere uigilans animus: atque ante

eum isdem beatus martyr Euthicius astetit dicens: Redēptē vigilas? Cui respon- dit: Vigilo. Qui ait: Finis venit vniuerse carnis: si- ni: venit vniuerse carnis. Post quā trinax vocem visio martyris cum omnipotentis dei gratia: que mentis eius oculis appar- rebat: euauit. Tunc vir domini surrexit seors in orationis lamentum dedit. Vox enim illa terribilia in celum signa secuta sunt: vt haste atq; acies ignee ab aquilo- nis parte viderentur. Vox effera longor- bardorum gens de vagina sue habitatio- nis educta in nostrā ceruicēz crassata est: atq; humanum genus quod in hac terra pre nintia multitudine quasi spisse segetes moze surrexerat: succisum aruit. Nam de populata vrbis: et euerfa castra: cōtrema- te ecclesie destructe sunt: monasteria viro- rum ac feminarum desolata: ab homini- bus predia atq; ab omni cultu destituta: in solitudine vacat terra. Nullus hanc possessor inhabitat: occupauerunt bestie loca que prius multitudo hominum tene- bat. Et quid in alijs mūdi partibus aga- tur ignoro. Nam in hac terra in qua nos viuimus: finem suū mundus iam non nū- ciat: sed ostendit. Tanto ergo nos neces- se est instantius eterna querere: quanto a nobis cognoscimus velociter temporalia fugisse. Despicendus a nobis hic mun- dus fuerat: etiam si blandiretur: si rebus prosperis demulceret animū. At postquā tot flagellis premitur: tāta aduersitate fa- tigatur: tot nobis quotidie dolores inge- minat: quid nobis aliud q̄ ne diligatur clamat. Multa autem fuerant que adhuc de electorum factis narrare debuiffem: sed hec silentio supprimo: quia ad alia fe- stino.

Petrus.

¶ **Q**uia multos intra sancte ecclesie gremio constitutos: de vita ani- me post mortem carnis perpendo dubitare. Unde queso: vt debeas: vt qua ex ratione possit agnosci: vel si qua anima

rum exempla animo occurrunt pro multo- rum edificatiōe diceret: vt hi qui suspican- tur discant cū carne animā non finire.

Gregorius.

¶ **A**boiosum valde hoc opus est: et maxime occupato anio ad alia- tendenti. Sed si sunt quibus pro- desse valeat: voluntatem meam procul du- bio postpono vtilitati proximorum: et in- quantuz deo largiente valuerō: q̄ anima post carnē viuat: subsequenti hoc quærō volamine demonstrabo.

**Explicit liber tertius dia-
logorum beati Gregorij.**

**Beati Gregorij pape dia-
logorum liber quartus: de
eternitate animarum: feli-
citer incipit.**

¶ **Q**uod eterna ac spiritalia ideo a carnalibus minus credantur: quia ea que audiunt per experi- mentum minime nouerunt:

Capitulum. I.

Postq̄ de paradisi gaudijs culpa exigēte expulsus est primus humani generis p̄r̄s. In huius cecitatis atq; exilij quā p̄ctimur venit erumnā q̄ peccando extraxerit seipsum fultus. iam illa celestis patrie gaudia que prius cōtemplabatur videre non potuit. In paradiso quippe assueverat homo verbis dei p̄frui beatorū angelorum spiritibus cordis m̄dicia: et celestis visionis interesse. Sed postquam hic cecidit ab illo quo implebat mē. is loquē: recessit. Ex cui⁹ videlicet carne nos in huius exilij cecitate nati audimus. qui deum celestē esse patriā: audimus. Iesus cives angelos dei. audimus eorū dē angelorum socios spūs iustorū perfectorum. Sed carnales quoq; illa invisibilia scire non valēt per experimentū. dubitat vtrū nē sit q̄ corporalib⁹ oculis nō vidēt. Que nimirū dubitas in primo parente nostro esse nō potuit q̄ exclusus a paradisi gaudijs hoc qd̄ amiserat que viderat recolebat. Hi autem sentire vel recolare audita non possunt quia eorū nulli sicut ille saltem de p̄terito experimentū tenent. At si enī pregnans mulier mittatur in carcerē sibiq; pariat puerū qui natus puer in carcere nutriatur et crescat. cui si fortasse mater que hīc genuit. solē. lunā. stellas. montes et campos. volātes aues. currētes eqs nominet. Ille vero qui est in carcere natus et nutritus nihil aliud q̄ tenebras carceris sciat et hec quidem esse audiat: sed q̄a per experimentū non novit. veraciter esse diffidat. ita in hac exilij sui cecitate nati homines dū esse summa et invisibilia audiūt diffidunt an vera sint q̄ sola hec infima in quibus nati sunt visibilia nouerunt. vñ factū est vt ipse visibilis et invisibilis creator ad humani generis redemptionē vnigenitus patris veniret et sanctū spiritū ad corda nostra mitteret et quatenus per eū visitati crederemus que adhuc scire per experimentum non possumus. qui que ergo hunc spiritū hereditatis nostre pign⁹ accepimus de vita invisibilis nō dubitam⁹

Quisquis autē in hac credulitate adhuc solidus nō est: debet proculdubio maiorū dictis fidem prebere et sic iam per spiritum sanctū invisibilis experimentū habētibus credere: quia et stultus est puer si matrem ideo estimet de luce mentiri quia ipse nihil aliud q̄ tenebras carceris agnouit.

Q̄d sine fide neq; infidelis viuat.

Cap. II.

Petrus.

Pacet valde qd̄ dicit. Sed q̄ esse invisibilia nō credit: profecto infidelis est. Qui vero infidelis est in eo q̄ dubitat fides non querit sed rationem.

Gregorius.

Adienter dico quia sine fide neq; infidelis viuat. Nam si ab infideli percunctari voluero quē patrem vel quā matrē habuerit. p̄tinus respondit debet illum atq; illā. Quē si statim requiram vtrū nouerit quādo cōceptus sit vel viderit quādo natus. nihil horū se vel nosse vel vidisse fatebit et tamen qd̄ nō vidit credit. Nam illuz patrē illāq; se habuisse matrē absq; dubitatione testabitur.

Q̄ tres spūs vitales sint creati

Cap. III.

Petrus.

Ateor quia nūcūsq; nesciui q̄ infidelis haberet fidem.

Gregorius.

Habēt etiā infideles fidē sed vtnā in deū. Quā si vtrūq; haberēt infideles nō essent. Sed hinc in sua perfidia redarguendi sunt. hinc ad fidei gratiā prouocandi quia si de ipso suo visibili corpore credūt qd̄ minime viderunt cur invisibilia nō credūt que corporaliter videre non possunt. Nā q̄ post mortē carnis viuat anima patet ratio s̄z fidei admixta. Tres quippe vitales spūs creauit omnis potens deus. vnū qui carne nō tegitur.

Alum qui carne regitur sed nō cum carne moritur. Tertiu que carne regit̃ r̃ euz carne moritur. Sp̃s nāq̃ est qui carne nō regitur angelozū. Sp̃s qui carne regitur sed cū carne nō morit̃ hominū. Spiritus qui carne regit̃ r̃ cū carne morit̃ iumentozū omniūq̃ brutorū animalū. Homo itaq̃ sicut in medio creat̃ est vt esset inferior angelo. sup̃. . . iumento. ita aliquid cōmune cū infimo: immortalitatē sc̃z sp̃s euz angelo. mortalitates vero carnis cum iumento quousq̃ r̃ ipsam mortalitatem carnis gloria resurrectionis absozbebat. r̃ in herēdo spiritui caro seruet̃ impetuz: q̃a r̃ ipse sp̃s inherēdo seruet̃ in deū. Que tamē caro: nec in reprobis inter supplicia p̃fecte deficiat: quia temp̃ deficiendo subsistit vt qui spiritu r̃ carne peccauerūt: semp̃ essentialiter viuēt̃ r̃ carne r̃ spiritu sine fine moriant̃.

De eo quod Salomon dicit: Dixi in corde meo de filiis hominum vt probaret eos de⁹ et ostēderet similes esse bestiis: idcirco vnus interit⁹ est homin et iumentozū et equa vtriusq̃ conditio.

Cap. iij.

Petrus.

Rationi fidelū placēt cuncta q̃ dicit̃. Sed queso te dū spirit⁹ hominū atq̃ iumentozū tanta distinctione discernas. Quid est qd̃ Salomon ait. Dixi in corde meo d̃ filiis hominū vt̃ pbaret eos de⁹ r̃ ostēderet similes esse bestiis. idcirco vn⁹ interitus ē homin r̃ iumentozū r̃ equa vtriusq̃ cōditio. Qui adhuc eandē sniam suā subtiliter exequēs adiūgit. Sicut morit̃ hō sic r̃ illa moriunt̃. Simil̃ spirāt omia r̃ nihil hō iumēt̃ ampli⁹. Quib⁹ adhuc verbis generalē diffinitionē subinfert: dicit̃. Lucta subiacēt vanitati r̃ oia pergunt ad vnū locū. De terra facta sunt r̃ in terram

pariter reuertunt̃.

Gregorius.

Salomonis liber in q̃ hec scripta sūt ecclesiastes appellat⁹. Ecclesiastes at̃ pprie cōcionator dicit̃ l̃ cōtione vero snia p̃mittit̃ per quā tumultuosa turbe seditio cōprimat̃ r̃ euz multū diuersa sentiūt̃. p̃ cōcionantis rationē ad vnā sententiā perducunt̃. Hic igitur liber idcirco cōcionator dicit̃ qz Salomon i eo quasi tumultuantis turbe suscepit sensuz vt ea per inquisitionez dicat. que fortasse per temptationē imperita mens sentiat. Nam qd̃ sententias quasi per inquisitionem mouet. quasi tot in se personas diuersorum suscipit. Sed cōcionator verax velut extensa manu omniū tumultus sedat eosq̃ ad vnā sententiā reuocat. cum in eiusdem libri termino ait. Finem loquendi omnes pariter audiamus. Deū time r̃ mādata eius obserua. Hoc est eni ois homo. Si eni in libro eodem per locutionem suā multozū personas non susceperat cur ad audiendū loquendi finē secum pariter omnes admonebat. Qui igitur in fine libri dicit omnes pariter audiamus. ipse sibi testis est. quia in se multozū personas suscipiens quasi solus locutus nō est. Unde r̃ alia sunt que in libro eodem per inquisitionem mouēt̃ atq̃ alia per rationem satisfaciūt̃ alia que ex temptat̃is p̃fert̃: animo atq̃ adhuc huius mūdi delectationibus dediti. alia vero in quibus ea ea q̃ rationis sunt disserat atq̃ animū a delectatione cōpescat. Ibi nāq̃ ait. hoc itaq̃ mihi visum est. bonū vt cōedat quis r̃ bibat r̃ fruatur leticia ex labore suo. r̃ longe inferius subiūgit. Melius est ire ad domuz luctus quā ad domū conuiuij. Sic enim bonū est māducare. r̃ h̃ere melius fuisse videbat̃ ad domum cōuiuij pergere q̃ ad domū luctus. Ex qua re ostenditur: qz illud ex infirmantū persona intulit. hec vero ex rationis diffinitione subiūxit. Nam ipsas primus rationis causas edisserit: r̃ illius luctus que sit vtilitas ostendit: dicens. In illa eni finis cunctozū ad-

moneat hominum: et vivens homo cogitat quid futurus sit. Rursum illic scriptum est. **P**etare juvenis in adolescentia tua: et paulo post subdit. Adolescentia enim et voluptas vana sunt. Qui dum hoc postmodum vanus esse redarguit: quod prius monuisse videbatur: patenter indicat: quia illa quasi ex desiderio carnali verba intulit: hec vero ex iudicio veritatis subiunxit. Sicut ergo delectatione prius carnalium exprimens: curis postpositis denunciat bonum esse manducare et bibere: quod tamen postmodum ex iudicio ratione reprehendit cum esse melius dicit: ire ad domum luctus et ad domum convivij: et si nec letari debere iuvenem in adolescentia sua quasi ex deliberatione carnalium proponit: et tamen postmodum per diffinitionem sententie adolescentiam et voluptatem vana esse redarguit: ita etiam precionator noster velut ex mente infirmantium humane suspitionis sententiam proponit dum dicit: **A**n interitus est hominis et iumentorum: et equa utriusque est conditio. Sicut mortif homo: sicut et illa moriuntur. Similiter spirant omnia: et nihil habet homo iumentis amplius. Qui tamen ex diffinitione rationis suam postmodum sententiam profert dicens: **Q**uid habet amplius sapiens stulto: et quid pauper: nisi ut pergat illuc ubi est vita? Qui igitur dicit: **N**ihil habet homo iumentis amplius. Ipse rursus diffiniit: quod habet aliquid sapiens non solum amplius a iumento: sed etiam ab homine stulto: videlicet: ut pergat illuc ubi est vita. Quibus verbis primum indicat: quia hic hominum vita non est quam esse alibi testat. Habet ergo hoc homo amplius iumentis: quia illa post mortem non vivit: hic vero sic vivere inchoat cum per mortem carnis hanc visibilem vitam consumat: qui etiam longe inferius dicit: **Q**uodcumque potest manus tua facere: institer opare: quod nec opus nec ratio: nec scientia: nec sapientia erit apud inferos quo tu properas. **Q**uomodo ergo vivus interitus est hominis et iumentis equa utriusque conditio? **A**ut quomodo nihil habet homo iumentis amplius: cum iumenta post mortem carnis non vivunt. **H**ominum vero spiritus per vias suis organibus post mortem car-

nis ad inferos deducti: nec in ipsa morte moriuntur. **S**ed in utraque tam dispari sententia demonstrat: quod cocionator verax: et illud ex tentatione carnali intulit: et hoc postmodum ex spiritali veritate diffiniit.

Petrus.

Ibet nescisse quod requisivit dum me in tanta subtilitate cogitit discere quod nescivi. **S**ed queso te ut me equanimiter feras: si ipse quod apud te more ecclesiastes nostri infirmantium in me personam susceperit: ut eisdem infirmantibus prodesse propinquius quasi pro eorum inquisitione possim.

Gregorius.

Cir condescendentem te infirmitati proximorum equanimiter non feram cum Paulus dicat omnibus omnia factus sum: ut omnes facerem salvos. **Q**ui ipse quoque dum ex codescensione charitatis egeris in hac re amplius venerari debes: in qua more egregij predicatois imitaris.

De anime invisibili egressione Capitulum V. Petrus.

Quodam fratre moriente presentem fuisset me cogitit. **Q**ui repete dum loqueret vitalem emisit flatum: quem prius mecum loquentem videram subito extinctum vidi. **S**ed eius anima vitru egressa sit an non: non vidi et valde durum videtur ut crederet res esse quam nullus valeat videre.

Gregorius.

Quid mirum Petre si egredientem ante manam non vidisti: quam et manentem in corpore non vides. **N**iquid nam modo cum mecum loqueris: quia videre in me non vales animam meam. **F**ecit me esse exanimem credis. **N**atura quippe anime invisibilis est: atque ita ex corpore invisibiliter egreditur: sicut in corpore invisibiliter manet.

Petrus.

Sed vita anime in corpore manentis pensare possum ex ipsis motibus corporis: quod nisi corporis anima adesset: eiusdem membra corporis moverentur.

ri nō possent: vitā vero anime post carnē
quibus moribus quibus operibus vira-
tur dicas: vt ex rebus visis esse colligam:
qđ videre non possum.

Gregorius.

Non quidē similiter: sed dissimili-
ter dico: quia sicut vis ante viuifi-
cat: mouet corpus: sic vis diuina
implet: que creauit omnia: et alia inspiran-
do viuificat: alijs tribuit vt viuant: alijs
vero esse non dubitas creantē et regentē:
implentē et circūplectentē: transcendentē
et sustententē: in circūscriptū atq; inuisibile
deū: ita dubitare nō debes hūc inuisibilia
obsequia habere. Debēt quippe ea: que
ministrant ad eius similitudinē tendere:
cui ministrāt: vt que inuisibili seruiūt: esse
inuisibilia nō dubitent. Nec autē que esse
credimus nisi sanctos angelos et spiritus
iustoz. Sicut ergo motū cōsiderans cor-
poris vitā anime manētis in corpe perpē-
dis animo: ita vitā anime exercitis a corpo-
re perpēdere debes a summo: quia potest
inuisibiliter viuere quā oportet in obsequio
inuisibilis cōditoris manere.

Petrus.

Recte totū dicitur: sed mens refusa
git credere: quod corporis oculis
non valet videre.

Gregorius.

Cum Paulus dicat: est enī fides
sperandarū substantia rerū argu-
mentū non apparentiū: hoc veraci-
ter dicitē credi: quod non valet videri na-
z credi iam non potest: quod videri potest:
vt tamē te breuiter reducā a te nulla visi-
bilia nisi per inuisibilia vident. Ecce enīz
cūcta corporea oculus tui corporis aspicit:
nec tamē ipse corporeus oculus aliqd cor-
poreū videret: nisi hūc res incorporea ad
videndū acueret. Nā tolle mentē que nō
videt: incassum patet oculus: qđ videbat.
Subtrahē animā corpori: remanent pro-
culdubio oculi in corpore aperti. Si igitē
per se videbāt: cur discedēte anima nihil
vident. Hinc ergo collige: quia ipa quoq;

visibilia nō nisi per inuisibilia videntur.
Donamus quoq; ante oculos mētis edia-
ficari domū: immētas moles leuari: pen-
dere magnas in machinis colūnas: quis
queso te hoc opus operat: corpus visibile
qđ illas moles manibus trahit: an inuisi-
bilis anima que viuificat corpus: tolle enī
qđ non videt in corpe: et mox in mobilia
remanent cūcta que moueri videbant vis-
ibilia corpora metalloz. Quia ex re pen-
sandū est: quia in hoc quoq; mūdo nihil
visibile nisi per creaturā inuisibile dispo-
ni pot: nā sicut op̄s deus aspirādo vel im-
plēdo ea qđ rōne subsistūt: et viuificat et mo-
uet inuisibilia: sic ipa inuisibilia implēdo mo-
uet atq; sensificāt carnalia corpa qđ vidēt.

Sicut vita anime manen-
tis in corpore deprehenditur ex
motu membroz: sic vita anime
post corpus in sanctis pensan-
da est ex virtute miraculorum:

Capitulū. VI. Petrus.

Teris fateor allegatiōib; libe-
ter vict: ppe nulla tā esse hec
visibilia existimare cōpello: qđ
prius in me infirmantiū psonā suscipies:
de inuisibilib; dubitabā itaq; placēt cūcta
que dicis: sed tñ sicut vitā aie in corpe ma-
nētis ex motu corporis agnosco: ita vitā aie
post corpus apertis quibusdā rebus atte-
stātib; cognoscere cupio.

Gregorius.

Hec in re si cor paratū tue dilectio-
nis iuenio in allegatiōe mime la-
boro. Nunqđ nā sancti apli et mar-
tyres xpi pntem vitā despicerēt: et in mor-
tē carnis atas ponerēt: nisi certiorē aiāz
vitā subseq; scirēt. Tu vero inq;es: qz vitā
aie in corpe manētis ex motib; corporis ag-
noscis: et ecce hi qđ a ius in mortē posuerūt
atq; aiāz vitā post mortē carnis eē credē-
derūt quidam miracul ehoruscāt. Ad ex-
ticta nāq; eoz corpa viuētes egri veniūt et
sanāt: pūri veniūt et dēonto verāt: dēoni
aci veniūt et liberāt: leprosi veniūt et mūz

g z

dant: deferunt mortui ⁊ suscitant. Pen-
sa itaq; eorū ante qualiter viuūt: illic ubi
uiuūt: quoz hic ⁊ mortua corpora in tot
miraculis viuūt. Si igit vitā anime per-
manentis in corpore deprehēdis ex motu
membroz: cur non perpēdis vitā anime:
post corpus etiā per ossa mortua in virtu-
te miraculorum.

Petrus.

Nulla vt opinor huic allegatiōi ra-
tio obstitit: in qua ex rebus visibi-
libus cogimur credere quod non
videmus.

De egressibus animarum:**Capitulū. VII.****Gregorius.**

Paulo superius questus es mo-
rientis cuiusdam egredientē te
animā non vidisse: sed hoc ipm
iā culpe fuit: qđ corporeis ocu-
lis rē videre inuisibile questiti. Nā multi
vestroz mentis oculos: fide pura ⁊ vberi-
oratiōe mūdātes: egredietes e carne ani-
mas frequēter vident. Unde nūc mihi ne
cesse est: vel qualiter egredietes anime vi-
se sint: vel quāta ipse: dñ egredierentē vide-
rēt: enarrare: quaten⁹ fluctuātī animo qđ
plene ratio nō valet: exempla suadēt. In
secūdo namq; hui⁹ operis libro iam presā-
tus sum: qđ venerabilis benedict⁹: sicut
a fidelibus eius discipulis audiuit: longe
a Capuana posit⁹ Germani eiusdē vrbis
epi animā nocte media in globo igneo ad
celū ferri ab angel⁹ aspexit. Qui eandē qđ
ascendentē animā intuens mentis laxato
snu quasi sub vno solis radio cūctū in su-
tis oculis collectū mundū vidit.

**De egressu anime Specio-
si monachi: Cap. VIII.**

Aldē qđ discipulis illius narrā-
tibus didicit: qđ duo nobiles vi-
ri: a qđ exteriorib⁹ studijs eru-
diti: germān fratres quoz vn⁹
Speciosus: alter vero Gregori⁹ dicebat
eius se regule in sancta cōuersatiōe tradi-

derūt: quos isdē pater in monasterio: qđ
iuxta Terracīnem vrbē cōstruxerat: res-
cit habitare. Qui multas quidē pecunias
in hoc mūdo possederat: sed cūcta pau-
peribus palārū suaz redemptiōe largiti
sūt: ⁊ in eodē monasterio permāserūt: quo-
rū vnus scz Speciosus vñ p vtilitate mo-
nasterij iuxta Capuanā vrbē missus fuit:
set: die quadā frater eius Gregorius cum
fratribus ad mēsam sedens: atq; quesces
per spiritū subleuat⁹ aspexit: ⁊ vidit Spe-
ciosi germani sui animā tā longe a se posi-
ti de corpore exire: qđ mox fratribus indica-
uit: ⁊ cucurrit itaq; eundē fratrem suū sepul-
tū repperit: quē tamen ea hora qua vides
rat: exisset de corpore inuenit.

De anima cuiusdam inclusi:**Capitulum. IX.**

Quidā religiosus atq; fideliss-
mus vir: adhuc mihi in mona-
sterio posito narravit: qđ aliqui
de Sicilie partib⁹ nauigio Ro-
mā petētes: in mari medio positi cuiusdā
serui dei: qui in Samnio fuerat inclusus
ad celū ferri animā viderūt. Qui descen-
tes ad terrā causamq; an ita esset acta per-
scrutātes: illo die inuenerūt obisse dei fa-
muli quo eū ad celestia regna ascendisse
cognouerūt.

**De egressu anime Spei ab-
batis: Capitulū. X.**

Ad huc in monasterio meo pos-
tus cuiusdā valde venerabilis
viri relatiōe cognoui qđ dico.
Habebat enī qđ venerabilis pa-
ter noīe Speo monasteriū cōstruxit in lo-
co. Cui vocabulū Caple est: qui ferri fers-
me militarij interiacente spacio a vetusta
Rurhe vrbē visungit. Hunc oīpotens ⁊
misericors deus ab eterno verberē flagel-
lando prexit: eiq; dispensatiōis sue maxi-
mā ⁊ seueritatē seruauit: ⁊ gratiā quantū
eū palus flagellando diligeret: postmodū
pfecte sanādo mōstravit. Eius nāq; ocu-
los per. xl. annoz spaciū prinue cecitatis
tenebris pressit: nullū ei lumen vel extres

me visionis aperies. Sed quia nemo in verberare illius gratia destitit et subsistit: et nisi infidelis misericors pater qui penam irrogat patientiam praestet: mox per impatientiam peccatum nobis ipsa auget correptione peccatorum: fitque modo miserabili ut culpa nostra: unde sperare debuit terminus: inde sumat augmentum. Quia nostra deus infirma respiciens flagellis suis custodia permiscet: atque in percussione sua electis filiis nunc misericorditer iustus est: ut sint quibus postea debeat iuste misereri. Unde venerabile senem dum exterioribus tenebris premeret interna nunquam luce destitit. Qui cum flagello fatigaret corporis: habebat per sancti spiritus custodiam consolationem cordis. Cum vero iam anni xl. fuisset in cecitate temporis expletus: ei dominus lumen reddidit: et vicinum suum obitum denuntiavit: atque ut monasterium circumquaque constructis verbum vite predicaret: admonuit: quatenus corporis recepto lumine visitatis in circuitu fratribus cordis lumen aperiret. Qui statim iustus obtemperans fratrum cenobium circumiit: mandata vite: que agendo didicerat: predicavit. Quotidie vero die ad monasterium suum peracta predicatione reuersus est: ibique fratribus quocumque aliis in medio sacramentum dominici corporis et sanguinis sumpsit: moxque cum eis mysticos psalmodiarum cantus exorsus est. Qui illis psallentibus orationis intentus animam reddidit. Huius vero fratres qui aderant ex ore eius exisse columbam viderunt: que mox apertis oratorij egressa aspicientibus fratribus penetrauit celum. Cuius igitur iustitiam in colube specie apparuisse credendum est: ut opus deus ex hac ipsa specie ostenderet et simpliciter corde ei vir ille seruisset.

**De egressu anime presbyteri
Hursie puincie. Cap. XI.**

Sed neque hoc sileam quod vir venerabilis abbas Stephanus: qui non longe ante hoc in hac urbe defunctus est: quem ipse etiam bene nosti: in eadem puincia Hursie contigisse referebat. Habebat enim quod illic presbyter quidam commissam sibi cum magno timore domini regere

bat ecclesiam. Qui ex tempore ordinationis accipiente presbyteriam suam ut forozem diligens: sed quasi hostem cauens: ad se propius accedere non quod sinebar: et quod sibi in propinquare nulla occasione permittens ab ea sibi communionem funditus familiaritatis absciderat. Habebat quippe sancti viri hoc proprium. Nam ut semper illicitis longe sint a se: plerumque etiam licita abscindat. Unde is deus vir ne unquam per eam incurreret culpam: sibi etiam ministrari per illam recusabat necessaria. Sic ergo venerabilis presbyter cum longam impleret vite etatem: anno quadragesimo ordinationis sue in ardecente grauitate febre correptus: ad extrema deductus est. Sed cum eum presbyter a sua respiceret solutus iam membris quasi in morte distensum: si quod adhuc ei vitale spiram adferentibus elus apposita curauit aure dominum noscere: quod ille sentiens cui tenuissimum inerat status: quantum annisu valuit ut loqui potuisset: in seruescente spiritu collegit vocem atque erupit dicens: Recede a me mulier adhuc igniculus viuit: paleam tolle. Illa igitur recedente: crescente virtute corporis cum magna cepit leticia clamare dicens: Beneueniat domini mei: beneueniat domini mei. Quia ad tantillum seruulum vestrum estis dignati conuenire? Venio venio: gratias ago: gratias ago. Cumque hoc iterata crebro voce repeteret: quibus hoc diceret: noti sui: qui illis circumsteterant: requirebant. Quibus ille admirando respondit dicens: Numquid conuenisse hic sanctos apostolos non videtis beatum Petrum et Paulum primos apostolorum non aspicientis? Ad quos iterum conuersus dicebat: Ecce venio: ecce venio: atque inter hec verba animam reddidit. Et quod veraciter sanctos apostolos videret: eos etiam sequendo testatus est. Quod plerumque contigit iustis: ut in morte sua sanctorum precedentium visum des aspiciat ne ipsam mortis sue penalem sententiam pertimescat: sed dum corporum menti internorum cuius societas ostendit: a carnis sui copula sine doloris et fortitudinis fatigatione soluantur.

**De anima probi Beatine vr-
bis episcopi. Cap. XII.**

Quare neq; hoc sileā q; Pro-
bus omnipotētis dei famulus
qui nūc in hac vrbe mōasterio
p̄scto ē qđ appellat Beatū: de

Probo patruo suo Beatine ciuitatis ep̄o
mibi narrare cōsuevit: dicēs: q; proquin-
quāte vite eius termino eū grauissima de-
p̄silit egritudo. Cui⁹ pater noīe Maxim⁹
pueris carēūquaq; trāsmiſſis colligere me-
dicos studuit: si fortasse ei⁹ molestie sub-
uenire potuisset. Sed congregati ex vici-
nis locis vndiq; medici: ad tactūz vene-
denunciauerūt ei⁹ exitū citius affuturūz.

Sed cū iam tēpus refectionis incūberet:
atq; diei hora tardior excreuisset. Gene-
rand⁹ episcopus de illorū poti⁹ q; de sua
salute sollicit⁹: eos qui aderāt admonuit
tū sene patre in supioris ep̄ij sui ptes ascē-
dere: eos post laborem rificiēdo reparare.

Quis igit ascendit domū: vn⁹ ei tantūz
modo p̄uulus relictus est puer. quē nunc
quosq; predicat⁹ Probo⁹ asserit superesse.

Qui dum lecto sacentis assisteret: subito
asperit intrātes ad virū dei quosdā viros
stolis cādidiis amictos: qui eundē iquoq;
candorē vestīū vultūz suozum luce vince-
bant. Quia splendoris etiā claritate per-
cussus: quā illi deessent emissa cepit voce
clamare. Quis voce etiā Probo⁹ episcop⁹

cōmotus intrātes eos asperit ⁊ cognouit:
atq; eundē stridentē vagientēq; puerum
cōsolari cepit: dicens. Noli timere: quia
ad me sanctus Iuuenalis ⁊ sanct⁹ Fleu-
therius martyres venerunt. Ille autem
tante visionis nouitatem nō ferens: cursu
concito extra fores fugit: atq; eos quos
viderat patri ac medicis nunciāuit. Qui
concite descenderūt: sed egrum quē reli-
querant iam defunctū inuenerunt: q; illi
eum secū tulerant: quozum visionem puer
ferre nō potuit qui ibi remansit.

**De transitu Galle Janille dei
Cap. XIII.**

Iterea neq; silendum arbitroz
qđ mibi personarū grauū atq;
fidelū est relatione compertuz

Gotthorū. nāq; tēporibus Gal-
la huius vrbis nobilissima puella Gimas-
chi ac Paritij filia intra adolescētie tem-
pora marito tradita: in vni⁹ anni spacio
eius est morte viduata. Quā dum seruēs
te mundi copia ad iterandū thalamum et
opes ⁊ etas vocarent: elegit magis sp̄i-
ritalibus nuptijs copulari deozin quibus
a luctu incipitur: sed ad gaudia eterna p̄-
uenitur: q; carnalibus nuptijs subijctā a-
leticia semp incipiunt ⁊ ad finē cum luctu
tendunt. Huic autē cum valde ignea con-
sp̄sio corporis inesset: ceperunt medici
dicere quia nisi ad amplexus viriles redi-
ret: calozē nimio contra naturam barbas
esset habitura qđ itaq; post factuz est.

Sed sancta mulier nihil exterius defoz-
mitatis timuit que interius sp̄sō celestis
speciem amauit. Hec verita est si hoc in il-
la sedaretur: qđ a celesti sponso in ea non
amaretur. Vox ergo vt eius maritus de-
funct⁹ est: abiecto seculari habitu ad om-
nipotentis dei seruitiū se apud beati Pe-
tri apostoli ecclesiam monasterio tradidit

ibiq; multis annis simplicitati cordis atq;
ozationi dedita: lōrga indigentib⁹ ely-
mosinarū opera impendit. Cūq; omnipo-
tens deus perbennē iam mercedem red-
dere eius laboribz deereuisset: cancri vl-
cere in mamilla percussa est.

Nocturno autem tempore ante lectum eius duo can-
delabra lucere consueuerant quia videli-
cet amica lucis: non solum spirituales: sed
etiam corporales tenebras odio habebat.

Que dum nocte quadā ex hac eadem ias-
ceret infirmitate fatigata: vidit beatū Pe-
trum apostolū inter vtraq; candelabra an-
te suum lectū constituisse. Hec perterrita
timuit: sed ex amore sumens audacia erul-
tauit ei⁹ dixit. Quid est domine mi: vis
missa sunt mibi peccata mea? Cui ille: be-
nissimi vt est vultus: inclinato capite an-
nuisit: dicens dimissa veni. Sed quia quē-
dam sanctimonialē feminam in codē mo-

nafterio p̄ ceteris viligebat. illic **S**alla
subiunxit. **R**ogo vt foroz benedicta me-
cum veniat. **C**ui ille respondit. **N**on: sed
illa talis veniat tecum. hec vero quā pe-
tis die te erit tricesimo secutura. **H**is igitur
expletis visio apostoli assistentis ⁊ col-
loquentis ei ablata est. **E**t illa protinus
cuncte congregationis alciuit matrem ei
q̄ quid viderit: quidue audierit: indica-
uit. **T**ertio autem die cum ea: que iussa
fuerat: foroze defuncta est. **I**lla vero: quā
ipsa poposcerat: die est tricesimo subsecu-
ta. **Q**uod factum nuncusq̄ in eodem mona-
sterio manet memorabile. **S**icq̄ hoc a p̄-
cedentibus matribus traditū: narrare il-
lic solent subtiliter iuniores: que tūc sunt
sanctimoniales virgines ac si illo in tem-
pore hūc tam grandi miraculo ⁊ ipse as-
fuisent.

**De transitu Seruuli paraly-
tici. Cap. XIII.**

Sed inter hec sciēdum est quia
sepe animabus exeuntibus ele-
ctorum dulces solent laudes ⁊ ce-
lestes erumpere vt dum illam
libenter audiunt: dissolutiones carnis ab
anima sentire minime permittant. **E**nde
in onelijs quoq̄ euangelijs iam narrasse
me memini qd̄ in ea porticu: que euntib⁹
ad ecclesiam beati **C**lementis est peruia:
fuit quidam **S**eruulus nomine cuius te
quoq̄ non ambigo meminisse. **Q**ui qui-
dem pauper rebus sed meritis diues erat
quem longa egritudo dissoluerat. **H**ā ex
quo illum scire potuimus vsq̄ ad finē vi-
te paralyticus iacebat. **Q**uid dicaz quia
stare nō poterat: qui nunq̄ in lecto surge-
re vel ad sedendū valebat. **M**unq̄ manus
suā ad eos ducere: nunq̄ se poruit in ali-
ud latus declinare. **H**ūc ad seruiendum
mater cū fratre aderāt. ⁊ quicquid ex eles-
mosina potuisset accipere: hoc eorū manib⁹
paupib⁹ erogabat. **R**equaq̄ litteras no-
uerat sed scripture sacre sibi met codices
emerat: ⁊ religiosos quosq̄ in hospitalita-
te suscipiēs: hos corā se studiose legere fa-

ciebat. **F**actūq̄ est vt iuxta modū suū ple-
ne sacra scripturā disceret q̄ sicut dixi lit-
teras funditus ignoraret. **S**tudebat sem-
per in dolore gratias agere: hymnis deo
⁊ laudibus. dieb⁹ ac noctib⁹ vacare. **S**z
cum iā tēpus esset vt tāta eius patiētia re-
munerari debuisset: membroz dolor ad
vitaliā redijt. **C**ūq̄ iam morti se p̄ximuz
agnouisset: pegrinos viros atq̄ in hospī-
taliitate susceptos admonuit vt surgerēt
⁊ psalmos cū eo p̄ expectatione sui: exitus
decantarent. **C**ūq̄ cū eis ⁊ ipse mortens
psalleret voces psallentiū repente compe-
scuit cū terrore magni clamoris: dicens.
Facete nunquid nō auditis quante reso-
nent laudes in celo. **E**t dum ad eisdē lau-
des quas intus audierat: aurē cordis intē-
derat. **S**ancta illa anīa carne soluta est.
Qua scz exeunte tāta illic fragrantia odo-
ris aspersa est: vt omnis qui illic aderat
inestimabili suauitate replerent. ita vt p̄
hoc patēter cognoscerēt. q̄ eā laudib⁹ ⁊ ce-
lo suscepissent. **C**ui rei monachus noster
interfuit qui nuncusq̄ viuūt ⁊ cum magz
no steru attestari solet quia quousq̄ corp⁹
eius sepulture traderent: ab eorū naribus
odoris fragrantia non recessit.

**De transitu Romule ancille
dei. Cap. XV.**

In eisdē quoq̄ omelijs rē nar-
rasse me recolo. **Q**uā Specto
suo cōp̄elbiter meus qui hanc
nouerat: me narrante attestas-
tus est.
Quāq̄ tempore quo monasteri-
um petizanus quedam **B**edemp-
ta nomine in sanctimoniali habi-
tu cōstituta: in vrbe hac iuxta beate marie
semp virginis ecclesiā manebat. **H**ec illi
discipula **E**rudinis fuerat. que magnis
virtutib⁹ pollēs: sup̄ prenestinos mōtes
vitā heremiticā durissē ferebat. **H**ūc autē
Bedēpte due in eodem habitu discipule
fuerāt vna nomine **R**omula ⁊ altera que
nūc supest. quā quidē facie scio sz noīe ne
scio. **T**res itaq̄ hec i vno bitaculo cōma-

mentes: morum quidē diuitijs plene: sed tamen pauperē vitā rebus ducebāt. Hec autem quā prefatus sum Romula aliam quā predicti condiscipulā suā magnis vltē meritīs antebat. Erat quippe mire patientie: summe obediētie: custos oris sui ad silentiū: studiosa valde ad cōtigue orationis vsū. Sed quia plerūq; hic: quos iam homines perfectos estimant: adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent: sicut sepe imperiti homines dum perfecte sculpta sigilla conspiciunt: etiā quasi perfecta laudant: que tamen adhuc artifex considerat et limat: laudari iam audit et tamē ea tundere meliorando nō desinit. Hec quam predictimus Romula ea: quā greco vocabulo medici paralysim vocant: molestia corporali percussa est. multisq; annis in lectulo decubās: pene omni iacebat membrorū officio destituta. Hec tamen hec eadē eius mentē ad impatientiā flagella perduxerant: nā ipsa ei vetrimēta membrorū facta fuerant incrementa virtutum quia tanto sollicita ad vsū orationis excreuerat: quāto et aliud quolibet agere nequāq; valebat. Nocte igitur quadā eadē Redemptā quā prefatus sum. que vtrasq; discipulas suas q̄s filiarū loco nutriebat vocauit: dicens. Mater veni. Mater veni. Que mox cū alia eius condiscipula surrexit sicut vtriusq; referentibus et multis eadē res claruit et ego quoq; in eodē tēpore agnouī. Cūq; nocti in lectulo iacentis assisterent: subito celsitas lux emissa omne illius cellule spacium impleuit. et splēdor tante claritatis emicuit: vt corda assistentiū inestimabili pauore presfringeret atq; vt post ipse referant: omne in eis corpus obrigesceret vt in subito stupore manerēt. Cepit nāq; quasi celsitū magne multitudinis ingredientis sonitū audiri hostiūq; cellule cōcuti. ac si ingredientīū turba premeret atq; vt dicebant intrantiū multitudinē sentiebant. Sed nimietate timoris et lumis videre nō poterant quia earū oculos et paucos depresserat: et ipsa tanti luminis clari-

tas reuerberabat. Quā lucē protinus est miri odoris fragrantia subsecuta ita vt eorum animū quia lux emissa terreretur: odoris suauitas resoneret. Sed cū vim claritatis illi? ferre nō possent cepit eadē Romula assistentē et tremētē Redemptam suorū morū magistrā blanda voce consolari: dicens. Noli timere mater: nō moriar modo. Cūq; hoc crebro diceret: paulatim lux que fuerat emissa subtracta est: et is qui subsecutus est odor remansit: sicq; dies sechidus et tertius transiit: vt aspersa odoris fragrantia maneret. Nocte igitur quarta eadē magistrā iterum suam vocauit qua veniente viatici petijt et accepit. Hec dum vero eadē Redempta vel illa alia eius discipula a lectulo iacētis abscesserant et ecce subito in platea ante eiusde cellule hostium: duo: chori psallentiū constituerant et sicut ipse dicebant: q̄ se ser? ex vocibus discreuisse psalmodie cantus dicebāt: viri et femine respōdebāt. Cūq; ante fores cellule. exhiberent celestes exequie sancta illa anima carne soluta est. Quia ad celum ducta: quāto chori psallentiū altius ascendebāt: tanto cepit psalmodia lenius laudiri. quousq; et eiusdem psalmodie sonitus: et odoris suauitas elōgata finiretur.

De transitu Tarille virginis.

Cap. XVI.

Nonnunq; vero in consolatione egredientis anime ipse apparere solet auctor ac retributor vite. Unde et hoc qd̄ de Tarilla amica mea in omeliji euangelij dixi se me recolo: replicabo. que iter duas alias sorores suas virtute cōtinue oratiōis: grauitate vite: singularitate abstinentie ad culmen sanctitatis excreuerat. huic p̄ vifionem. Felix attanus meus hui? Romane ecclesie antistes apparuit eiꝯ mansionem perpetue claritatis ostēdit: dicens. Veni quia in hac te lucis mansione suscipio. que subsequente mox sebbe correpta ad diē puenit extremū. Et sicut nobilib?

feminis vtriusq; morietibus multi conue-
niunt qui eorum p̄rimos cōsolentur: eadez
hora exitus ipsius multi viri ac femine ei
us lectulū circūsteterūt. Tunc subito illa
sursum respiciēs Jesum venientē vidit ⁊
cū magna vocis animaduersione cepit cir-
cūstantibus clamare dicens. Recedite re-
cedite Jesus venit. Cūq; in eū intēderet:
quē videbat: sancta illa anima est a corpe
egressa tantaq; subito fragrātia miri odo-
ris aspersa est vt ipsa quoq; suauitas cun-
ctis ostenderet illic auctore suauitatis ve-
nisse. Cūq; corpus eius ex more mortuo-
rum ad lauandū esset nudatū: longe orati-
onis vsu in cubitis eius ⁊ gentibus came-
lozū more inuēta est obdurata cutis excre-
uisse ⁊ quid viuens eius spūs semp ege-
rit: caro mortua testabatur.

De transitu Abuse puelle.

Cap. XVII.

Sed neq; hoc sileā qđ predict⁹
Probus dei famulus de foro-
re sua noie **A**dusa puella par-
tia narrare consueuit: dicens. Quadaꝝ
nocte ei p̄ visionē sancta dei genitrix vir-
go **M**aria apparuit atq; coeual ei ī albis
vestibus puellas ostēdit. Quibus illa cū
admisceri appetisset sed se eis iungere nō
auderet: beate **M**arie semp virginis ē vo-
te requisita an velit cū eis esse atq; in ei⁹
obsequio viuere. **C**ui cum puella eadē di-
ceret: volo. ab ea mandatū protinus acce-
pit vt nihil vltra leue aut puellare age-
ret: a risu ⁊ iocis se abstineret sciens p̄ om-
nia qđ inter easdem virgines quas vide-
rat ad ei⁹ obsequiū die tricesimo ventret.
Quib⁹ visis: in cūctis suis morib⁹ puella
mutata est oēsq; a se leuitates puella-
ris vite magna grauitatis deterfit manu.
Cūq; eam parētes eius mutatā esse mira-
rent: requisita rē retulit. quid sibi b̄ā dei
genitrix iusserit vel quo die itura esset ad
obsequiū eius indicauit. Tūc post vicez
maquinta die febre corrupta est. die autē
tricesima cū hora exitus eius p̄pinquassz

eandē beatā genitricē del cū puellis: qđ
per visionē viderat: ad se venire conspe-
xit. **C**ui se etiā vocāti respondere cepit ⁊
depressis reuerēter oculis: apra voce cla-
mare. **E**cce dñā venio ecce dñā venio.

In qua etiā voce spiritū reddidit ex virgī-
neo corpe habitatura cū sanctis virgini-
bus exiuit.

Quibusdā paruulis reg-
ni celestis aditus a parentibus
clauditur cū male ab eis nutri-
tur. Et de puero quinq; anno-
rum blasphemus.

Cap. XVIII.

Quam humanū gen⁹ multis atq;
innumeris virgī sit subiectum
Hierusalē celestis patrie ī ma-
ximā p̄tem ex puulis vel infan-
tibus arbitroz posse compleri.

Gregorius.

Et si oēs baptizatos infantes atq;
q; in eadē infantia morietēs: igre-
di in regnū celeste credendū est:
oēs tñ puulos qui scz iā loqui possunt: re-
gna celestia ingredi credēdū nō est qz nō
nullis puulis eiusdē regni celestis adit⁹
a parētib⁹ claudit si male ipsos nutriāt.
Nā quidā vir cunctis in hac vrbe notissi-
mus ante trienniū filiū habuit annozū si-
cut arbitroz quinq; quē nimis carnaliter
diligēs: remisse nutriebat atq; isdē puu-
lus: qđ dictū graue est: mor vt eius anio
aliquid obstitit: maiestātē dei blasphe-
ma re cōsueuerat. qui in hac ante triennium
mortalitate p̄cussus venit ad mortē. Cū
q; eū suus pater in sinu teneret: sicut hi te-
stati sūt: qui p̄ntes fuerūt: malignos ad se
venisse spūs tremētibus oculis puer aspē-
ciēs cepit clamare. **O**bsita pater obsita pa-
ter: qui clamās declināuit faciem vt se ab
eis in sinu patris abtōderet. **Q**uē cū il-
le tremētē requireret: quid videret: pu-
er adiunxit: dicens. **M**auri homines vene-
runt qui me tollere volūt. qui cum hoc di-
xisset: maiestatis nomē protinus blasphe-
b

manit et animam reddidit. Et enim omnipotens deus ostēderet p. quo reatu talibus fuisset tradit⁹ executorib⁹: unde viuentez pater suus noluit corrigere: hoc morientē pmissit iterare vt qui diu p. diuinitatis patientiā blasphemus vixerat quādoq; per diuinitatis iudiciū blasphemaret et in ore: retur quatenus reatū suū pater agnosce- ret qui puuli filij animā negligēs nō par- uulū peccatorē gebēne ignibus nutritret: sed interim hoc triste seponētes: ad ea q̄ narrare ceperā leta redeamus.

De transitu Stephani serui dei.

Cap. XIX.

Probo etiam alijsq; religiosis narratibus viris agnoui ea que indicare audientibus de venerabili patre Stephano in omelias euangelij curauit. Fuit etenim vir sicut et idē Prob⁹ et multi alij re- stant: nihil in hoc mundo possidēs: nihil q̄ rens: solā cū deo paupertatē diligēs. inter aduersa semp. partiam amplectēs: cōuen- tus seculariū fugiēs: vacare semp. oratiōi p̄cupiscēs. De quo vnū bonū virtutis re- fero vt ex hoc vno valeāt multa eius bo- na p̄fari. Is nāq; cū quadā die messem: quā sua manu seruerat: decissam ad areaz deduxisset: nihilq; aliud cū discipulis suis ad tori⁹ anni stipē dia haberet: quidā per- uerse uolūtatē vir antiqui hostis stimu- lis instigat⁹: eadē messem igne supposito ita vt erat in area incēdit. Ad factū dum alter p̄p̄keret: eidē dei famulo cucurrit et nūciauit. qd postq̄ indicauit: adiunxit dicēs. **Se ve pater Stephane quid tibi cōtigit.** Cui statim vultu ac mēte placida ille r̄ndit. **ve quid illi contigit q̄ mihi hoc fecit.** nā mihi quisq; cōtigit: In quib⁹ eius verbis ostēdit in quo virtutis culmē se- debat: qz vnū qd in sumptū mūdi habue- rat tam secura perdebāt mēte magisq; il- li cōdolebat: qui peccatū cōmiserat. q̄ si- bi qui peccati illius dāna tollebat. **Rec- pensabat quid ipse exterius: sed culpe re- p̄tum perdebāt intus.** Hāc itaq; cū dies

mortis egredi de corpe vrgeret: conuen- runt multi vt tam sancte anime de hoc se- culo recedēti suas animas cōmendarent. Cūq; lecto hi qui cōuenerāt: omēs afflue- rent: alij ingrediētes angelos viderūt sed dicere aliquid nullo mō potuerunt. Alij omnino nil viderūt sed oēs qui aderāt ita uehemētissimus timor percussit vt null⁹ egrediēte illa sancta aīa illic stare potuis- set. Et hi ergo qui viderāt et hi qui omni- no nil viderāt vno oēs timore p̄culsi et ter- riti fugerūt vt palā daret, intelligi que et quāta vis esset que illā egredientē aīam suscipet cuius egressum nemo mortalium ferre potuisset.

De sepe ante meritū non in ipso suo egressu: sed post mortem verius declaratur.

Cap. XX.

Sed inter hec sciendū est qz ali- quādo ante meritū non in ipso suo egressu ostenditur. Post mortē vero cert⁹ declaratur. Unde et sancti martyres ab infidelib⁹ cru- delia multa perpeffi sunt qui tamen: vt p̄ diximus: ad ossa sua mortua signis quoti- die et miraculis clarescunt.

De duobus monachis valen- tibus abbatis.

Cap. XXI.

Vte nāq; venerabilis Valentis- us qui post in hac Romana vr- be mihi sicut nosti in eo quozq; monasterio p̄fuit: xpi⁹ in Ba- lerie p̄uincia suū monasteriū rexit i quo dū longobardi seuiētes venissent: sicut ei- us narratiōe didici: duos ei⁹ monachos in ramis vni⁹ arboris suspēderūt: qui sta- spēti eodē die defuncti sunt. Facto autē ve- sperē vtrozq; eozū spūs claris illic aper- tūq; vocib⁹ psallere ceperūt. Ita vt ipsi quozq; qui eos occiderāt: cū voces psallē- tium audirēt: nimīū mirati terrerent. q̄s videlicet voces captiui quozq; omēs: qui illic aderāt: audierunt. atq; eozū psalmo- die postmodū testes extiterunt. Sed has

vores spirituum omnipotes deus: siccirco p
tingere voluit ad aures corporum vt viuere
tes quos in carne discerent qz si deo ser
uire studeant post carnē verius viuant.

De transitu Surani abbatis.

Cap. XXII.

Quibusdā religiosiis quoqz viris
attestātibz adhuc in monaste
rio positus agnouit qz hoc lōgo
bardoꝝ tēpore iuxta in hac p
uincia que Sura nominat. quidā mona
sterii pater vite venerabilis Suran⁹ no
mine fuerit qui captiuus adueniētibus at
qz in longobardoꝝ depredatione fugien
tibus cunctis que in monasterio videbat
habere: largitus est. Cūqz in elemosinis
ve. līmēta sua ac fratru omnia ⁊ cellarium
cōsumpsisset ⁊ quequid habere in horzo
potuit expendit. Expensis vero rebus q̄
bus longobardi ad eū subito venerūt. Cū
qz tenerūt ⁊ aurū ab eo petere ceperunt.
Quib⁹ cū ille diceret se omnino nihil ha
bere: in vicino monte ab eis ductus ē. in
quo sylua imensis magnitudinis stabat.
Ibi captiuus quidē fugiens in caua arbor
re latebat: vbi vnus ex lōgobardis edu
cto gladio predictū venerabilē occidit vi
rū. Cui⁹ corpe in terrā cadēte: mōs omis
ptinus ⁊ sylua cōcussa est ac si se ferre nō
posse pōdus sanctitatis eius diceret: ter
raqz tremuisset.

**De transitu dyaconi prouin
cie Marsorum et de morte viri
dei qui missus in bethel fuerat.**

Cap. XXIII.

Alius quoqz in Marsoru pul
cia vite valde venerabilis dya
conus fuit: quē inuentum lon
gobardi tenuerūt: quozū vnus
educto gladio caput eius amputauit.
Sed cum corpus eius in terrā eaderet: ip
se qui hunc capite truncauerat imūdo spi
ritu correptus: ad pedes eius corruit: ⁊ qz
amicū dei occidit inimico dei tradit⁹ esset
ostēdit.

Petrus.

Quid est hoc queso te qz omnispo
rens deus sic permittit mori quof
tamen post mortē cuius sanctitas
tis fuerint: nō patitur celari.

Gregorius.

Quam scriptum sit. Iustus quacūqz
morte preuentus fuerit: iusticia ei
us nō auferet ab eo: electi qui p
culdubio ad perpetuā vitā tendunt quid
eis obest si ad modicū dure moriuntur.

Et est fortasse nōnunqz eozū culpa licz mē
nima que in eadē debeat morte referari.
Vnde fit vt reprobi p̄tatem quidē cōtra vl
uētes accipiāt. Sed illis morientib⁹ hoc
in eis grauius vindicetur: qz cōtra bonos
p̄tatem sue crudelitatis acceperunt: sicut
idē carnifer qui eundē venerabilē dya
conum viuente ferire pmissus est: gaudere
super mortuū permissus non est. Ad sa
era quoqz testantur eloquia. Nam vir dei
contra Samariā missus: quia per inobe
dientia in itinere comedit. hunc leo in eo
dē itinere occidit. Sed statim illic scrip
tū est: Quia stetit leo iuxta asinā ⁊ nō cōg
dit leo de cadauere. Ex q̄re ostēdit qz pec
catū inobediētie ī ipsa fuerit morte laxatū
qz idē leo quē viuente p̄sūpsit occidere:
p̄tingere nō p̄sūpsit occisus. Qui enī oc
cidēdi ausus hūit: de occisi cadauere. cōe
dēdi licētiā nō accepit: qz is qz culpabilis
ī vita fuerat: pupita inobediētia erat iā iu
stus ex morte. Leo ergo qui prius pecca
toris vitāz neccauerat: custodiuit postmo
dum cadauer iusti.

**Utrum antē restitutionem cor
porum: in celo recipi valeāt ani
me iustorum.**

Capitulum XXIII.

Petrus.

Pacet qz dicit: s; nosse velles
si tūc ante restitutionē corporū
ī celo recipi valeāt aīe iustoz.

Gregorius.

Necq; de omnib; istis iustis fateri
possimus: necq; de omnibus nega
re. Nā sunt quorundā iustoz ani
me que a celesti regno quibusdam adhuc
mansionibus differunt. In quo dilatiōis
damno quid aliud inuif nisi qđ de perfe
cta iusticia aliquid minus habuerūt: et ta
men luce clarius cōstat: qz perfectoz ani
me mox vt hui⁹ carnis claustra exēit: in
celestis regni sedibus recipiunt: qđ et ip̄a
per se veritas attestat dicens: Abicēq; su
erit corpus: illuc cōgregabunt et aquile:
quia vbi ip̄e redemptoz noster est corpe:
illuc pculdudio colligunt iustoz anime.
Et Paulus. Cupio dissolui et cū xp̄o esse
qui ergo xp̄m esse in celo nō dubitat: nec
Pauli animā esse in celo negat: qui etiā
de dissolutiōe sui corporis: atq; de subabi
tatiōe celestis patrie dicit: Scimus quo
niā si terrestris domus nostra hui⁹ habi
tatiōis dissoluat: quod edificatiōē ha
bemus ex deo: domū non manufactā eter
nam in celis.

Petrus.

Igitur nunc sunt in celo anime ius
toz: quid est qđ in die iudicij pro
iusticie sue retributiōe recipiēt.

Gregorius.

In celo nimirū crescit in iudicio:
quod nūc animarū sola: post mo
dū vero etiā corpoz beatitudine
perfruunt: vt ip̄a quoq; carne gaudeāt in
qua dolores pro dño cruciatuq; pertule
rūt. Pro hac quippe geminata eoz glo
ria scriptū est. In terra sua duplicia possi
debūt. Vnc etiā ante resurrectiōis diem
de sanctorū aiabus scriptū est. Date sunt
illis singule stole albe: et dictū est illis vt
requiescerēt tempus adhuc modicū: vo
nec impleret numerus cōseruoz et fratū
eoz. Qui itaq; nūc singlas acceperūt: bi
nas in iudicio stolas habituri sunt: quia
modo animaz tantūmodo: nūc autē aiāz
simul et corpoz gloria letabunt.

**De modis quibus morientes
aliqua predicant: et de morte cu**

**iudam aduocati: de reuelatiōe
quoq; Berontij et Belliti mona
choz: ac de puero Armentario qđ
moriturus diuersis linguis lo
quebat: Cap. XXV.**

Petrus.

Scientios sed vellē scire quo nā
modo agit: quod plerūq; mori
entes multa predicat.

Gregorius.

Ipsa aliquādo animarū vis subit
itate sua aliquid preuidet. Ali
quādo em̄ exiture de corpore ani
me per reuelatiōē ventura cognoscunt.
Aliquādo vero dū iam iuxta sit vt corpus
deserāt: diuinitus assistat in secreta cele
stia in corporeū mentis oculū mittit. Haz
quādo ante aliquādo subilitate sua ea
que sunt ventura cognoscit: patet ex eo qđ
cuz quidā aduocatus: qui in hac vbe an
te biduū lateris dolore defunctus est: sed
ante paululū qđ moreret vocauit puerū su
um: preparari sibi vestimēta ad procedē
dū iussit: quē dum puer quasi insanire cer
neret: eiusq; pceptis minē obediēt: sur
rexit vestimento se induit: et per viā Ap
piā ad beati Sixti ecclesiā se esse pcessu
dixit: Cūq; post modicū ingrauescente
molestia esset defunctus: deliberatū fue
rat vt apud beatū Iuanuariū martyre in p
nestina via eius corpus ponti deuisset.
Sed qz longū hoc his qui finis eius cu
rauerāt visum fuisset: repente ozo cōsilio
exētes cū eius funere per viā Appiā ne
scientesq; illi qđ dixerat in ip̄a eū ecclesia
quā predixerat: posuerūt. Et cū eundē vi
rū curis secularibus obligatū: lucrisq; ter
renis inbiantē fuisse nouerim⁹ vnde hoc
predicere potuit: nisi quia id quod futurū
erat eius corpori ip̄a vis aīe ac subtilitas
preuidebat: qđ antez sepe etiā reuelatiōi
bus agit: vt a morituris futura psciantē
Ex his colligere possum⁹: que apud nos
gesta in monasterijs scim⁹. In monaste
rio etem meo quidā frater ante decenniū

Serontius dicebat: qui cū graui molestia
 corporis fuisset depressus in visione noc-
 turna albatos viros et clari omnimodo ha-
 bitus in hoc ipsum monasteriū descendes-
 re de' supioribus asperit. **Q**ui cum coram
 lecto iacentis assisteret vnus eorū dixit.
Ad hoc venimus vt de monasterio **Bre-**
gorij quosdā fratres in miliciā mittamus.
Atq; alteri precipiēs adiūxit. scribe **Mar-**
cellū. Galētinianū Agnellum atq; alios
 quorū nuncminime recordor. **Q**uib' ex-
 pletis addidit: **dicēs. Scribe et hūc ipsuz**
qui nos aspicit. Et qua visione cert' red-
ditus predictus frater facto mane inouit
fratribus qui et que essent ex eadem cella
morituri. post quos se etiā denūciauit esse
secuturū. Cūq; die alio pdicti fratres mori
ceperūt atq; sub eodē ordine se in mor-
te secuti sunt quo fuerāt in descripiōe no-
minati ad extremū vero et ipse obiit: q̄ eos-
dē fratres mortuos p̄cedit. In ea hōz
mortalitate que ante trienniū hanc vrbez
vehementissima clade vastauit in **Portu-**
nēsis ciuitatis monasterio **Dellit' dicit'**
est monachus adhuc in annis iuuenilib'
cōstitutus sed mire simplicitatis atq; hu-
militatis vir qui appropinquāte vocatio-
nis die eadē clade p̄cussus ad extrema de-
ductus est. Ad vir vite venerabilis. **Fes-**
lix eiusdē ciuitatis **Episcop'** audiēs cui'
 et hec relatiōe agnouit: ad eū accedere stu-
 duit et ne mortez timere debuisset: verbis
 hunc p̄suasorijs p̄fortare. **C**ui etiā adhuc
 de diuina misericordia longiora vite spa-
 cia polliceri cepit. **S**ed ad hec ille respō-
 dit. **cursus sui tēpora esse cōpleta: dicens**
apparuisse sibi iuuenē atq; epistolā detu-
lise. dicentē aperi et lege. **Quib' apertis**
asseruit qz se et omēs qui eodē tempore a
pdicto **Episcopo in pascale festiuitate fue-**
rāt baptizati scriptos in eisdē epistolis lit-
teris aureis inuenit. **Primū quidē vt vi-**
cebat suū nomen reperit. ac deinde oim
Allozū in illo tpe baptizatorum. **Qua de re**
certū tenuit et re illos de hac vita eē sub-
sceleritate migraturos factūz ē vt die ea-
dem ipse moreret atq; post eū cuncti illi q̄

baptizati fuerant. ita secuti sunt vt intra
 paucos dies eorū nullus in hac vita rema-
 neret. **D**e quibus nimirum cōstat qz eos
 predictus dei famulus iclro auro scrips-
 tos viderat quia eorū nomina apud se si-
 xa eterna claritas habebat. **S**icut hi itz
 qz reuelationib' potuerūt futura cognos-
 scere. ita nōnunq̄ egressure anime possūt
 etiā mysteria celestia non p̄ somnū sed. via
 gilādo prelibare. **A**mmoniū nāq; mona-
 sterij mei monachū bene'noſti qui dūz ēs-
 set in seculari habitu cōstitutus **Galeria-**
ri huius vrbez aduocati naturalē filiū itz
 cōlugio sortitus eius obsequijs sedule ag-
 qz incessanter adherebat. et queq; in ei' do-
 mo agebant nouerat. **Q**ui mihi itz in mo-
 nasterio posit' narrauit qz in ea moralita-
 te que patricij **Harſe** tēporibus hāc vrbez
 vehementer afflixit in domo' predicti **Gale-**
riani puer **Armetarius** fuit percipue sim-
 plicitatis et humilitatis. **C**ū vero eiusdez
 aduocati domus eadē clade vastaretur is-
 dem puer percussus est et vsq; ad mortem
 deductus. **Q**ui subito sublatas a p̄fescis
 tibus redijt sibiq; dñm suū vocari fecit.
Cui ait. **Ego** in celo fui et q̄ de hac domo
 morituri sūt agnouit. **I**lle ille atq; illi mo-
 rituri sunt. **T**u vero ne timeas quia hoc
 tēpore moritur' non es. **A**t vero scias qz
 me in celo fuisse verum fateor. ecce accepti
 illic vt linguis omnib' loquar. **A**unquid
 tibi cognitū fuit me grecā linguā omnino
 non nosse et tamē grece loquere vt cogno-
 scas an verū sit qz me omēs linguas acces-
 sisse testificor. **C**ui tūc grece domin' ser-
 uo locutus est atq; ita illi in eadem ling-
 ua respōdit vt cuncti qui aderāt miraren-
 tur. **I**n ea quoq; domo pdicti **Harſe** spa-
 tarius vulgaris manebat qui festine ad-
 egrū deductus ei vulgarica lingua locū-
 tus est: sed ita puer ille in **Italia** natus et
 nutrit' in eadē barbara locutione respō-
 dit: ac si ex eadē fuitte gente generatus.
Mirati sunt omēs qui audiebant atq; ex-
 duarum linguarū experimēto quas eū an-
 tea nescisse nouerat crediderūt de omni-
 bus quas probare minime valebat. **T**ūc
 b 3

puer bi hūm mors eius dilatata est s; die
tertio: quo occulto iudicio nesci: man
ac brachia lacertosq; suos dēribus laniaz
uit atq; ita de corpe exiuit. Quo mortuo
omnes illi quos p̄dixerat ex hac protis
nus luce subtracti sūt nullusq; in hac vo
mo eadē tēpestate defunctus est qui vo
ce illius denunciatus non est.

Petrus.

Valde terribile est vt qui tale do
num percipere meruit tali etiam
post hoc pena plecteretur.

Gregorius.

Quis occulta dei iudicia sciat eaq;
in diuino examine comprehendere
non possum? timere magis q;
discutere debemus.

**De morte Theophanij comi
tis. Cap. XXVI.**

Ut autē de egredientibus anis
mabus que multa prenoscunt
ea que cepim? exequamur. Re
q; hoc silendū est qd de Theo
phanio centerelēsis vr̄bis comite in eadē
vr̄be positus multis attestātibus agnouit.
Fuit nāq; vir misericordie acerb? deditus
bonis opib? intēris hospitalitati preci
pue studēs exercēdis quidē comitat? cur
ris occupat? agebat terrena t tēporalia s;
vt post in fine claruit? magis ex debito q;
ex intētionē. Nam dū p̄pinqūate mor
tis eius tempore grauissima aeris tempe
stas obfisteret. ne ad sepeliendū duci potu
isset. eūq; v̄xor sua cū fletu vebemētissimo
inquireret? dicens. quid? faciā quomodo
te ad sepeliendū eijciā quia hostium do
mus hui? egredi p̄e nimia tēpestate nō
possumus. Tunc ille respōdit. Noli mis
llex flere. Quia mor vt ego defunct? fue
ro aeris serenitas redit. Cuius p̄orinus
vocē mors t mortē serenitas secuta ē. qd
signū. etiam alia sunt signa comicata. Nā
manus ei? ac pedes podagre humore tu
mescentes Nā in vulnerib? fuerāt t p̄fluē
te sanie patebāt. Sed dū corpus eius ex
more ad lauandū fuisset nudatū ita man?
pedesq; ei? sani inuēti sunt ac si vnq; vul

neris nil habuissent. Puctus itaq; ac ses
pultus est eiusq; cōiugi visum est vt quar
to die in sepulchro illius marmor qd sup
positū fuerat mutari debuisset. Ad vide
licet marmor corpe ei? superpositū duz
fuisse ablatū: tanta ex corpe ipsi? fragran
tia odoris emanauit ac si ex putrescēte car
ne illius pro verimb? aromata ferbuisset.
Ad factū dum narrāte me in omeljs ins
firmis quibusdā venisset in dubiū die q;
dam sedēte me in cōuentu nobilitū ipsi ar
tifices qui in sepulchro illi? marmor mu
tauerant asserunt aliquid me de. pp̄ia cā
rogaturi. Quos ego de eodez. miraculo
coram clero nobilit ac plebe requisitū quā
eadē odoris fragrantia miro modo se res
pletos fuisse testati sunt. Et quedā alia in
augmēto miraculi que nunc narrare lon
gum existimo de eodem sepulchro ei? ad
diderant.

Sicut anime sanctorū i ce
lo: ita post dissolutionē corporū
iniquoz anime in inferno credē
desint. **Ca. XXVII. Petrus.**

Inquisitioni mee sufficiēter iā
video satisfactū sed hoc est ad
huc qd questione animum pul
sat. Quia cū superius dictum
sit esse iam sanctorū animas in celo: restat
p̄culdubio vt iniquozū quozq; anime esse
nō nisi i inferno credant? t quid hac de re
veritas habeat ignoro. Nā humana estis
matio nō habet peccatorū animas ante iu
diciū posse cruciari.

Gregorius.

Sesse sanctorū animas i celo sacri elo
qui satisfactioe credidisti: o; vt
p̄ oia esse credas t iniquozū animas
in inferno qz ex retributioe terne iusticie
ex qua iusti iā gloriānt? necesse ē p̄ oia vt
t iniusti t crucient?. Nā sicut electos bitu
do lertificat ita credi necesse ē qd a die xpi
tus sui ignis reprobos erurat.

Qua ratioe credendū sit vt i
corporeos spiritus tenere ignis

corporeus possit. **Ca. XXVIII.**

Petrus.

Qua ratione credendum est quod incorporea tenere ignis corporeus possit.

Gregorius.

Iuuentis hominis incorporeus spiritus tenet in corpore cur non post mortem cum incorporeo sit spiritus etiam corporeo igne teneatur.

Petrus.

A viuentis quolibet iccirco incorporeus spiritus tenet in corpore quia viuificat corpus.

Gregorius.

Incorporeus spiritus. Petre in hoc teneri potest quod viuificat quare non penaliter tibi teneatur ubi mortificatur. Teneri autem spiritus per ignem dicitur ut in tormento ignis sit videndo atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipse patitur: quo videtur et quod cocremari se aspicit: crematur.

Sicut fit ut res corporea incorporea exurat dum ex igne visibili ardor ac dolor inuisibilis trahitur ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur quis colligere dicitur euangelicis possumus quod in ceterum anima non solum videndo sed etiam experiendo patitur. Veritas etenim voce dices mortuus in inferno dicitur sepius. Cuius anima quod igne teneatur insinuat vocem Abraham deprecatur. dicens. mitte Lazarum ut intingat extremitatem digiti tui in aquam ut refrigeret linguam meam quod crucior in hac flamma. Dum ergo peccatorum diuinitatem dicitur veritas igne prohibet quoniam sapienter reproborum animas teneri ignibus neget.

Petrus.

Ecce roe ac testimonio ad credulitatem flexit animus sed dimissus iterum ad rigorem redit. Quomodo enim res corporea re incorporea teneatur atque affligere possit: ignoro.

Gregorius.

Ite quod an apostatas spiritus in celesti gloria delectos esse corporeos an incorporeos suspicaris.

Petrus.

Quis sanus sapiens esse spiritus corporeus dixerit.

Gregorius.

Ebene ignem esse corporeum fateris.

Petrus.

Sed bene corporeum esse non ambigo in quo certum est corpora cruciari.

Gregorius.

Quod certe reprobus veritas in fine dicitur esse. ite in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis. Si igitur dyabolus et angelus cum sint incorporei corporeo sunt igne cruciandi quod mirum si aie et angelus recipiat corpora possunt corporeo sentire tormenta.

Petrus.

Proter ratio nec debet de hac re vltimus questione dubitare.

Gregorius.

De morte Theodorici regis Arriani. Cap. XXIX.

Postquam laboriose credidisti operam cui credo si ea que mihi a viris fidelibus sunt gesta: narraueris. Iulianus huiusmodi Romano ecclesie cui deo auctore de seruo: scilicet defensor: qui ante septem fere annos defuisset: et ad me adhuc in monasterio positus crebro veniebat et mecum colloquere de alie utilitate consueuerat. hic itaque mihi quadam die narrauit: dicens. Theodorici regis prelosum precertum meum in Sicilia exactorem canonice egerat atque iam ad Italiam rediebat. Cuius nauis appulsa est ad insulam que Lipari appellatur. Et quod illic vir quidam solitarius magne virtutis habitabat: dum naute nauis armamenta repararet visus est predicti prelosum meum ad eundem virum discipulum sequens eius orationibus commedat. Quos vir dominus cum vidisset eis inter alia colloquens dixit scis quod rex theodorice mortuus est: cui illi prelosum responderunt. Absit: nos enim viuente dimissum.

nihil tale ad nos nūcūsq; glatiū est. **Q**uis
 bus dei famulus addidit dicēs: **E**tia mor-
 tuus est: nā hesternō die hora nona inter
 Johannē papā & Simachū patriciū disci-
 ctus: atq; discalciatus: & vincis manib;
 deductus: in hanc vicinā vulcani ollā ia-
 ctatus est. **Q**ui tūc audientes solliciti cons-
 criperūt diē: atq; in italā reuersi: eod die
 Theodorici regē inuenerūt fuisse mortu-
 um: quo eius exiit atq; supplicii dei fa-
 mulo fuerat ostēsum: & quia Johannē pa-
 pam affligēdo in custodia occidit Sima-
 chū quoq; patriciū ferro trucidauit ab il-
 lis in ignē mitti aperuit: quos in hac vis-
 ta inuisite iudicauit.

De morte Reparati:
Capitulum. XXX.

Eadē quoq; tempe quo primū
 remote vite desiderio ambulas-
 bā quidā honestus senex Des-
 us dedit noie: valde hui⁹ rebis
 nobilit⁹ amicus: mihi quoq; in amicitijs
 sedule iungebat. **Q**ui mihi narrabat di-
 cēs: **H**orū tempe quidā expectabilis
 vir Reparatus nomie venit ad mortem.
Qui dū diu iam cōmutatus ac rigid⁹ ia-
 ceret: visū est q; ab eo funditus status vita-
 lis exisset: atq; exanime remāssisset corp⁹.
Cūq; & multi qui cōuenerāt: & eū itaq; mor-
 tuū familia lugeret: subito redijt: & cūctō-
 rū plāgentiū in stuporē perse sunt lachry-
 me. **Q**ui reuersus ait: **C**itius ad ecclesiā
 beati Laurētij martyris: qui ex noie con-
 ditōris Pamasī vocat: puer mittite: & qd
 de Tiburto p̄bytero āgat: videat & res-
 nūciare festinet: qui videlicet tūc Tibur-
 tius carnalibus desiderijs subiacere fere-
 bat. **C**ui⁹ adhuc vite mox bene quoq; flo-
 retius eius nūc ecclesie p̄byter meminit.
Cū vero puer pergeret: narrauit isdē Re-
 paratus: q; ad se reuersus fuerat: qd de il-
 lo: vbi ductus fuerat: agnouit dicēs: **P**a-
 ratus fuerat rogus ingēs: deductus autē
 Tyburtilius p̄byter in eo est suppositus:
 atq; supposito igne cōcrematus. **A**li⁹ au-
 tē parabat rogus cui⁹ a terra in celū ca-
 uen tendi videbat. **C**ui emissa voce clas-

matū est: cui⁹ esset. **H**is pictis statim Re-
 paratus defunctus est. **P**uer vero q; trās
 missus fuerat ad Tyburtiliū iaz eū mortuū
 inuenit. **Q**ui videlicet Reparat⁹ ductus
 ad loca penarum vidit: redijt: narrauit &
 obiit. **A**perite monstrat: q; nobis illa nō
 sibi videret: q; bus vuz adhuc cōcessum est
 viuere: licet etiā a malis opibus emēdar e
Rogū vero cōstrui Reparat⁹ vidit: nō q;
 apud infernū ligna ardeant: vt ignis fiat:
 sed narraturus hec viuētibus illa de incē-
 dio prauoz vidit: ex quibus nutriti apud
 viuētes corporeus ignis solet: vt per hec
 assueta viuentes discerent: quid de insues-
 tis timere debuissent.

De morte Curialis cuius se-
pulchrum incensum est:

Capitulum. XXXI.

Erribile etiā quoddā in Gale-
 rie puincia cōtigisse vir vite ve-
 nerabilis Maximian⁹ siracusa-
 nus epus: & qui diu in hac urbe
 meo monasterio p̄fuit: narrare p̄sueuit: dis-
 cēs: **Q**uidā curialis illic sacratissimo pa-
 schali sabbato iuenculū cuiusdā filiaz in
 baptisate suscepit. **Q**ui dū post leiuuū
 domū reuersus: multoq; vino ebriatus eā
 dem filiā suā secū manere petijt: eāq; nos-
 tre illa qd dictu nefas est: perdidit. **C**ūq;
 mane facto surrexisset: re⁹ cogitare cepit:
 vt ad balneū p̄geret: ac si aqua balnei la-
 uaret maculā peccati. **P**errexit igit lauit ces-
 pitq; trepidare an eceliaz igredi velleret: s;
 si tāto die nō iret ad ecclesiā erubesceret
 hofes. **S**in vō iret p̄ferebat iudiciū dei
Aicit itaq; hūana verecūdia: p̄rexit ad ec-
 clesiā: s; tremebūdus ac pauēs stare cepit
 atq; p̄ singula momēta suspect⁹ qua hora
 immūdo spiritui traderet: & corā om̄i po-
 pulo vexaret. **C**ūq; vebemēter timeret ei
 in illa missarū celebritate quasi aduersi nō
 hūc cōtigit: qui letus exijt & pie altero ecc-
 lesiā iam securus intravit. **F**actūq; est vt
 per sex cōtinuos dies letus ac securus p̄-
 cederet: est imans q; eius scelus dñs aut
 nō vidisset: aut visum misericorditer auer-
 tisset. **D**ie autē septimo subita morte des-

functus est. Cuius sepulture traditus fuisse: per longū tempus cūctis vidētib⁹ de sepulchro illius flāma exiit: et tam diu ossa eius cōcremavit: quousq; omne sepulchrum plumeret: et terra que in tumuli collecta fuerat: desossa videret. Quod videlicet omnipotens deus faciēs ostendit: qd eius anima in occulto pertulit: cuius teram corpus ante humanos oculos cōsumpsit. Quia in re nobis quoq; hec audiētibus exemplū formidā dare dignatus est: quatenus ex hac p̄sideratiōe colligamus quid aīa viuens ac sentiēs pro reatu suo patiat si tanto ignis supplicio: etiā insensibilia ossa concremant.

An boni bonos in regno: et mali malos in supplicio agnoscat.

Capitulū. XXXII.

Petrus.

Nolle velim: vel si boni bonos in regno: vel mali malos in supplicio agnoscant.

Gregorius.

Huius rei sententiā in verbis est dominicus: quā iam superius protulimus: luce clarius demonstrata. In quib⁹ dum dictū esset: hō erat diues et induabat purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide: et erat quidā mendic⁹ nomine Lazarus: qui iacebat ad ianuā eius vlcibus plenus: cupiēs saturari de micis: que cadebāt de mēsa diuitis: et nemo illi dabat. Sed et canes ventebāt et lingeabant vlcera eius. Subiūctum est qd mortuus Lazarus portatus est ab angelis in sinū Abrahę: et mortuus est diues: et sepultus est in inferno. Qui eleuās oculos suos cū esset in tormentis vidit Abrahā a longe et Lazarum in sinu eius. Et ipse clamauit dicens: Pater Abrahā: miserere mei: et mitte Lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquā: et refrigeret linguā meam. Quia crucior in hac flāma. Cui Abrahā dixit: Fili recordare: quia recepisti bona in vita tua: et Lazar⁹ similiter mala. Diues autē iam spem de seipso salutis nō habēs

ad promerendā suoz salutem cōuertit dicens: Rogo te pater: vt mittas eū in domo patris mei. Habeo enim quinq; fratres: vt testes illis ne et ipsi veniant in locū hūc tormentoz. Quibus verbis aperte declarat: quia et boni bonos: et mali malos agnoscat. Si igitur Abrahā Lazarū minime cognouisset: nequaquā ad diuitem in tormentis positū de transacta eius cōtritione loqueret dicens: qd mala receperit in vita sua: et si mali malos nō cognoscerent nequaquā diues in tormentis positus fratrum suoz etiā absentiu meminisset. Quomodo enim presentes nō posset agnoscere: qui etiā pro absentiu memoria cura vit exorare. Quia in re illud quoq; ostendit qd nequaquā ipse requisisti: et quia boni malos: et mali cognoscat bonos. Nam diues ab Abrahā cognoscat cui dictū est: Recepisti bona in vita tua: et electus Lazarus a reprobo est diuite cognitus: quem mitti precat ex nomine dicēs: Mitte Lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquā et refrigeret linguā meā: in qua videlicet cognitiōe vtriusq; partis cumulus retributiōis exercet: vt boni amplius gaudeant: qui secū eos letare conspiciūt: quos amauerūt. Et mali dum cū eis torquentur: quos in hoc mundo despecto deo dilexerunt: eos nō solum sua: sed etiā eoz pena consumat. Sit autē in electis quoddā mirabili⁹: quia nō solum eos agnoscat: quos in hoc mūdo nouerāt: sed et inuisos ac incognitos recognoscat bonos quos nunquā viderūt. Nam cū antiquos patres in illa eterna hereditate viderint: eis incogniti per visionē non erūt: quos in opere semp nouerūt. Quia enim illic omnes eōmuni claritate deū conspiciūt. Quid est qd ibi nesciāt: vbi scientē omnia sciūt?

De religioso quodā moriente: qui prophetas vidit.

Capitulū. XXXIII.

Nam quidam noster religiosus vir: et vite valde laudabilis: est ante quadrienniu moreret: sicut

religiosi alij qui presentes fuerunt: testati sunt in hora exitus sui Ionã prophetam: Ezechielẽ quodq; et Danielem cepit aspicere: eosq; dominos suos ex nomine clamare. Quos dum ad se venisse diceret: et depressis luminibus eis reuerentie obsecrans quã preberet: ex carne eductus est. Quã in re aperte datur intelligi que erit in illa incorruptibili vita noticia: si vir iste adhuc in carne corruptibili positus: prophetas sanctos: quos nimirũ nunq; viderat agnouit.

Quignote anime sepi? se cognoscat: **Et de morte Johannis et Ursi: Emorphij quodq; et Stephani:**

Capitulũ. XXXIII.

Solet autem plerũq; contingere: vt egressura anima eos etiam recognoscat: cum quibus pro equalitate culparum: vel etiam premiorũ in vna est mansione deputata. Nam virtute venerabilis Eleutherius senex: de quo precedente libro multa narraui: in monasterio suo germanum fratrem Johannẽ nomine se habuisse perhibuit: qui ante dies quattuordecim suũ fratribus exitũ predixit. Cũq; decrescetes quotidie computaret dies: ante triduum quam vocaretur ex corpore: febre correptus est. Ad horam vero mortis veniens mysteriũ dominei corporis et sanguinis accepit: vocatisq; fratribus coram se psallere precepit: quibus tamẽ antiphonam ipse per semetipsum: de semetipso imposuit dicens: Aperte mihi portas iusticie: et ingressus in eas cõstetor domino: hec portas domini: iusti intrabũt per eam. Cũq; coram eo assistentes fratres psallere: emissã subito et productã voce clamauit dicens: Arise veni. Quod mox vt dixit: eductus de corpore mortale vitam finiuit. Mirati sunt fratres: quia hoc: qd moriens frater clamauerat: ignorabant. Quo defuncto in monasterio facta est ma-

gna tristitia. Quarto autẽ die quibusdã fratribus necessariũ fuit: vt ad monasterium aliud positum longe transmitterent. Illuc ergo eũtes fratres omnes eiusdem monasterij monachos tristes vehemẽter inuenerũt. Quibus cum dicerent: quid habetis q; vos in tanto merore deprimitis? Responderũt dicentes: Loca huius desolationẽ gemimus: quia vnus frater cuius nos vita in hoc monasterio cõtinẽbat: hodie quartus est dies q; ex hac luce subtractus est. Cũq; fratres qui venerat studiose inquirerent: qualiter dictus fuisset. Responderunt vsus: Qui vocatio nis eius horam subtiliter inquirẽtes ipse eum momento cognouerunt exisse de corpore quo per Johannẽ: qui apud eos defunctus est: fuerat vocatus. Quã ex re colligitur: quia vtrorũq; par fuerit meritum eius datum est: vt in vna mansione socialiter viuerent: quibus ex corpore cõtingit socialiter exire. Sed neq; hoc sileã quod dum adhuc laycus viueret: atq; in domo mea: que mihi in hac vrbẽ ex iure patris obuenerat: manerem: de quibusdam vicinis meis me contigit agnouisse. Quodã namq; iuxta me vidua Galla dicebatur: hec Emorphiũ nomine iuuenem filiũ habebat: a quo non longe quidã Stephanus: qui alio nomine Optio dictus fuit habitabat. Sed isdem Emorphius ad extrema vite veniens vocauit puerum suũ: ei q; precepit dicens: Cade citius et die Stephano optio: vt cõcitus veniat: quia ecce nauis apparsa ẽ: vt ad Syellã duci debeamus. Cũq; puer hunc insanire crederet: et obedire recusaret: cepit ille vehemẽter innuere dicens: Cade et nuncia illi quod dico: quia non insanio. Egressus est puer vt ad Stephanũ pergeret: cunq; in mediũ tunc venisset: ei alius quidã obuiã factus est: qui hunc requisituit dicens: Quo vadis? Cui respõdit. Ad Stephanũ optionem a domino meo missus sum. Atq; illi p̄tinus dixit: Ab eo venio: sed ante me hac hora defunctus est. Reuersus vero est puer ad Emorphiũ dominus

suū: sed iam eum mortuū inuenit. Sicq; factū est vt dum aliter obutam venit: et ex medio itinere puer reuerfus est: vt ex mē sura spaciū potuisset colligi q; vno momēto vtriq; fuerant vocati.

Petrus.

Quod terribile est valde quod dicitur sed queso te: cur egredienti anime nauis apparuit: vel se ad Syclia duci moriturus peditit.

Gregorius.

Arima vehiculo non eget: sed mirū non est si adhuc homini in eoz pore posito illud apparuit: quod corpus assueuerat videre: vt per hoc intelligi daretur: quo ei? anima spiritaliter duci potuisset. Quod vero se ad Syclia duci testatus est: quid sentiri aliud potest nisi q; pze ceteris locis in eius terre insulis eructante igne tormentorū olle patuerunt: que vt solent narrare qui nouerūt laxatis quotidie finibus exercecūt: vt mūdi termino appropinquante: quanto certum est illuc amplius exurendos colligi: tanto et eadem tormentorū loca amplius videantur apparere. Quod omnipotens deus ad correptionem viuentium in hoc mundo voluit ostendi: vt mentes infidelium: que inferni tormenta esse non credūt tormētoz loca videāt que audita credere recusant. Quod vero siue electi: siue reprobi: cui? cōmunis causa et opere fuerit: in loca etiam cōmunia deducant. **A**eritatis nobis verba satisfacerent: si etiam exempla deessent: ipsa quippe propter electos in euangelio dicit. In domo patris mei mansiones multe sunt: si enim dispar retributio in illa beatitudine eterna non esset: vna potius mansio q; multe essent. Multe ergo mansiones sunt: in quibus et distincti bonoz ordines sūt: vt propter meritorum consortium cōmuniter letentur: et tamen vnū denarium omnes laborantes accipiant: qui in multis mansionibus distinguitur. Quia et vna est beatus tydo q; illic percipiunt: et dispar retributionis qualitas q; per opera diuersa cons-

sequitur: que nimirum veritas iudicij sub diem denunciās ait: Tunc dicam messoribus: colligite zizania: et ligate eam in fasciculos ad comburendū. Messores quippe angeli zizania ad cōburendū in fasciculis ligant: cū pares panibus in tozmentis similibus sociant: vt superbi cū superbis: luxuriosi cū luxuriosis: auari cū auaris: fallaces cum fallacibus: immūdi cum immūdis: infideles cum infidelibus ardeant. Cum ergo similes in culpa ad tozmeta similia deducantur: quia eos in locis penilibus angeli depurat quasi zizaniarū fasciculos ad comburendū ligant.

De his qui quasi per errorez educi vidētur et corpore: Et de vocatione ac reuocatione Petri monachi: De morte quoq; et resurrectione Stephani: ac de visione cuiusdam militis: De quo dam etiam viro nomine Deus dedit: cui? domus sabbato edificabatur: et pena sodomitarū.

Capitulū. XXXV.**Petrus.**

Inquisitionē meam responsiois satisfactio patuit causa rationis: sed quid naz est: queso te: q; nonnulli quasi per errorez extrahūt de corpore: ita vt facti exanimis redeant: et eorum quisq; audisse se dicat: quia ipse non fuerit qui erat iustus de duci?

Gregorius.

Hec cum sit Petre: si bene perhibetur: non erroz: sed admonitio est. Superna enim pietas ex magna misericordie sue largitate disponit: vt nonnulli etiam post exitum ad corpus redeant: et tormenta inferni: que audita non crediderant: saltem visa pertimescāt. Nam quidā Iulicianus monachus qui in hac vrbe in monasterio meo mane-

bat: mihi narrare consueverat quod quiddam tempore
 cum adhuc in heremo moraretur agnouerit quod
 Petrus quidam monachus ex regione biberie
 qui ei in loco vaſte ſolitudinis: cui Euſa
 nomen eſt inhereret: ſicut ipſo narrante
 vidicerat: prius quam heremum peteret mole
 ſtia corporis interueniente defunctus eſt ſed
 poſtquam corpus reſtituitur: inferni ſe ſupplis
 cia atque innumera loca flammarum vidiffe
 teſtatur. Qui etiam quosdam huius ſeculi
 potentes in eisdem flammis ſuſpensos ſe vidiffe
 narrabat. Qui cum iam deductus eſſet ut in
 illas et ipſe mergeret: ſubito angelus cho
 ruſci habitus apparuiſſe fatebatur qui eum
 in ignem mergi prohiberet. Cui etiam dixit
 regredere et qualiter tibi poſt hoc iuuan
 dum ſit cauſiſſime attende. Poſtquam vocem
 paulatim recaleſcentibus membris ab eter
 ne mortis ſomno euigilans cuncta que cir
 ca illuz fuerant geſta: narrauit tantisq; ſe
 poſt modum ieiunijs vigilijsq; conſtrinxit ut
 inferni eum vidiffe et permiſiſſe tormenta
 etiam ſi taceret lingua: conuerſatio loquere
 tur. Quippe cum omnipotentis dei mira lar
 gitate in morte actus eſt ne mori debuiffet
 Sed quia humani cor grauis valde du
 ricie eſſe ſolet ita ut ipſam quoque penarum
 oſtenſiones que omnibus vtilis eſt preſentat.
 Nam illuſtris vir Stephanus: que ipſi no
 ſtiſſe ſemetipſo mihi narrare conſueverat
 quod in Conſtantinopolitana vrbe pro quadam
 cauſa demorat et moleſtia corporis defunctus
 eſt. Cuius medicus atque pigmearius ad
 ſperandū eum atque condiendū eſſet queſit
 die eodē minime inuentus: ſubſequentē noc
 te corpus iacuit inhumatum. Qui ductus ad
 inferni loca: vidit multa que prius iudi
 ca non credit. Sed cum preſidentis iudici pre
 ſentat fuiffet: ab eo receptus non eſt ita ut
 diceret: non hunc adduci ſed Stephanus
 ferrarius iuſſi. Qui ſtatim reductus eſt i cor
 poris et Stephanus ferrarius qui iuxta eum
 habitabat eadē hora defunctus eſt: ſicque
 probatum eſt vera fuiſſe verba que audierat
 dum hec effectus mortis Stephani demor
 ſtrauit. Ante triennium quoque in hac peſti
 lentia que hanc urbem elade vehemētis

ſima depopulauit. In qua etiam corporas
 li viſu ſagitte celitus venire et ſingulos que
 que ferire videbantur: ſicut poſti: Stephanus
 ſidem defunctus eſt. Quidam vero mi
 les in hac eadē noſtra vrbe percuſſus ad
 extrema peruenit. qui eductus e corpore
 exanimis iacuit: ſed citius rediit et que cum
 eo fuerant geſta: narrauit. Dicebat enim ſi
 cut tunc res eadē etiam multis innotuit. Quod
 pons erat ſub quo niger atque caligoſus fe
 toris intolerabilis nebulas exalans fluit
 deſurrebat. Tranſacto autē ponte ame
 na erant prata atque virgetia odoriferis her
 barum floribus exornata in quibus albaro
 rum hominum conuentacula eſſe videbantur.
 Tantusque in eodē loco odor ſuauitatis in
 erat ut ipſa ſuauitatis fragrantia illic de
 ambulantes habitantefque ſariaret. ibi man
 ſiones diuerſorum ſingule magnitudine
 lucis plene. ibi quedam nitre potentie edi
 ficabatur domus que aureis videbatur la
 terculis conſtrui. Sed cuius eſſet non po
 tuit agnoſci. Erant vero ſuper ripam pre
 dicti fluminis nonnulla habitacula ſed alia
 exurgentis fetoris nebula tangebatur. alia
 autē exurgens fetor a flumine minime tan
 gebatur. Hec vero erat in predicto ponte pro
 batio ut quiſquis per eum iniuſtus vellet
 tranſire: in tenebroſum fetoreque fluum la
 beretur. Iuſti vero quibus culpa non ob
 ſiſteret ſecuro per eum grefſu ac libero ad lo
 ca amena perueniret. Ibi ſe etiam Petrus
 eccleſiaſtica familie maioris qui ante qua
 driennium eſt defunctus: deorum poſiti in
 locis deterrimis magno ferri pondere re
 ligatum ac depreſſum vidiffe confeſſus eſt.
 Qui dum requireretur cur ita eſſet: ea ſe
 dixit audiſſe que nos qui eum in eccleſiaſti
 ca domo nouimus: ſciētes eius acta reco
 limus nāque dictum eſt. Hec iccirco patitur
 quia ſi quid ei pro faciēda vltione vi
 debatur ad inferēdas plagas plus ex cru
 delitatis deſiderio quam obediētie ſeruebat.
 Quod ſic fuiſſe nullus: qui illum nouerat: igit
 norat. Ibi ſe etiam quendam pegrinum pro
 byte rū vidiffe fatebatur qui ad predictum pontem
 veniens: tanta per eum auctoſitate trans

fuit quanta et hic sinceritate vixit. In eodem quoque ponte hunc quem praediximus Stephanum sic cognouisse testatus est: qui dum transire voluisset eius pes lapsus est: et ex medio corpore iam extra pontem detectus: a quibusdam deterrimis viris ex flumine surgentibus per corpus deorsum: atque a quibusdam albatris et speciosissimis viris cepit per brachia sursum trahi. Cumque hoc luctamine esset ut hunc boni spiritus sursum: mali deorsum traherent: ipse qui haec videbat: ad corpus reuersus est: et quid de eo plentius gestu sit: minime cognouit. Quia in re de eiusdem Stephani vita datur intelligi: quia in eo mala carnis cum elemosynarum operatio certabat. Qui enim per coras deorsum: per brachia traheretur sursum: patet nimirum quod et elemosynas amauerat: et carnis vicijis perfecte non resistebat que cum deorsum traheretur. Sed in illo occulto arduis examinetur: quid in eo vicerit: nos et eum qui vidit et reuocatus est: laetetur. Constat tamen: quia isdem Stephanus postquam sicut superius narrauit: et inferi loca vidit: et ad corpus rediit: perfecte vitam minime correxit: qui post multos annos de corpore adhuc in certamine vite et mortis exiit. Quia de re colligitur quia ipsa quoque inferni supplicia cum demostrentur: alijs hoc in adiutorium: alijs vero in testimonium fiat: ut isti videant mala que caueant: illi vero eo amplius puniant: quoniam inferni supplicia visa et cognita vitare noluerunt.

Petrus.

Quid est hoc quod te: quod in amoenis locis cuiusdam domus laterculis aureis edificari videbat. Respiculum est valde si credimus: quod in illa vita adhibuit metallis talibus egeamus.

Gregorius.

Quis hoc sic sanum sapit: intelligat: sed per hoc quod illic ostensum est: quisquis ille est cui mansio ita construebatur: aperte datur intelligi: quid est quod hic operatur. Nam qui modo premia eterne lucis elemosynarum largitate promerbit: nimirum constat: quia auro edificat

mansionem suam. Quod etiam superius memor non fuit: ut diceret: Idem miles: qui haec viderat: narrabat quod cosdem laterculos aureos ad edificationem domus senes ac iuvenes: puella et pueri ferebant. Quia ex re colligitur: Quia hi quibus hic pietas facta est: ipsi illic operatores esse videbant.

Et etiam quidam iuxta nos Deuse dedit nomine religiosus habitabat: qui calciamenta solebat operari. De quo alter per reuelationem vidit quod eius domus edificabatur: sed in ea constructores sui solo die sabbati videbantur operari. Qui eiusdem viri postmodum subtiliter vitam requirens: inuenit: quia ex his que diebus singulis laborabat: quicquid ex victu atque vestitu superesse potuisset: die sabbato ad beati Petri ecclesiam deferre consueverat: atque indigentibus erogare. Quia ex re pendente: quod non immerito domus ipsius fabrica sabbato crescebat.

Petrus.

Ac de re mihi idonee video satis factum: sed queso te: quid esse dicimus quod quorundam habitacula fetoris nebula tangebant: quorundam vero tangi non poterant: vel quod pontem: quid est: quod fluvium vidit?

Gregorius.

Ex rerum Petre imaginibus pensantur merita causarum. Per pontem quippe ad amena loca transire iustos asperit: quia angusta valde est semita que ducit ad vitam. Et fetentem fluvium deus currentem vidit: quia ad yma quotidie defluit carnalium hic putredo viciorum. Et quorundam habitacula a fetoris nebula tangebant: et quorundam vero ab ea tangi non poterant. Quia sunt plerique qui multa laudabilia opera faciunt: sed tamen adhuc carnalibus vicijis in cogitatione delectatione tangunt: et insu valde est: ut illic nebula fetoris obiderat: quos hic adhuc carnis fetor delectat. Unde et eandem delectationem carnis esse beatus Job in fetore conspiciens: de luxurioso ac lubrico sententiam protulit dicens: Dulcedo illius vermibus.

Qui autē perfecte cor ab omni delectatione carnis excutiūt constat nimirū: qz eoz habitacula fetozis nebula nō tangunt. Et norandū qz isdem fetoz esse z nebula visa sit: qz nimirū carnalis dilectatio mentē: quā inficit: obscurat: vt veri luminis claritatē non videat: sed vnde delectat infertus: inde caliginē supernā patiat.

Petrus.

Petramus ne in hac auctoritate sacri eloquij posse mōstrari: vt culpe carnaliū fetozis pena puniant

Gregorius.

Proest nāqz libro Beneseos attestante dicim⁹: quia super Sodomitā dom in⁹ ignem et sulphur pluit: vt eos z ignis incēderet: z fetoz sulphuris necaret. Quia em̄ amore illicito corruptibilis carnis arserat: simul incēdio z fetoze perierūt: quaten⁹ imperia sua cognoscerēt: quia eterne morti fetozis sui se delectatiōe tradidissent.

Petrus.

Ad his quib⁹ dubius fui n̄bil mihi fateor questionis remansisse.

Quorundā anime adhuc in corpe posite: penale aliquid de spiritalibus vident: Et de Theodoro puero:

Capitulum. XXXVI.**Gregorius.**

Sciendū quoz est: quia nonnūqz anime adhuc in suis corporibus posite penale aliquid de spiritalibus vidēt. Quō tamen quibusdā ad edificatiōē suā: quibusdā vero cōtingere ad edificatiōē audientū solet. Nā is de quo in omelija corā populo me narrasse iā mem̄ inquietus valde Theodorus nomie puer fuit: qui in monasteriū meū fratē suū necessitate magis q̄ voluntate secutus est. Cui nimirū graue erat: si quis p̄ salute sua aliqd loqueret. Bona

em̄ non solū faceres: sed etiā audire nō poterat: nunq̄ se ad sancte cōuersatiōis habitū venire iurādo: irascēdo: veridēdo: restabat. In hac autē pestilētia: que nup̄ huius vrbis populū magna ex parte cōsumpsit: percussus in igne est perductus ad mortē. Cūqz extremū spiritū ageret: cōuenērūt fratres vt egressū illius orādo pregerent. Jam corp⁹ eius ab extrema parte erat primortuū in solo tantū pectore vitalis adhuc calor anelabat. Cūcti autē fratres tāto p̄ eo ceperūt enixius orare quāto eū iam videbāt sub celeritate discedere. Cū repente cepit iisdē fratrib⁹ assistentibus clamare: z cū magnis vocib⁹ orationes eoz interrūpere dicens: Recedite ecce draconi ad deuorandū datus sum: qui ppter vestrā presentia deuorare me nō potest: caput meū iā in suo ore, abso: buit: date locū vt nō me amplius cruciet: sed faciat qd̄ factur⁹ est. Si ei ad deuorandū datus sum: quare ppter vos moras patior? Tunc fratres ceperūt ei dicere: Quid est qd̄ loqueris frater? Signū sancte crucis impriime. Respōdit ille dicens: Nolo me signare: sed nō possum: quia squamis huius draconis p̄mor. Cūqz hoc fratres audivērūt: pstrati in terrā cū lachrymis ceperūt pro ereptiōe illius vehemētius orare z ecce subito cepit eger clamare: dicens: Gratias deo: ecce draco: qui me ad deuorandū acceperat: fugit: oratiōibus vestris expulsus stare nō potuit. Pro peccatis modo intercedite: qz cōueriti paratus suz z secularē vitā funditus relinquere. Homo ergo qui sicut iā dictū est: ab extrema corporis parte fuerat primortu⁹: reseruatul ad vitā toto corde ad deū cōuersus est: et post q̄ mutatus mēte diu est: flagellis p̄tritus: z tūc eius aīa carne soluta est.

De morte Crisoni: et monachi cuiusdam Iconij:

Capitulum. XXXVII.

Ad cōtra Crisoni: sicut p̄obus p̄p̄inquis illi: cuius iam superius memoriā feci: narra

re consuevit. Air in hoc mundo valde idoneus fuit: sed tantum plenus vicij: quantum rebus superbia tumidus: carnis sue voluptatib' subditus: in acquirēdis rebus auaricie facibus accensus. Sed cū tot malis domin' sine ponere decreuisset corporali hūc molestia percussit. Qui ad extremū veniens: eadē hora: qua iam de corpe erat exiturus: apertis oculis vidit deterrimos et nigerrimos spirit' corā se assistere & vehemēter imminere: vt ad infern' claustra cū raperēt. Cepit tremere: pallescere: sudare: & magnis vocibus induci as petere: filii suū nomine Maximū: quē ipse iaz monachus monachū vidit: nimis turbatus vocib' vocare dicit: Maxime curre: nunq̄ tibi aliquid mali feci: in fide tua me suscipe. Turbatus mox Maxim' affuit: lugēs ac perstreps familia cōuenit. eos autē quos ille insistentes sibi grauius tollerabat: ipsi malignos spirit' videre nō poterāt: sed eoz presentia in cōfusione: & palloze tremoze illius: qui trahēbat: videbāt. Dauoze autē terre eoz imiginis huc illucq; vertebat in lector: iacebat in sinistro latere: aspectū eoz ferre nō poterat: vertebat ad parietē ibi aderāt. Cūq; cōstrictus nimis relaxari se iā posse desperaret: cepit magnis vocibus clamare. Inductas vel vsq; mane. Sed cū hec clamaret in ipis vocibus de habitaculo sue carnis euulsus est. De quo nimirū cōstat quia p nobis ista: non p se viderit vt ei' visio nobis proficiat: quos adhuc diuina patiētia longanimitē expectat. Naz illi tetros spirit' ante mortē vidisse: & inducias petisse: quid p̄fuit: qui eadē inducias: quas petijt: nō accepit. Est etiam nūc apud nos Athanasius ex Mauria presbyter: qui in dieb' suis yconij rem terribilē narrat euenisse. Ibi nāq; vt ait quoddam monasteriū Chongolathon dicit: in quo quidā monachus magne estimatiōis habebat: bonis quippe cernebat morib' atq; in omni sua actione cōpositus. Sed si cut: ex fine res patuit: longe aliter appa- rebat: fuit. Nam cū teiurare se cū fratri-

bus demōstraret: occulte māducare consueuerat. Quod eius victū fratres omnia nō nesciebāt. Sed corporis superueniente molestia ad vite extrema perduct' est. Qui cū iam esset in fine fratres ad se omnes: qui monasterio inerant: cōgregari fecit. At illi: a tali vt putabāt viro moriente: magnū quid ac delectabile se ab eo audire crediderūt: quibus ipse afflictus et tremēs compulsus est prodere: cui hosti traditus cogebat exire. Nam dixit: Quādo me vobiscū teiurare credebatis: occulte comedebāt: & ecce nūc ad venozandum draconi traditus sū. Qui cauda sua mea genua pedesq; colligauit: caput suū intra meū os mittens spiritū meū ebibens ex- trahit. Quibus dictis: statim defunctus est: atq; vt penitendo liberari potuisset a dracone quē viderat expectatus non est. Quod nimirū cōstat: qz ad solā vilitatē audientū viderit: qui cū hostem cui tradit' fuerat: & innotuit & non euasit.

An post mortem purgatorius ignis esse credendus sit:

Capitulū. XXXVIII.

Petrus.

O Sciri vellem: si post mortem purgatorius ignis credendus est.

Gregorius.

In euāgelio dicit domin'. Ambulate dum lucē habetis. Per prophetā quib'q; ait: Tempore accepto exauditi te: & in die salutis adiuu te. Quod Paulus apostol' exponēs dicit: Ecce nūc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Salomon quoq; ait: Quodcumq; potest manus tua facere: instanter operare: quia nec opus: nec ratio: nec sciētia: nec sapiētia erit spud inferos quo tu pperas. David quoq; ait: Quia in seculū misericordia eius. Ex quib' nimirū sententijs cōstat: qz qualis hinc quisq; egrediet: talis in iudicio presentat. Sed tamen

de quibusdā leuibus culpis esse ante iudi-
ciū purgatorius ignis credēdus est. p eo
qđ veritas dicit: qđ si quis in sancto spiri-
tu blasphemā dixerit: neq; in hoc seculo
remittit ei neq; i futuro. In qua sentētia
vāf intelligi quasdā culpas i hoc seculo:
quasdam vero in futuro posse laxari. Ad
enī de vno negat. se quēq; intellectus pa-
ter qđ de quibusdā cōceditur. Sed tamē
vt predicti hoc de leuis minimisq; pecca-
tis fieri posse credendum est: sicut est assi-
due ociosus sermo: imoderatus risus vel
peccatum cure rei familiaris: que vir sine
culpa vel ab ipso agit: qui a culpa: quali-
ter declinare debeāt: sciūt: aut non in gra-
uibus reb; error ignorat: que cūcta etiā
post mortē grauāt si adhuc in hac vita po-
sitis minime fuerit relaxata. Nā cū Pau-
lus dicat xpm esse fundamentū atq; sub-
iungat. si quis supēdificauerit super hoc
fundamētū aurū: argentū: lapides precio-
sos: ligna: fenu: stipulā: vniuscuiusq; op-
us quale sit: ignis probabit. si cui; opus mā-
serit qđ supēdificauit: mercedē accipiet. si
cui; opus arserit: detrimentū patiet. ipse
autē salu; erit. Sic tamē quasi p ignē: qđ
uis hoc de igne tribulatiōis in hac nobis
vita adhibito possit intelligi: tamen si qđ
hec de igne: future purgationis accipiat:
pensandū solcite est qđ illū per ignem di-
xit posse saluari. nō qui sup hoc fundamē-
tum ferrū: es vel plumbūz edificat id est
peccata maiora et iccirco duriora atq; tūc
tam insolubilia: sed ligna fenu stipulā id
est peccata minuta atq; leuissima qđ ignis
facile cōsumat. Hoc tamē sciendū est quia
illuc saltē de minimis nihil quisq; purga-
tionis obtinebit nisi bonis hoc acerbis in
hac adhuc vita positus: vt illic obtineat:
promereatur.

De anima Paschasij dyaconi:

Cap. XXXIX.

Nam cū adhuc essez iuuenulus
atq; in layco habitu constitu-
tus narrari a maioribus atq; a
sciētibus audiu qđ Paschasius

hulus apostolice sedis dyacon; cui; apđ
nos recitissimi et luculētī de; sancto spiritu
libri extant mire sanctitatis vir fuerit ele-
mosinarū maxime opibus vacans cultor
pauper et contēptor sui. Sed hic in ea cō-
tentione que in ardescēte zelo fidelīū iter
Symachū atq; Laurētīū facta est ad pō-
tificatus ordinē: Laurentiū elegit et oīm
post vnanimitate supatus in sua tamē sen-
tentia vsq; ad diē sui exitus pstitit illum
amā: o atq; preferēdo quē; episcopozū ius-
dicio pesse sibi ecclesia refusauit. Hic ita-
q; cū tēporibus Symachi apostolice ses-
dis presulis esset defunctus eius valma-
ti cam feretro superpositā demoniac; teti-
git statimq; sanat; est. Post multū vero
temp; Hermanno Capuano episcopo cui;
superi; memoriaz feci medici copozū
salute dictauerāt vt in angularib; termis
lauari debuisset. Qui ingressus easdem
termas p̄dictū Paschasij dyaconū stan-
tem et obsequentē in caloribus inuenit.
Quo viso vehemēter extremuit et quid il-
lic tantus vir faceret inquisiuit. Cui r̄s-
dit pro nulla alia causa in hoc penali loco
deputatus sum nisi qđ in pte Laurētij cō-
tra Symachū sensi. Sed queso te p me
dominū deprecare atq; in hoc cognosces
qđ exauditus sis si huc rediēs me nō inue-
neris. Qua de re vir dñs Hermanno se i
precib; strinxit et post paucos dies redijt
sed iam dictū Paschasij in loco eodē mi-
nime inuenit. quia enī nō malicie sed ig-
norantie errore peccauerat: purgari post
mortē a peccato potuit. Ad tamē creden-
dum est: qđ ex illa elemosinarū suarū largi-
tate hoc vt tūc possit promereri veniā cū
tam nil posset operari.

**Cur in extremis temporibus
tam multa de animabus clare-
scant que antea latuerunt.**

Cap. XL.

Petrus.

Quid hoc est queso te qđ in his
extremis tēporibus tam multa
de animab; clarescūt que ante

latuerit ita vt apertis reuelationibus atq; ostensionibus venturū seculū inferre se nobis atq; aperire videatur.

Gregorius.

Ita est ita q̄tum presens seculum propinquat ad finē tantū futurū seculū ipsa itaq; quasi p̄pinq̄uitate tangit & ex signis manifestiorib; aperitur. Quia enī in hoc cogitationes nostras viscissim minime videm; in illo autē nostrā h̄ alterutrū corda conspiciamus: quid hoc seculū nisi noctē & quid futurū nisi diēz viderim. Sed quēadmodū cū nox finiri & diēs incipit oriri ante solis ortū simul aliq̄ modo tenebre cū luce cōmixte sunt quosq; discedentis noctis reliquie in lucem diēi subsequētī p̄fecte vertant. ita huius mūdi finis iam cū futuri seculi exordio p̄miscetur atq; ipse reliquiarū eius tenebre quadā iam rerū spiritualiū p̄mixtiōe trāslucēt. Et que illius mūdi sunt multa certū nūmus. Sed nec dū p̄fecte cognoscimus qz quasi in quodā mentis crepusculo hec velut ante solem videmus.

Petrus.

Pacet q̄s dicis. Sed de tanto viro Paschasio hoc animū ad inq̄sitionē mouet q̄ post mortē ac penālē locuz ductus est cui; feretri vestis tāgi poruit & malignos spūs ab obsessio hōmine fugare.

Gregorius.

Hac in re magna v; dīpotētis dei dispensatio & q̄ sit multiplex agnoscī. cui; iudicio actū est vt isdē vir Paschali; & ipse intus aliquāto tpe reciperet q̄ peccasset & tamē ante humanos oculos mira p̄ corpus suū post mortē faceret. Qui ante mortē eis quoq; cognoscētibus pia opera fecerit vt neq; hi; qui bona eius videāt: de elemosinarū illius estimatione fallerent: neq; ipsa sine viciōe laxaretur culpa. quā nec esse culpā credit & iccirco hanc fletibus nō extingit.

Ubi esse infernus credendus

sit:

Cap. XLI.

Petrus.

Perp̄do que dicis. verūtamen hac ratione cōstrictus non solū que intelligo sed etiā ipsa que in me non intelligo: cogor iam peccata formidare: sed queso te quia paulo superius sermo de locis penalibus inferni versabat. Ubi nam esse infernū putas super hanc terrā an sub hac terra esse credendus est.

Gregorius.

Hac de re temere diffinire non audeo. nōnulli nāq; in quadā terrarum pte infernū esse putauerunt. Sed tamen hoc animū pulliat quia si iccirco infernum dicim; quia inferius iacet q̄ terra a celo est: hoc esse debet infernus a terra. Unde & fortasse per psalmistā dicitur. Liberasti animā meam ex inferno inferiōri vt infernus superior in terra: inferno vero inferior sub terra esse videat. Et Johannis vox in estimatione ista cōcordat. Qui cū signatū librum septē sigillis se videret disse diceret: quia nemo dignus inuētus est neq; in celo neq; in terra neq; sub terra aperire librū & soluere signacula ei; adiunxit & ego flebā multum. Quē tamē postmodū libz per leonē de tritu iudā dicit aperiri. In quo videlicet libro q̄s aliis q̄ sacra scriptura signatur quā solus redēptor noster aperuit. Qui hō fact; mortuodō: resurgēdo: ascendēdo: cūctā mysteria que in eo fuerāt clausa patefecit. & null; in celo: qz neq; angel;: null; in terra: q̄a neq; hō viuēs in corpe: null; sub; terrā dign; inuētus ē: qz neq; aīe corpe exute apire nobis p̄ter dñm sacri eloquij secreta potuerūt. Cū ergo ad aperitiōndū li. nullus sub terra inuētus est dignus dicē. q̄s obstat nō video nisi vt sub terra esse infernus credatur.

Utrū vnus gehēne ignis sit an diuersi. Cap. XLII.

Petrus.

Queso te vnus esse gebenne ignis credendus est. an q̄ta peccatorū diuersitas fuerit. tanta quoq; estimāda sunt ⁊ ipsa incedia esse prepata.

Gregorius.

Hus quidē est gebēne ignis: sed nō vno mō oīs cruciat peccatores. Aniscuisusq; eteni q̄tū exigit culpa. tanta illic sentiet pena. Nā sicut i hoc mūdo sub vno sole multi consistūt nec tū eiusdē solis ardore equaliter sentiūt quia ali' pl' estuat atq; ali' min' ita illic i vno igne nō vn' est mod' incēdijs: q; qd hic diuersitas corporū: hoc illic agit diuersitas peccatorū vt ⁊ ignem non dissimilem habeant: ⁊ tamē eosdē singulos dissimiliter exurat.

An semper ardeāt qui gebēne incēdijs deputantur.

Cap. XLIII.

Petrus.

Quid nā queso te dicim' eos qui semel illic meri fuerit semper aruros.

Gregorius.

Onstat nimirū ⁊ incūctanter verum est q; sicut finis nō est i gaudio bonorū. ita finis nō erit tormēto malorū. Nā cū veritas dicat ibūt impij i suppliciu eternū. iusti autē in vitā eternā: q̄a verū est q; p̄misit: falsum p̄culdubio non erit qd minatus est deus.

Petrus.

Quid si quis dicat i cetero peccantibus eternā penā minatur est vt eos a peccatorū perpetracione compesceret.

Gregorius.

I falsū ē qd minatur ē vt ab iniustitia corrigeret etiā falsa ē pollicetur vt ad iusticiā puocaret. Sed q̄s hoc dicere vel insan' presumat ⁊ si minatur ē quod

nō erat impletur: dū asserere eum misericordē volum' fallacē ⁊ qd dicit inephas ē predicare compellimur.

Petrus.

Sire velim quod iustum sit vt culpa: que cū sine perpetrata est sine fine puniat.

Gregorius.

De recte dicit si district' iudex nō corda hominū s; facta p̄saret. Iniqui enī ideo cū sine deliquerūt q; euz sine vixerūt. Nā nolissent vtiq; si potuissent sine sine viuere vt potuissent sine sine peccare. ostendūt enī q; in pctō semp vire uere cupiūt qui nūq; desinūt peccare dum viuūt. Ad magnā ergo iusticiā iudicātis p̄tinet vt nunq; careāt supplicio qui i hac vita nunq; voluerūt carere peccato.

Petrus.

Nullus iust' crudelitate pascit ⁊ delinques seruus a iusto dño iecirco cedi precipit vt a nequicia corrigat. ad hoc ergo vapulat vt emēdaretur debeat. Iniqui autē gebēne ignib' traditi si ad correptionē nō perueniūt quo sine semp ardebunt.

Gregorius.

Quis potēs de' q; pius est miserrū cruciatu nō pascit: q; vero iustus ē qd iniquorū vltione imppetu nō sedat. Sed iniqui oēs eterno supplicio deputat: sua quidē iniquitate puniuntur ⁊ tū ad aliquid ardebūt scz vt iusti oēs ⁊ in deo videāt gaudia: que percipiunt ⁊ in illis respiciāt supplicia que euaserūt quaten' rātomagis in eternū grē diuine debitorēs se esse cognoscāt q̄to in eternū mala puniri conspiciunt que eius adiutorio vicerunt.

Petrus.

Ubi est q; scilicet cū p̄ inimic' suis quos tū ardere vidēt nō orabūt: quibus vtiq; dictū est Pro inimicis vestris orate.

Gregorius.

Pro inimicis suis orat eo tpe quo possunt ad fructuosam penam eorum corda convertere atq; ipsa perversio ne saluare. Quid enim aliud p inimicis ora dū ē nisi hoc qd aplos ait vt det illis de? pntiaz ad cognoscendā veritatē & respiciat a dyaboli laqueis a quo capti tenent ab ipsorum voluntate. Et qno p illis tūc orabūt qui iā nullaten? possūt ad iusticie opa ab iniquitate cōmutari. Eadē itaq; cā ē cur nō oret tūc p homib? igni eterno dānatis q etiā nūc cā est vt nō oret p dyabolo angelis eius eterno supplicio dānatis. Que nūc etiā cā est vt nō oret sancti hoies pro homib? infidelib? impijsq; defunctis. Quia p eis vtiq; quos eterno deputatos supplicio iā nouerūt: ante illū iudicij iusti cōspectū ofonis sue meritū cassari refugis unt q si nūc quoq; viuētes iusti mortuis dānatis iniustus minime ppatiunt qn ad huc aliqd iudicabile de sua carne se ppeti etiā ipsi nouerūt. Quāto enī districti? tūc iniquorum tormēta respiciūt: rāto ab oī vicio corruptionis exuti: ipsi iā iusticie vicini? atq; arti? inherebūt. Sic quippe eoz mētes p hoc qd iustissimo iudici inherēt: ius districtiōis absorbet vt oīo eis non liceat. quicquid ab illius eterne regule subtilitate discordat.

Quomodo aīa immortalis dicatur dū constet eā in perpetuo igne mori. **Cap. XLIII.**

Petrus.

Ne iā q rīdere debeas apte rōni. S; hec nunc qstio mouet mētem quō anima immortalis dicat dum constat q impetuo igne moriat.

Gregorius.

Quia duob? modis vira dī duob? ē t modis mors v3 itelligi. Aliud est nāq; q in deo viuim?. Aliud vero q in hoc q cōditi vel creati sumus. Idē aliud ē beate viuere. atq; aliud essentia liter. Ania itaq; mortalis esse itelligi

tur & immortalis. mortalis quippe q; beate viuere amittit. immortalis autē q; essentia liter viuere nunq; desinit. & nature sue vitā pdere nō valet cum impetua fuerit morte dānata. Illic enī posita beata esse pdit & esse nō perdit vt & morte sine morte & defectum sine defectu. & finē sine fine patitur. quaten? ei & mors immortalis sit & defectus indeficiēs & finis infinitus.

De quodā sancto viro qui veniens ad mortē expauit.

Cap. XLV.

Petrus.

Quis hāc tā inexplicabilē dānationis sententiam cuiuslibet sit operis ad exitū veniēs non prime sciat qn & si iā nouit quid egit & adhuc tamē facta illius: q; subtiliter iudicent: ignorat.

Gregorius.

Vasseris ita ē. S; plerūq; d culpis minimis ipse sol? pauor egredietes aīas iustozū purgat. sicut narrari de quodā scō viro me frequēter audisti. q ad mortē veniēs vehemēter timuit. sed post mortē discipulis i stola cādidā apparuit: & q; pclare sit susceptus indicauit.

Quidā ne in morte timeāt reuelatione roborantur. Et de Antonio Perulo et Johanne monachis. **Cap. XLVI.**

Nihilq; vero omīs de? trepidantū mētes quibusdā pū reuelationib? roborat vt in morte minime ptimeat. Hā quis dā meū in mōasterio frater Antoni? aō mine viuebat q multū quotidianis lacrimis ad gaudia patrie celestis anhelabat. Cūq; studiosissimē cū magno feruorē desiderio sacra eloq; meditare: nō i eis vba scie: s; fletū p̄p̄tionis inquirebat. q; tenus p bec excitata mēs eius inardesceret. & ima deserēs: ad regionē celestis p̄rie

per contemplationē volaret. Huc per visionē nocturnā dictū est. Paratus esto: quia dñs iussit te migrare. Longe ille nō habere sumptus ad migrandū diceret: responsū protinus audivit dicens: Si de peccatis imis agis: dimissa sunt. Quod cum semel audisset: et magno adhuc metu trepidaret: nocte quoq; alia eisdē vesperis est admonitus: tūc post quinq; dies febre correptus: cūctis fratribus orātionibus stentibusq; defunctus est.

Alius etiā frater in eodē monasterio Merolus dicebat: vehementer lachrymis atq; elemosynis intentus: psalmodie vero ex ore illius pene nullo tpe cessare cōsueverant: excepto cū aut alimentū corpori: aut mēbra dedisset sopori. Huic nocturna visione apparuit. Quia ex albis floribus corona de celo in eaput illius descendebat. Qui mox molestia corporis occupatus cū magna securitate animi: atq; hilaritate defunctus est. Ad cuius sepulchrum dum Petrus: qui nūc monasterio meo preest: sibi sepulturā facere post annos quattuordecim voluisset tanta vt asserit de eodē sepulchro illius fragrantia suavitatis emanavit: ac si illic florū omnīū fuissent odoramenta congregata. Quia ex re manifeste patuit: q̄ verum fuit quod per nocturnam visionē vidit.

In eodem quoq; monasterio alius quidā Iohānes dictus est magne indolis adolescens etate suam intellectui et humilitatis dulcedine et gravitate frānsgebat. Huic egrotāti atq; ad extremū deducto per nocturnā visionē ei quidā senex apparuit: et hūc virga tergit: eiq; dixit: Surge ex hac em̄ molestia meo minime morieris: sed paratus esto quia longū tempus hic facturus nō eris. Qui dum iam esset a medicis desperat: repente sanatus est: atq; conualuit: rem: quā viderat: narravit: seq; per biennīū in dei seruitio: sicut predixi: ultra etatis sue annos exhibuit. Ante hoc triennīū cum quidā frater fuisset mortuus: atq; in eius

dem monasterij cimiterio a nobis sepultus: cunctis nobis ab eodem cimiterio ex euntibus: eidem Iohānes sicut postmodū pallens: et tremens indicavit: illuc nobis discēditibus inuentus: ab eodem fratre: qui mortuus fuerat: de sepulchro vocatus est. Quod mox etiā subseqūens finis edocuit: nam post dies decē inuasus: febrib; carne solutus est.

Petrus.

Osceri vellem si hoc quod per nocturnas visiones ostenditur debeat obseruari.

De modis somniorum: et an sint obseruanda: De quodam etiam cui per somnium longa vite spacia promissa sunt: et in breui tempore resecata:

Capitulum. XLVII.

Gregorius.

In hoc Petre sciendū est: quia sex modis tangunt animū imaginēs somniorū. Aliquādo nāq; somnia ventris plenitudine vel inanitate. Aliquādo vero illusionē. Aliquādo cogitationē simul et illusionē. Aliquādo reuelatiōē. Aliquādo autē cogitationē simul: et reuelatiōē generantur. Sed duo que prima diximus: totū experimento cognoscimus: subiecta autē quatuor in sacre scripture pagina reperimus. Somnia em̄ nisi plerūq; ab occulto hoste per illusionē fierent: nequāq; hoc vir sapiens indicaret dicens: Multos em̄ errare fecerūt somnia: et exciderūt sperantes in illis. Et iterū. Non auguriabimini: nec obseruabitis somnia: quibus profecto verbis cui? sint detestatiōis ostendit que augurijs peragunt: rursus nisi aliquādo ex cogitationē simul: et illusionē procederet: vir sapiens minē dixisset. Multas curas sequūtur somnia. Et nisi aliquādo somnia ex mysterio reuelatiōis oriunt. Ioseph preferendū se fratribus somnio nō videret: nec sponsum Marie vt ablato puero

In egyptu fugeret per somnū angelus ad
moneret. Nurusz nisi aliqui somnia ex co
gitatione simul ⁊ reuelatiōe pcederēt
quāq̄ Daniel propheta. Nabuchodono
sor visionē differēs a radice cogitationis
inchoasset: dicens. Tu rex cepisti cogitare
in stratu tuo quid esset futurum post hec ⁊
qz reuelat mysteria ostēdit tibi que futu
ra sunt. Et paulo post. Videbas ⁊ ecce q̄
si statua vna grādis: statua illa magna et
statura sublimis stabat cōtra te ⁊c. Dani
el itaqz dū somnū ad implendū reuerēter
insinuat ⁊ ex qua oriū sit cogitatione ma
nifestat. patēter ostenditur qz hoc plerū
qz cogitatiōe simul ⁊ reuelatiōe generet.
Sed nimirū cū somnia tot rerū qualitatibus
alternent: tāto eis credi difficili⁹ des
bet: quāto ⁊ quo impulsu veniāt facilius
nō elucet. Sācti autēz viri iter illusiones
atqz reuelatiōes ipsas visionū voces aut
imagines quodā intimo sapore discernūt
vt sciāt vel quid a bono spū picipiant: vel
quid ab illusiōe pariantur. Nā si erga hec
mēs cauta nō fuerit: p deceptorē spirituz
multus vanitatib⁹ imergit quā nonnūq̄
solet vera predicere vt ad extremū aiām:
valeat ex vna aliq̄ falsitate laqueare. sicut
nro nup cuidā certū est p̄gisse. Qui dū
somnia vehemēter attēderet ⁊ p somniuz
longa vite hui⁹ spacia sibi promissa sunt.
Cūqz multas pecunias p longioris vite
stipēdijs collegisset ita repēte defunctus
est vt intracas oēs relinqueret ⁊ ipse secū
nihil ex bono opere portaret.

**An prosit animab⁹ si eorū cor
pora in ecclesijs sepulta sint.**

Capitulū. XLVIII.

Petrus.

Quis ille sit mēstini. sed queso
te ea que cepimus exequamur
Putam⁹ ne animab⁹ aliquid
prodesse. si mortuorū corpora sue
sint in ecclesijs sepulta.

Gregorius.

Quos graua peccata nō deprimūt
his pdest mortuis si in ecclesia si
pellāt q̄ eorū proximū quotiens
ad eadē sacra loca cōueniunt: suorū quo
rū sepulcra conspiciūt: recordant vt p eis
dño preces effundāt. Nam quos peccata
graua deprimūt nō ad absolutionem po
tius q̄ ad maiorē dñationis cumulū eos
rum corpora in ecclesijs ponunt. Quō meli
us ostēdere poterimus si ea que dieb⁹ no
stris gesta sunt: breuiter enarremus.

**De quadā sanctimoniali femi
na in ecclesia sancti Laurētij se
pulta que dimidia apparuit ac
censa.**

Cap. XLIX.

Vir nāqz vite venerabilis Felix
Portuen. Epus in scaninensi
prouincia or̄ atqz nutritus ē.
Qui quadā sanctimonialēz fe
minā in loco eodē fuisse testat⁹ que carnis
quidē continentā habuit. Sed lingue p
cacitate atqz stultiloquiū nō declinauit.
Hec igit defuncta atqz in ecclesia sepulta
est. Eadē autē no cte custos eiusdez eccle
sie per reuelationē vidit. qz deducta ante
sacruz altare per mediū secabat ⁊ ps vna
illius igne cremabat ⁊ ps altera intacta
remanebat. Cūqz hoc surgēs fratrib⁹ nar
rasset. ⁊ locū ostēderet in quo fuerat igne
cōsumpta: ipsa flāme cōbustio ita ante als
tate in marmorib⁹ apparuit ac si illi cas
dez femina igne corporeo fuisset cōcrema
ta. Quia ex re aperte datur intelligi. quia
hi quibus peccata dimissa non fuerint ad
euitandū iudiciū sacris locis post mor
tem non valeant adiuuari.

**De Valeriani patritij sepul
tura.**

Capitulum. L.

Iohannes quoqz vir magnifi
cus in hac vrbe locū perfectos
rum seruans. cuius grauitatis
atqz veritatis sit nouimus. qz
mibi testatus est Valerianū patritiū: in ci
uitate que Prixa dicitur: fuisse defunctū
cui etuscē ciuitatis episcopus accepto p̄

etio locū in ecclesia prebuit in quo sepelire debuisset. Qui uidelicet **Valerianus** vsq; ad etatē decrepitā leuis ac lubricus extitit: modūq; suis prauitatibus ponere contempsit. Eadē vero nocte qua sepultus est beatus **Faustinus** martyr. in cuius ecclesia corpus illius fuerat humatū. custodi suo apparuit: vicēs. **Hade** et dic **Episcopus**. vt proiciat hinc. ferētes carnes quas hic posuit qd si nō fecerit: die tricesimo ipse morietur. Quā visionē custos timuit **Epl** scopo confiteri. et rursus admonitus declinauit. Die autē tricesimo eiusdem ciuitatis **Episcopus** cū vespertina hora sanus atq; incolumis ad lectū rediisset subita et inopinata morte defunctus est.

De corpore Valentini ab ecclesia post mortem proiecto.

Capitulum. LI.

Adest quoq; in presenti venerabilis frater **Genatius Lunensis** **Episcopus** et magnificus **Valerius** vir nobilissimus atq; vtracissimus qui se scire suosq; homines in seruisse testatur ei rei: quā narravit: nuptiis in **Benue** vrbe cōtigisse. Ibi nāq; vt dicit **Valentinus** nomine ecclesie **Mediolanensis** defensor defunctus est vir valde lubricus et cunctis leuitatibus occupatus cuius corpus in ecclesia beati martyris **Syri** sepultū est. Nocte autē media in eadem ecclesia facte sūt voces ac si quis violenter ex ea repelleret atq; traheret foras. Sed quas similitū voces incurrerūt custodes et viderunt duos quosdā deterrimos spūs qui eiusdē **Valentini** pedes quadā ligatura strinxerāt et eū ab ecclesia clamātem ac nūmūq; voleserantē foras traherāt. Qui videlicet exterriti ad sua strata reuersi sunt. mane autē facto aperientes sepulcrū in quo isdē **Valentinus** positus fuerat ei corpus nō inuenit. Cūq; extra ecclesiam quereēt vbi proiectū esset inuenērūt hoc in sepulcro alio positū: ligatis adhuc pedib; sicut ab ecclesia fuerat abstractus.

Ex qua re **Petre** collige q; hi quos peccata grauia depumāt in sacro loco sepeliri se faciant restat vt etiā de sua presumptione iudicent quatenus eos sacra loca non liberent sed etiā culpa temeritatis accusent.

De Lincoris corpore in ecclesia sepulto post non inuento Capitulum. LII.

Adm quid quoq; i hac vrbe cōtingerit cunctorū qui hic habitant multitudo testat q; quidā artis eorū primus cū defunctus fuisset in ecclesia beati **Januarij** martyris iuxta portam sancti **Laurentij** a coniuge sua sepultus est. Sequētī autem nocte ex eadē sepultura audiente custode eius spiritus cepit clamare. Ardeo ardeo. Cum vero has duas voces emisisset: custos hoc eius nunciavit voci. vixit vero illius eos qui diligenter inspicerēt: artis eiusdē viros transmisit ad ecclesiam: volēs cognoscere qualiter eius corpus esset in sepulcro de quo talia clamaret. Qui aperientes sepulcrū vestimēta eade; intacta repererūt que nūcūq; in eadē ecclesia pro eiusdē cause testimonio seruant. Corp⁹ vero illius oīno nō inuenērūt ac si in sepulcro eodē positū nō fuisset. Quā ex re colligendū est qua vltione aīa eius dānata sit cuius et caro est ab ecclesia plecta. Quid igitur sacra loca sepultis pūnt quādo hi qui indigni sunt ab eiusdē sacris locis diuinitus prosciunt.

Quid sit qd maxie mortuorum valeat atabus pdesse: Et de Eccellēsi presbytero q a cuiusdā spū petit⁹ est vt sacra hostia pro eo offerat. Cap. LIII.

Petrus.

Quid nam ergo esse poterit qd mortuorū valeat animabus pdesse.

Gregorius.

Sculpe post mortē insolubiles
nō sunt: multū solet animas eti-
am post mortē oblatio sacre ho-
stie salutaris adiuuare: ita vt
hoc nonnūq̄ ipse defunctorū a se expetere
videant. Nam p̄dictus Felix ep̄us a quo
dā vite venerabilis p̄bytero: qui vsq̄ an-
te biennū viri: et in dyocesi Bentūcelen-
sis vrbis habitabat atq̄ ecclesie beati Jo-
hānis: que in loco qui dicitur Lauriana: si-
ta est: p̄cerat: cognouisse se asserit qd̄ il-
dem p̄byter in eodē loco: in quo aque ca-
lide vapores nimios facit quotiens cor-
poris necessitas exigebat lauari cōsueue-
rat: vbi duz die quadā fuisset ingressus:
inuenit quendā incognitū virū ad suū ob-
sequiū preparatū: qui sibi de pedibus cal-
ciamēta abstraheret: vestimēta susciperet
et exētia caloribus sabana preberet: atq̄
omne m̄nisteriū cū magno famularū per-
ageret. Cūq̄ hoc sepius fieret: isdē p̄bys-
ter die quadā ad balnea itur⁹ intra semet
ip̄m cogitās dixit: Viri illi qui m̄bi so-
let tam deuotissime ad lauandū obsequi:
ingratus apparere nō debeo: sed aliquid
me necesse est ei p̄ munere portare. Tūc
duas secū oblationū coronas detulit: qui
mox vt peruenit ad locū: hominē inuenit
atq̄ ex more eius obsequio in oibus vsq̄
est. Laui itaq̄ et cū iam vestitus voluis-
set egredi hoc qd̄ secū detulerat obsequē
si sibi viro p̄ benedictiōe obtulit petens:
vt benigne susciperet: qd̄ ei gratia chari-
tatis offerret. Cui merēs afflictusq̄ respō-
dit: Mibi ista quare das pater? Iste pa-
nis sanctus est: ego hūc manducare non
possum: ego etem: quē vides: huius loci
dñs aliquādo fuit: sed proculpis meis hic
post mortē deputatus sum. Si autē mibi
prestare vis omnipotenti deo offer hūc pa-
nē: vt pro peccatis meis interuenias. Et
tunc exauditū te esse cognosce: cū huc ad
lauandū veneris: et me minie reppereris.
In quibus verbis disparuit: et is qui hos
mo esse videbat euanescono innouit: qz
spiritus fuit. Adē vero p̄byter ebdoma-
da cōtinua se pro eo in lachrymis affixit:

salutarē hostiā quotidie obtulit: et reuer-
sus post ad balneū eum tam minime inue-
nit. Qua ex re quantū p̄sit animabus im-
molatio sacre oblatiōis ostendit quando
hanc et ip̄i mortuorū spiritus a viuētibus
petūt: et signa indicant: quibus per eā ab-
soluti videantur.

**De fratre Iusto medico pro
cuius anima continuīs triginta
diebus oblatum est sacrificium
altaris:**

Capitulum. LIII.

Neq̄ hoc silendū puto qd̄ actus
i meo monasterio añ hoc triēni-
um reminiscor. Quidā namq̄
monachus Iustus nomie: me-
dicina arte fuerat imbutus: qui mibi in eo-
dem monasterio cōstituto sedule obsequi
atq̄ in assiduis egritudinibus meis excu-
bare cōsueuerat. Hic itaq̄ languore cor-
poris preuentus ad extremū deductus est.
Cui in ip̄a sua molestia frater germanus
nomie Lupiosus seruebat: qui ip̄e quos-
q̄ nūc in hac vrbē per eandē medicine ar-
tem temporalis vite stipendia sectat: sed p̄-
dictus Iustus cū laz se ad extremū perue-
nisse cognouisset: eidē Lupioso fratri suo
quia occultatos tres aureos haberet in-
notuit. Qd̄ nimis fratribus nō potuit ce-
lari: sed subtiliter indagātes: atq̄ illius
om̄ia medicamēta perscrutātes: eosdem
tres aureos inuenērūt absconsos in medi-
dicamine: qd̄ mox vt mibi nūciatū est: tan-
tū malū de fratre qui nobiscū cōmuniter
vixerat eq̄nimitē ferre nō valui. Quip-
pe quia eiusdē mei monasterij semp regu-
la fuerat: vt cūcū fratres ita cōmuniter v-
uerēt: quatenus eis singulis nulla habe-
ri pp̄ria liceret nimis terrore percussus:
cogitare cepi: vel quid ad purgationē mo-
rientis facerē: vel quid ad exemplū viuē-
tib⁹ fratrib⁹ p̄viderē. Precioso igit̄ eius-
dē moasterij p̄posito ad me accersito dixi
Hic et vt nullus ex fratribus se ad eū mo-

rentē iungat: nec sermonē consolationis
ex cuiuslibet eorū ore percipiat. Sed cum
in morte cōstitutus fratres exquisierit: ei
simus carnalis frater dicat: quia per aures
os quos occultatos habuit: a cunctis fratri-
bus abominatus sit: vt saltē in morte de
cūlpa sua mentē ipsius amaritudo trans-
uerberet: atq; a peccato qđ perpetrauerat
purget. **C**ū vero mortu⁹ fuerit: corp⁹ i cimi-
terio nō ponat: sed quilibet fossaz in sterqui-
lino facite in ea corpus eius proiecite: ibi
q; super eū tres aureos quos reliquit ia-
ctate omnes simul clamantes: pecunia tua
tecū sit in perditioe: et sic cum terra operi-
te. **I**n quibus vrisq; rebus vnā morietis
tibus: alterā vero volui prodesse fratribus
viventibus vt et illū amaritudo mortis a
culpa solubile faceret: et istos auaricie tā-
ta dampnatio terreret: atq; a culpa prohiberet.
Quod ita factū est. **N**am cū isdem
monachus peruenisset ad mortē: atq; an-
xie se quereret cōmendare fratrib⁹ et nul-
lus ei a fratribus applicare et loqui digna-
retur: ei carnalis frater cur ab omnibus fratri-
bus esset abhominatus: indicauit. **Q**ui
protinus de reatu suo vehemēter ingemu-
it: atq; in ipsa sua tristitia e corpore exiit
qui ita est sepult⁹ vt dixerā. Sed fratres
omnes ex eadem sentētia conturbati: cepe-
runt singuli extrema queq; et vilia: et que
eis habere regulariter licuerat ad mediū
proferre vehemēterq; formidare: ne quid
apud eos esset vnde reprehēdi potuissent.
Cum vero post mortē eius triginta taz es-
sent dies euoluti: cepit animus meus de-
functo fratri cōpati: cuiq; cū dolore gra-
ui supplicia pensares: et si qđ esset ereptio-
nis eius remediū querere. **T**ū vocato ad
me eodē **P**recioso monasterij mei prepo-
sito tristis: dixi: **Q**ui est qđ frater ille qui
defunctus est in igne cruciat. **D**ebemus
ei aliquid charitatis impendere: et eū quā-
tum possumus: vt exipiat: adiunare. **R**es-
ponde itaq; et ab hodierna dieb⁹ triginta cō-
tinuis offerre p eo sacrificiū stude vt nul-
lus omnino pretermittat dies quo pro ab-
solutioe illius hostia salutaris non offera-

tur. **Q**ui protinus abscessit et paruit. **R**o-
bis autē alia curantibus atq; dies euolu-
tos non muneratibus istez frater qui de-
functus fuerat: nocte quadā fratri suo ger-
mano cupioso per visionē apparuit. **Q**uē
ille cum vidisset: inquisiuit dicēs: **Q**uid
est frater? **Q**uomodo es? **E**t respondit:
Hucusq; male fui: sed iā modo bene sum
quia hodie cōmunionē recepi. **Q**uod isa-
dem **C**upiosus pergens protinus indica-
uit fratribus in monasterio. **F**ratres ve-
ro solliciti computauerūt dies: et ipse dies
extiterat quo pro eo vicissima oblatio fue-
rat impleta. **C**unq; et **C**upiosus nesciret:
quid pro eo fratres agerēt: et fratres igno-
rassent: quid de illo **C**upiosus vididisset:
vno eodēq; tempore dū cognosceret: ille
isti quid egerant: atq; isti cognoscerēt: il-
le quid viderat cōcordantes simul visioe
et sacrificio res aperte clariuit: quia frater:
qui defunctus fuerat: per salutarē hostiā
euasit supplicii.

Petrus.

Ita sunt valde que dicis: et nō me
diocriter leta.

De vita et transitu Cassiani episcopi: Capitulum LV. Gregorius.

Nobis in dubiū veniant ver-
bano mortuorū: confirmat hec fa-
cta viuentiū. **N**am vtr vite ve-
nerabilis **C**assius **H**ermenis
episcopus: qui quotidianū offerre cōsue-
uerat deo sacrificiū: seq; in lachrymas in-
ter ipsa sacrificiorū archana mactabat: mā-
datum domini per cuiusdaz sui visionem
psbyteri suscepit dicens: **A**ge quod agis
operare quod operaris. **N**on cesser pes-
tuus nō cesser manus tua. **F**atale aposto-
lorum venies ad me: et tribuam tibi mer-
cedem tuam. **Q**ui post annos septē ipso
natalicio apostolorū die: cum missarū so-
lennia peregisset: et mysteria sacra cōm-
unionis accepisset: e corpore exiit.

De quodam ab hostibus capto cuius vincula oblatiois hora soluebantur: Et de Baraca naua per salutarem hostiam a naufragio liberato:

Capitulum. LVI.

In quoque quod audimus quodam apud hostes in captiuitate positum: et in vinculis relictum fuisse: pro quo sua conuix diebus certis sacrificium offerre consueuerat: qui longo post tpe ad coniugem reuersus quibus diebus eius vincula soluerent: innotuit: et usque coniuix illos fuisse dies quibus pro eo sacrificium offerrebat: recognouit. Et ex alia nobis re que ante annos septem gesta est certissime confirmat. Agatus enim Panormitanus episcopus: sicut fideles mibi ac religiosi viri multi testati sunt: atque testantur: cum beate memorie antecessoris mei tempore iustus esset: ut Romam veniret: vim nimie tempestatis petulit: ita ut se ex tanto vndarum periculo euadere possiderat. Naua vero illius Baraca nomine: qui nunc eiusdem ecclesie clericatus officio fungitur: post nauem in carbaso regebat ruptoque fune cum eodem carbaso: quem regebat: inter vndarum cumulos repente disparuit. Nauis autem cui episcopus preerat: tandem post multa pericula ad Ostiam insulam fluctibus quassata peruenit. Cumque die tertio episcopus nauam qui ab eo abreperat in carbaso fuerat. In nulla maris parte viderit apparere: vehementer afflicto: mortuum credidit: sed per obsequium charitatis viuo vnum quod debebat: mortuo impedit ut omnipotenti deo per absolutioem eius anime offerre sacrificium victime salutaris iuberet: quo oblato restaurata naua perrexit ad Italiam. Cumque ad Romanum portum venisset: illic nauam reperit: quem mortuum putabat. Tunc inopinata exultatione gauisus est: et eum: qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuisset: inquisiuit. Qui videlicet indicauit: quotiens in

illis tempestatis fluctibus cum eodem quem regebat: fuisse carbaso versatus: qualiter cum illo vndis pleno enatauerit: et quotiens eo a superiori parte deorum verso ipse carine eius superfederet: adiuuans. Cum diebus ac noctibus hoc incessanter faceret: itaque eius virtus funditus ex fame simul et labore cecidisset: quo cum ordine diuina misericordia seruauerit: indicauit. Et tunc quod etiam nunc usque testatur dicens: Laborans in fluctibus atque deficiens subito mentis pondere sum grauatus: ita ut neque vigilare me crederem: neque depressus somno esse. Et ecce in eodem medio mari me posito quemdam apparuit: qui mihi panem ad refectioem detulit. Quem mox ut comedit: vires recipi longe post nauis transiens affuit: que me ab illo vndarum periculo suscepit: atque ad terram deduxit. Quod scilicet episcopus audiens requirit diem: atque illo fuisse die reperit: quo pro eo presbyter in Ostia insula deo omnipotenti hostiam sacre oblationis immolauit.

Quibus mortuis sacre victime profunt: ac de virtute mysterio victime salutaris:

Capitulum. LVII.

Petrus.

Et que narras ipse quoque in Sicilia positus agnouit.

Gregorius.

Iterum credo: quia hoc tam aperte cum iuuentibus ac gescentibus agitur: ut cunctis de agitentibus atque scientibus ostendatur: quia si insolubiles culpe non fuerint ad absolutionem proficere: etiam mortuis victime sacre oblationis possunt. Sed sciendum est: quia illis sacre victime mortuis profunt: qui hic viuendo obtulerunt: ut eos etiam post mortem bona adiuuent: que hic per ipsos ab alijs fiunt. Inter hec autem pensandum est: quod tutior sit via ut bonum quod quisque post mortem suam sperat agi per alios: agat ipse dum viuunt per se. Beatius quippe est

libertate que post vincula libertate querere. Debemus itaque presens seculum: vel quia iam conspiciamus defluisse: tota mente committere quotidiana deo lacrymarum sacrificia: quotidianas carnis eius et sanguinis hostias immolare. Nec namque singulariter victima ab eterno interitu anima saluat: que illam nobis morte vniuersi per mysterium reparat. Qui licet resurgens a mortuis iam non moritur: et mors illi ultra non dominabitur: tamen in seipso immortaliter atque incorruptibiliter viuet pro nobis iterum in hoc mysterio sacre oblationis immolatus. Eius quippe ibi corpus sumit: eius caro in populi salutem partit. Eius sanguis non laqueus in manus infidelium: sed in ora fidelium fundit. Hinc ergo pensamus quales sit pro nobis hoc sacrificium: quod pro absolutione nostra passionem vniuersi filij semper immitat. Quis enim fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri: in illo Iesu christi mysterio angelorum choros adesse summis ima sociari: terrena celestibus iungitur: vni quoque ex visibilibus atque invisibilibus fieri.

De affligendo corde inter sacra mysteria: et post de mentis custodia: Capitulum LVIII.

Sed necesse est: ut cum hec agimus nosmetipsos deo in cordis contritione macremus: quia qui passionis dominice mysteria celebramus: debemus imitari quod agimus. Tunc ergo vere pro nobis hostia erit deo: cum nos ipsos hostiam fecerimus. Sed studendum nobis est: ut etiam post orationis tempora in quantum deo largiente possumus in ipso animam suam perdere et vigorem seruemus: ne post cogitatio fluxa dissoluatur: ne vana mentis leticia subrepat: et lucrum compunctiois anime per incursum fluxu cogitationis perdat. Sic quippe: quod poposcerat: anima obtinere meruit: que se post lacrymas in eodem mentis vigore seruauit. De qua nimirum scriptum est. Cultusque eius non sunt amplius

in diuersa mutari. Que igitur non est oblata quod petiit: non est priuata munere quod poposcit.

De relaxandis culpis alienis ut nostre relaxentur:

Capitulum LIX.

Ad inter hec sciendum est: quia ille recte delicti ventis postulat qui prius hoc: quod in ipso delinquit: relaxat. Munus enim non accipit: nisi ante discordia ab animo pellat dicente veritate. Si offers munus tuum ante altare: et recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersus te: relinque ibi munus tuum ante altare: et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuum. Quia in re pensandum est cum omnis culpa munere soluat quod grauis est culpa discordie: pro qua nec munus accipit. Debemus itaque ad proximum quantumvis longe positum: longaque diuinctum: mente ire etque animi subdere: humilitate illum ac beneuolentia placare: ut scilicet conditor nostrer dum tale placitum nostre mentis aspexit: a peccato nos soluat: quia munus pro culpa summit. Arrogantis autem voce attestante vidicimus: quia seruus qui decem milia talenta debebat: cum penitentiam ageret: absolutionem debiti a domino accepit. Sed quia conseruo suo centum sibi denarios debenti debitum non dimisit: et hoc iussus erigi quod si fuerat iam per penitentiam dimissus. Ex quibus videlicet dictis constat quia si hoc quod in nos delinquit ex corde non dimittimus: et illud rursus erigitur quod nobis iam per penitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Igitur dum per indulgentiam temporis spatium: licet dum iudex sustinet dum conversionem nostram: qui culpas examinat: expectat. Confitemur in lacrymis duriciam mentis: formemus in proximis gratiam benignitatis: et audacter dico: quia saluari hostia post mortem non indigebimus: si ante mortem deo ipsi hostia fuerimus.

Libri dyalogorū beati Gre-
gorij pape: vna cū annotationi-
bus capitulorū feliciter explic-
unt. Impressi ac diligentissime
correcti Basilee per Michaelē
Furter: sub anno domini Mil-
lesimoquadringentesimonono-
gesimosexto.

Laus deo.

B XIV. 9

trochen gereinigt 01/23 selw

